

صوفي سونھون

حضرت نصير محمد صاحب فقير صوفي القادري

جن جي

حياتي ۽ هدايت

چپائيندڙ جا سڀ حق ۽ واسطا قائم

چاپو ٻيون

مارچ 26-3-2009

فهرست

نمبر	مضمون	صفحہ
	پھريون ڀاڱو	
1	اوائلي احوال	11
2	مرشد سان ميلو	16
3	ڪامل مرشد	23
4	جهد جفائون ۽ وقت جي ٻين فقيرن سان مليو	28
5	رهڻي ۽ ڪهڻي	33
6	آخري سفر	50
7	فقير صاحبن جا چيل ڪلام	57
8	سجاده نشين	59
9	فقيرن صاحبن جو اولاد	60
10	فقير صاحبن جا خاص صحبتي ۽ خدمتگار	63
	ٻيون ڀاڱو	
11	فقير صاحبن جا طالبن ڏي لکايل خط	71
	ٽيون ڀاڱو	
12	فقير صاحبن جي ٽيپ ٿيل رهاڻ	215

ٻه اکر عرض

اسان جي ستگرن سڳورن سائين نصير صاحب جيڪا نصيحت هدايت پنهنجن طالبن سان ڪئي، تنهنجو انت ئي ڪونهي. سرگواسي ڊاڪٽر روچلداس صاحب، جي به سندن صحبت ۾ گهڻو آيا، وَر وَر ڪري فرمائيندا هئا ته بندو هند سنڌ گهميو آهي، ڪيترائي فقير ۽ درويش ڏنا اٿئون پر جهڙي هدايت فقير صاحب پنهنجن طالبن سان ڪئي آهي. اهڙي بندي کي نه سجهي. مالڪن پنهنجي حياتيءَ جا گهٽ ۾ گهٽ سن سال روزانو رهاڻ ڪئي. رهاڻ ۽ خطن پتن ذريعي جيڪا وي ٿڪ ڪيائون سا ڏاڍي قربانتي. بعض اک به ڏيکاريندا هئا، جو فرمائيندا هئا ته ڪڏهن دعا جي نظر ته ڪڏهن ڏنڊي جي پڇاڙ به ڪجي نه ته طالب بيخوفو ٿي پوندو. ڪئين لڪل لعل جن وٽانئن فيض حاصل ڪيو سي گهڻي پاڪي لنگهي ويا. تازو پر سال اسان جي سنگت جي پياري دادا پرنسپال نارائڻ داس بوتائيءَ به وڃي بقا وارو ملڪ وسايو. باقي جيڪي آهيون سي به سندن توه تي پيا ٿا تڳون.

سائينجن ڊسمبر 1960ع ۾ جهان ڇڏيو. تنهن کان اڳيئي سندن فرزندن پئي آگاهه ڪيو ته مالڪن جا سڀ خط پاڻ وٽ درج ڪري رکيو. پر اسان زماني ۾ مست، ڌيان ئي نه ڏنوسين. چئو ياد اٿم ته صاحب ڪريم حاجي عبدالستار شاه صاحب، اڳيان سجاده نشين درگاه جهوڪ شريف به وَر وَر ڏيئي هدايت ڪندا هئا ته ابا

نصير اٿو اڪسیر، سو سندن رهاڻ باقاعده اکر به اکر لکندا
وڃو، جو ڪنهن وقت انهيءَ ٻوليءَ کي سکندا، پر جيئن
پٽائي صاحب فرمايو آهي ته:

(”مون ڀاڻيو مون وٽ هميشه هوندا پرين“)

اسان به غفلت ۾ اڪ نه پئي ۽ وقت هٿن مان وهي ويو. پاڻ
وڃي لامڪان ٿيا، پوءِ ڪجهه هوش جاءِ آيو. گذريل يارهان ئي سال
سندن خط ۽ رهاڻ پڙهي پئي دل کي ڏي ڏٺوسين. ڏاڍي پڇا پيئي ته
ڪڏهن ٿا سائينجن جو ڪتاب ڇپايو. نيٺ ڀاءُ سيرو مل کي
ڪراچيءَ لکي موڪليو سين. جنهن فقير صاحبن جي وڏي فرزند
موجوده گادي نشين سائين لطف علي صاحبن کان اجازت وٺي
سائينجن جي حياتيءَ جو وڌيڪ احوال آڻي اسان کي ڏنو. مٿان
حضرت حاجي محمد وارث صاحبن درگاه جهوڪ شريف تان به
تڪڙو تاڪيد ڪيو ته فقير صاحبن درگاه وٽان ڪنو ڪيل خزانو جلد
ئي سنگت سان وٺايو. خوش قسمتيءَ سان سندن ٿوري ٽيپ ٿيل رهاڻ
به ملي ۽ سنگت گڏجي ڪم شروع ڪيو.

فقير صاحبن جو بيان ۽ سندن هدايتون صحيح نموني پيش
ڪرڻ ته ڪنهن ڪاهوڙي مرد جو ڪم آهي. مون ۾ سنڌي ٻولي ته
چڏيو پر لکڻ جي لياقت تنهن ئي گهٽ ور ور ڪري پئي دل ۾ عرض
ڪيومانس ته قبل پنهنجو ننگ پالي اچي پنهنجي ڪم کي پاڻ
رسجو، جو:

”نه مين لعل نه لچڻ ڪوئي، نه مين ڪران ڪمائي،

پر تيڏي راج ڪران البيلي وٽان پانهن لوڏائي“

. پاڻ ڪرم ڪري جيڪا همت ۽ سمجھه بخشڻيون ان
پٿاندر جيڪي ڪجهه موجو آهي سو ڪتابي صورت ۾ آندو اٿئون.
سندن انهيءَ مهربانيءَ جو قدر بچاءُ آڻڻ ڏانءِ نٿو اچيم، رڳو ايترو
چونڊس ته آهي به سندن لک لائق. ديوان حافظ اولياءَ صاحب ته
فرمائي ٿو ته:

خطا ڪردم، غلط گفتم، بها ڪردن ندانستم،

برائي يڪ نظر دلبر، ببخشم هردو عالم را.

ترجمون: چي خطا ڪيم، غلط چيم، بها ڪري نه جاتم، دلبر جي
هڪ نگاهه تان هوند ٻئي جهان گهوري ڇڏيان.

ڪتاب عربيءَ سنڌيءَ ۾ آهي جو اسان وڏيءَ عمر وارن کي
هندي اچيئي ڪانه. اُميد اٿم ته دير مدار ڪو ننڍيءَ ٺهيءَ وارو سندن
طالب، سندن ئي مهربانيءَ سان هي ڪتاب ديوناگريءَ لپيءَ ۾
ڇپائي، اها گهر به پوري ڪندو.

ڪتاب ۾ جيڪي ڪلام ۽ بيت ڏنل آهن سي ائين درج ٿيل
آهن جيئن سائينجن پاڻ چوندا هئا. گهڻو ڪري سڄو ڪلام يا بيت
به ڪين چوندا هئا. رڳو آهي ستون چوندا هئا جن مان مطلب سڌ ٿي
اچي ۽ سندن هدايت سان ٺهڪي اچن. تنهن ڪري اسان انهن ۾
ڦيرگهير ڪرڻ مناسب نه سمجهي. ڪلامن ۽ بيتن جا ڪي ٿورا اکر
رسالن کان ڦريل آهن پر معنيٰ ۾ وري به فرق نظر نه ايندو. پڙهندڙ
تنهن ڪري ڪميا ڪندا.

جن قريدارن، خاص طور پروفيسر ڪلياڻ آڏواڻيءَ ۽ سنڌ
ونگر مان پيءُ تيجارام درويش، دل و جان سان هن ڪم ۾ مدد جو

هت ڊگهيرو آهي، تن جو احسانمند آهيان!

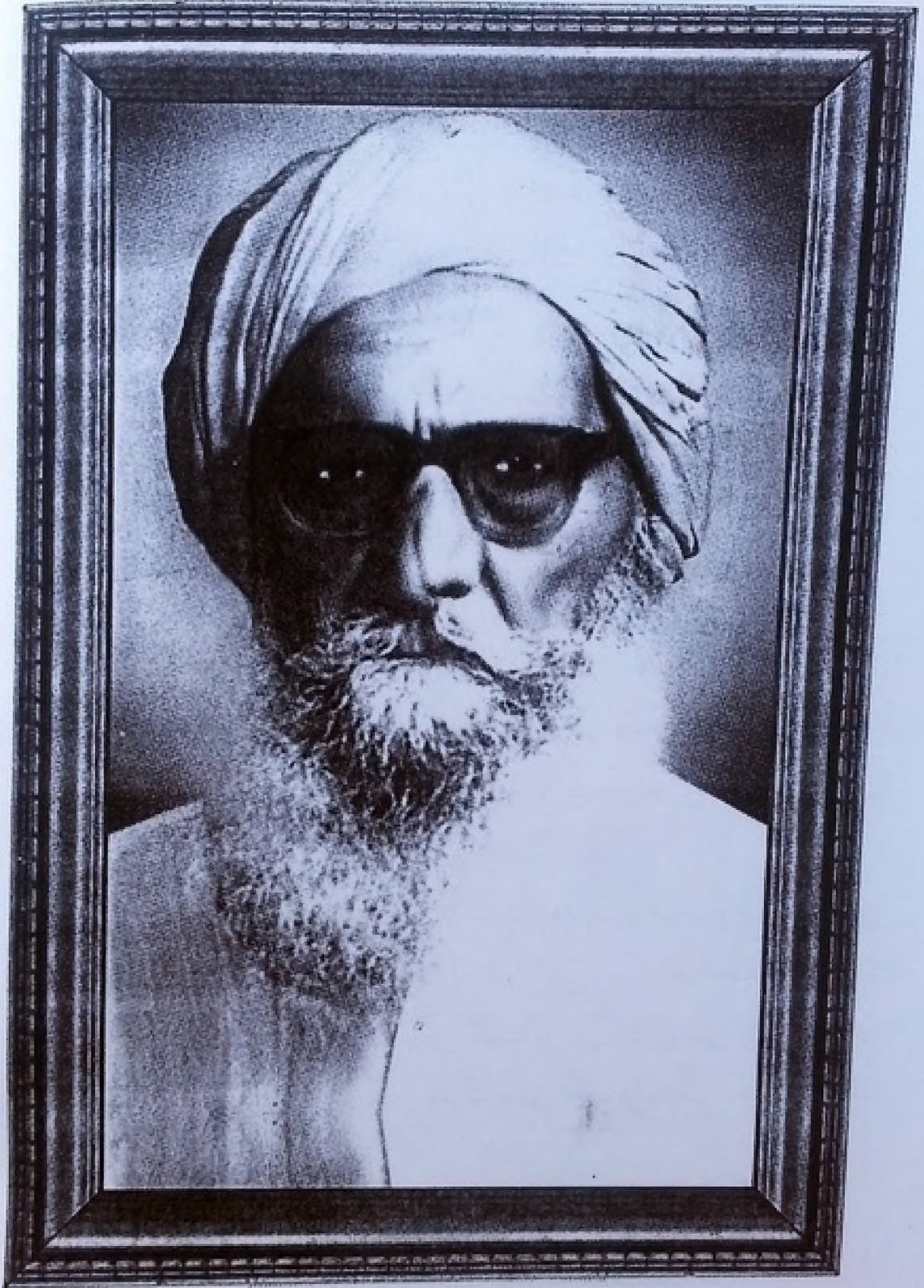
پڇاڙيءَ ۾ اها دُعا تو گهران ته شل ڪتاب ۾ درج ٿيل
هدايتون، پرينءَ جي پانڊيٽڙن لاءِ روشن منار ٿي ڪين روحاني راه ۾
اڳتي وڌڻ ۾ مدد ڪن:

”پلائي آهين، پرين پلائيءَ پانهجي“

بمبئي، 11 اپريل 1972ع

روپو ڪرپالاڻي

حضرت نصير محمد صاحب فقير صوفي قادري

فقير نصير محمد صاحب جو روضو شريف

صوفي سونھون

“SUFİ SUHON”

Printed by

R.K. PRINTERS

Campbell Road, Off. Burns Road, Karachi.

Ph: 021-2213381-82, E-mail: rkprinterspakistan@gmail.com

پھريون ڀاڱو

فقير صاحب ۽ سندن مرشدن جو احوال

اوائلي احوال

حضرت فقير نصير محمد صاحب صوفي قادري ذات جا جلالاڻي بلوچ هئا. سندن ڳوٺ جلالاڻي شريف خيرپور رياست سنڌ ۾ راڻيپور اسٽيشن کان 17 ميل اوڀر طرف آهي. پاڻ سڄي زندگي، ننڍپڻ کان وٺي آخر تائين اُتي گزاريائون.

سندن جنم جي ڪا به پڪي تاريخ ڪانه ٿي ملي سگهي. پاڻ فرمائيندا هئا ته انگريزن جي ڪوئيٽا فتح ڪرڻ جي اسان کي سانڀر آهي. ائين به چوندا هئا ته ٻچو سائين صادق شاهه صاحب جنهن هي جهان ڇڏيو، تڏهن مان اڃان ننڍو ٻار هوس. (سائين صادق شاهه بادشاهه سن 1845ع ۾ وفات ڪئي). فقير صاحب تاريخ 16 ڊسمبر 1960ع جمع ڏينهن ڪراچيءَ ۾ هن جهان مان لاڏاڻو ڪيو. انهيءَ حساب سان، وقت سندن عمر تقريباً سوا سؤ سال چئبي.

سندن والد صاحب جو نالو رئيس سلطان خان هو ۽ ڏاڏي جو نالو رئيس نواب خان هو. پاڻ اڃان ننڍا ٻار هئا جو سندن والد صاحب جهان ڇڏيو. تنهن ڪري سندن نياپاج پنهنجي ماءُ جي سعيي هيٺ ٿيو. کين ٽي ڀائر هئا، جن مان رئيس غازي خان سڀني کان وڏو هو. جنهن سال 1948ع ۾ اٽڪل 120 ورهين جي عمر ۾ جهان ڇڏيو. رئيس غازي خان کان پوءِ رئيس امام بخش خان هو، جنهن گهڻو اڳ جهان ڇڏيو. سندن ننڍو ڀاءُ رئيس وزير خان ڏاڍو خوش مزاج ۽ پورڙو هوندو هو. جنهن سال 1952ع ۾ لاڏاڻو ڪيو. فقير صاحب اڪثر ساڻس چرچا ڪندا هئا. ٻئي ڀائر، وڏو توڙي ننڍو، فقير صاحب جو

ادب ڪندا هئا ۽ طبيعت جي لڪائيءَ چڱائيءَ وقت ڏسبو هو ته کائن جهاڙ وجهائن ۽ دعا گهرڻ لاءِ ايندا هئا.

فقير صاحب، صاحبن ڪريمين حضرت عبدالستار شاه صاحب اول درگاه جهوڪ شريف جي سجاده نشين جا وڏا خليفا هئا. سندن سڀ پائر به درگاه جهوڪ شريف جا مريد هئا ۽ خدائي خيال سان رهندا هئا. فقير صاحبن جا وڏا پڻ پشت به پشت درگاه جهوڪ شريف جا (جنهن کي حضرت ميرانپور به چوندا آهن) مريد هئا ۽ منجهائن ڪيترا فيضياب ٿي گذريا آهن. سائين مراد فقير جلالاڻي درگاه جهوڪ شريف جي صاحبن ڪريمين سائين سلام الله شاه صاحبن جا طالب هئا. سائين سلام الله شاه صاحبن کي عام طور ٿڙ ڏئي سائين ڪري چوندا آهن، جو هو صاحب ننڍپڻ ۾ ئي زماني کي ترڪ ڪري، جهوڪ شريف ڇڏي، رياست خيرپور جي گنگ ٿر ۾ ورهين جا ورهين وڃي رهيا. هي صاحب، صوفين جي سرتاج حضرت شاه شهيد بادشاهه، نالي سائين شاه عنايت الله جن جا فرزند هئا. پنهنجو ديرو آخر تجل جي پٽ تي ڪيائون. اُتي هينئر ڳوٺ ٻڌل آهي، جنهن کي تجل شريف ڪري ٿا چون. سائين ٿر ڏئي صاحبن جون ڪئين فيض ۽ رحمت جون ڳالهيون اڪثر فقير صاحبن جي زبان مبارڪ مان ٻڌيون هيون. سائين ٿر ڏئي صاحبن جو فرمان آهي ته اسان جا هڏ ميرانپور ۾ هوندا پر سڏ ٿر ۾ هوندا.

تنهن کان پوءِ سائين نورنگ فقير جلالاڻي درگاه جهوڪ شريف جا طالب ۽ ناليرا فقير ٿي گذريا آهن. سندن فرزند سائين محمد علي جلالاڻي، صاحبن ڪريمين حضرت سائين فضل الله شاه بادشاهن جا خليفا ۽ خاص خدمتگار هئا. سائين فضل الله شاه صاحبن کي عام طور سائين شاه قلندر داتا پير چوندا آهن.

ڳاله ڪندا آهن ته سائين صادق شاه بادشاهه، جي سائين شاه قلندر داتا پير صاحب جا وڏا خلیفا هئا ۽ وقت جا اولياء هئا. تن هڪ دفعي تجل شريف ويندي، وات تي جلالاڻي ڳوٺ ۾ اچي ڏيهرو ڪيو. ان وقت فرمايائون ته: هتي اسان کي ڳانڌوءَ (گذري) جي خوشبوءِ ٿي اچي. هت هڪڙو ڪامل مرد خدا جو پيدا ٿيندو جو ولي الله هوندو. ڪجهه وقت کان پوءِ سائين نصير محمد صاحب جو جنم ٿيو.

ٻي ڳالهه پرسڌ آهي ته درگاهه جهوڪ شريف جا سجاده نشين سائين محمد زاهد شاه صاحب، جن کي سائين وسڻ شاه صاحب ڪري سڏيندا آهن، تن جا پاڪ، تجل شريف ويندي، اچي فقير صاحب جي گهر جلالاڻي ڳوٺ ۾ لٿا. کين پنهنجو اولاد ڪونه بچيو. ان ڪري فقير صاحب کي پنهنجي اولاد وانگر گهڻي پيار سان نڀايائون ۽ ڪجهه ڏينهن ترسي پيا. فقير صاحب ڪڏهن ڪڏهن ان ڳالهه جو ذڪر ڪندي فرمائيندا هئا ته ٻچو جهوڪ ڏئي ٿا فرمائين ته دڪا به فقير کي اسان جا پيل آهن.

فقير صاحب پنهنجي ننڍپڻ جون ڳالهيون ڪندي فرمائيندا هئا ته: ننڍڙو هوس، اڃان رات جو امان سان گڏ سمهندو هوس ته اڌ رات کان پوءِ جاڳ ٿيندي هئي ۽ اُتي ويهي رهندو هوس. امان وري سمهاري ڇڏيندي هئي، پر نند نه ايندي جئي. امان چوندي هئي ته زبان سان ڪجهه چوندو هئڻ جو مان سمجهي نه سگهندي هيس. گهڻو ڪري هڪ مرد تاج سان ڏسڻ ۾ ايندو هو. هڪ ڀيري ڏٺم ته اهو مرد گهوڙي تي چڙهيل پرواز ڪندو پئي آيو. اهو ڏسي مون کان دانهن نڪري ويئي. تنهن تي مرد چيو ته چوڪر جي هنياءُ ڦاٽي پويئي ها ته پوءِ مون جواب ڏنو ته جي اوهان کي ڏسي مران

ته لک لائق!

ٻچو اڃان سمجھ لائق ٿيس ته مائٽن ڀور چارڻ لاءِ ڏنا. ڪا ڳانءِ يا بڪري سهڻي ڏسندو هوس ته بيهي رهندو هوس ۽ روئي چوندو هو هوسانس ته مون کي الله ڏيکار. ڪڏهن جوش ايندو هو ته ڪرڙن ڪنڊن ۽ اکن کي چها هڻندو وتندو هوس ته توهان ا: ڏنو آهي، مون کي به ڏيکاريو.

پاڻ ڳالهه ڪندا هئا ته مير علي مراد خان جي حڪومت جو دور هو، جو خيرپور رياست ۾ 3 سال ساندھ برسات نه پوڻ سبب اچي ڏڪر پيو. ڏڪر به ٻچو اهڙو جو الله سائين شال ڪنهن کي اکين نه ڏيکاري. ڪيتري خلق بُڪ وگهي مري ويئي. ماڻهن جو گهڻي پاڻي گذر ڏٺو تي هو. ان ملڪ ۾ ڪونه هو. ريل به ملڪ ۾ ڪانه هئي، جو پري کان ان اچي سگهي. پروارن صوبن ۾ به قحط جي حالت هئي. هڪ ڏينهن ڀور چاريندي ڳوٺ جي اوڀر طرف ڀت تي وڃي نڪتس. اُتي هڪ هندائي جي ول ڏٺم، جنهن ۾ به داڻا هندائي جا بيٺا هئا. چڻي کاڌم. ٻئي ڏينهن وڃي ڏٺم ته وري به ٻه داڻا هندائي جا بيٺا هئا. پٺي کاڌم. پوءِ روز اُتي ويندو هوس ۽ جيستائين ڏڪر جي حالت هئي تيستائين مون کي الله سائينءَ جي فضل سان به هندائو ملندا هئا.

فقير صاحبن جڏهن اٽڪل 16 ورهين جا ٿيا ته مائٽن چين ته وڃي ڪو ڪم ڪار ڪريو. جو وٽن غريبي ڏاڍي هئي. ملڪ ۾ پيو پورهيو ڪونه هو. مير علي مراد خان ميرواهه ڪوٽائي جو ڪم شروع ڪيو هو. ٻين ڳوٺ جي ماڻهن سان گڏجي پاڻ به مزدوريءَ تي ويا. چار آنه روز جا مزدوري جا ملندا هئا، پر ڪين به آنه ڏنا ويا جو بدن جا ضعيف هئا ۽ ڌمڪ هڻن جو ڪم مليس. پاڻ ڳالهه ڪندا هئا ته

هڪ ڏينهن ڏلهي جو وارو اچي ويو، پر کڻي نه سگهان. توڪري مڻي
 تي اچي ته سڄو بدن بار کان جهڪي وڃي. ڏاڍو هلاڪ ٿيس، چوان
 ته ڪڏهن جند چٽندي! آخر دل ۾ هڪ پڪو خيال آيو ته داتا دستگير
 بادشاهه پير انهيءَ پورهئي کان جند ڇڏائيندا، بي پيڻي ناهي! ڀڄو
 توڪري مڻي تي اچي ته چوان رس يا دستگير، وڃي ته به چوان رس
 يا دستگير. اصل اهو گس نهي پيو. نيٺ منهنجي دانهن وڃي
 اڳهائي. آسمان ۾ جهڙ ٿيو ۽ اچي برسات پيئي. ڏينهن به هئا سياري
 جا، تڏ ڏاڍي پيئي سو ڪم بند ٿي ويو. مان ڳوٺ موٽي آيس ۽
 ٿلهي تي اچي سمهي رهيس. پريات جي وقت داتا دستگير بادشاهه
 پير جي زيارت نصيب ٿي. ڏٺم ته اتر کان اچن ڪپڙن سان اچي
 گهوڙي تي پيا اچن. ديدار ٿيڻ سان اڪيون ائين ڪلي پيئون، جيئن
 دابلي جا پڙ ڪلي پيون. فجر نماز کان ٿورو اڳ، ڏسان ته ميرواه مان
 ٻيڙو پيو اچي ۽ سڏ پوندو پيو اچي ته ”وَرُ نصير جلالاڻي وُر!“ مون
 کان بي اختيار جواب نڪري ويو ته مان ته آيس پر منهنجو بابو به آيو.
 ڊوڙي اچي ميروراه تي چڙهيس. ٻيڙي ۾ ڏسان ته پنج چٽا ويٺا
 آهن، پر جهڙا سج پيا چمڪن! ٻيڙي ۾ ويٺلن مان هڪ مرد فرمايو
 ته: نينگر توکي ته آفرين پر تنهنجي بابي کي به آفرين! پوءِ چيائون ته
 تنهنجي ڀارت صوفي عبدالستار شاهه جهوڪ وارن کي ٿا ڪريون،
 جتان توکي رباني فيض ملندو، تون وڻن وڃ.

مرشد سان مليو

فقير صاحب فرمائيندا هئا ته هڪ ڏينهن صبح جو سوڀر
ڪنهن اچي ساڻس ڳالهه ڪئي ته جهوڪ ڏئي، صاحب ڪريم ساڻين
عبدالستار شاه صاحب صوفي سرتاج، بڪار جي ڳوٺ آيا آهن.
سندن هائتن مان پيا به ڪيترا تيار ٿيا، جن سان پاڻ به گڏ هليا. اُتي
وڃي ڏٺائون ته ڪچهري لڳي پئي هئي ۽ صاحبن ويٺي خدائي گفتگو
ڪئي. انهيءَ ڏينهن اسم رب جو ڏيئي پنهنجو ڪيائون ۽ فرمايائون ته
اسان کي حضرت سرور ڪائنات حضور پاڪ نبي ڪريم ﷺ
تنهنجي ڀارت ڪئي آهي. موٽي ڳوٺ آيا، پر ڪي ڏينهن ته ڪانئن اُها
ڳالهه ٿي وسري ويئي.

ڪن مهينن کان پوءِ جنگو فقير جلالاڻي تيلاهوءَ جو ويٺل آيو
۽ ڳالهه ڪيائين ته صاحب ڪريم عبدالستار شاه صاحب وري به
بڪار جي ڳوٺ ۾ آيا آهن. ڇي اسين اوڏانهن ٿا وڃون، تون به
هلندي؟ مون يڪدم هائو ڪئي ۽ اُتي پنڌ پياسين. اُتي پهچي ڏٺم ته
سائينجن هڪ وڻ جي هيٺان ويٺي ڪچهري ڪئي. مون به پير پئي
وڃي ويٺس. ٿوري وقت کان پوءِ مون ڏي نھاري فرمايائون ته نينگر اُهو
بدلو ڪڍ ٻاهران ٿي اچون. مون بدلو ڪئي ساڻن گڏجي ٻاهر آيس.
ٿورو پنڌ ڪري هڪ پير جي وڻ هيٺان هلي ويٺا. مون کي چيائون ته
نينگر اسان کي ربلي جو خيال ڪونه هو، توکان ذڪر وسري ويو
آهي، ويهه ته توکي وري سمجهايون. وري به اسم رب جو ڏسيائون،
پوءِ موٽي ڪچهريءَ ۾ آيا. اتي مون کي دل ۾ خيال آيو ته فقط انهن
ٻن اکرن، کين انهيءَ درجي تي رسايو آهي! ته پاڻ مون ڏي نھاري

فرمايائون ته ابا پير، پيغمبر، اولياء، ڪُل انهيءَ نالي رب جي پئي نوازا آهن! ڪجهه ڏينهن اُتي ترسي سائن گڏجي درگاهه جهوڪ شريف آيس ۽ ڪيترا ورهيه سندن خدمت ۾ رهيس.

فقير صاحب ڳالهه ڪندا هئا ته جلدي ئي هڪ فقير گڏيو، جنهن مون کان پڇيو ته ڇوڪر تنهنجو ذڪر ورتل آهي؟ مون چيو ته هائو. چيائين ته هاڻي نالي رب جي ڪي ائين وٺي وڃ جيئن وڻ ويڙهي وڻ کي وٺي وڃي، پاڻي نه ڇڏي سگهي.

فقير صاحب جڏهن به پنهنجن سنگرن جي ڳالهه ڪيندا هئا ته دل ڀرجي ايندي هين ۽ وَر وَر ڪري چوندا هئا ته ڀڄو جي نه منهنجو مرشد سائين ڏسو ها ته هوند هين ويهي ڪين سگهو ها! اهو لاکيڻو شهنشاهه مرشد مليو، جنهن زماني جي ڏڪن کان بچائي ورتو ته اڃان ننڍو هوس ۽ جهوڪ شريف جي ٻارن مونکي چيڙايو. مون روئي ڏنو. سائينءَ جن جي جڏهن مونتي نظر پيئي ته هنج ۾ ڪٿي پاڪر پائي گهڻي قرب سان پڇيائون ته روئين ڇو ٿو؟ ڀڄو مونکي بابو مرشد مليو هو، جو اڃان به پيا چون ته مون توکي پنهنجي هنج کان هيٺ نه لائو آهي.

هڪ ڏينهن ڪچهريءَ هلندي ڪنهن چيو ته قبالا توهان جي وقت ۾ ته گهڻا فقير هئا، جن سان توهان جي صحبت ٿي هوندي. جواب ڏنائون ته ڀڄو مون ته هڪ چنڊ ڏٺو هو، تارن ڏي نگاهه ٿي ڪين وڌيسون!

پاڻ پنهنجن سنگرن جو ڪڏهين به زبان سان نالو نه ڪيائون. نه رڳو ايترو پر ڪڏهين به جي ڪو شخص ساڳئي نالي سان پنهنجو نالو ڪين ٻڌائيندو هو ته يڪدم طبيعت مٽ ڪائي ويندي هين. هڪ ڀيري پاڻ ڪراچيءَ ۾ پرنسيپال بوتائيءَ وٽ لٿل هئا. بوتائي صاحب

آرتوار صبح جو ڪراچي ڪاليج جي پروفيسر شيخ کي پاڻ سان گڏ
 گهر وٺي آيو. فقير صاحبن پروفيسر کان پڇيو ته تنهنجو نالو ڇا آهي؟
 چيائين ته قبلاب عبدالستار بس! ٻڌڻ سان سندن طبيعت ڦري ويئي. ۽
 تڏو شوڪارو پري خيال ۾ ويهي ويا. ٽي پهر ڏينهن جا گذري ويا.
 ڊيگڙا کاڌي جا جيئن جو تيئن چلهه تي رکيا هئا. ڪير جو سندن
 ويجهو وڃي! تن پهرن گزارڻ کان پوءِ پاڻ اٿيا، تڏهن وڃي سنگت
 کاڌو، پوءِ به نڪو ڳالهائڻ نڪو ٻولھائڻ. شام جو وڃي سندن خيال
 مٿ ڪاڌي هميشه وانگر رهاڻ ڪيائون.

پنهنجي مرشد سائينءَ جي قربن ۽ مهربانين جون ڳالهيون
 ڪندي ڍاڍنڍائي ڪين هئا.

هڪ ڀيري صاحبن لاءِ ڪو عربي گهوڙي سئجن سوڌي نذراني
 طور وٺي آيو. ان مهل صاحب سفر لاءِ تيار هئا ۽ سندن سواريءَ واري
 گهوڙي به تيار هئي. پاڻ فقير صاحبن ڏي ٺهاري فرمايائون ته: نينگر
 تون انهيءَ عربي گهوڙيءَ تي چڙهي اسان جي اڳيان ٿي هل. جهوڪ
 ڏئي جڏهن سفر تي نڪرندا هئا ته سندن نالو ٻڌي، رستي تي خلق
 خدا جي سندن ديدار ۽ نياز لاءِ ايندي هئي. صاحبن کان ماڻهو پيا
 پڇن ته سائين ڪهڙو آهي؟ صاحب پيا چون ته اهو اڳيان ٿو وڃيو.
 خلق اچيو فقير صاحبن کي پيري پوي. پاڻ خلق کي وَر وَر ڪري پيا
 چون ته اڙي منهنجو سائين جهوڪ ڏئي ته پٺيان ٿو اچيو، انهيءَ کي
 نياز ڪريو، ماڻهو پيا چون ته اهو ته چوي ٿو ته تون سائين آهين!

گهڻي مجاهدي، ڏهن ۽ چاليهن ڪڍڻ سبب، فقير صاحبن
 جي ڪڏهن ڪڏهن ننڊ ڦٽي پوندي هئي ۽ ضعف سبب وقتي بيهوش
 ٿي ويندا هئا. سندن ستگرو، اهڙي حالت ڏسي بادام روغن جي
 ناس وجهائيندا هئا ۽ مٿي کي مالش به ڪرائيندا هئا ۽ پاڻ پنهنجن

هٿن سان گيه پيل ڪُٽي ٺهرائي ڪُٽي ايندا هئا ۽ فرمائيندا هئن ته هيءُ ڪاءُ ته سرير ۾ ڪجهه سگهه ٿئي. جيئن مجاهدو ڪري سگهين. جي وهت جي خدمت نه ڪندين ته سواري ڪيئن ڪري سگهنديين؟ ڪيترا دفعا ماني پنجنهن مبارڪ هٿن سان ڪُٽي اچي ڪارائيندا هئن ۽ لسيءَ جي ڪٿوري جي تري ۾ مڪڻ چنبڙائي هٿ ۾ ڏيئي چوندا هئن ته نينگر لسيءَ کي اگر هٽجان.

فقير صاحب ڳالهه ڪندا هئا ته: هڪ دفعي پاڻ ماني ڪُٽي آيا ۽ مون کي چيائون ته ڪاءُ، مون ماني ڪائي بس ڪُٽي ته پڇيائون ته نينگر هاڻي مان وڃي ماني کان؟ مون کي روئڻ اچي ويو. عرض ڪيم ته: قبلانين چوڻا چئو! جواب ڏنائون ته اهو قدر مون کي آهي.

سندن مرشد ڪين چوندا هئا ته: مون کي الله سائينءَ به پٽ ڏنا آهن، تيون تون آهين! ٻين فقير ڏانهن منهن ڪري فرمائيندا هئا ته: نصر اڪسير آهي! جيڪا خبر نصير فقير اسان کي هڪ ٽپهري وهڻ کان پوءِ ٿو ٻڌائي سا اوهين ڇهين بارهين مهيني به نٿا ٻڌايو. عام طور فقراھ ۾ ائين چوندا هئا ته مجاهدو فقير صاحبن کان پوءِ دنگ آهي، فقير نصير محمد رُڪَ جي دانگي چاڙهيو وينو آهي.

صاحب ڪريم رات جو سويلي آرامي ٿيندا هئا ۽ خلق اڃان سمهندي مس هئي ته اُٿي خيال سان ويهي رهندا هئا. فقير صاحبن کي چوندا هئا ته: تون اسان وٽ سمهندو ڪر ۽ خيال ۾ ويهين ته اسان جي ڪٿ جي پاني سان ٿي ويهه، پر ٿيڪ نه ڏج، متان ننڊ اچي وڃيئي.

هڪ لڱا مراقبي ۾ وهندي، ٿڪ سبب، فقير صاحبن جو ڪلهو مرشد داتا جي ڪٿ جي پاني سان وڃي لڳو. جنهن تي پاڻ فرمايائون ته: نينگر سڪيو ٿي مراقبا ٿو ڪرين! پاڻ چوندا هئا ته

بس! اُهو ڏينهن اُهو شينهن، وري ٿيڪ ڏيئي ڪين وينس. پيريءَ جي وقت ٿيڪ ڏيندا هئا ته به چوندا هئا ته بچو لاچار ٿي ٿيڪ ڏجي جو سربر پراڻو ٿيو آهي. هينئر گهڻو وقت سڌو ويهي نٿو سگهجي.

شروعات ۾ سندن طرف ريل ڪانه هئي. سندن ڳوٺ کان درگاهه جهوڪ شريف اٽڪل 200 ميلن جي مفاصلي تي آهي. فقير صاحب ڪڏهن پيادا ايندا ويندا هئا ۽ ڪڏهن گهوڙي تي. پاڻ فرمائيندا هئا ته يڪ فاصليءَ جو زمانو هو، مون به جوئر جو ٽڪر ڪاهيو. لاڀارن ۾ ڪجهه دير هئي. اچي سردارن جي سڪ ستايو. سو پيرين پنڌ نڪري پيس. اُتي پهتس ته پاڻ پڇيائون ته نينگر ڪٿا داڻا ميڙي آيو آهين؟ مون عرض ڪيو ته: قبلان. پاڻ فرمايائون ته: ٻه ٽي راتيون ٽڪي موتي ڳوٺ وڃ ۽ ڪٿا داڻا ڪڍي، بچن کي ڏيئي. پوءِ بي اونو ٿي هليو اچ. ڳوٺ آيس ته ڏسان ته داڻو به زبان ڪونه ٿيو هو. پاسي وارن ڳالهه ڪئي ته جيئن ويو آهين، تيئن روزانو صبح جو به باز اچي ٿي پيهي جي پنهني ڪاٺين تي ويٺا ۽ شام جو اُڏري ويا. چهار کي ويجهو اچڻ ئي نٿي ڏٺائون. مون ڏٺو ته پاسي وارن فصلن کي چهار چڱو نقصان پهچايو هو. پيهي تي بازن جون ڦولهيون مون به اچي ڏٺيون. اُها مهرباني منهنجي مرشد جي هئي.

هڪ دفعي صاحبن ڪريمن، سائين صادق صاحبن جي ڪنهن جهوني طالب کي نياپو موڪليو ته اڳي به نوڙهائي ڏنا هئ، (اشارو درگاهه جهوڪ شريف جي فقيرن ڏانهن هو) هاڻي اچين ته اچي نصير فقير ڏسي وڃ!

تجمل شريف جا صوفي صاحب، درگاهه جهوڪ شريف جي صاحبن جا ويجهو عزيز ۽ برادريءَ وارا آهن. هڪ دفعي تج شريف وارن مان ڪي صاحب جهوڪ شريف آيا. سائين عبدالستار شاھ

صاحبن کانئن پڇيو ته ابا جلالڻيءَ مان ٿيندا آيا آهيو؟ جواب ڏنائون ته هائو. پاڻ وري پڇيائون ته فقير خوش هو؟ تجل شريف وارن چيو ته قبله ڪهڙو فقير؟ انهيءَ جو ته نٿا پڇو جيڪو چنل تڏڙي تي وڻ هيٺ ويٺو آهي! وٽس بي پهر ته ڪانه آهي، باقي چون ٿا ته هڪ واڻيو صبح سانجهيءَ حقو ٺاهي ڏيئي ويندو اٿس. ايترو ٻڌي صاحبن جي طبيعت متجي ويئي ۽ فرمايائون ته سبحان الله! ههڙو ڪامل مرد خدا جو پاسي ۾ ويٺو اٿو ته وٽس لڙي ليئو به نه پاتو اٿو! ڪنهن وقت اتي پوني ستاري جون خلقون سندس زيارت تي اينديون.

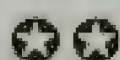
جلد ٽي پوءِ خيرپور رياست جي مير فيض محمد خان ٽالپر کي ڪا مشڪل پيش آئي، جو ان وقت ميرواهه جي گشت تي هو. به پيرا اشارو ٿيس سو ڪهي فقير صاحبن جي زيارت تي جلالڻيءَ آيو. خدا ڪارڻ مشڪل آسان ڪري ڏنائونس ۽ مير صاحب راضي ٿي ويو. ان واقعي کان پوءِ ماڻهن کي ڄاڻ پيئي ۽ خلق وڻن اچڻ لڳي.

فقير صاحب ڳالهه ڪندا هئا ته مون وڃي هڪ دفعي شاهه شهيد صاحب جي روضي ۾ خيال سان وينس. صبح جو اٿيس ته ڏسان ته منهنجا مرشد سائين پيا اچن ۽ هڪڙو شخص پيو به ساڻن آهي. مان وڃي کين پيرين پيس. پاڻ فرمايائون ته: هن شخص کي اسم رب جو ڏس. مون گهڻيءَ عاجزيءَ سان عرض ڪيو ته: قبله مون ته اڃان پنهنجا هڏي نه موڪيا آهن، هن جو بار ڪيئن ڪٿا؟ پاڻ وري به فرمايائون ته: هن کي ذڪر ڏي. مون وري به ساڳيو عرض پيش ڪيو. تنهن تي وري ٿيهر پاڻ فرمايائون ته هن کي ذڪر ڏي. نه ته حجاب پئجي ويندو. مون سندن حڪم مڃي، ان شخص کي پاسيرو وٺي، ذڪر سمجهايو. پوءِ موٽي وٽس آيس. منهنجي اکين ۾ پاڻي هو ۽ عرض ڪيم ته توهان جو امر مڃي مون هن کي ذڪر ڏنو آهي. پر

پرتل توهان کي آهي. ايترو ٻڌي سندن طبيعت مٽجي ويئي ۽ منهن جي ٻانهن جهلي، حضرت شاه شهيد صاحب جي روضي مبارڪ جي در سامهون اچي بيٺا. منهن جي ٻانهن مٿي جهلي چيائون ته يا شاه شهيد سائين! هيءُ ٻچو توهان جي در تي وئي آيو آهيان، هي جيڪي مرید ڪندو سي توهان جا آهن. منهنجي ٻانهن ائين ئي سندن هٿ ۾ هڻي ۽ سڏا چوڪندي شريف ڏي آيا. حضرت شاه قلندر داتا پير صاحب جي سامهون بيهي صدا ڪيائون ته يا شاه قلندر داتا پير! هيءُ ٻچو توهان کي پرتل آهي. هن جا مرید توهان جا مرید آهن. پوءِ مونڏي نهاري فرمايائون ته: نينگر تون مرید ڪندو مالڪن کي سپرد ڪندو وڃ. تنهنجا نه آهن، سندن آهن. ٻچو منهنجو دل تان ٻارئي لهي پيو، جو سڄو ٻار پاڻ کنيو اٿن! وقت به وقت خطن ۾ يا روبرو هدايت ڪندي فقير صاحب فرمائيندا هئا ته: منهنجا مرید ڪين آهيو، شاه شهيد صاحب ۽ شاه قلندر داتا پير صاحب جا آهيو.

هڪ دفعي فقير صاحب روضي شريف ۾ خيال سان ويٺا هئا ته: صوفين جي سرتاج شهنشاه شاه شهيد صاحب کين ارشاد فرمايو ته: تنهنجا سٺ فقير خيال وارا ٿيندا. ڪجهه وقت کان پوءِ پنهنجن سنگرن جي ڪچهريءَ ۾ آيا، جن پڇين ته جيڪي شاه شهيد صاحب فرمايو سو سمجهه؟ فقير صاحب جواب ڏين تنهن کان اڳ مالڪن فرمايو ته: توکي دعا ڪئي اٿن ته تنهنجن طالبن مان سٺ فيض وارا فقير ٿيندا.

فقير صاحب کي پنهنجن سنگرن وٽان تاج عطا ٿيل هئي. پاڻ اها تاج رڳو ميلي جي وقت سماع جي راڳ ۾ پائي وهندا هئا.

ڪامل مرشد

فقير صاحب پنهنجي سترگرن جون ڪئين فيض ۽ رحمت جون
ڳالهيون نهايت اُمنگ سان ٻڌائيندا هئا، جن مان ڪي هيٺ ڏجن
ٿيون:

تن ڏينهن ۾ ڪراچي اڃان ننڍڙو شهر هو ۽ موٽرون ته خير
پر گهوڙي گاڏيون به سڄي شهر ۾ به چار مس هونديون هيون. صاحب
ڪريمن کي مير صاحب دعوت ڏيئي ڪراچيءَ ۾ گهرايو. فقير
صاحب به سندن خدمت ۾ ساڻن گڏ هئا. هڪ ڏينهن صاحب کين
فرمايو ته: نينگر هل ته شينهن ڏسي اچون! مير صاحب جي گهوڙي
گاڏيءَ ۾ چڙهي جانورن جي باغ ڏانهن هليا. فقير صاحب ادب کان،
ساڻن گڏ گاڏيءَ ۾ وهڻ جي نه ڪئي ۽ پنڌ روانا ٿيا. چوندا هئا ته
وچون گس ڏيئي ويس ۽ ساڻين به اڃان گاڏيءَ مان لٿا ته مان به وڃي
رسيس. ساڻين سڏا اچي شينهن جي پچري وٽ بيٺا. شينهن پچري ۾
پنير وٺو هو. صاحب رڳو ايترو چيو ته: شير خدا جا شينهن اسين
تنهنجي ديدار تي آيا آهيون، ته شينهن ٽپ ڏيئي اٿيو ۽ پٺي پچري
سان گهندو وڃي سامهون بيٺو. گجگڙ ڪري پڇ مان ٺڪاءُ
ڪڍيائين. پوءِ ساڻينجن طرف ڊوڙيو ۽ اڳيان پٺي گوڏا ڪوڙي، کين
سجدو ڏنائين، ٻچو نالي رب وارن کي شينهن به پٺي سجدا ڏنا.

هڪ دفعي ڊپٽي ڪليڪٽر اچي جهوڪ شريف ۾ منزل
ڪئي. مختيارڪار کي چيائين ته رواج موجب پيا سڀ حاضريءَ تي
آيا آهن، درگاه جو فقير ڇو ڪين آيو آهي؟ مختيارڪار چيو ته:
فقير وٽ پاڻ هلبو آهي، فقير اولياءُ الله جو بيغرض آهي، سو ڪين

ايندو. ڊپٽيءَ تنهن تي چيس ته: فقير جو مٿي ڦيري ڇڏيو اٿو. خير، ڊپٽي لڄون ڪڄون درگاهه تي آيو. صاحب ان وقت لوڻو هٿ ۾ ڪري پريان پئي آيا. لوڻو ڊڪيءَ تي رکي وڌي اچي ڊپٽيءَ کي هٿ ڏنائون ۽ فرمايائونس ته ڊپٽي صاحب، مغرور آهي آهن جن پنهنجو رب وساريو آهي.

سائين عبدالستار شاھ صاحب جڏهن به سفر تي نڪرندا هئا ته سيدو پاڌو پاڻ سان ڪڻدا هئا. هڪ ڀيري ڪنهن سيد دعوت ڪين. پاڻ دعوت قبول ڪيائون ۽ فقراھ سوڌا وڃي وٽس لٿا. سيد جو حال مسڪيني هو. صاحبن ويٺي وڻ جي هيٺان ڪچهري ڪئي ته اوچتو بندوق جو ٽڪاءُ ٿيو. ايتري ۾ ڏسن ته ٻه ماڻهو هڪ ڳجهه ڪاٺيءَ ۾ لڙڪائيندا ڪنيو پيا وڃن. صاحبن جو ڌيان جڏهن ان طرف ويو، تڏهن ڪن سڏ ڪري فرمايائون ته ويڄاريءَ ڳجهه کي چو ڏک هنيو اٿو ڇڏي ڏيوس. ماڻهن تنهن تي چيو ته: قبل ڇڏيون ڪنهن کي، هيءَ نه مري ويٺي آهي. پاڻ ڳجهه کي هيٺ رکائي مٿس نظر وڌائون. ڳجهه پڙڪو ڪاٺي اُڏري ويئي. فقير صاحب چوندا هئا ته اعتبار ڪريو ته اها منهنجي اکين ڏٺي رويڪار آهي. ائين به چوندا هئا ته فقير مسڪين داس، جو سندن گرياني هو، ور ور ڪري صاحبن کي عرض ڪندو هو ته: قبل سائين اتر ۾ مثل ڳجهون پئي جيئريون ڪيو، نظر فرمايو ته هوند مثل دليون به جيئريون ٿي پون!

هڪ ڏينهن شام جي وقت فقير مسڪين داس صاحبن کي عرض ڪيو ته دعا ڪريو ته اکين مان ننڊ وڃي. پاڻ جواب فرمايائون ته آبا جنهن حال ۾ رب رکي ان ۾ رهجي. فقير مسڪين داس وري به ساڳيو عرض ڪيو. پاڻ وري به ساڳيو جواب فرمايائون. فقير مسڪين داس وري ٽيهر آهستي عرض ڪيو، جنهن جو جواب پاڻ ڪونه ڏنائون

۽ گهر هليا ويا. رات، جو فقير مسڪين داس کي ڪلر جي وچون ۽ ڏنگيو ۽ سڄي رات سُور ۾ نند ڪانه ڪيائين. صبح جو سوبل صاحب جيئن درگاهه تي آيا ته فقير مسڪين داس تي نظر پيڻ. پريان ئي فرمايائون ته ابا دعا ٿي گهريلو نه، ته اکين مان نند وڃي! فقير مسڪين داس عاجزيءَ سان جواب ڏنو ته: قبل مون ائين نند ڦٽائڻ لاءِ ته عرض ڪونه ڪيو هو!

هڪ دفعي سائين عبدالستار شاهه صاحب مسافريءَ لاءِ سنيريا پر پيسو ڏوڪڙ خير کي هون. ننگر تي رڳو صفائي هوندي هئي. ايتري قدر جو پنداري جون ديڳون به گروي هونديون هيون. پاڻ ڳوٺ جي هڪ سيٺ کي ماڻهو موڪلي گهرايائون. کيس فرمايائون ته ابا اسان کي پنجاهه روپين جي گهرج آهي جو مسافريءَ تي وڃڻو آهي. موٽي اچي توکي پيسا واپس ڏينداسين. اسين توسان اهو به واعدو ٿا ڪريون ته وقت مشڪل جي اسان کي سڌ ڪنديين ته اسين اچي تنهنجي مدد ڪنداسين. پائي ويو سو روپيه پنجاهه آڻي کين ڏنائين. صاحب خير سان سفر پورو ڪري، جڏهن ڳوٺ واپس آيا، تڏهن سيٺ کي گهرائي روپيه پنجاهه واپس ڏنائون. ان ڳالهه کي ڪافي وقت گذري ويو. هڪ ڏينهن سيٺ گهوڙي تي چڙهي ڪنهن ٻئي ڳوٺ ڪم سانگي ٿي ويو. واٽ تي جهنگ مان لنگهڻو پيس. ڪجهه پيسو ڏوڪڙ به پاڻ سان هوس ته رستي تي اوچتو چور ڦري آيس. اتي اچي صاحب جو انجام ياد پيس ۽ سندن نالو وٺي کين سڏ ڪيائين. ڇي قبل وڙ، ويل اها اٿيئي، اڃان ڏسي ته پريان سائين پيا اچن. پري کان چورن کي هڪل ڏنائون. چور ڀڄي ويا ۽ پائي ڦرجڻ کان ڀڄي ويو. فقير صاحب اها ڳالهه ڪري فرمائيندا هئا ته ٻچو نٿا ڦرن قول مردن جا.

سائين عبدالستار شاھ صاحب سفر ۾ هئا، پريان ڳوٺ ۾ جنهن هندو ساڌ وٽ لهڻا هئا، سو کين گڏجن آيو. سائينجن جي فقيرن ساڌ کي چيو ته صاحبن لاءِ ڪٿ ٺاهي ڇڏيو. ساڌ بسترو وڇائي ڪٿ تيار ڪئي ۽ چيائين ته مان ته وهان به هيٺ پٽ تي ۽ سمهان به هيٺ پٽ تي، سائينجن جڏهن اُتي پهتا تڏهن ساڌ کي هٿ کان وٺي چيائون ابا ”مان“ ڪڍي ڇڏ، پوءِ جهڙي ڪٿ تهڙو پٽ.

نواب تاج محمد ڳوٺان صاحبن جي زيارت واسطي نڪتو، رستي تي دل ۾ چيائين ته اڄ جي سائينءَ مون کي ڪڪڙ جو پلاھ مصريءَ جي تڙ سان کارايو ته پوءِ چونسد ته ڪچهريءَ رسيدو آهي. هوڏانهن صاحبن حڪم ڪيو ته ڪو ڪڪڙ وٺي اچو. فقيرن چيو ته: قبلًا ڏوڪڙئي ڪونهي جو ڪڪڙ خريد ڪجي. سندن صاحبزادي جو ڪڪڙ بينو هو، فرمايائون ته اُهوئي پائي اچو. هڪڙي فقير تنهن تي چيو ته: قبلًا نينگر رسندو. پاڻ فرمايائون ته نينگر پوءِ به پرچي پوندو، پر نواب صاحب نه پرچندو؟ پلاھ ٺهرائي پاڻ وٽ گهرائي، مٿان مصري رکي ڇڏيائون، ته نواب به اچي پهتو. جڏهن ٻيا سڀيئي اُٿيا ته نواب وڪي چيائون ته تون ترس. ڪنڊ ڏانهن اشارو ڪري چيائونس ته ماني رکي اٿيئي. وڃي ڪاءِ. نواب صاحب ڪڪڙ جو پلاھ ۽ مصري ڏسي ڏاڍو ٻڃي ٿيو.

هڪ ڏينهن صبح جو هڪ پوليس جو صوبيدار ڪنهن ڪم سان صاحبن کي گڏجن آيو. فقيرن چيس ته ترس، سائين اندر آهن، اجهي ٿا ٻاهر نڪرن. ايتري ۾ صاحب ڪريم بدنو ڪشي ٻاهر نڪتا صوبيدار ڏسي ته لنڊي سلوار ميڙا ڪپڙا سو عجب ۾ پئي. البت ائوٽنڊر نموني ۾ چيائين ته اُهو آهي توهان جو سائين! صاحب ضروري حاجت لاهي موٽي اندر ويا ته صوبيدار به پٺيان اندر ويو. اندر وڃڻ

سان ڏسي ته شينهن ويٺو آهي. صوبيدار دهلجي ويو ۽ رڙ
نڪري ويس. اُتيئي پاسو ورائي ڏسي ته سائينجن ويٺا آهن. ڊوڙي
وڃي پيرين پين ۽ معافي ورتائين.

سائين عبدالستار شاه صاحب جنهن ڏينهن شام جو جهان
چڙيو، تنهن ڏينهن صبح جو پنهنجي فرزند سائين غوث بخش صاحب
سان هيٺين ڳالهه ڪيائون:

بابا رات حضرت عزرائيل آيو هو. مون کي چيائين ته مون امر
رب جي سان آيو آهيو. مون چيو ته مون امر مڃيو ويٺو آهيان. اچي
پيرن ڏهون بيٺو، پوءِ پير ڳالهائيندڙ ٿيا. چي اسان جيڪا وڪ ڪٺين
سڀ خدا ڪارڻ پئي ڪٺينسون. وري اُتي اچي پاسي ڏهون ويٺو، پوءِ
پاسي ڏهون نور شعلو وٺي ڪيو. وري اُتي پئي پاسي ڏهون ويٺو.
اوڏانهن به نور شعلو ڪيو. وري اچي سيرانديءَ ڏهون ويٺو، وري
چيائين ته مان امر سان آيو آهيان. مون چيو ته، مان ته امر مڃيو ويٺو
آهيان. سيرانديءَ ڏانهن زبان ڳالهائڻ لڳي ته اسان جيڪا گفتار ڪئي
سان سڀ خدا ڪارڻ، پوءِ نڪ کان دم چڪي ورتائين.

فقير صاحب پنهنجن سنگرن جي اها ڳالهه ڪري فرمائيندا
هئا ته ٻچو نالي رب وارن جو حضرت عزرائيل به ادب ٿو ڪري!

جهد جفائون ۽ وقت جي ٻين فقيرن سان مليو

سائين نصير محمد صاحب ڪيترا ورهين پنهنجي مرشد سائينءَ جي حاضريءَ ۾ گذاريا. ڏينهن سڄو درگاه شريف جي ڪم ۾ رڌل هوندا هئا ۽ رات جو ڳچ حصو عبادت ۾ گذاريندا هئا. لنگر جو ڪم، درگاه تي بهاري ڏيڻ، پاڻي پوڻ، وٽان صاف ڪرڻ، مال چارڻ، ڪير ڏهڻ ۽ صاحب جي گهوڙيءَ جي خدمت ڪرڻ، اهو سندن روزمره جو ڪم هو. صاحب ڪريم جڏهن سفر لاءِ نڪرندا هئا ته سفر جو سمورو بندوبست فقير صاحب ڪندا هئا. سندن ستگرو ٻين فقيرن کي تاڪيد ڪندا هئا ته نصير فقير کي ٻيو زماني جو ڪم نه چئو جو هو خيال سان رهي ٿو.

جلالائي شريف کان اوڀر طرف ميل ڏيڍ پنڌ تي واريءَ جون ڀٽون ڪوهن ۾ آهن. انهن ڀٽن ۾ پاڻ گهڻو گذاريندا هئا. خاص طور اهل مماتيءَ جي جناب شاه مرتضيٰ صاحب جي ڀٽ تي ڪيترا ڏها ۽ چاليها ڪڍيائون. ڪوٽڏيڃي ۽ روهڙيءَ جي وچ ۾ گهاڙ جا جبل آهن، جن ۾ ڪيترن اوليائن جون درگاهون آهن. پاڻ انهن جبلن ۾ ڳچ عرصو گذاريائون ۽ ڪڏهن ته چار چاليها به لاڳيتا ڪڍيائون. پاڻ فرمائيندا هئا ته: ٻچو صبح جو نم جا چار ٻن ڪاڻي، پاڻيءَ لپ پي وري وڃي خيال سان ويهيو هو. اهو اٺن پهرن جو آهار هو. جبلن ۾ اُڃ بُڪ اصل مري ويندي هئي. وري به جڏهن وسنڻ ۾ اچيو هو ته ان پاڻي ڏسي نفس تڪڙو ٿيندو هو، نه ته اصل بس. بدن اهڙو هلڪو ٿي ويندو هو جو جيڪر سؤ ڪوه پنڌ ماڻهو ڏينهن ڪري وڃي، جن هوا ۾ پيو اڏامي.

دادوءَ ضلع ۾ جهانگارا باجارا ڳوٺ آهي. ان طرف پڻ جبل آهن، جن ۾ ڪيترو زمانو گذاريائون. فقير صاحب ڳالهه ڪندا هئا ته: هڪ پيري جبلن مان نڪري، ڳوٺ جي بازار ۾ آيس جتي مايون ڪرڙيون رکيون ويٺيون هيون. اتي بڪ تڪڙي ٿي. پيسو پنجنڙ خيرڪي هو، سو هڪڙيءَ مهائيءَ جي اڳيان وڃي اگر جي اشاري سان هڪ ڪرڙيءَ جي گهر ڪيم. مائي ڪا بخیل هئي سو سوڪڻندي سوئي نڪاءُ ڪيائين پيت ۾، اصل آندائي چڙهي ويا! وئي موت کاڌيم جبلن ڏي.

هڪ پيري فقير صاحب جبلن ۾ چاليهو ڪڍيو. جڏهن چاليهو پورو ٿيو ته خيال آين ته ادهم سلطان بادشاهه جي درگاهه تي وڃي ڪجهه وقت خيال سان رهجي. اتي نفس ڳالهايو ته اڀن شاهه اولياءَ جي درگاهه تي پڪري ڪُني اٿن. اها هلي ڪاراءِ. ٿورو پنڌ ڪيائون ته سامهون اڀن شاهه جو روضو نظر آين ۽ ڏسن ته پڪري ڪاهيو پيا وڃن. پڪري ڪنائون ۽ نفس تڪڙو ٿيو ته جيرا بڪيون وئي پڇائي ڪاراءِ. خيال آين ته گهرجي، ايتري ۾ هٿ آڏو آين، ڇي خبردار! نفس پلايو آهين. اُتي پويان پير ڪيائون ۽ سڌا ادهم سلطان بادشاهه جي درگاهه تي آيا.

سنڌ جي گهڻين درگاهن تي فقير صاحبن مهينن جا مهينا، ياد الاهيءَ ۾ گذاريندا هئا. حضرت مخدوم لال شهباز قلندر جي درگاهه تي، سيوهڻ ۾ به ڪيترا پيرا ويا ۽ هڪ وقت ته ڇهه مهينا ساندھ ترسي پيا. شاهه عبداللطيف ڀٽائي صاحب جي درگاهه تي به ڪئين پيرا ويا. هڪ دفعي اُتي درگاهه شريف جي پٺ کان، ڪپڙن ۾ ڪي چن جون سڪل خوديون هيون. انهن مان هڪ صاف ڪري ويهي ڏهو ڪڍيائون. ٻئي ڏينهن صبح جو هڪ ڀريو مڙس مانيءَ جو ٽڪر ۽

پاڻيءَ جو وٽو پري ڪٿي آين. فقير صاحب چين ته مون کي طلب ڪانهي. ضرورت ٿي ته گهري وٺندس. ڏهو پورو ٿيو ته اچي سونهاريءَ سان ڪاري لباس ۾ هڪ مرد اڳڙيءَ ۾ ويڙهيل ٻه مانيون جن جي وچ ۾ بوڙ پيل هو ۽ پاڻيءَ جو وٽو ڪٿي آين، جي وٺي ڪاڌائون. ڀٽائي صاحب جي روضي تان نياز ڪري سڌو درگاهه جهوڪ شريف پنهنجن مالڪن وٽ آيا. صاحب جي نظر جنهن وقت مٿن پئي ته ڏانهن نڪري وين ۽ فرمايائون ته نينگر اصل پنهنجا هڏ به کائي ڇڏيا اٿئي! پوءِ چيائون ته احوال ڏي: فقير صاحب ڳالهه ڪندا هئا ته مون هيڏانهن هوڏانهن نهاريو. تنهن تي فرمايائون ته تون ڳالهه ڪري وڃ. سنگت جيڪا وٽن ويٺي هئي، تنهن پاڻ ۾ ڳالهائڻ شروع ڪيو ۽ مون سڄي ڳالهه ڪري ويس. سائينجن پڇيو ته نينگر جنهن شخص، ڏهي پوري ٿيڻ تي ماني اٿي ڏنڊ سو سڃاتو؟ پاڻ ئي فرمايائون ته ڀٽائي صاحب ماني ڪٿي آيا هئا توکي ڪارائو.

فقير صاحب کي سندن مرشد سائينءَ امر ڪيو ته ڪڏڙي ۾ جناب همير فقير جي زيارت ڪري اچ. پاڻ سندن حڪم مڃي وڃي فقير صاحب کي گڏيا. همير فقير ظاهر نمونو مستيءَ جو رکندا هئا، پر باطن ۾ وڏي فيض جا صاحب هئا. وڃڻ سان ڪيڪاري چيائون ته پلي ڪري آيو اعتبار وارا فقير! هڪ ڏينهن سائينجن کي بازار وڃڻ جو خيال ٿيو ته ايتري ۾ همير فقير ڏانهن نهاري فرمايو ته فقير بازار گهمڻ هلندو؟ فقير صاحب اُتر ڏٺو ته قبلا مان آيوئي ايتري لاءِ آهيان. بازار گهمايو پر عشق واري! ايترو ٻڏي جوش ۾ اچي همير فقير ور ور ڪري پيا چون ته عشق جي بازار گهمندا! عشق جي بازار گهمندا! ائين چون به پيا ۽ کلن به پيا. تن ڏينهن کان پوءِ فقير صاحب رخصت گهري. همير فقير صاحب کين اُڀڙائڻ آيا. بازار مان گهمندي اچي

هڪ هندوءَ جي دڪان تي پيٺا. ان دڪان جي اڳيان هڪ ٿلهو هو.
 دڪاندار کي چيائون ته هڪ فراسي ڪٿي اچ جو مهمان آيا آهن
 خاصا. انهن کي ويهاريو. سيٺ فراسي ڪٿي آيو ۽ اچي ٿلهي تي
 وڄايائين. فقير صاحبن کي اُتي ويهاري پاڻ وڃي سامهون ٻئي ٿلهي
 تي ويٺا. سيٺ کي وري چيائون ته هڪ ٿڪو ٿامي جو به ڪٿي اچ.
 سيٺ اچي پيسن واري پيٽي اڳيان جهلين. اُن مان ٿڪو ڪٿي ۽ هڪ
 ڪونلو هيٺان ڪٿي فقير صاحبن کي ڏيئي فرمايائون ته هاڻي اجازت
 آڻو. وڃي مڇاڻو، گهڻيون دعائون ڪري موڪل ڏنائون.

هڪ دفعي مرشد سائينءَ امر ڪين ته انباهه جي سيد سائين
 فيض الله شاهه سان وڃي ملي اچ. فقير صاحب وڃي شاهه صاحب
 کي گڏيا، جن پڇين ته ڪنهن جا طالب آهيو؟ پاڻ جواب ڏنائون ته
 درگاهه جهوڪ شريف جا. اهو ٻڌي شاهه صاحب ڏاڍو خوش ٿيا ۽
 گهڻو قرب ڏنائون. ڪين پنهنجي ڪمري ۾ رهايائون ۽ بي خلق ٻاهر
 لائيندي ۾ هئي. سياري جا ڏينهن هئا، شاهه صاحب سنجھو موڙي اُتي
 خيال سان ويٺا، پر ڪين بيقراري ڏاڍي، گهڻي دير ويهي وري اُتي هلن.
 وري خيال سان ويهي وري اُتي ڪجهه وقت هلن. سڄي رات ائين نبري
 وين. فجر نماز جي وقت شاهه صاحبن اُتي وڃي پاسي واريءَ ڪوٺيءَ
 ۾ ويٺا. فقير صاحب به اُتي وڃي سندن پاسي ۾ خيال سان ويٺا.
 شاهه صاحب اُٿيا سو پاڻيءَ جو ڪونرو ڪٿي فقير صاحب تي پاڻي
 اوتڻ شروع ڪيائون. فقير صاحب مراقبي ۾ ويٺائي رهيا جو خيال
 ڪيائون ته ڀلي شاهه صاحب راضي ٿئي. شاهه صاحب سمورو پاڻي
 هاري ٻاهر نڪري ويا. فقير صاحب اُتي ڏسن ته ڪپڙا پڳاني
 ڪونهن. ٿورڙيءَ دير کان پوءِ فقير صاحبن شاهه صاحب کان موڪلايو.
 شاهه صاحب جوش ۾ اچي ويا ۽ فرمايائون ته اُميد اٿم ته درگاهه

جھوڪ شريف اچي حضرت شاه شهيد صاحب جي ڇهه مهينا مٽي
 پريندس ۽ ڇهه مهينا بهاري ڏيندس. وري جوش اچين ته چون ته شاه
 شهيد به مان آهيان. شاه قلندر داتا پير به مان آهيان! داتا دستگير
 پيران پير به مان آهيان! ٿورو ترسي وري چون ٿا ته اُميد اٿم ته ڇهه
 مهينا اچي شاه شهيد سائين جي مٽي پريندس ۽ ڇهه مهينا بهاري
 ڏيندس. ٻه چار دفعا اهڙيءَ طرح فرمايائون. فقير صاحب اجازت وٺي
 سڌو درگاه جھوڪ شريف آيا ۽ سموري حقيقت پنهنجن مالڪن سان
 ڪيائون. سائين عبدالستار شاه صاحب، شاه صاحب جي گهڻي
 تعريف ڪئي ۽ فرمايائون ته تڪو طالب حق جو آهي. مٿان فرمايائون
 ته نينگر اُتر ۾ به شخص تنهنجي ٻولي سمجهڻ وارا آهن، جن مان
 هڪڙو سائين فيض الله شاه ۽ ٻئي هڪ سيد جو به نالو ڪنيائون، پر
 توکان گهڻو اڳي ٻئي وصال ڪري ويندا، پوءِ اُتر ۾ تنهنجي ٻولي
 سمجهڻ وارو ڪونه هوندو.

رهڻي ۽ ڪهڻي

حضرت فقير صاحب شڪل جا سهڻا ۽ قداور هئا. منهن ڀريل ۽ ڪشادو، پيشاني ويڪري ۽ پهڪندڙ هوندي هين. اکيون هميشه الاهي نور سان ڀريل ۽ نماڻيون. سونهاري مبارڪ سفيد جنهن ۾ تورا ڪارا وار، نه تمام ڊگهي پر پوري پني ۽ ويڪري هوندي هين. ڪن کان ذرا گهٽ ٻڌندا هئا.

سونهاريءَ کي ڦٽي ڏيندي هڪ وار به پٺ ۾ ڪرڻ ڪين ڏيندا هئا. جو فرمائيندا هئا ته حضرت شاهه شهيد صاحب جي بهاريءَ جا تندڙا آهن. سندن سونهاريءَ جا وار گڏ ڪري رکبا هئا ۽ ڊپ ڊيچي يا جنات جي اثر کان تائت ۾ وجهي ڪم آڻبا آهن.

مٿي تي رواجي طرح پوڙيو ٻڌندا هئا، پر جڏهن سفر تي نڪرندا هئا ته گيڙو، اوائلي وقت ۾ سائو ويس پهريندا هئا. پڇاڙيءَ جا ڪجهه سال سفيد (اڇي) پوشاڪ ڪندا هئا. پهرائڻ ڊگهو ۽ سلوار چوڻي مرن کان مٿي. جتي پائيندا هئا، سنڌي ۾ نرم چمڙي جي جنهن جو سنڌ جي بهراڙيءَ ۾ عام رواج آهي. نئين جتي يا نئون ڪپڙو وس پجندي بدن تي نه اوڍيائون. سياري ۾ گرم ڪوٽ پائيندا هئا، پر نيلا مي يا پنهنجي ڪنهن صاحبزادي جو اڏوراڻو. ڪپهه جو سائو ٽوپ، گهر ۾ سبيل به سياري ۾ پائيندا هئا. ڪاري ڪٽي هميشه ڪٽ تي رکي هوندي هين جا سياري ۾ اوڍيندا به هئا ۽ مراقبي وقت ويڙهي به وهندا هئا. لٺ گهڻو ڪري پير جي ڪاٺيءَ جي سادي ڪڻدا هئا.

فقير صاحب هلڻ جا نهايت چوها ۽ هميشه سڌي ڪنڊي

هلندا هئا. جڏهن ڪنهن کي ڪپو ٿي هلندو ڏسندا هئا ته هدايت ڪندا هئس ته ٻچو سڌو ٿي هلجي. هلڻ ۾ جوان مڙس به کين پڇي نه سگهندا هئا. پير اچاترو ڪٽندا هئا، هميشه همت سان هوندا هئا ۽ اهڙي ته ديا هوندي هيڻ جو ڪنهن کي مجال نه هئي جو ڪو سندن حاضريءَ ۾ گستاخي ڪري سگهي.

سندن رهڻي بلڪل سادي، بنا ڪنهن ڏيک ويڪ جي هئي. حقو چڪيندا هئا ته به ساڳيو جيڪو ٿلهي تي سڄيءَ سنگت لاءِ ٺهندو هو. هيٺاهينءَ منجيءَ تي سمهندا هئا. وهڪ هميشه هيٺ رليءَ تي هوندي هيڻ. اڌ رات کان وٺي ڳچ سج چڙهڻ تائين ۽ وري ٽپهريءَ جو مراقبي ۾ وهندا هئا ته به هيٺ رليءَ تي. ڪچهري به هيٺ ويهي ڪندا هئا، تمام جهيڙي ۽ مٺي آواز بنا ڪنهن اڏمير جو لڪ ٿي نه پوي ته ڪو ولي الله وينو رباني رهاڻ ڪري، بلڪه ائين لڳندو هو ته هڪ بزرگ پنهنجن ننڍن سان وينو گفتگوءَ ڪري، رڳو ڪمال پيريءَ جا پوبان سال به ٽيڪ ڏيئي ويٺا.

فقير صاحب هر ڳالهه ۾ نيم جا پڪا هوندا هئا. هر ڪو ڪم ڏيرج ۽ سعيي سان ڪندا هئا، تڪڙ ڪنهن به ڪم ۾ نه، ڏندن ڪرڻ، هٿ ملڻ ۽ وضوءَ جهڙيون ننڍيون ڳالهيون به ڏيري ڏيري چڱيءَ طرح صفائيءَ سان ڪندا هئا. تڪڙ ۾ ماني کائڻ يا پاڻي پيئڻ کين ڏيندا هئا. پاڻي ويهي پيئڻ جي تاڪيد ڪندا هئا ۽ فرمائيندا هئا ته يڪساهي گيت ڪري نه پيئجي.

سندن هميشه اهو نيم هوندو هو ته سويلي رات جو کير ڏڪ پي آرامي ٿيندا هئا ۽ سنجهو موڙي اُٿي خدائي خيال سان ويهي رهندا هئا ۽ ويندي فجر نماز تائين. فجر نماز پڙهي وري به ڪجهه وقت خيال سان ويهي رهندا هئا، پوءِ اُٿي ضروري حاجتون لاهي، اچي

ڪچهريءَ ۾ ويهندا هئا، جتي گفتگوءَ فقط رب جي ۽ رب جي پيارن
 ٻانهن جي ڪندا هئا. ڪا به زماني جي ڳالهه بنهه ڪانه هوندي هئي.
 نڪا ڪافي، نڪو ڪلام ۽ نه وري ڪنهن قسم جو ڪتاب ئي پڙهيو
 هو. ڪڏهن ڪڏهن ڪنهن ڪلام ڪيو ته به جوڙو، جو فرمائيندا هئا
 ته ناحق دم وڃائڻا آهن. پنپهرن تائين ڪچهري ڪري، مانيءَ تڪر
 ڪائي وڃي آرامي ٿيندا هئا. پوءِ اُتي پنپهرن جي نماز پڙهندا هئا.
 وري به ڪجهه وقت ڪچهري ڪري ٽپهريءَ جي نماز پڙهي، وڃي
 مراقبي ۾ ويهندا هئا. سج لٿي اُتي، مغرب جي نماز پڙهي، ٿوري
 دير مسلي تي خيال ۾ ويهي اڳوڻوءَ سومهڻيءَ جي نماز پڙهي اُٿندا
 هئا. وري به ڪلاڪ ڏيڍ ڪچهري ڪري، ڪير ڏک پي آرامي ٿيندا
 هئا. اُهو هو سندن اٺن پهرن جو نيم. مطلب ته سڄو وقت الله ئي الله،
 پيو فنا فاني جندڙو.

فقير صاحب سواءِ آبي جي ٻي ڪا به نشيدار شيءِ ڪڏهن به
 ڪم نه آندي. سو به فرمائيندا هئا ته مرشد سائينءَ جي امر سان ٿو
 پيشان، جو پاڻ آبي پيئڻ لاءِ ٽي ڀيرا وڙ وڙ ڪري حڪم نه ڪيائون.
 نمونيا جهڙيءَ بيماريءَ ۾ به ڪڏهن برانديءَ جو ڦڙو به نه ورتائون.
 پنهنجن طالبن کي به نشيدار شيءِ واپرائڻ کان منع ڪندا هئا جو
 فرمائيندا هئا ته درگاهه جهوڪ شريف جي سڀني طالبن کي اُها
 هدايت ٿيل آهي. ڪڏهن نشي خوريءَ جي ڳالهه، نڪرندي هئي ته
 فرمائيندا هئا ته شراب ۾ نشو آهي، چرڇ ۾ نشو آهي، پنگ ۾
 نشو آهي، نالي رب جي ۾ ايترو نشو به نه آهي! فرمائيندا هئا ته
 نشي واري طالب جو حال اُهو آهي جو خيال مان اُٿڻ مهل سمجهندو
 ته ڪا منزل پتي اُٿيو آهيان، پر حقيقت ۾ نار ۾ ٻڌل ڍڳي وانگر
 چڙندو انهيءَ ساڳئي پير تي جنهن تي ٻڌبو.

فقير صاحب قناعت جا صاحب هئا ۽ سڀ کان وڌيڪ
 تاڪيد دمن جي قناعت جي ڪندا هئا. فرمائيندا هئا ته الله سائينءَ
 جا عطا ڪيل دم، بنا نام جي اجايا نه وڃايو. ائين به فرمائيندا هئا
 ته ٻچو وڏي ۾ وڏي سخا اها آهي جو رب ڪريم جا ڏنل دم ڏيئي
 ڇڏجن وات خدا جي.

دمن سڃاين ڪرڻ واسطي ماڻ جي به گهڻي تاڪيد ڪندا
 هئا، جيئن دم نام سان ٽپيو اچي ۽ ٽپيو وڃي. هڪ دفعي جي
 ڳالهه آهي ته درگاه جهوڪ شريف تي ڪنهن اچي عرض ڪيو ته
 قبل اسان کان جهد جفائون نٿيون پجن. نوازش فرمائي ڪا سولي
 راه رب جي ڏسيو. پاڻ جواب فرمايائون ته ٻچو جي مونکان ٿا ٻچو ته
 ماڻ جو دڪان کڻي ڪڍجي. پاڻ فرمائيندا هئا ته ماڻ عجب آهي،
 ماڻ به عبادت آهي، پر جيڪا الله جي ڪارڻ، نه ته ٻي ماڻ سودا
 آهي. وَرَ وَرَ ڪري هيٺيان به بيت ڏيندا هئا:

جستي منزل ماڻ جي، اُتي ٻي منزل ڪائي ڪانه،
 عرش زمين آسمان جا، وڃي ڏيڍا ماڻ مڪان،
 ماڻ ڪندڙن جا منهن ڏسو، آهن صورتون دسجان،
 احمد سان ايمان، تن سان درس رڪجي دوستي،
 ماڻ ڪر، مَرَجو، ڪو جهو ڪنهن مَر ڪهه،
 منديون سنديون ڳالهڙيون، تون سڀني جون سهه،
 ته تنهنجو ڳپ مون گڏهه، پوري سودو باهر ٿئي.

ٻيءَ طرح به ڪفايت جو گهڻو سعيو ڪندا هئا. پاڻ فرمائيندا
 هئا ته ٻچو سڀ شيءِ سرڪار رب جي آهي ۽ اجائي وڃائڻ جي نه
 فقط منع آهي، پر اٽلو ڏوهه ٿو چڙهي. فضول خرچ ڪين وڻندو هون.
 شادين مرادين تي به اجائي خرچ منع ڪندا هئا. باقي مسڪينن،

پنهنجن ۽ ننڍن ٻارن کي ورندي اڳيان ويهاري ڪارائڻ ڏاڍو وڻندو هون.
پاڻ فرمائيندا هئا ته پاڻي واجبي مناسب ڪپائجي. سنان وغيره لاءِ به
پاڻي واجبي مناسب ڪپائجي. پاڻ گروڙي ڪرڻ لاءِ جڏهن پاڻي هٿ ۾
ڪندا هئا ته اهڙيءَ طرح جهليندا هئا جو ڦڙو به نه هارجي.

فقير صاحبن ظاهري تعليم اصل ڪانه ورتي. ننڍي هوندي
درگاهه جهوڪ شريف تي پنهنجن مرشدزادن کي روز اسڪول
ڇڏڻ ويندا هئا ته کين به پڙهڻ تي دل ٿي ۽ پنهنجن ستگرن کان
اجازت گهريائون. ستگرن فرماين ته تون ذڪر رب جي سان ره،
تو کي ذڪر سڀ سمجهائيندو. پڇاڙيءَ تائين کين رڳو اها خبر هئي ته
(الف) معنيٰ الله! الف اکر جو ايڏو ته ادب ڪندا هئا جو هڪ دفعي
پنهنجي رومال تي ڏوٻيءَ جي پيل نساني (الف) ڏسي فرمايائون ته
پڇو هيءُ انهن ڪم نه آيو. الف واري ٽڪري ڪئنجيءَ سان ڪپائي
سامهون وهندڙ ڪڙبي ۾ وجهائي ڇڏيائون. پاڻ ڳالهه ڪندا هئا ته
شيخ عطار صاحب الف ۽ مير ڪٿي لکيل ڏسندا هئا ته اها ٽڪري
ڪٿي عطر جي شيشيءَ ۾ وجهي ڇڏيندا هئا.

اوائلي عرصي ۾ فقير صاحبن ٻه چار ڪلام چيا. جنهن تي
ستگرن فرماين ته جي ڪلام چوندين ته اندر جي ٽاڪي کلي پونديءَ
۽ ان ڪتابن جي پري وجهندين ته باقي پنڌ کان بيهي ويندين. سندن
چار ڪلام ظاهر آهن جن مان ٻه پٺيان ڏنل آهن.

حياتيءَ جي پوئين وقت ۾ ڪلام ٻڌڻ به پسند ڪين ڪندا
هئا جو فرمائيندا هئا ته پنهنجو خيال ٿو ٻئي کي ڏجي. باقي هيٺيون
يٽائي صاحب جو ڪلام وڻندو هون، جو بعض رهاڻ ڪندي پاڻ به
جهيني ۽ پنل آواز سان ڳائيندا هئا:

آريائي اوهان نان ڏٺو هو، جيڪي ڏٺو هو مون،
 اول نانءُ الله جو، محمد نانءُ منو هو،
 سج چنڊ تارا ڪٿيون، تنهن کان تاب تڪو هو،
 مڪڻ ماڪي مصري، تنهن کان محب منو هو،
 سهڻو شاهه لطيف چوي، نور نبيءَ تي وٺو هو.

لدني علم جا ته فقير صاحب پندار هئا. رباني رهاڻ ڪندا
 هئا ته بي انت بحر پلٽجي پوندو هو. ڪو لکڻ تي اچي ها ته هوند
 ڪئين گرنت لکجي وڃن ها. ڪيترا دفعا ته اهڙي نئين رهاڻ ڪندا
 هئا جو روزانو ڪچهريءَ ۾ ايندڙ به دنگ رهجي ويندا هئا. سندن رهاڻ
 جي خاص خوبي اها هئي جو وچ وچ ۾ ڪيترن اوليائن ۽ رب جي
 پيارن ٻانهن جون نصيحت آميز ڳالهيون ٻڌائيندا هئا. شيخ سعديءَ
 جي نالي چوندا هئا ته جي ڪچهريءَ ۾ اچي ته بلڪل بهاري چانئجي
 وڃي، جامي اچي ته جوش ۽ جي شيخ عطار اچي ته ويندن جا قلب
 ئي ڪلي پون. گرونانڪ صاحب ۽ ميران ٻائيءَ جي ڏاڍي تعريف ڪندا
 هئا. پاڻ فرما. ٻندا هئا ته: گرونانڪ صوفي هو. جي ميران ٻائيءَ جي
 جيئري ڳلا هئي ۽ هيءُ قدر مٿي کان پوءِ ٿيس. ٻئي پاسي ڪير
 نهار ٻئي ڪونه. سڄي ڪچهريءَ تي غم چانئجي وڃي، جو ميران تي
 درد گهڻو بيٺل هو. هجي به شهزادي ۽ نازڪ بدن، مٿان چوندا هئا ته
 ميران ٻائي تي چوي ته ڏينهن اٿو ٿورو ۽ پنڌ اٿو گهڻو، جي ڊوڙو اٿو
 ته ڊوڙو. مطلب ته ويندن جون دليون سندن رهاڻ ٻڌي اُمنگ ۽ اتساهه
 ۾ پئجي تازيون ٿي پونديون هيون. ائين ڪٿي چئجي ته موئل دليون
 ٿي جيئربون ڪيائون. اها الاهي ذات کين پنهنجن مرشدن جي
 عطا ٿيل هئي.

هڪ دفعي حيدرآباد ۾ شمس العلماء مرزا قليچ بيگ سندن

ڪچهريءَ ۾ آيو ۽ ڳچ وقت سندن رهاڻ ٻڌندو رهيو. رهاڻ پوري ٿيڻ بعد ويٺلن ڏانهن منهن ڪري مرزا صاحب چيو ته سبحان الله! فقير صاحب سڄي رهاڻ قرآن شريف ۽ حديث مان پئي ڪئي ۽ هڪ اکر به ٻاهر نه. وقت به وقت ڪيترا عالم ۽ منزلن وارا فقيهن سالڪ توڙي مجذوب وٽن صحبت لاءِ ايندا هئا ۽ روحاني راحت حاصل ڪري ويندا هئا.

فقير صاحبن وٽ، سندن هاضريءَ ۾ ڪڏهن به زماني جو ذڪر نه هلندو هو. زماني جي فيصلن لاءِ جڏهن به ڪو وٽن ايندو هو ته پنهنجي ڪنهن صاحبزادي ڏانهن موڪليندا هئس. زماني جي صلاح مصلحت لاءِ هميشه ائين فرمائيندا هئا ته بچو ڪنهن زماني جي سياڻي ماڻهوءَ سان صلاح ڪريو. ڪڏهن به پنهنجن صاحبزادن کان پنيءَ ٻاري يا پيءُ زماني جي ڪاروبار بابت نه پڇيائون. نذرانو جيڪو ملندو هو، سو به ادي ڀلي يا ڪو ٻيو ڪٿي ننگر ۾ هلائي ڇڏيندو هو. پڇاڙيءَ تائين نوتن سچاڻن يا پيسن ڳڻڻ جي خبر ڪانه هين. جڏهن سو جو نوت ڏسندا هئا ته چوندا هئا ته بچو هيءُ وڏو نوت آهي! ڪلاڪن وغيره جي خبر به خيرڪي پوندي هين! رڳو پهرن جي سڌ هين. بنهه ترڪ جا صاحب هئا. خطن ۾ توڙي روبرو رڳو رب جي يادگيري جي تاڪيد ڪندا هئا ۽ ور ور ڪري فرمائيندا هئا ته:

جنين وساريو نام، تن پت وڃائي پنهنجي.

فقير صاحب خوش مزاج به ڏاڍا هئا. ڪيتريون ئي وڻندڙ ۽ نصيحت آميز ڳالهيون ٻڌائي ننڍن توڙي وڏن کي ڪلائي وجهندا هئا. مثال طور هڪ ڀيري ڳالهه ڪيائون ته:

هڪڙي بروج جي ڪنهن واڻيبي سان دوستي هئي. واڻيو بروج جي گهڻي خاطري ڪندو هو. هڪڙي ڏينهن واڻيو بروج وٽ

مهمان ٿي ويو. ٻروچ کٽ وڃائي ڏنس ۽ ماني تيار ڪرايائين. ڪنهن مهل واڻي پريان ٺڪاءُ ٻڌا. واڻي ٻروچ کان پڇيو ته هي ڇا جا ٺڪاءُ آهن؟ ٻروچ جواب ڏنو ته مون اڳي هن جو مهمان ماريو هو. سو هاڻ هن جو توکي ڏنو آهي سو پلاند ڪرڻ ٿا اچن. تنهن تي واڻي چيو ته: آئون ڇا ڪريان؟ ٻروچ چيو ته ماڻ ڪري ويهي ره. ڀلي هيڪر توکي ماري پوءِ آئون پاڻهي خبر وٺندوسان. واڻيو ڀٽ ٽپي پڇي ويو ۽ ڪپڙا به ڇڏي ويو. پوءِ ٻروچ وڃي ڪپڙا پڇائي آيس. **هي ڳالهه:**

فقير هڪڙو اچي لانگهائو ٿيو ته ڏسي ته بازار جي منهن وٽ هڪڙو واڻيو مٺائيءَ جو خومڇو رکيو ويٺو آهي. فقير واڻي جي منهن ۾ نهاريو. واڻي چيس ته ائين چو ٿو نهاري ڪو انڌو آهيان ڇا؟ فقير چيس ته انڌو نه آهيان ته مٺائي اڳيان رکي اٿيئي ڪاين چو نٿو؟ واڻي جواب ڏنس ته اها وڪڻڻ لاءِ آهي ۽ جي مان کان ته منهنجو جڳهوني جهڻ ٿي ويندو! فقير مٺائيءَ جي چڪي وات ۾ وجهي چيس ته ادا تون نه ڪاء، مان ٿو ڪان، ڀل منهنجو جڳهو جهڻ ٿئي.

ڪڏهن ڪڏهن وٺائي فقير جون ڳالهيون به ٻڌائيندا هئا جي ظاهري ته ڪلاتيندڙ آهن پر منجهن وڏو باطنوي راز سمايل آهي.

سندن طبيعت نهايت مٺي ۽ قرب پري هوندي هئي. وٽن ذات پاٽ يا امير غريب جو سندو ڪونه هوندو هو. آواز مٺو پر جهيٺو هوندو هون، تڏهن به سندن رهاڻ ڪيڏي به وڏي ڪچهري ۾ سڀني کي چڻي ٻڌڻ ۾ ايندي هئي.

پري وهڻ ئي ڪين ڏيندا هئا، قرب سان سڌ ڪري هر ڪنهن کي پنهنجي ويجهو ويهاريندا هئا ۽ فرمائيندا هئا ته ماڻ کي جيئن گهڻائي ٿيئن مٺي، رهاڻ ڪندي وڃ وڃ ۾ ٿڌو ساھ ڪڍي ”هو“ جو

آواز ڪندا هئا. جو سڀني جو ڌيان ڇڪائيندو هو. هڪ ڀيري ڪنهن پڇين ته قبل رڪي رڪي ائين چوڻا ڪريو؟ جواب فرمايائون ته اُهي دونهان آهن درد فراق جا جيڪي دکايا دوستن.

”يا الاهي خير“ به سندن زبان مبارڪ تي گهڻو هوندو هو. پڇڻ تي فرمائيندا هئا ته ٻچو خير جي دعا ٿي گهرجي، پنهنجي رب ڪريم کان. خير پيو گهرجي، جو خير جا دروازا هميشه کليل آهن. جڏهن به کين ڪو پيرين پوندو هو ته پني ٿپري فرمائيندا هئا ”خير ٻچو خير“ هڪ ڀيري ڪو سندن طالب کين به تي پيرا لاڳيتو پيرين پيو. پاڻ نهاري چيائونس ته: ٻچو صوفيءَ کي هڪڙو نياز بس آهي، هر هر پيرين نه پئجي. جي هوند نالي رب جي سان رهو ته جيڪر پيا پريا اوهان کي پيرين پون.

پنهنجن طالبن کي هميشه اولاد وانگر هلائيندا هئا. پاڻ فرمائيندا هئا ته ٻچو مونکي بابو مرشد مليو هو ۽ اوهان کي به بابو مرشد مليو آهي. هيءَ جاءِ اوهان کي اباڻي جاءِ آهي. هڪ ڀيري ڪنهن چين ته قبل! مريدن کي گهڻو پيار ڏيئي ڪاري ڇڏيو اٿو. جواب فرمايائون ته منهنجي مرشد مونکي ائين هلايو، پوءِ مون هنن کي بيءَ طرح ڪيئن هلايان! پاڻ فرمائيندا هئا ته طالب به نوري اولاد آهي. ڳوٺ جڏهن به وڻن وڃبو هو ته واپس وڻن جي موڪل ٿي کين ڏيندا هئا. به به ڏينهن ڪري پيا ترسائيندا هئا ۽ بعض ته ائين هفتا وڌيڪ تڪائي ڇڏيندا هئا. قرب مان چوندا هئا ته جڏهن توهان جي طرف کان ڪڪر ڏسندو آهيان ته چوندو آهيان ته اُهي منهنجن ٻچن تي وسندا هوندا. گهڻي پيار ۽ قرب سان موڪل ڏيندا هئا ته دل ڀرجي ايندي هين ۽ ڪڏهن ڪڏهن فرمائيندا هئا ته مونکان موڪلايو نه.... !!

هڪ پيري هڪ فيملي ڪراچي کان واپس دهليءَ وڃڻي هئي. وٽائن جڏهن ڪراچيءَ لاءِ موڪلائي نڪتا ته کين چيائون ته اوهان جي گاڏي جڏهن رائيپور اسٽيشن کان لنگهي ته دريءَ مان مونڏي نهارجو ته مان به هتان اوهان ڏانهن نهاريندس. انهيءَ ڏينهن گاڏيءَ جي وقت کان ڪلاڪن اڳ پيا پڇن ته ٻچو اڃان گاڏيءَ جي لنگهڻ ۾ ڪيتري دير آهي؟ مون ٻارڙن سان واعدو ڪيو آهي ته مون اوهان ڏانهن نهاريندس. جڏهن گاڏيءَ جي لنگهڻ جو وقت ٿيو ته اوچتو پاڻ فرمايائون ته ٻچا خير سان هيٺ هتان لنگهي ويا. الله سائين خير سان وڃي پنهنجي گهر رسائيندو.

نه رڳو وڏا پر ٻار به سندن قرب مان ڍاپندائي ڪين هئا. موٽڻ تي دل ئي ڪين ورندي هين. هرڪو ائين سمجهندو هو ته سائين سڀني کان گهڻو مونکي ٿا گهرن. هڪ پيري سنگت ۾ ويٺلن مان هڪ ٻار کانئن پڇيو ته قبلًا! توهين اسان سڀني مان گهڻو ڪنهن کي ٿا پيار ڪريو؟ جواب فرمايائون ته ٻچو جيڪو نام سان گهڻو ٿو رهي اهو اسان کي گهڻو پيارو آهي.

هڪ پيري هڪ سيٺ ٻاربن پڇين سندن ٿلهي تي آيو. ٻن ٽن ڏينهن کان پوءِ موڪليائون. انهيءَ ڪٽنب ۾ هڪ 14-15 سالن جي نينگر به هئي. سا به کانئن موڪلائڻ آئي. پاڻ پڇيائونس ته ٻچو هاڻي وڃين ٿي، وري خير سان ڪڏهين ايندين؟ چوڪريءَ چين ته سائين هاڻي توهين اسان وٽ اچجو. سندن دل ايتري ته پڇي پيئي جو نينگر کي چيائون ته سامهون هوءَ مٽيءَ جي ڍيري پيئي آهي، اُتي وڃي پير جو نشان ڪري اچ. چوڪري پير جو نشان ڪري موٽي آئي. پاڻ نهاري چيائون ته هاڻي مون تنهنجي پير جي نشان کي ڏسي، توکي ياد ڪري چوندس ته هيءُ منهنجي ٻچي جو پير آهي. ايترو ٻڌي چوڪري

اچي روئڻ ۾ پيئي. سڄو ڪٽنب پيا به ٻه ڏينهن ترسي پيا. پوءِ
چوڪري وڃڻ جي نه پئي ڪري جيستائين پاڻ کيس دلا سو ڏنائون ته
ٻچو مان ضرور اوهان وٽ پيرو ڪندس.

فقير صاحب ڪڏهن به ڪنهن سان رنج نه ٿيا ۽ نه وري
ڪنهن تي ڪاوڙتي ڪيائون. پاڻ فرمائيندا هئا ته جڏهن به ڪو ڪنهن
سان ڪوڙو ٿو ڳالهائي ته ائين سمجهجي ته هن جي دل رڳو ڪنڊا
جهليا آهن. اڃان گل نه جهليو اٿس. ڪنهن جي به ڳالهه نڪرندي
هئي ته پاڻ فرما. ٿيندا هئا ته فلاڻو ڏاڍو چڱو آهي! ڪن موقعن تي
پاڻ فرمائيندا هئا ته ٻچو بي عيب هڪ الله پاڻ آهي! انسان هرڪوئي
عيبن سان ڀريو پيو آهي. اسين بي سرن جا طالب، اسان کي ڳالهائڻ
جو ڪهڙو حق آهي! مٿان پاڻ فرمائيندا هئا ته:

تون اپني آپ نون سمجھاءِ،

پنهان دي نال تيڏا ڪيا.

ڏانهن لکيل خطن ۾ بعض زماني جون عجيب گهرون ٿيل
هونديون هيون. ڪاوڙ ڪين ڪندا هئا، خطن جي جواب ۾ رڳو ايترو
لکائيندا هئا ته مون نه توهان کي هڪ الله ڏسيو آهي، پوءِ اوهين
زماني جا وچانت ڪيئن ٿيا آهيو؟ ايترو لکائي وري به ان گهر لاءِ
دعا فرمائيندا هئا ۽ جيڪڏهن ڪنهن کي دعا جو سڳڙو گهربو هو ته
اهو به موڪلي ڏيندا هئا.

پنهجن پرائي جو وٽن سنڌو ڪونه هو. پاڻ فرمائيندا هئا ته
فقير رڳو مريد نه سنڀاليندو پر مهاندا به سنڀاليندو. جيڪي به فقير
جي تڏي اچن ٿا، پوءِ چاهي زماني جي ڪم سان ٿا اچن ته رب
ڪريم پنهنجن پانهن جي صدقي انهن جي اها وڪ قبول ٿو ڪري.
مشڪل واري جو مشڪل ڳجهه ۾ حل ڪري ڇڏيندا هئا.

جيئن اڳلي کي گمان ئي نه پوي ته منهنجو ڪم ڪو هن در تان ٿيو. سخا جا صاحب هوندي به لڪ ڏاڍي رکندا هئا، پر اون هميشه اها هوندي هين ته سوالي خالي نه وڃي. هڪ پيري ڪراچيءَ ۾ پرنسپال بوٽائيءَ کي چيائون ته ٻچو اسان جي حق ۾ اها دعا گهر ته اسان جي در تي آيل صورت راضي ٿي وڃي.

ڪشف ۽ ڪرامت جي سخت برخلاف هئا. پاڻ فرمائيندا هئا ته صوفين ڪرامت کي مجرو نه ڏنو آهي. ڪرامت قهر جو گهر آهي ۽ هلندڙ طالب لاءِ انهن آهي جيئن ٻرندڙ باهه جي مٿان مينهن پيو وسي، جو مڇ کي اپرڻ ئي نه ڏئي. فقير لاءِ وڏي ۾ وڏي ڪرامت اها آهي جو سڀ سمائي وڃي، رب گريبان ۾ لڪايو وينو هجي، پر پاڙي وارن کي سڌ به نه پوي. مرد اهو جو موٽل دليون جيئاري باقي مثل ماڻهو جيئاريائين ته ڇا ٿيو...!! ايترو به چوندا هئا ته ٻچو مثل ڪلون رنگجن ٿيون، باقي مثل دليون نه رنگيون! رڳو طالب ايو ادب ۾ بنا نند جي هجي.

هيڏيءَ منزل جا صاحب هوندي به شريعت جا حق ۽ دنيا جا فرض پوريءَ طرح بجاءِ آندائون ۽ ٻين کي به اها هدايت ڪندا هئا. هڪ دفعي فقير صاحب ڪراچيءَ ۾ هئا ته سندن وڏو پوٽو سائين امداد علي کين وٺڻ لاءِ ڳوٺان آيو ۽ اچي ٻڌايائين ته (سندن گهرواري) خوش نه آهي. پاڻ يڪدم وڃڻ جي تياري ڪيائون. طالبن مان ڪنهن عرض ڪيو ته قبلًا! ترسي پئو! الله سائين نگهبان آهي! مڙهي خير ٿيندو. پاڻ جواب ۾ فرمايائون ته ٻچو وڃڻ فرض آهي، وڌيڪ ترسي نه سگهيو. مرد اهو جو وڃ سیر ڏيئي تري، ٻئي ڪپ نظر ۾ رکي، الله طرف به پورو ۽ زماني طرف به پورو. ٻئي پانهون هڻندو هلي نه ته چوندا ته عضو پڳل اٿس.

زماني جي فرض ادائي به ڪانئن ڪو سڪي. ڳوٺ ۾ ڪو
 بيمار ٿيندو هو ته پاڻ روبرو وڃي پڇي ايندا هئا. شادي، غميءَ ۾ به
 پاڻ پنهنجي سر سڀني وٽ پير پريندا هئا. پنهنجي ڪمال پيريءَ وقت
 وري پنهنجن صاحبزادن کي اون سان پير پرڻ جي تاڪيد ڪندا هئا.
 مهمان نواز به هڪڙائي هئا. رات ڏينهن نگر هلندو هو، جو
 سندن گهر تيار ٿيندو هو. آئي وئي، غريب توڙي شاهوڪار کي ماني
 ملندي هئي. ڏاڍي اون رکندا ته هر ڪوئي ٽڪر کائي راضي ٿي وڃي.
 نگر هميشه ڪشادو هلندو هو ۽ رب جي مهربانيءَ سان مهمان توڙي
 مسافر گهڻو ايندو ويندو هو. ڳوٺ جو غريب غريب به سندن نگر مان
 ٽڪر وٺي ويندو هو. گهڻو عرصو ته پاڻ پنهنجي سر پنهنجن مبارڪ
 هٿن سان ماني ڪڍي اچي ٿلهي تي ڪارائيندا هئا ۽ واپس گهر ويندي
 خالي پنڊيون ۽ جونا تانو ڪڍندا ويندا هئا. رات جي وقت به سڀني
 جي بستري وغيره جي اون رکندا هئا. سياري ۾ پاڻ وڃي روبرو
 ڏسندا هئا ته مٿ جو ڪپڙو سڀني کي پورو آهي يا نه؟ عمر جي
 پڇاڙيءَ جا ڪجهه سال اهو ڪم سندن صاحبزادا ڪندا هئا. جيڪڏهن
 هر ڪنهن کي ٽڪر ملي تيسين پيا پڇندا هئا ته پڇو سڀني ننگر
 ڪيو؟ اڄ تائين به اهو مهمان نوازيءَ جو دستور باقاعده چالو آهي.

ڪئليءَ، ماکوڙي، ڪانو، ڪُتي ۽ ٻليءَ جي به ساڳي سار
 لهندا هئا. ايتري قدر جو روتيءَ جو ٽڪر ويهائي هيٺان يا چولي جي
 پلانڊ ۾ لڪائي رکندا هئا ته ڪان يا ڪُٽو نراس ٿي نه وڃي. به
 بسڪوٽ گهرائيندا هئا ته به هڪڙو ڪيسي ۾ رکي ڇڏيندا هئا ته مٿان
 منڍڙو ڪان جو وٽن نيم سان ايندو هو، سو موٽي نه وڃي.

هڪ دفعي منجهند جي وقت ڊوڊي جو ٽڪر گهرائي اڳيان
 ويٺلن مان هڪ ماڻهوءَ کي چيائون ته هوڏانهن هو مڙهو، اڪئين سڄو

ڪُٽو ويٺو اٿيئي، انهيءَ کي وڃي ڏيئي اڃ، اٿڻ کان اڳ انهيءَ ماڻهوءَ چوڏي جا ٻه ٽڪر ڪيا، جا ڳالهه ڪين نه وئي. فرمايائونس ته يڪو ٽڪر ڏينس ته پيرن ۾ جهلي کائي جيئن ڪڪ ته پرچيس. ٻه ٽڪر هوندا ته هڪ ٽڪر پيو ڪُٽو يا کان ڪُٽي ويندس، جو اکين کان ڏسي نٿو سگهي. پاڻ وري پيو وڏو ٽڪر ڏوڏي جو گهرائي ڪُٽي کي ڏياريائون. اهڙيءَ هئي سندن طبيعت نرم ۽ قياس واري.

هڪ دفعي ڪٿليءَ ڏانهن نھاري پڇيائون ته ٻچو جيڪو هن ڪوبليءَ جو قياس ڪري تنهنجو ڇا ٿئي؟ ائين چئي پاڻ ئي جواب فرمايائون ته انهيءَ جو الله سائين پاڻ قياس ڪري.

فقير صاحب پنهنجن طالبن کي هر طرح جي سمجهاڻي ڏيندا هئا ته دنيا ۾ ماڻهو ٿي ڪيئن رهجي! پاڻ فرمائيندا هئا ته اڄ حيوان ملڪ ۾ گهڻو آهي، ماڻهو ڪو ڪو آهي جو ماڻهن ۾ حيواني عادت گهڻي آهي.

پاڻ تاڪيد ڪندا هئا ته: بکيو اُچيو، ٻنهي تان پگهر جي ڪمائيءَ مان کائي پي راضي ٿي وڃي ته ان جهڙو پيو ثواب ڪونهي. گهر آيل جي منهن ڏانهن نه نهارجي پر سندس پيٽ ڏانهن نهارجي. رب پڇ جو پيالو جهڙو پاڻ کائجي تهڙو هن کي به ڪارائي ڏو ڪرائي راضي ڪري ڇڏجي، پوءِ هن کان دعا گهرجي نه، جو هن جي دل راضي ٿي ته اڻگهري دعا ٿي چڪي. ڪمھلي مهمان مان به اصل ڪڪ نه ٿجي جو مهمان بکيءَ سان ٿو اچي، ٻچندا هئا ته خومچي وارو جنهن وٽ آوت جاوت چڱي هجي اهو پلو ڪين وڏو دڪان هجي، جتي ڪو اچيني ڪونه، اهو پلو؟ جي مهمان اچڻ بند ٿي وڃي ته اها ڪمبختيءَ جي نشاني آهي. پنهنجي ڏاڏي سائين نواب خان جي ڳالهه ڪندا هئا ته هڪ ماڻهوءَ جي ماني هميشه پاسيري رکي

چڏيندا هئا ته متان ڪو مهمان ڪمهلو اچي نڪري.

پاڻ فرمائيندا هئا ته: طالب لاءِ ننگ ۽ ننگن تي نظر رکڻ خدائي فرض آهي. ننگن يعني ٻارن بچن جا ڪُل احتياج پورا ڪري، جيئن هنن کي ٻئي طرف نهارڻ جي ضرورت نه ٿئي. ننگن جو بار باري آهي، جي اهڙو لاچار اچي پوي ۽ ننگر چڏائجي وڃي، ته به ننگ نه چڏجن. سختي جيڪا به ڪرڻي هجييس سان پاڻ سان ڪري. هڪ دفعي سندن هڪ طالب ڪوپ مان چانهه پئي پيتي، پاڻ نهاري فرمايائينس ته بچو ائين ته سڄي جوئي ٿي ويندي. جي هوند پليت ۾ وجهي پين ته ڪو پيو اوچتو اچي وڃي ته جيڪر کيس ڏک ته ڏيئي سگهين! بچو وندي وراهي کائجي.

پاڻ هدايت ڪندا هئا ته مرشد کي نذرانو به پوءِ ڏجي، پهرئين مسڪين پاءُ پرائيءَ جي سار سنڀال لهجي. پاڻ ڳالهه ڪندا هئا ته سکر ۾ هڪڙو ماڻهو گهڻي دعوت ڪندو هو، پر سڌ رڳو پاڻ جهڙن پرين ڀاڳين کي ڏيندو هو. پاسي ۾ سندس مسڪين سؤت رهندا هئا، جن جو گذر ڏاڍو ڏکيو هو. هڪ ڀيري انهيءَ سکر واري ماڻهو دعوت ڪئي پر مسڪين سؤتن مان ڪنهن کي به ڪون نه ڏني. سندس هڪ سؤت دل ۾ ويچار ڪيو ته ٻُڪ ٿو مران! سو پوتڙو مٿان وجهي منهن ڍڪي وڃي پين سان گڏ کائڻ ويٺو. ٻئي ڏينهن انهيءَ سکر واري ماڻهوءَ ڏٺو ته سندس گهرجي اڳڙ ۾ بندي جيڪا سڪي سڙي پيئي هئي، سان ساڻي ٿي پيئي آهي. ڏاڍو عجب لڳس. هڪ درويش کان پڇيائين، جنهن چيس ته رات تنهنجي ننگر مان تنهنجو هڪ مسڪين پاءُ ڍو ڪري اُٿيو آهي ۽ انهيءَ بنديءَ تي هٿ ڌوتو اٿس. پاڻ فرمائيندا هئا ته: "اول خوبش پس درويش" انهيءَ جي صحيح معنيٰ آهي ته پهرين پنهنجا، نه پهرين پاڻ ۽ پوءِ درويش.

هندستان کان جڏهن به وٽن وڃيو هو ته ڏاڍيءَ اُڪير سان هڪ هڪ جو نالو وٺي پڇندا هئا ته خوش ٿيندا هئا؟ مٿان پڇندا هئا ته تون کانئن موڪلائي آيو آهين؟ جي چئبو هون، قبلًا سائين فلائن کان موڪلائي ڪين سگهيس ته ڏک وڃان فرمائيندا هئا ته ٻچو ائين نه ڪجي. توڙي ڪٿي اڳلو نه پڇي ته به جنهن جي مهياي وڃجي ٿو، اوڏانهن نگاهه ڪري هليو وڃجي، جيئن اڳلي کي اطلاع ته ٿئي.

هڪ ڀيري پنهنجي هڪ طالب کان پڇيائون ته ڪيئن خبر پوي ته طالب کي مرشد وٺيو آهي؟ مٿان پڇيائون ته گريائي سڀ وٺندا اٿيئي؟ جي نه، ته چئبو ته مرشد به نه وٺيو اٿيئي! ڀلا جڏهن مرشد انهن جا عيب ثواب نه ڏسي ڪين پنهنجو ڪيو، پوءِ تون ڪير جو انهن جا عيب ڏسين!

درگاهه جهوڪ شريف لاءِ جيڪو ادب ۽ قرب هوندو هو، تنهنجو بيان ئي نه ڪري سگهيو. ائين ڪٿي چئجي ته انهيءَ پنهنجي مرشد ڪجي در تي نهن کان چوٽيءَ تائين وڪاڻل هئا. وس پڇندي، حضرت شاهه شهيد صاحب جو ميلو ۽ حضرت شاهه قلندر داتا پير صاحب جو ميلو. جنهن کان 4-5 ڏينهن پوءِ سندن مرشد جو ڏهاڙو به ٿيندو هو، سڀ نه گسايائون. اوائلي وقت ۾ ته ڳوٺان پيرين پنڌ منزلون ڪندا اچي درگاهه شريف تي پهچندا هئا. پر پوءِ جڏهن سواريءَ تي اچڻ ٿيندو هون ته به رستي تي ڳوٺ جي ٻاهران ڀل وٽ لهي درگاهه شريف تائين پنڌ ڪندا هئا. پڇاڙيءَ جا ڪجهه سال، جڏهن مسافري ڪرڻ سندن لاءِ ڏکي ٿي، تڏهن پنهنجن صاحبزادن کي ميلن تي موڪليندا هئا.

سڀني مرشدزادن، وڏن توڙي ننڍن لاءِ ازحد قرب هوندو هون ۽ ساڻن ادب سان پيش ايندا هئا. هڪ ڀيري صاحب ڪريم عبدالستار شاهه صاحب جي سندن ستگرڻ جا پوڻا هئا، تن چين ته

اسان جي هن ننڍڙي نينگر کي رستي تي حيدرآباد ڇڏيندا وڃجو. پاڻ سڄو وقت موٽر ۾ صاحبزادي کي هنج ۾ کڻي وٺڻا رهيا. جڏهن حيدرآباد ويجهي آئي ته پنهنجي طالب ديوان سيرومل ڪريالڊاس کي حڪم ڪيائون ته صاحبزادي لاءِ شهر مان ڪو بوت وٺي اچج. ديوان سيرومل ننڍڙي صاحبزادي کي هنج ۾ کڻي وڃڻ جي اجازت گهري. پاڻ فرمايائونس ته ٻه چار چڱا بوت ڏسي وٺي اچ ته انهن مان هڪڙو چونڊي مان پنهنجي هٿن سان صاحبزادي کي پايان ۽ پوءِ جاءِ تي پهچائي اچون. ديوان سيرومل بوت وٺي آيو، جن مان هڪ چونڊي صاحبزادي کي پنهنجن هٿن سان پاتائون.

پنهنجن ستگرن جي ڳالهه ڪندي فرمائيندا هئا ته ٻچو منهنجا سائين جڏهن دعا جا پير پري منهنجن ڪڪن ۾ ايندا هئا ته بعض اڃا گوڏوڻي مس ڪوڙيندا هئا ته هلڻ جو خيال ايندو هون ۽ پڇندا هئا ته نينگر مون هاڻي هلاڻ؟ مون ٻانهون ٻڌي عرض ڪندو هوس ته قبلًا! جيئن سائينءَ جي مرضي! نه ڪڏهن مون ڪا حجت هلائي ۽ نه وري ڪا گهرڻي ڪيم. رڳو هڪ ڀيرو عرض ڪيو مان ته دعا فرمايو ته جيڪا به دعا مان اوهان جي اولاد جي حق ۾ گهران سا قبول پوي. درگاهه شريف لاءِ فرمائيندا هئا ته شهنشاهه جو حضور آهي. جيڪي آيا سي اڳهيا ”پيرو نه ميرو“ اهو سندن فرمان آهي. ڪڇي ڍڪڻيءَ ۽ منڊي ماکوڙيءَ جو به ذمون ڪنيل اٿن. زيارت ۽ ميلي تي وڃڻ جي سڀني طالبن کي ڏاڍي تڪيد ڪندا هئا. ڪمال پيرويءَ هوندي به پاڻ درگاهه شريف جي دائري اندر دستور موافق پيري اُگهاڙا اُتندا وهندا هئا جو عين ادب جي جاءِ آهي. هتي جي مٽي به ڳالهائي ٿي پر انهن سان جن جا ڪن ڪليل آهن. تحقيق فقير صاحب ڪمال درجي جا سالڪ هئا ۽ سندن پيروي نبوي هئي.

آخري سفر

فقير صاحبن جي طبيعت الله سائينءَ جي فضل سان گهڻو ڪري ٿيڪ رهندي هئي. ٿوريءَ گهڻيءَ تڪليف کي ته ليکيندائي ڪين هئا ۽ سندن اٿڻي ويهڻيءَ، ڪچهريءَ ۽ نماز جا وقت سڀ باديستور هلندا پئي آيا. ڪين پهريون ڀيرو پيشاب جي رڪاوٽ جي تڪليف 1953ع جي وچ ڌاري ٿي ۽ علاج لاءِ ڪراچي ويا. ڊاڪٽرن سندن عمر جي لحاظ کان آپريشن ڪرڻ واجب نه سمجهيو ۽ ڪين دوائن تي رکيائون. 1955ع ۾ نرلي ۽ دم جي تڪليف به ٿي پيڻ. حڪيم يا ڊاڪٽر جيڪي ڪين، ڏسڻ ايندا هئا سي عرض ڪندا هئا ته ويهڪ گهٽائجي. پاڻ انهيءَ ڳالهه تي اصل ڌيان نه ڏنائون ۽ نيم موجب ٽپهريءَ جو توڙي اڌ رات جو خيال ۾ ويهندا هئا. ڪچهريءَ به دستور پٽاندر ويٺيئي ڪندا هئا. باقي طبيعت ضعیف هئڻ سبب سياري ۽ اونھاري جو مهينو به اچي ڪراچيءَ ۾ رهندا هئا. اُتي به گهڻو وقت رهڻ پسند ڪين ڪندا هئا ۽ جڏهن به وڌيڪ وقت رهڻ لاءِ عرض ڪبو هون ته فرمائيندا هئا ته ٻچو مون امر جو بندو آهيان، وڌيڪ ترسي نه سگهيو.

نومبر 1960ع ۾ گهڻي ٿڌ سبب دم جي تڪليف ۽ پيشاب جي رڪاوٽ وڌي وين. ڪين عرض ڪيو ويو ته ڪراچي علاج لاءِ هلون. پاڻ پنهنجن صاحبزادن ۽ پنهنجي پاڻي جي فقير دين محمد کان پڇيائون ته ڪهڙي صلاح آهي؟ سڀني عرض ڪيو ته ٿڌين سبب ڪجهه وقت ڪراچي وڃو ۽ وڃي علاج ڪرايو. پاڻ هاڻو ته ڪيائون

پر ور ڪري پيا چون ته ٻچو پيري آهي، بيماريءَ جهڙي ڳالهه آهي.
هينئر ماڻهو جو اڌ ساهه آهي، وري الائي ورجي يا نه!

28 نومبر سومر ڏينهن صبح جو موٽر رستي هلڻ جي تياري
ڪيائون. گيڙو ويس ٻڌائون ۽ پنهنجن صاحبزادن کي گهرائي، کين
ظاهر و باطن جون ڳالهيون سمجهايائون. پهرين سڀني سان گڏي
ڳالهايائون ۽ پوءِ هر هڪ سان خلاصو حالي احوالي ٿيا. سڄي فقراء
کان گهڻي قرب سان موڪلايائون. پنهنجي صاحبزادي سائين علي
گلاب کي خاص هدايت ڪيائون ته متان موٽڻ نه ٿئي ته اسان جي
تربت تي رڳو ڪلام الله شريف پڙهجو ۽ راڳ روپ نه ڪرائجو. بلڪه
پنهنجي لاءِ جاءِ به مقرر ڪري ڏيکاري ڇڏيائون. عجب ته اهو جو
ايتري ڳالهيون ٿيندي به ڪنهن کي سمڪ نه پيئي ته ڪو جهان ڇڏڻ
جي تياريون ۾ آهن.

صبح جو اٽڪل ساڍي ستين وڳي موٽر ۾ ڳوٺ کان روانا
ٿيا. سائين دين محمد گڏ هون. رستي تي حيدرآباد ۾ ڪلاڪ ڪن
ترسي مانيءَ تڪر کائي آرامي ٿيا ۽ 8 وڳي رات جو اچي ڪراچي
رسيو. سندن ڪيترا طالب خاص بيٺيءَ کان آيل هئا ۽ سڀ سندن
اچڻ جي انتظار ۾ هئا. سڀني سان گهڻي پيار سان مليا ۽ ويهن سان
خدائي گفتگو شروع ڪيائون. ساندھ ڪلاڪ ڪن ڪچهري ڪيائون.
هڪ ڪمال پيري، ٻيو تي سؤ ميلن جي پڪي مسافري، پر چڻ
ٽڪئي ڪونه هون! پنهنجي تڪليف وساري ٻين سان قرب وٺڻ اهو
سندن ورڙ هو.

ڪچهريءَ جي وچ ۾ ڪنهن عرض ڪيو ته قبلا! ڪٿ تي مٿي
چڙهي ٿيڪ ڏيئي ته ويهو، جو هيڏو سفر ڪري آيا آهيو. پاڻ
فرمايائون ته ٻچو هي ٿيڪون سڀ ڇڏي هليو. ٿيڪ به هڪ نالي رب

جي وڻجي. پاڻ فرمايائون ته سفر ۾ ماڻهو هوريان ڏاڍيان هلندو هلي ته وڃي خير سان منزل کي رسندو. جي ٻيڻو ته سڄ لهي ويندس. گفتگو ڪندي ڀٽائي صاحب جو هيٺيون بيت ڏنائون. جنهن ۾ به سندن وڃڻ جو اشارو هو، پر ارمان جو ڪنهن جو به ان طرف ڌيان ڪونه ويو.

جوڳي جڳ گهٽا، آڙپنهڻجانه ڏسان،
ساريو تن سانگيئڙن کي، ويٺي هٿ هٽا،
جن جي منهن ۾ مٽيا، سي آڏيسي اٿي ويا.

هن چئن ڏينهن ۾ ٻي به ڪيتري سنگت بمبئيءَ ۽ هندستان جي ٻين پاسن کان اچي سهڙي. جن ته سڀني کي ڏاهي ڏور وجهي، آخرين ملاقات لاءِ گهرايو.

فقير صاحب روز صبح توري سانجهيءَ بادستور سنگت کي نام رويي امرت پياريندا هئا. گفتگو رڳو خدائي هلندي هئي.

2 دسمبر شام جو اوچتو پيشاب اچڻ بند ٿي ويو. ڊاڪٽر گهرايو ويو. جنهن نليءَ رستي پيشاب ڪڍيو. ان کان پوءِ سواءِ نليءَ وجهڻ جي وري پيشاب نه آيو. تنهن ڪري سواءِ آپريشن جي ٻيو چارو ڏسڻ ۾ ڪونه آيو. سندن ڳوٺ ماڻهو موڪلي صاحبزادن کي گهرايو ويو ۽ سڀني گڏجي فيصلو بيهاريو ته لاچار آپريشن ڪرائجي. فقير صاحبن کي به حقيقت پيش ڪئي ويئي ۽ پاڻ به اجازت ڏنائون.

آپريشن جي تاريخ 15 دسمبر 1960ع مقرر ٿي. ڪهڙي ڳالهه ڪجي! هيڏيءَ تڪليف هوندي به پاڻ هميشه جيان خدائي گفتگو نيم سان ڪندا رهيا ۽ ڪڏهن ڪڏهن چرچا به ڪندا هئا، جن ته کين ڪابه تڪليف ڪانه هئي.

هڪ ڏينهن ظاهري گهڻي تڪليف هئي، جنهن ڪري به ٿي چٽا جي سندن خاص خدمت ۾ هئا. تن جا منهن لٿل هئا. پاڻ نهاري

پڇيائون ته منجهيا ڇو آهيو؟ تڪليف مونکي آهي ۽ منهن کڻي توهان گنجايا آهن! پڇو آهي سُر برا، الله سائينءَ پنهنجن پيارن کي سوغاتون ڪري بخشيا آهن. پاڻ فرمايائون ته بيماري ڇڏي ويندي يا بيماريءَ کي ڇڏي وڃبو...! پيو ڇا....!

هڪ ڏينهن فقير صاحب جيئن ڪٿ تي لڻيا پيا هئا ته سنگت مان ڪن انهيءَ حال ۾ ٿورو پريان پاڻ ۾ وٺي ڳالهائيو. پاڻ هڪ جڻي کي سڏ ڪري آهستي فرمايائون ته ٻڌي اچين ته ڪهڙيون ٿا ڳالهيون ڪن. هن اچي عرض ڪيو ته قبلًا ڪا زماني جي ڳالهه وينا ڪن. ايترو ٻڌڻ سان سنگت ڏي نهاري قدري ڏک مان فرمايائون ته ارمان آهي اوهان جي حال تي جو منهنجي روبرو وينا زماني جي ڳالهه ڪريو. مون اوهان کي رڳو رب جي راه ڏسي آهي.

14 تاريخ شام جو کين اسپتال ۾ داخل ٿيڻو هو، پر پاڻ صبح کان ئي تياري ڪرڻ لڳا. ائين جيئن هميشه مسافريءَ تي وڃڻ لاءِ تيار ٿيندا هئا. گيڙو ويس ٻڌائون ۽ هر هر پيا پڇن ته بچو ايتري دير ڇو ڪئي اٿو؟ هلڻ محل فرمايائون الله توهان، پيڙائي پار، موٽر ۾ چڙهي اچي ڊاڪٽر پنٿو جي اسپتال ۾ پهتا. اسپتال ماڻهن سان پري پيئي هئي. هرڪو سندن ديدار لاءِ پئي آيو ۽ پاڻ هر ڪنهن کي دعائون پئي ڪيائون.

بمبئيءَ کان سندن مريد پياڻي ڊاڪٽر راڻي آڏواڻي سندن خدمت ۾ حاضر هئي ۽ آپريشن جي انتظام ۾ لڳل هئي. درگاه جهوڪ شريف کان سندن مرشدزادا حضرت ارشاد عباس صاحب (جي هن وقت درگاه جهوڪ شريف جا گادي نشين آهن) ۽ حضرت سائين حاجي محمد وارث صاحب ۽ پيا صاحبزادا پڻ سندن طبع پرسيءَ لاءِ پهچي ويا هئا. پاڻ سڀني سان قرب سان پئي ڳالهائيو.

پنهنجي صاحبزادي سائين علي گلاب صاحب کي گهرائي خاص
هدايت ڪيائون ته متان وقت حياتيءَ جو پورو ٿي اچي. تنهن ڪري
خبردار ٿي منهنجي ڀر ۾ بيٺو رهج.

تاريخ 15 صبح جو آپريشن ٿيو، پر سڄي ڏينهن ۾ سندن
طبيعت سرهي ڏسڻ ۾ آئي. رات جو هڪ وڳي ڌاري سجاڳ ٿيا ۽
پڇيائون ته وقت گهڻو ٿيو آهي؟ ڪنهن جواب ڏنو ته قبل! اڃان
سنجهو آهي. کين ته رات ساري پيئي هئي، سو فرمايائون ته ڪوڙ ٿو
ڳالهائين، ٻه ڀير رات جا گذري چڪا آهن، مون کي اُتاري ويهاريو ته
خيال سان ويهان. خدمت ۾ بيٺلن عرض ڪيو ته قبل! آپريشن ٿيل
آهي ۽ ڊاڪٽرن اُٿڻ کان منع ڪئي آهي ته متان ٽاڪا کلي پون. پاڻ
اُتاري وهاريو ته خيال سان وهان. خدمت ۾ بيٺلن عرض ڪيو ته قبل
آپريشن ٿيل آهي ۽ متان ٽانڪا کلي پون. پاڻ اُتاري وهاريو ته دعا
ڪندو سائو. ٻچو منهنجا سائين ڇا چوندا ته فقير منهنجو آمر و ساري
چڏيو! سبحان الله! سوا سؤ ورهين جي عمر، ههڙو نازڪ آپريشن،
سڄي عمر جي عبادت، هيڏو رُتبو، مگر پنهنجي سنگرن جي چوائيءَ
جي پونواريءَ جي اون ته ڏسو....!!

16 ڊسمبر صبح جو سجاڳ ٿيا ۽ سڀني سان مشڪي
ڳالهائون. سائين حاجي محمد وارث صاحب جنهن وقت کائن
موڪلائڻ آيا ۽ کين پاڪر پائي گڏيا، ان وقت کين گهڻيون دعائون
ڪيائون ۽ پڇيائون ته ڪاڏي هليا آهيو؟ سائين حاجي محمد وارث
صاحبن جواب ڏنو ته درگاهه شريف ٿا وڃون، جواچ سائين شاه
قلندر داتا پير صاحب جو ڏهاڙو آهي ۽ ميلو آهي. تنهن تي پاڻ
فرمايائون ته قبل! اڄ چڱو ڏهاڙو آهي، توهان هلو ته مان به اچان ٿو ۽
هيٺيون بيت ڏنائون:

جهازيتي من جو پاڻيءَ ۾ ڀرتو،

بندر جي بهيءَ تي، اچي هادي هٿ ڏجو.

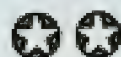
صاحب کانس موڪلائي روانا ٿيا. تنهن کان پوءِ ڊاڪٽر راڻيءَ کي گهڻي پيار سان گرائڙي پاڻي فرمايائون ته بچو ڏاڍي ڪوڙي دوا پياري اٿئي. مون کي وري اهڙي ڪوڙي دوا نه ڏجو. ستيئي بيهوشيءَ جي حالت ٿي وين ۽ آهستي آهستي بخار وڌڻ لڳو، جو شام تائين وڃي 106 سينٽي گريڊ تي پهتو. بخار لاهڻ لاءِ گهڻائي حيل هلايا ويا پر ڦڪين فرق نه ڪيو. رات جو 10 وڳي پاڻ هن فاني جهان مان برقو مٽائي دارالبقا ڏي روانا ٿيا. عين ان وقت درگاه جهوڪ شريف تي سماع جو راڳ پئي هليو ۽ گاديءَ ڏئي سائين عبدالستار شاه صاحب فقير صاحبن جي پاريءَ طرف نھاري فرمايو ته ابا فقير صاحب خير سان پهچي ويا!

سندن وصال تاريخ 27 جماد الثاني سال 1380 هجري 10 وڳي رات جو، برابر 16 ڊسمبر 1960ع ڪراچي ۾ ٿيو. پاڻ سائين شاه قلندر داتا پير صاحبن جي رحلت فرمائڻ واري ساڳي تاريخ ساڳيو مهينو ۽ ڏينهن ڪنيائون!

رات جوئي ڪن غسل وغيره ڏنو ويو ۽ سڄي رات سندن هدايت موجب ڪلام الله شريف جو ورد چالو هو. 4 وڳي پريات جو جنازي نماز ادا ڪئي ويئي ۽ 5 وڳي سندن جسم مبارڪ عظيم شان سان موٽر رستي جلالاڻي شريف لاءِ روانو ٿيو. سندن رحلت فرمائڻ جي خبر خيرپور رياست ۽ ٻين پاسي بجليءَ جيان پڪڙجي ويئي ۽ سون ۾ خلق جلالاڻي شريف پهچي ويئي. پنجين وڳي شام جو سندن جسم مبارڪ جلالاڻي شريف پهتو. جتي پهر جنازي نماز

ادا ڪئي ويئي ۽ سج لهن کان اڳ کين وڏي احترام سان مدفون
ڪيو ويو.

اڄ پڻ وايون ڪن، وڻجـارا وڻجـون،
هلڻ هارا سـڀـرين، روئڻ تان نه رهن،
آڇهيندي ڪيـتـرو آيل! سامونڊين،
پڳهه چوڙي جن، وڏا پيـڙا پار ۾.

فقير صاحبن جا چيل ڪلام

(1)

پيتم جام وحدت جو، وجود جو ترڪ تڏهن ٿيڙو،
نشو ٿيو نينهن جو غالب، پيچي پورا ڪيئن قالب،
رهيو مطلوب نا طالب، نظر ۾ نانهه ڪو پيڙو،
صحيح ڪيم سير هيءُ سارو، ماري انا الحق سندن نعرو،
وڃائي ورهه جو وارو، صدق تنهن تان جسو ٿيڙو،
وڙهي جڏهن لا سندي کاتي، تڏهن ٿيو عشق اثباتي،
رهيو آءُ ڏک ڏک نا ذاتي، نصيبي را نام نفي ٿيڙو.

(2)

اولا ڪر ڪي آدم آيا، رک سان اهو ول شاهي دا،
گهن ميدان محبت والي، اندر مسجد ٻاهر چالي،
هر صورت وچ ناز نرالي، عجب رنگ الاهي دا،
ظاهر ذات صفات هڪو هڪ پارين، ڪوڙا دليل ڪهڙا پيو اڏاوين،
الانساني چم ڪر چاوين، تون هين صاحب تاج ڪلاهي دا،
نصير محمد هر مظهر وچ، سير ڪيتوسين سڀ گهر دي وچ،
سوئي آيا هي نور نظر وچ، ست غير اهو گمراهي دا.

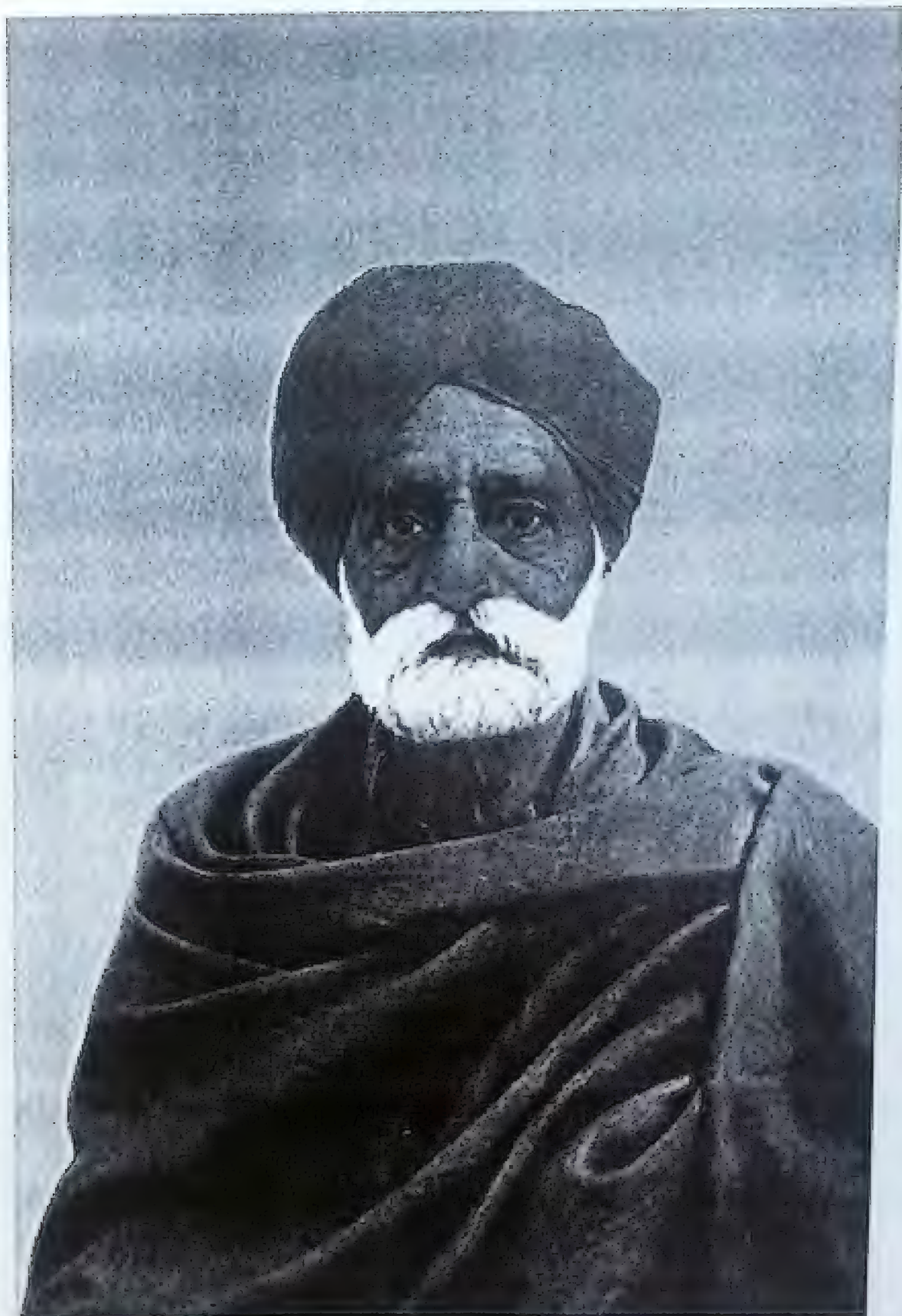
(3)

مٺي ٻول سڀا جهڙي لات، ڪانگ خبر ڏي خير مهر جي،
مٺيءَ جي ملڻ جو پھ جو ڪيائون، وائي اها اٿن وات،
ڏينهن سڄوئي ڏک ۾ گذري، روئيندي ساري رات،
بس اکين کي ڪين اچي ٿي، برھ وئي برسـات،
مٿان نصير ڪرين دل ماندي، پرين ايندا پريـات.

(4)

مارن ري مـاندي، ويٺي وات نـهـاريـان،
چـرخـو درد فـراق جـو، پرت سندي پانـدي،
تون هين تند تنواريان
کوئن ۾ ميان سـومـرا، هت ارادي ڪنهن آنـدي،
گوند ۾ ويٺ ڏينھڙا گهاريان،
تنهنجي نينهن نصير ڪي. برھ ڪيو آ بانـدي،
ويٺي هنجون هاريان

حضرت لطف علي صاحب فقير صوفي القادري
سجاده نشين درگاه جلالتي شريف

سجاده نشيني

جناب فقير صاحب جي وصال بعد سندن ئي حڪم پٽاندر
سندن وڏي صاحبزادي سائين لطف علي صاحب کي گاديءَ تي
وبهاريو ويو. سائين ارشاد عباس صاحب پنهنجي والد حضرت
عبدالستار شاھ جي آمر سان درگاه جھوک شريف تان جلالاڻي
شريف اچي اها رسم ادا ڪئي، پوءِ حاضرين سنگت گهڻي صدق
سان سائين لطف علي صاحب کي سجدو ڏنو.

حضرت شاھ قلندر داتا پير صاحب ۽ فقير صاحب جي
وصال جي تاريخ ۽ مهينو ساڳيو آهي. هجري سن موجب انهيءَ تاريخ
تي حضرت شاھ قلندر داتا پير صاحب جو ميلو درگاه جھوک
شريف ۾ ٿيندڙ آهي. ان بمطابق فقير صاحب جو ميلو
درگاه جلالاڻي شريف ۾ سنڌي ڦڳڻ مهيني جون ٽي
راتيون، (27-28 ۽ 29) ستاويهين، اٺاويهين ۽ اوڻٽهين مقرر ڪيو
ويو. فقير صاحب جا سوين طالب ۽ عقيدتمند هند سنڌ جي ڪنڊ
ڪڙڇ مان ڪهي اچي ميلي ۾ شريڪ ٿيندا آهن. ميلي جو دستور
ساڳيو درگاه جھوک شريف وارو قائم آهي.

سائين لطف علي صاحب ستنسئي فقير صاحب جي روضي
مبارڪ جو ڪم شروع ڪرايو، جو پنجن سالن جي عرصي بعد سال
1965ع ۾ ٺهي راس ٿيو. هر روز ڪيترا قريدار ڪٿان ڪٿان ڪهي
اچيو سندن زيارت ڪن ٿا.

گاهيون ڳڻ ڳارين، مون مارين جانب جت بلوچ جون.

فقير صاحب جو اولاد

جناب فقير صاحب کي چار فرزند آهن. سڀئي آل عيال وارا آهن ۽ پنهنجي ڳوٺ جلاڻي شريف ۾ رهن ٿا. چارئي نالي رب جي سان فيض جا صاحب آهن. سندن اٿڻي ويهڻي بلڪل سادي ۽ بنا ڪنهن ڏيک وڍڪ جي آهي. وڏا ٿيئي صاحبزادا سنڌي پڙهيل آهن ۽ قارسيءَ جو به مهاورو اٿن. باقي ننڍي صاحبزادي جي اسڪولي تعليم ورتل ڪانهي. مدني علم جي وڻن ڪمي ڪانهي. شهباز جا ٻچا شهباز ئي آهن.

سندن ماما صاحب اڃان حيات آهي. ڪيتري عرصي کان اکين جي نظر بلڪل ڪانه اٿن. پنهنجي حياتيءَ جو ڳچ عرصو لنگر جي خدمت ۾ گذاريائون. اوائل ۾ جڏهن ڳوٺ ۾ ان پيهڻ جي چڪي يا مشين ڪانه هئي، تڏهن وڏو اسر ڏيئي ننگر لاءِ جنڊ تي ان پيهندا هئا ۽ ننگر تيار ڪندا هئا. هيئنر سڄو وقت نام سان گذارين ٿا. جڏهن به ڪين فقير صاحب جي طالبن مان ڪا گڏبي آهي ته چوندا اٿس ته ٻچا توهان کي ڪامل مرشد مليل آهي، توهين به سندن چوڻي وٺي وڃي ڪامل ٿيو.

سائين لطف علي صاحب: سڀني ڀائرن ۾ وڏا، هن وقت گادي نشين آهن ۽ هميشه خدائي خيال سان رهن ٿا. ساڳي والد صاحب واري پُرو وٺيو ٿا اچن. قد جا ننڍا، سرير ۾ هلڪا پر قرب ڪوٽان ڪوٽ ڀريل اٿن. اُٿي وٺي کي وَر وَر ڪري چوندا آهن ته ادا اسان جا ڀائر آهيو جو هڪ اُٻي جو اولاد آهيو. بعض ته ٻئي ٻانهون ڳچيءَ

سائين علي گلاب صاحب

سائين علي گل صاحب

فقير دين محمد صاحب

سائين حسن بخش صاحب

۾ وجهي پيار مان پاڪر پائي چون ته توهان کي ڏسي بيهند
خوش ٿو ٿيان.

جڏهن به ڪو دعا گهرين ته اڪيون روضي شريف طرف ڪڍي
چوندا ته اسان جا هٿ به سندن دامن ۾ آهن. هڪ ڀيري سنگت مان
ڪنهن چين ته قبلًا! اوهين به ساڳيو سرُ آهيو. پاڻ جواب فرمايائون ته
آبا پنهنجو ننگ ٿا سنڀالين. باقي پاڻ ۾ حال ڪونهي. ايڏي آهي
منجهن نهٺائي ۽ نياز، حقيقت ته ائين آهي ته اڃان سندن زبان مبارڪ
مان دعا نڪرڻي مس ته ڪم راس ٿيو وڃي.

ازحد صابرين ۽ رضا تي راضي رهڻ وارا آهن. سندن وڏو پٽ
سائين امداد علي، سخي مرد، مجاهد ۽ ڪم ڪار جو برجستو،
چالهيڻ ورهين جي جوانيءَ ۾ ئي راهِ رباني وٺي ويو. فقير صاحبن
جو به مٿس گهڻو پيار ۽ راضيو هو، پر سائين لطف علي صاحبن
جنهن صبر سان رب رضا قبول ڪئي، تنهن سڀني کي هيران ڪري
ڇڏيو. وري تازو ڪجهه عرصو ٿيو ته سندن ٻيو نمبر فرزند سائين
هدايت علي به اوچتو جوانيءَ ۾ هليو ويو. سائين لطف علي صاحبن
کي وري به اهوئي صبر ۽ شڪر، ٻئي پائر فقير صاحبن جي حضور ۾
روضي شريف جي اُڀر کان رکيل آهن. ٿلهي تي ويهي ڪچهري
ڪندي وقتي جي سائين لطف علي صاحبن جي نظر ٻنهي ڀائرن تي
وڃي پوي ته دل ڀرجي اچي ۽ بعض ائين فرمائين ته اُهي ٻئي تير
اسان کي ڇاتيءَ ۾ عمر ڀر لڳل رهندا.

ڪچهري ڪن ته به تعريف هڪ رب جي ۽ پڇاڻ پنهنجي
مرشد داتا پير صاحبن جي. رهاڻ ڪندي يا خطن ۾ بار بار اُها
هدايت ڪندا آهن ته بابي سائينءَ وارو ڏنل هڪ سبق ياد ڪريو ته
ٻئي جهان موچارا ٿيندو!

سائين علي گل صاحب: پيو نمبر صاحبزادو بيهڪ ۾ فقير صاحبن وانگر قدآور ۽ بدن جا پربل آهن. اڪيون الاهي نشي سان پريون پيون اٿن. طبيعت نهايت صابرين، مائيني ۽ نياز پري. ڪڏهن ڪو ڪين رهاڻ ڪرڻ لاءِ عرض ڪري ته حلیمائيءَ سان آهستي چوندا ته ادا اسان کي ته ڳالهائڻ اچيئي ڪونه! حياتيءَ جو ڳچ عرصو فقير صاحبن جي خاص خدمت ۾ گذاريو اٿن ۽ سندن خط پت لکڻ جو ڪم به مٿن هو. سندن پيو نمبر پت سائين شرف علي ننڍپڻ ۾ وفات ڪري ويو. ڇا ته صبر سان اهو وچوڙو برداشت ڪيائون!

سائين علي گلاب صاحب: ٽيون نمبر صاحبزادو حشمت ۽ رکي رهائيءَ وارا آهن. خيرات جو انگ منجهن گهڻو آهي، بنيءَ باري جو ڪم پنهنجن نينگرن جي حوالي ڪري سڄو وقت قرآن شريف پڙهڻ ۽ خدائي خيال ۾ صرف ڪن ٿا.

سائين حسن بخش صاحب: چوٿون نمبر صاحبزادا ڏاڍا قربدار، قياسي ۽ ويساهي آهن. زماني جي ڏانوَ جا اصل نه، ڪيڏي ڪين نڪرن، ٻاهر نڪرندا ته به ٿلهي تائين يا مرشد داتا جي روضي مبارڪ تي. زماني جو سڀ ڪم ڇڏي رات ڏينهن مجاهدي ۾ آهن. جڏهن به ڏسون ته مراقبي ۾ آهن ئي آهن! ڏهن ۽ چاليهن ڪيڻ جا ڏاڍا ڪوڏيا. فقير صاحب پاڻ فرمائيندا هئا ته ٻچو حسن بخش اسان کي هڪ مست جو ڏنل آهي.

رهاڻ ڪندي بازن وارا پڙڪا پيا ڏيندا هئا. ڪيترا سنگتي ته ائين چوندا آهن ته جن فقير صاحب پاڻ ويٺا رهاڻ ڪن. ورهاڱي کان پوءِ هڪ دفعو 1956ع ۾ فقير صاحبن جي آمر سان هندستان مان ٿي ويا آهن.

فقير صاحبن جا خاص صحبتي

۽ خدمتگار

فقير دين محمد صاحب جلالاڻي: فقير صاحبن جا پاڻيڃا هئا. ننڍي هوندي کان ئي فقير صاحبن جي صحبت ۾ آيا ۽ سڄي زندگي ساڻن گڏ سندن خدمت ۾ گذاريائون. لباس بلڪل سادو پهريندا هئا. طبيعت نهايت صابرين ۽ قرب پري هوندي هين. مٿن روج به ڏاڍو بيٺل هو. اٺي پهر اکين ۾ پاڻي پيو چلڪندو هو. هر ڳالهه ۾ فقير صاحب ساڻن صلاح مصلحت ڪندا هئا. ائين ڪئي چئجي ته فقير صاحبن جا وزير هئا. فقير صاحبن جي وصال کان پوءِ بنهه ويڳاڻا ٿي پيا. سندن ڳالهين ڪندي ڳچ ڳري پوندا هئن.

سندن جهڙو مجاهد به ڇڏو لپندو ۽ سرير به مجاهدي ڪندي ڇڏيائون. 1969ع جي مارچ مهيني ۾ هڪ ڏينهن پنهنجي اوطاق ۾ مراقبي ۾ ويٺا هئا ته اوچتو ڇت مٿان ڪري پين ۽ ويٺي ٿي دم پرواز ڪري وين. جهان ڇڏڻ وقت سندن عمر اٽڪل هڪ سؤ ورهين هئي. ساڻين لطف علي صاحبن کين درگاه شريف جي ٻاهران محلي جي اولهه طرف فقير صاحبن جي حضور ۾ مدفن ڪرايو.

مائي ڪنڊل: جلالاڻي شريف جي ويٺل مسلمان مائي هئي. فقير صاحبن جي خاص خدمتگار ۽ تڪن طالبن مان هڪ ٿي گذري آهي. ننڍي هوندي ئي فقير صاحبن کان ذڪر وٺي سڄي عمر نام سان جڙي رهي. فقير صاحبن جو مٿس گهڻو راض هو. مرشد ۾ ايتري ته فنائي ڪاڌل هيس جو ڪڏهن ڪڏهن فقير صاحبن کي چوندي هئي ته قبله!

اوهين ڪٿي به هوندا ته مون کان لکي نه سگهندا. نام ۾ به ايتري ته
 گم هوندي هئي جو فقير صاحبن کي چوندي هئي ته قبلًا! منهنجي
 ڪٿ جا سڀ ايسون ۽ پاوا به مون سان گڏ ساڳيو ذڪر پيا ڪن. وجود
 به وسريل هوس. ننگر تي ماني پچائيندي بعض دانگيءَ ۾ وڌل ماني
 سڙي ويندي هيس ته به پاڻ اُهاڻي نام ۾ گم. ماني کان وقت ڳتي
 وات ۾ وجهي ڪيترو وقت پيئي ان کي چٻاڙيندي هئي. جيستائين
 وري خيال موٽ کائيس يا ڪو ٻيو ياد ڏياريس. پنهنجي گهران ٿلهي
 تي اچڻ لاءِ نڪرندي هئي ته ڪڏهن ڪڏهن هلندي هلندي وڃي پٽ
 تي نڪرندي هئي، جا ڳوٺ کان 3-4 ميل پري آهي.

شادي ڪانه ڪيائين ۽ جڏهن به سندس مائٽن جي زور ڀرڻ
 تي فقير صاحب شاديءَ جي ڳالهه چوريندا هئس ته چوندي هين ته
 قبلًا! مون کي سڀ عضوا مردانا آهن، ڏاڙهي به اٿم ۽ ڳيڙو به ٻڌندي
 آهيان، مون کي شاديءَ کان معافي ڏيو!

پنهنجي جهان ڇڏڻ جي به اڳواٽ خبر پيس ۽ فقير صاحبن
 جي گهر اچي سنان ڪري، نوان ڪپڙا پائي، شربت پي، فقير صاحبن
 کي گهرائي سندن گوڏي تي ڪنڌ رکي جهان ڇڏيائين. فقير صاحب
 بعض سندس ڳالهه ڪندي فرمائيندا هئا ته ٻچو ميران پائي هئي.

دادا نارائڻ داس بوٽائي: سنڌ ڪاليج ڪراچيءَ جو ناميارو
 پرنسپال فقير صاحبن جو هڪ تڪو طالب هو. رهڻيءَ جو سادو بنهه
 نهڻو پر اوج هستيءَ وارو اعليٰ انسان هو. دل ۽ دماغ ٻئي جهڙا هن
 جا روشن هئا، تهڙا ڪنهن ورلي جا هوندا.

1931ع ڌاري فقير صاحبن جي صحبت ۾ آيو ۽ جهڙوئي
 دنياوي علم ۾ اڪابر هو تهڙيائي ترقي لدني علم ۾ به ڪيائين.
 سندس صوفيائي طريقي تي انگريزيءَ ۾ لکيل ليک پڙهڻ وٽان آهي.

سائنس جا ڪيترا مثال ڏيئي صوفي رمزون سمجهايون اٿس. هڪ دفعي ڪاليج مسٽر ۾ لکيائين ته جيڪو دنياوي پڌارٿ گهرج کان وڌيڪ ٿو پاڻون رکي ۽ ٻين سان نٿو ونڊي اهو وڏو چور آهي. انهيءَ کان جيڪو لاچار گهرج سبب ٿو چوري ڪري، جو سڀ شيءِ سرڪار رب جي آهي. انهيءَ ڳالهه تي عمل به واه جو ڪيائين. صفيدي پوش مٿن مائٽن، واقفڪارن ۽ غريب شاگردن کي هڏان وهي به ڳجهه ڳوه ۾ مدد ڪيائين. ڪنهن جو دڪ سهي نه سگهندو هو.

هم سان هڪ ته گهڻو اڳ ٿي ويو هو، جو چونڊو هو ته ڪنهن سمي ميز، ڪرسيءَ وغيره کي هٿ لائيندو هوس ته لاهندو پيو پائيندو هومر. ڪنهنوقت به جيئن خيال ڪندو هو يا چونڊو هو تيئن پيو ٿيندو هو. عاجزيءَ سان دل ٽي دل ۾ سائينجن کي عرض ڪيائين ته اهي اختيارون پنهنجي قبضي ۾ رکڻ. چونڊو هو ته جي ڪنهن ٻئي فقير جو طالب هجان ها ته واڃڻ وڃائي ڇڏيان ها، پر خوش قسمتيءَ سان انهيءَ صوفي سردار، ترڪ جي صاحب جو طالب ٿي پيو آهيان! فرخندل وري اهڙو هو جو هڪ دفعي فقير صاحبن کي عرض ڪيائين ته جيتري مهرباني مونسان ڪئي اٿو تنهن کان به وڌيڪ، نه ته به گهٽ ۾ گهٽ ايتري مهرباني ته پنهنجي هر هڪ طالب سان ڪريو.

فقير صاحبن کي، گڏيو ته دنياڻي وسري ويندي هيس. هڪ ڀيري بمبئيءَ علائقي جو گورو گورنر سندس ڪاليج ۾ اچڻو هو ته پاڻ وينو هو، پنهنجي گورنر فقير صاحبن جي حاضريءَ جهوڪ شريف. سندس اصول هو ته ڪنجون، ڪلف، ڪٽا ٿيئي حوالي هون جي. چونڊو هو ته جيئن طالب سڄوئي پاڻ سپرد نه ڪيو آهي تيئن چا حاصل ڪندو؟ سائينجن به ڦري مٿس عاشق ٿي پيا ۽ دل شريڪ سمجهندا هئس. جلالاڻي شريف ۾ اها چرچا پڌري هئي ته واه! هي

عقلمند ڪامورو به وڃي حضور رسيد ٿيو!

قرب جي ته وٽس ڪوتاهي ڪانه هوندي هئي. ڪنهن کي پهريون ڀيروئي گڏبو هو ته به ائين چڻ ته ورهين جو واقف هجي. ڪنهن چيس ته دادا! توهان جو جيون چتر ٿو لکڻ چاهيان. چيائينس ته بس ايترو لکج ته بوٽاڻي معنيٰ "عشق". دنيوي رسمن رواجن ۽ ٻاهرئين بني مان ته ڄاڻندوئي نه هو. سندس نهڻائيءَ جا مثال به اڪيچار آهن جن جو بيان هت نٿو ڪجي. جهڙو ڪل مک، خوش مزاج ۽ نيمن تي پورو پڪو ننڊ سميت، ڪو ورلو لپندو.

دادا! چونڊو هو ته ڪلام جي ٻڌجي رڳي هڪڙي ست، جيئن من ڦري نام پاسي رجوع ٿئي، پوءِ اُٿي وڃي ڪنهن ڪنڊ ۾ خيال سان ويهجي. وڌيڪ ٻڌڻ، مورڳوئي خيال ۾ رندڪ.

اڳئين سال جي شروعات ۾ 88 سالن جي عمر ۾ دهليءَ ۾ چولو مٿائي وڃي پنهنجي روحاني رهبر جي قدمن ۾ جاءِ ورتائين. دادا بيشڪ سڄيءَ سنگت جو دادا هو.

ادي لڇي: هندواڻي ماني وهيءَ ۾ ئي پنهنجي سهاڳ جي گذاري وڃڻ کان پوءِ اچي فقير صاحبن جا خدمت ۾ رهي. سندس پيڪا اڳيئي فقير صاحبن جا طالب هئا. زماني جي گلا غيبت جي پرواه نه ڪري پنهنجي حياتيءَ جا اٽڪل پنجاه سال فقير صاحبن سان گڏ رهي ۽ سندن واه جي خدمت ڪيائين. هميشه ساڻن گڏ هوندي هئي. ويندي آخرين سمي تائين.

هندو فقراء جي ماني ٽڪي پاڻ ٺاهيندي هئي. پيسو ڏوڪڙ جيڪو فقير صاحبن کي نذراني طور ملندو هو سو پڪائيءَ سان سنڀالي رکندي هئي جو ننگر جي بلي يا ڪنهن ضرورت وقت ڪڍي ڏيندي هئي.

فقير صاحب کيس گهڻو پائيندا هئا ۽ وقتي فرمائيندا هئا ته کيس ڏسي اسان کي پنهنجي امان ياد ايندي آهي. باطن جي مٿس چڱي مهرباني ٿيل آهي. هن وقت عمر اٽڪل 85 سال اٿس ۽ جلالاڻي شريف ۾ رهي ٿي. سڀ صاحبزادا، وڏا توڙي ننڍا ۽ فقراء کيس گهڻو پيار ۽ عزت ڏيندا آهن.

نانگو فقير: اجمير شريف جو وينل هو اصل نالو گلزار علي هوس. سنڌ جي ڪيترين ئي درگاهن تي رهي رياضت ڪيائين. ادهم سلطان بادشاهه جي درگاه تي اشارو ٿيس سو ڪهي درگاه جهوڪ شريف تي آيو. اُتي ڪجهه سال مٿيون پريائين، جتان پوءِ فقير صاحبن وٽ آيو. 12 سال کن سندن خدمت ۾ رهيو. رياضت ۽ صفائيءَ جو خاص ڪوڏيو هو. سڄو وقت فقير صاحبن جي خدمت ۾ پيرين ۾ بيٺو هوندو هو. اُتي وٺي مهمان جي به ڏاڍي سارسنيال لهندو هو. جيڪو پيسو ڏوڪڙ ملندو هوس، سو به فقراء ۽ مهمان تي خرچ ڪري ڇڏيندو هو. شاديءَ کان ڪيائين.

فقير صاحبن جو مٿس چڱو راض هو ۽ فرمائيندا هئا ته ٻچو نانگو ساڀيان اسان جو عضوو ٿي ويو آهي. فقير صاحبن کان پوءِ سائين لطف علي صاحبن جي خدمت ۾ رهيو، پر ڏاڍو ويڳاڻو. پورن پنجن سالن کان پوءِ ساڳي فقير صاحبن واريءَ جماد الثانيءَ جي 27 جي رات ڪراچيءَ ۾ جهان ڇڏيائين. کيس درگاه جلالاڻي شريف جي اڱڻ ۾ محلي جي اوڀر واري دروازي جي سامهون دفنايو ويو. تحقيقات جنهن کي پنهنجو عضوو سمجهائون، تنهن کي پنهنجي حضور ۾ هميشه لاءِ گڏ رکيائون.

لڪل لعل :

فقير صاحبن جا طالب، هندو توڙي مسلمان هزارن جي تعداد ۾ هند سنڌ ۾ پکڙيل آهن. سندن ڪامل رهبريءَ هيٺ ۽ صحبت ۾ ڪئين دليون رنگجي سهڻيون ٿي پيون. ڪيترائي سندن تڪا طالب حال ۽ خيال وارا ٿي گذريا آهن ۽ اڃان به آهن. جي انهن سڀني جو بيان لکجي ته هوند چڱو خاصو ڪتاب ٺهي پوي. پر پنهنجي هرشد داتا جي خاص لڪ جي هدايت پٽاندر لڪل لعل لکائي رهيا. شايد وقت اچي جو پاڻ ڪنهن ۾ سگهه وجهن جو انهن لڪل لعلن مان ڪن جو بيان قلم بند ڪري.

پاڳو پيون

فقير صاحبين جا طالبين ڏي لڪايل خط

خط (1)

محب الفقرا دوست درويشان صادق اليقين

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون.

مطلب ته وسريل نه آهيو، اوهين نه وساريو. اوهان لکيو آهي ته ڳالهين کولي لکو، سو ڪي ڳالهين کولي لکڻ جهڙيون نه آهن، رڳو اشارو لکيو آهي. هڪڙيون ڳالهين روبرو ڪرڻ جهڙيون آهن، ڳالهين به آهي آهن ته پنهنجو رب ڪريم نه وساريو، جو هتي ٿورو بيهڻو آهي. اوهان جي مرضي آهي ته ڪجهه ڏسون. هرڪوئي پنهنجي ڪيل اعمال آهن، آهي سڀ اڳيان هلي ڏسندا، تڏهن ٿو چئجي ته ”هتان ٺهي هلو جو رب بي پرواه آهي“. خدا جو خوف وڏي عبادت آهي. مون کي هدايت نصيحت ڪرڻ اوهان کي جڳائي ٿي، جو متان اتي هلي چئو ته اسان کي ڪجهه نه چيائين.

صحبت سهڻي جيءَ ۾ رهو، جو سهڻي جي صحبت ۾ پئي، ڪيتريون دليون سهڻيون ٿي پون. پنهنجي رب ڏانهن دل سهڻي رکو. دليون رب قبول ڪريو.

اک به کلندي ۾ جڏهن اهو پارس پرين پيا وهائيندا. اک به اهو پارس پرين کوليندو. هي پنڌ به اکين جو آهي. اک به انهيءَ جي کلندي جنهن جي محبوب جي صورت سان ٻڌل هوندي. جا اک سڄو ڏينهن هيڏانهن هوڏانهن پيئي واجهائيندي، اها اک ڪيئن کلندي؟ جيڪي ماڻهو ڏسڻ ٿا گهرن سا اها به هڪڙي مراد آهي، زمانو سڄو مرادن جو آهي. فقير جو پنڌ نامراديءَ جو آهي.

نامراديءَ جي نجهري، پيهي پس الله،
چئنورياني راه، مرادن مخفي ڪيو.

جيڪو اوهان کي مليل آهي، اهو نه ڇڏيو. اول اهو سڃاڻو،
سڃاڻن کان پوءِ قدر پوندو.

اکين ۾ ٿي ويهه، ته واري اکيون ڏکيان،
تو کي ڏسي نه ڏيهه، آءُ نه پسان کي پيو.

اکين کي عادتون سيکارجن، ڳوليندي به اک آهي. سڃاڻندي
به اک آهي. اک واري کي صراف چوندا آهن. باقي بازار ۾ خلق
گهڻي آهي. هيرن جي هار جي خبر به صراف کي پوندي. لقاپور
۾ لقا پيئي ٿي لڻجي. لقا به اک لڻندي آهي. (لقاپور، هي جهان،
لقا، راز الاهي).

هيڏي هوڏي ڏسو ٿا، ڪجهه پاڻ ڏي به ڏسو!

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾ پي—هي جن ڏٺو،
ڪرمن جو چٽو، قاري تن ڦٽو ڪيو.

هيءَ عارفبازي آهي، اولائن جي راند آهي. اهو هلڻ ئي اهڙو
آهي. فقط هلوئي هلو. ڪاهه وڌايو، پر جي ڪاهه نه وڌي سگهي ته
يقين وڌايو. جيئن نه وسري، نه وسارجي. روزگار جو بار الله سائينءَ
تي آهي، رازق رب ڪريم آهي. جنهن جي دائر ڊيگ چڙهيل آهي،
جو هر شيءِ کي ٿو ڏئي. باقي ظاهر جو رڳو بهانو آهي. ڪم هر
ڪنهن جا الله سائينءَ تي آهن. ظاهر باطن جا. هڪ رب راضي ڪريو
ته رب اوهان کي به راضي ڪري. رب جي راضي سان سڀ سٺائي
آهي. ”رب راضي ته جڳ ئي راضي“. اوهين فقط رب نه وساريو،
سعيو ڪريو جو حياتيءَ جي ٽيم ڀري ٿي وڃي.

سدائين نه هوندا ساهه سان، اهي ميلائي جا مينهن،
هي وڻ هتي جا، آهن ڏسڻ به ٿي ڏينهن.

رات جو پيٽ پري نه سمجھي، جو ننڊ اچي ويندي. جي پيٽ
 اُن پائيءَ سان پريل هوندو ته سجاڳي ڪيئن ٿيندي؟ ستي وٺي، اک
 پٽي به رب ياد هجي. ڪم هاج ۾ به نه وسارجي. جيڪو وساري ٿو
 اهو پاڻ وسري ٿو. ٻيو ته هر حال ۾ شڪر ۽ صبر ڪجي. انسان کي
 الله سائينءَ پيدا ڪيو آهي، پنهنجي يادگيريءَ واسطي. جيڪو پنهنجي
 رب کي ٿو ياد ڪري، رب ڪريم وري اُن کي ٿو ياد ڪري. اهو رب نه
 وساريو جيڪو بخشيش جو صاحب آهي، ياد ۾ ياد رهي:

”هت سچوءَ سنڀاريا، هت سنڀار سچوءَ جي“

بندگي شرمندگي، اها ميڙ ڪام،

پرين تب پرتام، ”آءُ“ جب ان ڳئي.

”جي اکين ته مين بادشاهه ٿيوان،

ته ترڪ ڏيون تربت نون“

رب پاڪ انسان کي حياتيءَ جي بادشاهي ڏني آهي. سندس
 فرمان آهي ته: اجائي نه وڃاءُ:

”امر جي نه مڃين، سي ڏوٿي ڏولائي پيا“

زمانِي جا ڪهڙا هوشيار آهيو، باقي پنهنجي رب ڏانهن
 بيخبر ٿا ٿيو! نه ريس ڪريو ماڻهن سان. وٺو وحدت کي:

”وحدت دي درياهه اڇليا، سر رهيا نه پير“

هتان بي سر بي پا ٿي هلجي. اوهين مريد به بي سرن جا
 آهيو. اوهان ڏي صحبت به بي سرن جي ٿي موڪلجي. خود نه ٿجي.
 بيخود ٿجي.:

”بيخودي دا باب جوئي پڙهي، سوئي هوش گناوي“

رب پاڪ جن کي عقل ڏنو تن سڃاتو پنهنجي رب کي ۽

سڃاتائون راه رب جي. اڳيئون به سهڻا آهي ٿا لڳن جن سڃاتو رب
 ڪي ۽ سڃاتائون راه رب جي. ماڻهو پاڻيهي هلي، اهو پلو آهي. پيو
 پلو رب ڪريم آهي، جيڪو پلاين جو صاحب آهي، جن ڪي
 يادگيرا پنهنجا ٿو ڏئي، انهن سان پلائي آهي. پيو يادگيرو موت جو
 رکجي جو:

”موت مورئون نه ٿري، نيٺ نياهي نيندو“

لڪيڙهه به اچي ويئي آهي ته مرڻ کان اڳي مري اچ. پوءِ
 جيڪي آبروءَ وارا هئا، اُهي اُتي پنڌ پيا.

الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي،
 ساڻي جن الله وار نه وانگو تن جو، دعائون سڀني ڪي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (2)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به

خير ٿا گهرون.

مطلب ته جي دل وڃي وحدت ڏي ته عادت وڃڻ نه ڏيندي،
 دنيا جي عادت هت آهي، ماڻهو ٺهي به عادت سان ۽ ڪري به عادت
 سا، زال به عادت آهي پر پاڻ به عادت آهي. اهي ٽيون جهلينس پنڌ
 کان، سڀيئي گهوڙن تي چڙهيل آهيو، پر واڳ هت ۾ هجي نه ته وڃي
 بوڙيندس. گهوڙو ڪهڙو؟ هت جي گهوڙي تي چڙهيل آهيو. واڳ
 ڇڏيائين، ڇڻ خدائي خيال ڇڏيائين. خيال هت هوندو ته ڇڻ گهوڙي
 جي واڳ هت ۾ اٿس. تنهن ڪري ٿو چئجي ته رڳا زبان خور به نه
 ٿيو، جو ڏنل دم رب جا جيئرا، سي ماريندا ٿا وڃو. خبردار رهجي

پنهنجي رب جي نام سان.

فقير درويش به انهيءَ کي چئجي، جنهن جو پيٽ خالي هجي
طعام کان، جيئن دم سڀيئي ٿيا اچن ٿيا وڃن. حضرت موسيٰ
نبيءَ تي ٻولي ٿي ته سيان رات تنهنجي دعوت آهي. ٻئي ڏينهن نبي
سڳورو تيار ٿي ”طورسينا“ جبل تي ويو، دعوت کائڻ لاءِ، سڄي
رات ويٺو، اچي صبح ٿيو، پر ماني ڪانه آئي. صبح جو حضرت
موسيٰ پنهنجي رب پاڪ کي ڏورايو ڏنو. ٻولي ٿي ته حضرت موسيٰ
مون تنهنجي دعوت ڪئي، تون آئين، پنهنجي دوست لاءِ سڄيءَ قدرت
جون سوغاتون ڳوليم پر تنهنجي لائق نه سمجهيم. نيٺ بڪ جهڙي
چڱي سوغات بي ڪا نظر نه آيم ان ڪري اها توڏانهن موڪليم،
بڪ پاڪ طعام آهي.

پوک تي ڏي وڃ، پيا هئا لارا،

ڏينهنون ويندا هئا، عمر دا سارا،

هڪل اندر دي جهر کي جهاز، پوک چڱي ڪر پوکين يار.

”ستي ست سنڀار ته لهيئي لوه لطيف چوي“

هت ٿو مئين منامان، هت پريا ٿا گهرجن پيو ڀر

تون فاني ٿي آيو آهين هن ڏيهه ۾، پاڻ به فاني ڪري ڄاڻ.

پهلوان آهي هئا جو سر ويا سبق نه ڀلا. سر ته ويو ڪاني

ڪاڻ ۾، هو کي پيو ٿا گهرن. انهيءَ نقطي کي اوهين نه ڇڏيو.

اوهان کي خبر آهي ته حضرت يونس نبي هو، ان کي وڏي مڇي اڳري

ويٺي هئي. مڇيءَ جي پيٽ ۾، ته به الله نه وساريائين؟ مخدوم بلاول

فقير هو، گهاٽي ۾ پيئائونس. هڏ پيا ٺڪاو ڏين ته پاڻ پيو کلي. ته به

انهيءَ گهاٽي ۾ الله نه وساريائين. حضرت ايوب کي سڄيءَ جان ۾

ڪيڙا هئا ته به رب ڪريم نه وسارباڻين. حضرت ذڪريا تي ڪرت
پئي وڙهو ته به رب نه وسارباڻين.

انهيءَ پنڌه ميران باڻيءَ کي ڪيترن غمن گونڊرن ۾ وڌو ته به
نه مڙي. اڃان ته خوار مان هڪ چوڻائي به نه پيئي آهي. اڳيئي ٿا
دانهان ڪريو غمن جون. غمن جو ملڪ ته اڃان اڳيرو آهي. ڪجهه
ڳالهه دل سان به هندائجي. جيئن لتو جيءَ سان هندائبو آهي. تيئن
نصيححت به دل سان هندائبي آهي. جڏهن ڳالهه دل سان لڳي آئي،
تڏهن هٿ وارو پاسو پاڻيهي ڍرو ٿي ويندو.

الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي
دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (3)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هٿ سڀ خير آهي، اوهان جو به
خير ٿا گهرون.

مطلب ته آمر سان رهجي ۽ آمر مڃجي. جي رب جي ناو
سان محبت رکيل هجي ته ٻيا ڦرنائي ڪين پون. خيال خدائيءَ سان
هڃجي، ٻيو اڃاين خيالن کي ڇڏ ڪبو؟ سجايو خيال هڪ رب جو
يادگيريو آهي. دوست پنهنجي دل ۾ حاضر ناظر ياد ڪجي. چوڻ به
ونجي. ماڻهو آمر جو بندو آهي، آمر سان رهجي. سونهون اک مان نه
ڪڍجي، اک به ڀلي ڪم لڳل هجي. هيءُ پنڌي اکين جو آهي، هٿين
پيرين هلي هر ڪوئي. تون پنهنجي رب ڏي اکين سان هل. ڏسجي به دل
واري اکين سان ٿو، باقي هيءُ اک ظاهر واري دنيا جي جهان ۾
قاتل آهي. اک پيئي درجي به درجي هيرجي، مرشد جي صورت سان

گناه نگاه ۾ گڏيل هجي. نگاه نگاه ۾ وجهه ته ٺيڻ صفاري رهن.
 ٻين ڏانهن سڱ ته چئي هلندا. اک مطلوب جي چا نٿي ڪري طالب
 لاءِ! نهارڻ سان نشو ڏيئي ڇڏي عشق جو. جيڪي مرشد جي اکين
 سان ڏسي سگهيو سو پنهنجي اکين سان نه ڏسي سگهيو. مرشد
 ساڀيان طالب وٽ ويٺو آهي. مرشد سرُ آهي، طالب ڪرسي آهي.
 سر ڄڻ مرشد جو اچي ويٺو.

دم سان دوستي هجي. دم دم تي سعيو هجي. نئون دم
 نئون سعيو. بندي تي آهي سعيو، سعيو به انهن کي ڪپي جن کي
 مليل آهي. دم نه وسارجي. جيئن هڪ دم به بنا نالي رب جي خالي
 نه وڃي اٿن پهرن ۾:

”جو دم غافل سو دم ڪافر“

”دم دي سرت سنڀال رکين، دم هي اسرار الاهي دا“

ٻئي جي چوڻي نه وڻجي ته مرشد جي چوڻي ته وڻجي.
 مرشد تي بار به انهن جو آهي، جيڪي چوڻي ۾ رهندا. اُهي دليل
 خطرا هر ڪنهن کي پوندا آهن. هيءُ ڳرو بچ آهي نام جي نالي جو.
 مرشد هڪڙو اڪسير اندر ۾ روانو ڪندو آهي. اُها زماني جي آزار
 جي دوا آهي. مون هر وقت اوهان جو دعاگو آهيان. الله ۽ مرشد جي
 امر سان رهجي. ماڻهو اڳيئون به جيئن وڻي اچي. الله سائين
 پنهنجو ڪندو:

”فراموشي مڪن اي يار جاني، اگر دورم مرا نردِيڪ داني“

ساڻي جن الله وارنہ ونگوتن جو.

الف سندي اور هاري وچھه هنئين تي،

ڪتابن ڪوڙ، منجهائين معلوم ٿئي.

اڪر پڙهه الف جو، پيا ورق مڙيئي وان،
اندر ڪڍي اوجھا، پنا پڙهندين ڪيتر!

اندر باهو ٻاهر باهو، هو هو ڪون ڪريندا،

سچا نان فقير تنهيندا، جيها هونون سهي ڪريندا.

سعيو ڪريو، وڃي ٿي وهامندي، رب رب ڪندا هلو.

جيئن ٿورو پنڌ گهڻو، ڊوڙ ٿو اٿو ته ڊوڙو. فراموشي

سڀ نند آهي:

جاگ سهاگ ليئو سندرگا، جپ ڪر صاحب چيناري،
سڀناهي سنسار سڀوئي، ڏک سک دن گذرناري،
پڳت ڪرو پڳوان پڇاڻو، آپ ۾ ڍونڍو پائوري.

دوست جنان ڪون دل وڃ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا.

رب ڪريم جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. زياده

خير الدعاء. سنگت سڄيءَ کي دعائون چوندا. هتان به جملہ سنگت ۽

فقراء جون يادگيريون ۽ دعائون مطالع ڪندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (4)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي واضع هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ حوال معلوم

ڪيو ويو.

مطلب ته تار تڪي تن واري اسان چئي هئي. ولايت جي خبر
اوزار پهچائي ٿو. تنهنجي اوزار کي وڃ جو پاڻي آيل آهي، پڙڪو
ڏيندو، پر جڏهن چرڪ پوبس.

نُونيئر ڏهه ڏانئون، پندرهن پيڊ پيام،
بگهه ٽيون جي بغلن ۾، لکين لوهه لڳام،
جڏهن پرين ياد پيام، چرڪ چنس هڪڙي.
چرا ٿو چونگار، ڪيئن پرائي پرينءَ کون؟

هاڻي ٿو خاڪي خرقو جواب ڏئي:

چي هيڪر ڪاٿس ڪوري وڃي، ٻي ٿي مٽرڪن مان
سوين ساندائون آيون، انبوريڻ اڀار
تنهان پوءِ تنوار مون پرائي پرينءَ کان.

ٿاندين ڪانڊين ٻاڀرين، مريچان پيئي،
جيرا ٿڌڙ بڪيون، سيخن ۾ ٿيئي،
هيءَ ويجهون ويئي، وڃي ٿي حوالي هوت جي.
”ڪت ڪٿيندين ڪيترو وڃي ڪر سوداگر يار“

هيءَ دنيا جو جهان آهي ۽ ڪُل جي اڳيان جُز آهي. جُز ڇا
جهليندي ڪل کي! ڪل عقل انهيءَ کي ٿا چون جيڪو پنهنجي الله
کي پاڻ سان دائر قائم سمجهي. هيءَ ڪجهه سمجهڻو آهي. اها
سمجهه تڏهن ٻوندي جڏهن پنهنجو موت ياد ڪبو:

”موت نه ماري ڪا پڙي، موت نه مڃيائون“

جيڪي مرڻ کان اڳي مئا انهن جي ڳالهه آهي. مرڻو اٿي ته

اڄ مر نه ته سپاڻي سڀڪا مرندي. محبت جو مرڻ پلو آهي.

جوڳي مرڻ نهين، جي مرڃائين،

جاڻ اهو چائين، مرڻ نهين جي مرڃائين.

جا گهڙي ويجهي خيال سان، زماني جا وهم وساري ويهجي.

پوءِ به ڪل سان هججي. فڪر رکجي جو ڪامل ڪنبداءِ ويا.

”سهڻو شاهه لطيف چئي، اڳيئون شال وڻا“

مان ته توکي ڏسان ئي ٿو، تون وري مونڏي نهارين نٿو.

چـڙا توکي چـوري، ٻوليءَ وڌو ڪن؟

ڏيئي ريهه رنگ جو، توکي جاڳايو جن،

وڻان تن پرين، لڳي لار فراق جي.

جي پرچي پوين ته مان ٿو وڻ آهيان تون مون وڻ آهين.

”هم ته هو ته هم هويا“

وڻ نٿو ڏين، نيٺ ڍنگ ونگ خدائي به آهن. وري پاڻ سنڀار

ته هن جهان ۾ آيو ڇاجي واسطي آهين؟

”ڪر گهڻ وڻج واپار، وڻ نهين آوڻا جي“

مان ته چوان ٿو توکي، ته هيءُ وڏو سفر آهي، هن مان

گڏجي نڪرون.

”پرين چـونئي پچ، تون آڱ اوڏوئي نه اچين“

”مين رانجهن سائين هڪ ٿياسون، مست رهيائون ڏونهين“

هر ڪنهن سعيو ڪيو آهي، اوهان به سعيو ڪريو. رات ائين

ٿي وهي جيئن درياھ ٿو وهي. ڏينهن به ائين ٿو وهي جيئن درياھ ٿو

وهي. حياتي به ائين پيئي وهي جيئن درياھ پيو وهي. فڪر ڪريو جو

حياتيءَ جهڙي شيءِ ٿي وڃي پيئي، هي جهان اهڙو آهي، ڪنهن
سنپاريو ڪنهن نه سنپاريو.

هل هڪلي ڪاهه، ويلو ڪر نه وڃي ٿي،
ڪرها ڪنگوريت مان، واکا ڪري ورائ،
متان ٿئي اونڌاهه، پير نه لهندينءَ پرينءَ جو.

جيڪي آه اڃ، سو صبح ناهه صديق چوي،
واڃي جيئن وڃ، مٿو مڙلي ڪري.

ڪنهن جون مجهم ڪاپار، ٿيون وڃن ويل سڀ ڪنهن،
ڪنهن ڪنهن مڱهار، سڌ پيئي انهيءَ ساز جي،
تومنجهه ٿي تند تنواري، تون ٻڌين نٿو ٻوڙا،
وڃن ٿيون وڃو ڀر، ريءَ تنبيءَ تارون.

خيالات بي چڙي خيال رکبو، تڏهن انهيءَ ٻوليءَ مان واقف
ٿبو، خيال خدائي:

”الله نون ايويں ياد رکنا، جيوين نانگر ڪي ڇت گهاگر“
هيڏيون بي پرواهيون، ناهن مناسب نال نمائڻ،
سڙا زوراوراري، آگ ٻاروچل ٻاري،
هي من اندر جون باهيون، مڇ مڇن ٿا، ڪاڻ ڪاڻ،
گهوريا وڇوڙي جا ڏينھڙا، محبت وٺا مينھڙا،
سي سحرن جون سروايون، وڏي وڃهن ٿيون ورهه ويراڳين،
مون ڪي چڙي ويا گوندرين، مان سڄڻ اچڻ مون درين،

لهنديون غم گهمراهيون، سار لهج ڪا وندرو ڪاڻن،
اشرف چئي اچي پرين ايندا، دوست دلا سودل کي ڏيندا،
وڻ ڏيندا واڌايون، ساھ سڪي ٿو روز رهائين.

تون ڪاليج ۾ ٿو ٻار پراوا پاڙهين. مان وري ڪاليج ۾ پنهنجا
ٻار ٿو پاڙهيان.

نوري ناڙي، حقيقت ۾ هڪ ٿيا،
دين ڪفر آهن، هڪ وڻ جي ٿاري.

نانڪ هوشياري، رڪن ٿا رمز جي. (نانڪ سچي کي چئبو آهي).
ڪيترا امتحان تو وٽ پراون ٻارن جا ٿا اچن. توکي به عملدار
سمجهن ٿا. ڏسو ته تن ۾ ڪڪيون به پاڙهيو ٿا. مان به ڪڪيون
پاڙهيان ٿو. اوهان هڪ سبق جو امتحان به اڃان نه ڏنو آهي. جن
عملدارن مون کي هتي ويهاريو آهي سي به پڇن ٿا ته سبق پڪا يا
ڪچا. پوءِ مان اوهان جي سبق جو ڪهڙو جواب ڏيان! پڪو آهي
ڪين ڪچو؟

ادا ڙي آخوند، تون مار نه مصومن کي،
جيڪر تنهنجي جان تي، برهه وسي بوند،
هيئن نه مارين هوند، عاقل اهو جهن کي.

خبردار رهجي پنهنجي رب سان. باطن جي قدرت جو صاحب
سو به خبردار آهي:

”دم دم ڌمال دم کي ڪرني نه فراموش“

ساڻي جن الله وار نه رنگو تن جو، دُعا درويشان
رحم الاهي. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (5)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.
بعد دعائن جي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير
ٿا گهرون.

مطلب ته زمانو آخر فنا آهي، فقط سندس نالي کي بقا آهي،
زماني ۾ حلال وجهه جا ڪم ڀلي پيا ڪريو! باقي رهجي بقا سان.
بقا نالي رب جي کي آهي. منو نالو آهي الله جو. سواءِ الله جي ٻي
راهه ڪهڙي اوهان کي ڏسجي؟ وڃي ٿي وهامندي، جنهن کي الله
سائين پنهنجو ٿو ڪري، انهيءَ کي يادگيرا به پنهنجا ٿو بخشي. اسان
کي فقط سعيو گهرجي. هيءَ ته وهامندي ٿي وڃي، جيڪي به ڪريو
سو اڳهه اڳ جي پيا ڪريو:

”هي جڳ سارا جان سڀناه، ايسي نيند ۾ ڪيون سويا؟“

ٻي سڄي عمر خواب ۾ ٿي وڃي. ڪنهن ڪنهن وڃي
سنياريو. منهنجو رڳو سعيو اوهان تي بيٺو آهي ته شل اڳيون رب
ڪريم اوهان کي پنهنجو ڪري. رب اوهان کي پنهنجو ڪيو آهي،
اوهان به پنهنجي مالڪ کي مالڪ ڪري ڏسو، پاڻ سان دائم قائم
جائون هي آهي به ڪجهه سمجهڻو. مالڪ جي طرف ڏي ٿڌيءَ
ڪوسيءَ اٿڻ بيٺل هجي. ٻي ڪهڙي وسڻن آهي وڃتي؟ ظاهر باطن
ڪم الله سان آهي. جيڪو وساري ٿو سو پاڻ وسري ٿو. وسري وري
ياد ڪجي. ياد ڪيو نه ته پوءِ ياد ڪندؤ:

”سدائين نه هوندا ساهه سان آهي ميلاحي جا مينهن“

رب ڪريم اوهان جو هادي ٿي هدايت ڪندؤ. اوهان فقط

چوانيءَ ۾ رهو. دوستي پنهنجي دڻ سان رکو.

”دوست جنان کون دل وڃ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا“

مونکان اوهين وسريل نه آهيو. تار سان هوندو ته مني به گڏ هوندو. ٻي تاري اولاد به چڱي نه آهي. اوهين منهنجي اولاد آهيو ۽ مان اوهان جو مائٽ آهيان. اولاد جي دل سخت رهندي آهي. مائٽ جي دل اولاد جي طرف نرم رهندي آهي. منهنجي دل کان وسريل نه آهيو! جڏهن اوهين مونکي پنهنجو ڪري ٿا ڏسو ته باقي مان اوهان کي پراڻو ڪري ڪيئن ڏسان! اوهين منهنجا آهيو، مان اوهان جو آهيان. باقي وري وري چئجي ٿو ته فقط رب ڪريم جو يادگيرو ۽ محبت نه ڇڏجو:

”کان لک لڳن، ته به پير نه ڇڏج پنهل جو“

پنهنجي حياتيءَ جو به خير گهرجي. هڪڙي ڏينهن ساري حياتي ونجي ويندي. ٻه بادشاهه هڪڙيءَ بادشاهيءَ ۾ نه سمائبا آهن. جڏهن اها بادشاهي حياتيءَ جي ورتائين ته پوءِ ملڪ ٻيو ڏيکاري ڇڏيندو.

خدا جو خوف ٿو ڏيکارجي جو ماڻهو بيخوفو چڱو نه آهي. پر چڱي کي چڱو چوندا آهن. جيڪي چڱيون دليون آهن، انهن رب قبول ڪيو. ظاهر باطن ماڻهو هدايت سان سهڻو ٿو ٺهي. وکر ڊيرئون ڊير آهي پر رب ڪريم جو مٿ ته نه تنوءَ نالي هڪڙو مست هو سو هڪڙيءَ کڏ ۾ ويٺو هو. کڏ ۾ هڪڙو گهيڙ ٺهيل هيس، پر چڙهي وري ڏکيءَ جاءِ تان جانبوڙا ڏيو. مان بيٺي ڏٺو. پريان هڪ ٻئي ماڻهو به ويٺي ڏٺو، تنهن پڙوچڪيءَ ۾ چيو ته: ”گنوج“ يعني چريو آهي. مست اهو ٻڌو. جواب ڏنائين ته ”گنوج“ اُهي آهن جن پنهنجو الله وساريو

آهي. هوڏانهن هجي به مست. ڀلي ڪري پنهنجو رب ڪريم گهري
وٺو: هٿ اوهان ياد ڪندا ته هٿ اوهان به ياد رهندا.

“هٿ سڄو سنياري، هٿ سنيار سڄو جي”

“هيءَ حياتيءَ جي عجب مهل آهي، پر اها به وهامندي ٿي وڃي”

ڪرگهه وڻج واپار، دل نهين آوڻا جي

“اٿون آيون قول ڪر، اٿان پيئڻ وسار”

رڳا سک به جدا ڪندا آهن.

ڏيڪاريس ڏڪن، نيئي گوند رگس پرينءَ جو،

سونهائي سورن، وڃي ڪئي هيڪاندي هوت سين.

زماني جي بهاريءَ کان محبوب جو غم ڀلو آهي. رب ڪريم
جو چڻو هر حال ۾ نه لاهجي، هر دم بيٺو هجي، ڀلي دائر قائم پاڻ
سان سمجهو.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (6)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق القين، محبوب القلب.

هٿ سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط

اوهان جو مليو احوال معلوم ڪيو ويو.

سواءِ رب ڪريم جي مون ٻي اوهان ڏي ڪهڙي نصيحت

لکان؟ اول آخر رب ڪريم سان ڪم پوڻو آهي. هيءَ عمر هڪ

ساعتڙي آهي. هميشه رهڻ وارو جهان سڄو اڳتي آهي. هتان ٺهي

هلو ۽ اڳيئون خطرو ڪونهي. هن فنا ۾ ٿوري جيئن ڪري عمر
سڳوري برباد نه وڃائجي. عمر سڳوري آباد ڪجي. سڀ شيءِ آباد
پلي آهي. انسان وڻجارو به وحدت جو ٿي هت آيو آهي:

”وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪوڏيو تن جو“

”الف سندي اوڙ هاري وڃي هـ هنئين تي“

هي سن چوڏهون آهي ۽ ماڻهن ۾ بيخوفائي گهڻي آهي.
بيخوفي سان صحبت به نه ڪجي، خوف خدائي رکجي.

نه زال زال آهي، نه مرد مرد آهي! لکپڙهه به هر هڪ کي آيل
آهي ته مرڻ کان اول مري پوءِ اچو. سو آبروءَ وارا پنڌ پيا. ڪنهن
سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. مڙيوئي سعيو هر گهڙيءَ دم دم تي قائم
بيٺل هجي. ماما جي پيٽ مان ماڻهوءَ ڇا آندو آهي؟ هيءَ سندس بازار
گرم اهڙي آهي جو جيڪي به ٿا گهرو ته هر شيءِ پيئي ملي. اوهان
فقط پنهنجو مالڪ خالق گهري وٺو:

”الست ارواحن کي جڏهن جاڳيو رب جليل،

وحدت جي واديءَ ۾ ڪوڙين کي قليل“

حلال وجهه جو ڪم پلي ڪريو، جو نئين نيڪن به حلال وجهه
جو ڪم ڪيو، مگر رهو وحدت ۾. گهڻائيءَ ڏي ته ڪن به نه ڏيو.
فقط هيڪڙائيءَ کي وٺيو بيٺا هجو.

لڪڻ ڇپڻ ڪيترو، تون وڃي در تي دونهين پاءِ،

سرو ڏي سر ٽنڊو ڪري، تن سين تارون لاءِ،

ويٺو وير وڃاءِ، من سڃاڻڻي سپرين،

سڏڻ مٿي سڏرا، تون واکا هڏ مَ لاهه،

من کاتهنجی آه، وڃي سڳر ۾ ٿاپ پوي.

رب ڪريم کي سڀ ستر معلوم آهي، توڙي ماڻهو مان ڪٿي هجي. صبر عجب آهي. صبر به خدا ڪارڻ ڪجي، جيئن دم خالي اجايو بنا نام نه وڃي. سندس آمر سان رهو، پختا ٿي.

”آمر جي نه مڃين سي ڏوٿي ڏولاڻي پيا“

نڪو اوهان پري آهيو، نه وري مان اوهان کان پري آهيان. هي ڪجهه سمجهڻو آهي، پر جنهن کي سمجهه نه آهي تنهن سان تعدي آهي. سمجهه به هڪڙن رکي. هڪڙن ڪانه رکي. جيڪي مرشد ڏنو آهي سو جيڪڏهن سڄو سر ماڻهو ڏيندو، تڏهن به پورو نه پوندو. پر اهو قدر انهيءَ کي پيو جنهن سڃاتو. هڪڙي باناري لڏو هو املهه ماڻڪ سو گڏهه جي ڳچيءَ ۾ ٻڏي ڇڏيائين. ڪنهن صراف سڃاتو ته املهه ماڻڪ آهي. باناري کي چيائين ته پنج سؤ روپيا ڏيان، جي اهو داڻو ڏين. باناري ڪٿي داڻو صراف کي ڏنو. صراف جي هٿ ۾ داڻو ڦاٽي پيو. تڏهن صراف چيس ته گڏهه جي ڳچيءَ ۾ ته نه ڦاٽين! املهه ماڻڪ چيو ته باناري نه سڃاتو هو مون کي! تو سڃاتو مون کي. پوءِ منهنجي بها اها آهي! تنهن تي منهنجو هنياءُ ڦاٽي پيو.

الله سائين، اوهان کي پنهنجو ڪندو. رب ڪريم نگهبان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون جملہ سنگت کي ڏيندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (7)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.

هت سڀ خبر آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو مليو احوال معلوم ڪيو ويو.

ايڏانهن اچڻ لاءِ اوهان گهڻو لکيو آهي:

“پروس پرياڻ، پرين وس نه پنهنجي”

مونکي ته اوهان جي ملڻ جو گهڻو خيال ٿي پيو، پر منهنجو
وس ڪونهي. ڇا ڪريان جو امر جو بندو آهيان:

“امر جي نه مڃين، سي ڏوٿي ڏولائي پيا”

الله سائينءَ جي لطف سان مون اوهان کان جدا ڪونه آهيان.
اوهان پاڻ سنڀاليو، تار ڳنڍيل آهي.

ماڻهو محبت جو بکيو آهي، محبت رب ڪريم جي هرگز نه
ڇڏيو. محبت مالڪ جي ۾ مرڻ عجب آهي ۽ ٻئي جهان موچارا ٿين
ٿا. محبت رب ڪريم کان سواءِ، ٻيو سڀ وسار. محبت کان سواءِ دل
مردہ آهي. جيئن رب جي محبت ۾ پيو ايندو، تيئن اخلاف به مت
ڪندا ويندا ۽ خلت به ماڻهوءَ جا مت ڪندا. محبت مولِي جي عجب
آهي. مخمور پنهنجي رب جي محبت ۾ ٿيڻ گهرجي. دنيا جي
مخموري آخر فنا آهي. محبت مالڪ جي ۾ جيڪي آهن، اُهي مئي
به گڏ آهن، جدا نه ٿيندا. اصل پنهنجو ياد ڪريو. نقل ۾ ڪيترو
بيھبو؟ سواءِ محبت رب جي، ٻي پاس ئي نه باسيو، ماڻهو گڏيل
هجي. جيڪڏهن ظاهر باطن جي امن گهرو ته محبت رب جيءَ منجهه
رھو. نه وسري نه وساريو. ڪي جي ڳڻ ۽ ڳالهيون مارن جون، دل جو
دل ۾ رهيون. دانهون به محبت ڪرائيندي آهي:

“آھ ڪريان ته جڳ جلي، جھنگل پي جل جاءِ”

هينئر حياتيءَ جو ٽائيم به پرڻو ٿو وڃي پيو. نيٺ الله سائينءَ
سان به ڪم پوڻو آهي. ماڻهو ستي وٺي به پيو ٿو وڃي. هڪ رب
رب ڪندا پيا هلو. جيئن انهيءَ پنهنجي گهر ۾ هلي وٺندڙ ٿجي. باقي
سڀ فنا آهي:

سخن سٿي شيخ جو، تون ويسهجي ويهه،
 ته ذاتار سندو ڏيهه، تواندر اثبات ٿئي.
 صورت پانءِ م شيخ کي، آهي معنيٰ مڙيوئي،
 حق حقيقت جنهن کان، ٿئي ثابت سڀوئي،
 اڪيون اهيئي، پسندي پاڪ ٿيون.

اڪ صورت سان دم دم هيرجي پيئي. رهبر سونهين جي
 وڏي درڪار آهي، جو هي وقتو سفر آهي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه
 سنڀاريو:

”دوست جنان ڪون حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا“

رب ڪريم جي امن امان هوندو. گهر وارن کي دعائون چوندا
 ۽ ڪين چوندا ته مون مارن لاءِ ماندي، مارون مون لاءِ ماندا. ساڻي جن
 الله وار نه ونگو تن جو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (8)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
 خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو پهتو، احوال معلوم ڪيو ويو.

طمع تلوارئون ٽڪي، جنهن طمع سر نوايا،

لڪ لعنت تنهن طمع ڪون، جنهن جاني جدا ڪرايا.

پر بچو هڪڙي طمع چڱي آهي. مرشد جي راض ۾ طالب
 هميشه طمعدار آهي. پنهنجي جدائي به سنڀارجي. پنهنجي
 پاڇولي پٺيان ڪيترو ڊوڙبوا هيءُ جهان هڪڙو سڀنو آهي، طمع
 جو جهان آهي:

آسا ڪر ڪر جڳ مٺي، آسانه مرجاءِ،
 آسا ڪريجي سترگر ڪي، جس وچ بهت ڦل پاءِ،
 جي پانئين جوڳي ٿيان، ته طمع ڇڏ تمام،
 گولا جي گولن جا، تن جو ٿي غلام،
 صبر جي شمشير سان، ڪر ڪيني ڪي قتلام،
 ته نانگا تنهنجو نام، لڪجي لاهوتين ۾.

ٻن پيا اُهي ڪم جي جدا ڪن پنهنجي رب کون، پنهنجي
 جدائي به سنڀارجي.

جيڪي آه اڄ، سو صبح ناهه صديق چوي،
 واڃي جيئن وڃ، مٿو مرلي ڪري،
 ڪنجهون منجهه ڪاپار، ٿيو وڃن ويل سڀ ڪنهن،
 ڪنهن ڪنهن مڱهار، سڌ پئي انهيءَ ساز جي.

انسان پاڻ به ساز آهي، پر خيال وارا وڃائيندا آهن، بي
 خيال نه وڃائيندا آهن. هڪڙا خيال خدائيءَ کي ختم ڪري پوءِ پيا
 خيال ڪمائيندا آهن. بيخيال سان صحبت ٿي نه ڪجي جو هو ڪيترن
 کي بيخيال ڪري وجهندا. بيخيال نه ٿجي. خيال چوندا آهن، رب جي
 يادگيري ڪي، پيا دليل آهن زماني جا. خيال سان رهجي. بي سر
 ٿي هلجي: ”اپني آپ نون سمجها، پنهنجي دي نال تيڏا ڪيا؟“

هي هي عمر ائين وڃي ٿي، ڳپل ڪايون ڳپو،
 بنان دوستيءَ دوست جي، آهي خان ڪپت ڪپو،
 عشق جي آڙاهه ۾، ڏي تاهه ٽينگر ٽپو.

سانگهارا (پاڻيءَ جا پويان ڏينهن) ٿيندا آهن، پوءِ ڪڙمي ننڊ.

ڦٽائيندا آهن، هيٺر حياتيءَ کي به سانگهارا آهن. انهيءَ ڪم لاءِ به
ڪڙمي ٿي نند پٽائي ڏئيءَ کي ياد ڪجي. هر ڪوئي ماڻهو جنهن ڪم
لاءِ آيو آهي، انجو ڪڙمي آهي. رب سائينءَ جي پاسي جو چڻتو
بيٺو ٿي هجي، جو فراموشي سڀ نند آهي. اها اٿڻ پلي هجي. پويان
پساهه هيٺر رب سان هلايو. اُهي ڏيئي ڇڏجن نان الله جي.

ڇولي اندر جوئي ٻولي، سو ساڌو ساڌ ڪڙا هٿ ڇولي،

تنهن تان ويران اولي گهولي،

سعيو ڪجي جو اندر جا هٿ سعيو چور بندو آهي.

منڌ مَ منڌه ريهه، اڀي اسسڙڪ اس ۾،

تو جي سانگي سيڻ ڪيا، ڏور تنين جو ڏيهه،

تون نياڳي نجهرين نڊن ۾، هٿ پٽيءَ پٽه اڇيهه،

پکي پکي پيهه، پٽي پڇاڻج پهيئڙا.

پنهنجي رب کان امن امان گهري وٺو. اُٿندي ويهندي امن امان

پنهنجي رب کان گهرو. امان ڏيندڙ آهي. رب جي رحم ڏانهن بي اُميد

نه ٿجي. رب رحيم آهي، وڏا خزانا خير جا آهن وٽس. رب ڪريم

پنهنجي امن امان ۽ پرده پناه سان ڍڪي وٺندو. دعا درويشان رحم

الاهي، ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (9)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هٿ سڀ خير آهي، اوهان جو

خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو پهتو، احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته قسمت رب جي وس آهي، ڏور ڏاهي جي هٿ ۾ آهي. الله سائين اوهان کي جتي هوندا اُتي راضي ڪندو. اوهين به رب راضي ڪريو ”سدائين نه هوندا ساھ سان آهي ميلاتي جا مينهن.“

چو وڃين وٽڪار، هٿ نه ڳولين هوت کي،
لڪو کين لطيف چوي، ٻارو چو پئي پاڻ،
ٿي ستي ٻڌ سندر، پريت پنهنل سان پاڻ،
نايون نيٺ نهار، تو ۾ ديرو دوست جو.

سعيو ڪريو، سڀ ڪنهن سعيو ڪيو آهي جو سعيو ڪرڻ فرض آهي:

”ڏورينديون ڏسن جڏهن تڏهن پرينءَ کي.“

”جنين همڪ ڪئي تن حق ڏٺو، بيانست نادان.“

جنهن ڪچي ڍڪڻيءَ ۽ منڊي ماکوڙيءَ جو ڏمون ڪٺيو آهي سو انشاءِ الله تعاليٰ اهو اوهان کي مٿي به جدا نه ڪندو، هڪ فراموشي نه ڪريو، جو پوءِ ته مٿي به جدا نه رهندو. اوهان اسان جا آهيو، اسان اوهان جا آهيون.

✓ ”وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪوڏيو تن جو.“

وحدت جن وساري سي صبر بڪم ٿيا.

”بيدل ڳل وحدت دي من تون.“

جي ڪٽڻ ڏانءُ نه اچي نه رنڊائي روڙ، پر تار نه چن. هيٺسڙ پارس پرين ويجهو آهي ۽ گهر جو مالڪ پنهنجي گهر ۾ آيل آهي. پارس پنهنجي جهڳي جي ٽپڙن تي وهايو، نه ته جنهن اهو پارس ڏٺو آهي سو سچ بيٺي وٺندو. هڪڙو غريب هو سو ڪنهن فقير وٽ آيو،

فقير کي چيائين ته منهنجا ٻچا ٿا بک مرن ڪو حيلو ڏس. فقير پارس ڏنس ته گهر ۾ جيڪي لوه جا ٽڪر هجنئي انهن کي هن ته ٽولا، اهوئي گهڻو آهي. مگر سج بيني پارس پهچائي ويجهان. پارس ڪڍي غريب روانو ٿيو. وٽي دڪانن تي لوه چڪائيندو. لوه چڪائيندي هن کي دڪانن تي سج لهي ويو. فقير ڏٺو ته هن اڃا پارس ڪونه آندو آهي سو فقير پاڻ وٽس ويو ۽ چيائين ته هاڻي پارس مونکي ڏي جو سج لهي ويو آهي. هن چيو ته مان ته اڃا لوه پيو ٿو چڪاڻان!

سڻي آهي سمجها نھين، مٽيان من ڪاموه،

پارس ڪون پھنچا نھين، رھيا لوه ڪالوه.

بقا نالي رب جي آهي سو رب نه وساريو. هن فنا ۾ هر ڪو هٿ هڻندو هڻندو نڪرندو ويو. سو جيڪو دم الله سان هلي ته اهو چڱو آهي. حياتي به هلندڙ آهي. ڪهڙو پروسو آهي زماني جو، ڪهڙو پروسو آهي حياتيءَ جو! وري به ڪم الله ايندو.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تنجو. الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (10)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ته هٿ سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. خط اوهان جو مليو احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته مون توکي هڪ الله ڏسيو ته الله نه وسار. جيڪي سڀاڻي وساري هليو، اهو اڄ وسار. ياد ڪر آهي ڳالهينون مرشد واريون اڳيون. ٻار وانگر ننڊ ۾ مخمور نه ٿجي ۽ خيال خدائي رکجي.

نه مغرور ٿي. توکي ڇڏائجي تو زماني جي تانگه کان. تون واٽا واهو آهين، ترسي نه سگهندين. هت سڀ جڃ پائي آهن، پنڊڻ پائي ڪو ڪونهي. خيال رک، اک پٽ جو موت آيو بيٺو آهي. ڪيترو ننڍي ٻار وانگر هنج تي کٽين. هاڻي ٻاراڻي راند ڇڏ. مرد ٿي جو اهو پنڌ مردانو آهي، جيئن نانگا تنهنجو نانءُ لکجي لاهو ٿين ۾. دل جي ديگ تپاءُ جو توکان موت مرڻ وسري ويو آهي. ڪهڙو ڪم اٿي هت جو ويهي رهيو آهين؟ ”ويهي ڪين وڃاءُ، توکي وري به هلڻو پوندو هون ڏي.“

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾ جن پسڻو نه پيئي،
صاحب ڏنا صورت جي، ڪل تنين ڪيئي،
تنين کان وٺي، ڇپ چٽيندي راتڙي.
پاڻ پنهنجي پاڻ ۾، پيئي جن ڏٺو،
ڪرمن جو چٽو، ڦاڙي تن ڦٽو ڪيو.

اهي بيت ڪري نه سمجهه جي سمجهين ته ڳالهه سموري تنهنجي ٿا ڪن. تون ٻڌي سٺي ماڻ ڪري ويهي رهيو آهين. ڪاه وڌاءُ، جي نه وڌي سگهي ته يقين وڌاءُ، درجي بدرجي فڪر انهيءَ گهر مان. اڌ رات کان پوءِ مٿي ۾ هول وجهه، جو اڪبري لڙائي آهي. هيٺر حياتيءَ جي سج ٻيئي لڙائي ڪر. پيا گهر جا پاتي چونڌ ته تون ٻچن ۾ ويٺو آهين ته اسان کي دلجاءُ آهي. ڄاڻ ته جيڪو مونکي راه رب جي ڏانهن رندائي ٿوسو منهنجو سڄڻ ناهي، سڄڻ اهو آهي جيڪو منهنجي دل جيئري ٿو رکي؛

”پريتي ته ٻار نه ته ڦوڪ ته لڳي انبرين“

”جاڳايا جوشن دل ۾ درد پرين جا“

هت نقا ڏٺو! ويهو به نه، وجو به نه، رڳو لڙ مون نڪرو ته چتو
 پنهنجو الله ڏسو. دل تي هاڻي وڃڻ جا ٻارڻ ٻاريو ته جوش جاڳن. دل
 درياهه آهي پل ته دل تي چولو بيهي. پنهنجي جدائي سنپارجي. توهان
 کي ضرور اٿڻو آهي اٿاهين. ڏينهن آهي ٿورو پنڌ آهي گهڻو.
 جي پائين جوڳي ٿيان، ته دل جي ديگ ٽپاءِ،
 جيرا ڦڙ ٻڪيون، ٻارڻ ڪري ٻار.
 عشق اسرار آهي، عاشق ٿي پنهنجي پنهنجي معشوق تي.

”عاشقن تي اندر هه سدائين معشوقن جو“

عاشق ڪنل معشوقن جا آهن. ڪنلن مان دانهن ڪانه ٿيندي
 آهي. هيڪر انهيءَ اڏيءَ تي مٿو نه رکجي. زماني جا لاڳاپا ونگ
 وجهي ٿا ڇڏين هلڻ ڏانهن. هيءُ وڏو سفر آهي، سپاڻي پيا اچي
 ڇڏائيندا، سو پاڻي ڇڏي ڏجن آهي لاڳاپا.
 وحدت ۾ وڃي پئو. واندا آهيو تڏهن ٿا ٻارن سان وتو راند
 ڪيڏيندا. توهين نٿا ڪيڏايون، آهي ٿا توهان کي ڪيڏائين پيا. هيءُ ڏوتين
 جو ويڙهو آهي. ساري عمر پنهنجي برباد نه ڪجي. آهي سڀ نفس
 جا رايو آهن. پنهنجي ساري واردات سنپارجي. اڳيون ٻي ڪهڙي
 وسڻ آهي وڃتي سواءِ رب جي! ڪيترو ٿو چئجي توهان کي ته رڳي
 تانگهه ڪڻو. ٻاهر گذاريو انهن ٻارن کان. انهيءَ عقل کان چريو پلو آهي
 ماڻهو. چريئي تي معيار ڪانهي، عقل تي مار آهي. پوءِ جنهن توهان
 کي عقل ڏنو. يقين ڏنو، جا شي ڏسو ٿا انهيءَ جي ڏنل آهي توهان
 کي، اهو ڪيئن وسارجي! ماڻهو هجو ته پنهنجي ڪم کي وٺو. اهو
 سڀ ڪم توهان جو ٿو توهان کي چئجي:

”هو جي هٿيئي فقير، تون جهل سيني سامهان“

”ڌار دل جي دنگي ته لحظي وڃي لنگهي“

توهان کي اهڙي ملڪ ۾ وڃڻو آهي جتي امڙ نڪو ابو توهان
کي ڪو خوف خدا جو ڪونه ٿو پوي؟ توهان کي پنهنجي هيڪلائيءَ
جا ڪشالا سجهڻ ئي نٿا!

”گهڻو ڪٽيو ته گهرويو، متان وڃائين مور“

اهي جڃ پائي آهن جن منجهه ويٺا آهيو، پندڻ پائي انهن مان
ڪو ڪونه اٿو. پوءِ ايتريون جدايون ڏسي، توهين ڪيئن ويهي رهيا
آهيو؟ ارمان آهي توهان جو مون کي. هاڻي مخموري زماني جي ڦٽي
ڪريو. نانا ڏاڏا ٿيا آهيو ته به اڃا خبر ئي ڪانه ٿي پئيو! نه ويهه، نه
وڃ، رڳو ٿر مان نڪر. ٿر ۾ دوست دشمن جي خبر نه پوندي.

اڪ ڏهاڙي مرشد آڪيا، چوڙ خلق دي خواري،

اڪ نانءُ اسانڌا ياد رکين، بيا ڏونهين جهان وسارين.

سلام دعائون سڀني کي چئجانءِ. الله سائين جي امن امان
هوندو، دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري.

خط (11)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين، محبوب القلب

بعد دعائن جي لکجي ت ته هت سڀ خير آهي. اوهان جو
خير ٿا گهرون.

مطلب ته تون پنهنجو رب ڪريم نه وسار. باقي حياتيءَ جو
ٽائيم به اچي پريو آهي:

”تو منجه آهه سوسر سارو، جنهنجا پنڌ پڇين ٿو“

”ڪٿ ڪٿيندين ڪيترو وڃي ڪر سوداگر يار“

انهيءَ سوداگر يار کي اکين منجهه جاءِ ڏيبي آهي. ٽڪل نه ٿي،
۽ اکين منجهان نه ڪڍي. تنهنجي اکين جو سرمو اهو آهي سو هميشه
اکين ۾ هجي. جيڪا به دل سهاڳڻ هوندي اها دل هتان هدايت جا
زبور پائيندي آهي. اڳتي جيڪو گهر آهي انهيءَ گهر جي سهاڳڻ ٿي،
دم جي محبت نام سان هجي. باقي هيءَ عمر هڪ
ساعت آهي:

”پڪيئڙا پار ٿو پنڌڙو سڄي“

”سهڻو شاهه لطيف چئي اڳيئون شال وٺان“

محبت فقط هڪ الله سائينءَ جي ۾ رهج. محبت جو مرڻ به
عجب آهي. نه وسري نه وسار. بيڪار ماڻهو گهر منجهه نٿو وڃي. هي
به هڪ ڏيسار آهي. سڀ ڪو پنهنجي ڪم سان آيل آهي:

”وڪر سو وهاءِ جو پئي پراڻو نه ٿئي“

ياد ڪريو ته پوءِ ياد ڪندو. هن جهان جو لڪ اهڙو
آهي جو ڪيترا دانا ديوانا ٿي ويا. اوهان خبردار رهو پنهنجي رب
ڪريم سان.

غافل غفلت چوڻ، تون ڪيئن اٿاسي اوجهرين،

چپاڻا چڙهي ويا، وڃي طالب رسيا توڻ،

تون نيڻين ننڊ اڪوڙ، نه ته وير وري ويندي ويسلا.

رب ڪريم جي طرف کان فراموشي ۽ غفلت سڀ ننڊ آهي.

اک کول ته موت آيو بيٺو آهي.

سي نه ٿيندڙ ساٿي، جي تو پنهنجا پانڻيان،
هاڙهي هلندڙ ڪونه ڪو، پاڻ نڪو پاتي.

دم ڪاهه. هن کي انهي پهر سعيو هجي جو وهامندي ٿي
وڃي. بيخوفائيءَ ۾ هڪڙا خيال خدائي ختم ڪندا آهن ڇو جو
خدائي خوف نه آهي. اوهان خيال خدائي رکو. وسري ته وري به ياد
ڪجي. وسريل نه آهيو تڏهن ٿو چئجي ته اوهان نه وساريو. سڄو
طالب اهو چئبو آهي جيڪو سختيءَ ۾ به پنهنجو محبوب نه وساري.
اڄ جي محنت سڀاڻ تائين نه رکجي. اڄ جهڙي مهل وري هٿ نه
اينديس. درويشي پنڌ ڏکيو آهي. ڳالهه تي خيال ڪيائين ته خدائي
خيال کي خطرو آهي. هرڻ جنهن کي ڪٿوري مغز ۾ هوندي آهي سو
چرندو پڻ سان آهي پر وهڪر الڳ هوندي اٿس. درويش لوڪ جو به
اهو ڪم آهي ته تنهنائيءَ ۾ وهي. حرف به هڪڙو ٻڌي ٻيو نه ٻڌي.
جيڪو محبوبن ۾ چيل آهي سو ٻڌي. اهو ڪاهه وارن جو ڪم آهي.
انهي پهر يادگير، اهو نين جو ڪم آهي. وهندڙ پاڻيءَ ڇڱو آهي ۽
بيٺل پاڻي بانس ڪري ويندو آهي. هيءَ به پاڻيءَ جو پٺل آهي هلندو
ته بانس نه ڪندو پر بيٺو ته بانس ڪندو. اها آهي پاڻي جي بيماري.
رب ڪريم جو امن امان هوندو. زياده خير الله. دعائون
سيني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري.

خط (12)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته خط هٿئون هٿ پهتو، احوال
معلوم ٿيو. مان سدائين اوهان جو دعاگو آهيان، الله سائين توکي

مطلب ته دم سان دوستي رکجي. اهي دم آهن معرفت جا موتي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. الله سائين جنهن کي پنهنجو ٿو ڪري، انهيءَ کي يادگيرا پنهنجا ٿو ڏئي. هتان ٺهي جڙي هلجي، اهو تمام چڱو آهي:

”جنين وساريو نام، تن پت وڃائي پنهنجي“

”دم دم ڌمال دم کي، ڪرلي نه فراموش“

گهر جو مالڪ هينئر پنهنجي گهر ۾ آيل آهي. اک ٻوٽي کان پوءِ وڻيون لڳنديون. ههڙي حياتيءَ جهڙي مهل نه ڏسي سگهبي. دل ۾ دوست پچائجي.

لامڪاني خيال جنهاندا، فقر تنهان دا سارا،
 اپريا مھتاب ٿي روشنائي، چوڙ ڳيا اندارا،
 نظر جنهاندي ڪيميا هوي، سي ڪيوين مارن پارا،
 دوست جنهانڪون دل وچ حاضر ناظر، دشمن لهي نه وارا،
 ڪهڙي پرواهه تنهانڪون ميان شاه باهو،
 جنهانڪون مليا هادي سونهارا،
 ساوڻ آيا ماه سهيلا، تون به مر ٿي وڃاوين،
 جوڏئون جوڙا سائين والا، توڪل بچ رلاوين،
 عشق غبار دا جوڙ ڪهاڙا، تڪبر ڊهان ڊاهين،
 چهار دليل اٿي نه ڪوئي، چونڪي عشق چڙهاوين،

صبر دا ڏي لوڙها ميان شاهه باهو، دم واکا پلهاوين.

”دم دي سرت سنڀال رکين، دم هي اسرار الاهي دا“

ادم هجي، سعيو هجي، سونهون به نظر ۾ هجي.

اکين ۾ ٿي ويهه، ته واري اڪيون ڍڪيان،

تو کي ڏسي نه ڏيهه، آءُ نه پسان کي ٻيو.

اهو پنڌ جو اهڙو آهي! اهو پنڌ نين ۽ اوليائن جو آهي.
خيال کي مرد ٿي وڻجي:

”لکان لک لڳن، ته به پير نه ڇڏج پنهل جو“

مر ته موحاري ٿئين، ويهي لاءِ م وير،

توڙي نه لهين پير، ته به راهه نه ڇڏج رب جي.

هيءَ هڪڙي حياتيءَ جي مهل آهي، اها به وهامندي ٿي
وڃي. جا شيءِ وهامندي ٿي وڃي، انهيءَ جو گهڻو سعيو ڪجي جو
وڃي ٿي. اهو پنڌ اکين جو آهي. هٿين پيرن هر ڪوئي هلي، تون اکين
سان هل. اڪيون اهيئي پسندي پاڪ ٿيون. پنهنجي رب کي پاڻ کان
جدا نه سمجهجي. رب حاضر ناظر آهي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه
سنڀاريو. انهيءَ پنڌ ڏانهن غفلت نه ڪجي، فراموشي سڀ ننڊ آهي،
توڙي اک پٽي. اک ٻڌل هجي صورت سان، پوءِ انهي کي ٻيا ڦرنا
نه پوندا. جنهن جي اک صورت سان ٻڌل آهي، درجي بدرجي
هلي ويندو. ”ڏيئو اٿيئي ته ڏي، نه ته وصالان ٿي وٽ پوي“

سدائين نه هوندا ساهه سان، اهي ميلاڻي جامينهن،

هي وڻ هتي ڄا، آهن ڏسڻ به ٿي ڏينهن.

رب رب ڪندا هلو:

”نه ڄاڻان ڪي هي اڳيان ڪندا پر پنوهار سين“

رب جي بي پرواهيءَ ڏانهن به خوف رکجي جو ڪامل ڪنهن
ويا. جنهن جو خوف رکجي، وري اُميد به انهيءَ ۾ رکجي. رب ڏانهن
بي اُميد نه ٿجي، جو رب رحم ڪندڙ آهي:

”اي پوري ماءُ ڪاهنئين سين لاءِ“

دعائون سڀني ڪي چئجانءِ. ساڻي جن الله وار نه
ونگو تن جو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري.

خط (13)

مائي فقيرياڻي سدا سلامت هجين شال.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته منهنجي طبيعت هينئر الله
سانينءَ جي فضل سان بهتر آهي. وقت خير جو پيو ٿو گذري. جيڪو
به وقت خير جو گذري سو غنيمت آهي. سنگت به گهڻي پيئي اچي
وڃي، اوهان جو قرب گهڻو ياد ايندو آهي. سڀ رب ڪريم جي هٿ
وس آهي، چڱي وڻنديس انشاء الله.

الف سنڌي اور هاري وچھ ھنئين تي،

ڪتابن ڪوڙ، منجهائين معلوم ٿئي.

اڪر پڙهه الف جو، پيا ورق مڙڻي وار،

اندر ڪٿي اوجار، پنا پڙهندين ڪيترا!

ڪتابن ۾ نه گهڻائي لکيل آهي سو اوهان گهڻائيءَ کي ڇڏي هيڪڙائيءَ کي وٺو، جو ڪم به هڪ رب ڪريم سان آهي. باقي ڪتاب ته منجهائي وجهندا آهن. ماڻهو پاڻ به هڪ جيئرو ڪتاب آهي، ٻيا ڪتاب به انهيءَ جيئري ڪتاب منجهان نڪتل آهن. علم به جيڪو انسان کي پنهنجي ڪل ۾ آيل آهي اهو عجب آهي. باقي ٻاهر نقل آهي. اصل ته پنهنجي ڪل ۾ آهي سو اصل سان رهڻ گهرجي. ٻيا ٻاهريان انهن اکرن ۾ منجهي مري ويا.

اڪران دي وچ جوئي اڙيا، عشق دي چاڙهي مول نه چڙهيا،

علم اثباتي دا جوئي پڙهيا، موج انهان سر ساوڻ دي.

عشق اسرار آهي. عشق الاهي آتش آهي جا ساري عمر غير کي جلائي ٿي. عشق ماري وري جيئاريندو آهي. عشق کان سواءِ ماڻهو ائين آهي جيئن جهنگل ۾ حيوان. سو حيواني خيال ڇڏي پنهنجو رب اثبات ڪريو، جو نيٺ پنهنجي رب سان ڪم پوڻو آهي. جن کي دل سان لڳي اُتي سي دانهان ڪندا ويا.

دم سان پريم رکو ۽ دم ڪاهيو. دم سان پريت هوندي ته دم ڪماليت وٺندو. نئون دم نئون خيال. دم جي ڪاهه هجي. پوءِ ماڻهو منزل رسيو ته لڪ ٿيو ته راه جو مرڻ به ڀلو آهي. ماڻ خالي نه پرچن. ماڻ ٽپيو اچي، ٽپيو وڃي، ماڻ دمن جو، قرآن شريف ۾ لکيل آهي ته ڪاڻو پيئڻو ڀلي، زبان نه ڪريو. ملن جي معنيٰ آهي ته ڪاڻون ماني ۽ ميوا، پيئڻو پاڻي ۽ خرچ اڃايو نه ڪريو. پر انهيءَ جي صحيح معنيٰ آهي ته ڪاڻو خودي، پيئڻو شراب وحدت جو ۽ زبان نه ڪريو اڃايا دم.

خيال ٻيا ڪيترا به چڱا پون تڏهن به رب ڪريم جي مٿ نه،

اوهان آهي سڀ خيال مٽي، خيال رب ڪريم وارو قائم رکو. مون کان
 انشاء الله تعاليٰ پري ڪونه آهيو، نڪو مون اوهان کان پري آهيان.
 فقط اوهان پاڻ سنڀاليو. اولاد هر ڪنهن کي پياري آهي. اوهان به
 نڀايل منهنجا آهيو. سٽيون به منهنجون پيل اٿو. هيءَ به هڪ سٽي اٿو.
 ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. جملہ سنگت کي
 دعائون چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري.

خط (14)

مائي فقيريائي سدا سلامت هجو شال.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
 خير ٿا گهرون.

مطلب ته خط اوهان جو مليو، احوال معلوم ڪيو ويو. مان
 اوهان کي دعا ٿو ڪريان ته الله ۽ مرشد اوهان کي پنهنجو ڪندو،
 اوهان به الله ۽ مرشد کي پنهنجو ڪريو. نه الله سائين اوهان کان پري
 آهي، نه مرشد سائين پري آهي:

”ويجهو ٿي ورنائي، دانهون دردمندن جون“

بيدردي دل چڱي ناهي، درد به جاڳائجي. درد به تڏهن
 جاڳندو جڏهن پنهنجي جدائي سنڀاريندو. نيٺ هلڻو به آهي، هڪڙا
 اڳي هڪڙا پوءِ پر پنهنجو هلڻ سنڀار جي. باقي هلڻ جي تائيم ۾ ڇا
 رهيو آهي! هلڻ سڪجي جو موت آيو بيٺو آهي. ميران پاڻيءَ چيو آهي
 ته: ڏينهن ٿورو پنڌ گهڻو، ڊوڙ ٿو اٿيئي ته ڊوڙ. تڪو به اهڙو وججي جو
 جيئن مرڻ کان به اڳي وڃي حياتي ڪڍجي. هن زماني ۾ باقي
 ٿورو وقت بيهڻو آهي. زماني جو ڀروسو ڇڏي رب ڪريم جو ڀروسو

ياد ۾ رکو:

”اڳيئون سوکو هوندو سو، جنهن جو عشق الله سان“

رب ڪريم جي يادگيري ۾ مري وڃجي. مرڻو به ضرور آهي.
شل پنهنجو ڪري ماري. شل ماڻهو ڪري ماري. ماڻهپي جا ڪهڙا به
وصف آهن؟ ذڪر ۽ فڪر، حياءُ ۽ خدا جو خوف، اول حياءُ پوءِ يقين،
حياءُ آهي پاڙ، يقين ميوو.

زمانِي جا ماڻهو نفعي ضرر جي خبر رکن ٿا باقي بندگيءَ
ويل بيخبر رهن ٿا. بيخبر سان صحبت ٿي نه ڪجي جو دليون ماس
جون آهن، انهن جي صحبت ۾ اچي وڃن ٿيون. خبردار! مگر پنهنجي
مالڪ سان. ڪيترو لکيو پنهنجو پاڻ سمجها. نيٺ ته خدا سان ڪم
پوڻو آهي. حلال وجهه جي ڪمن سان پلي رهيڃي، پر ليڪن ۾ نه
رڳو بيهي رهو. هڪ رب نه وساريو. طرف رب جو وڻيون بيٺا هجو.
حلال وجهه جو ڪم نيڪ به ڪري ويا آهن. پوتل هججي جنهن لڙهي،
جو موتي آهي انهيءَ لڙهيءَ ۾. ڪٿڻ هارائڻ جي جاءِ اها آهي.

”پئي سانگ رساءِ، ته هوندين خوش خانو چوي“

”ستر سي سکن، جنڪي ويڙهي چا وجود ۾“

اوهان شڪر ڪريو جو اوهان کي مليل آهي.

”دوست جنان ڪون دل وچ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا“

رب ڪريم جي امن امان هوندو. ساڻي جن الله وار نه
ونگو تن جو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (15)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو گهڻن ڏينهن کان پوءِ مليو پڙهي، احوال معلوم ڪيو ويو.

هيءُ دنيا جو جهان آهي جنهن ڪيترا دانا ديوانا ڪري ڇڏيا. هيءُ گرم بازار آهي، سڀ ڪو هلندو ٿو وڃي پيو. تون پنهنجي وڃڻ ياد ڪر. عاشق ٿي پوءِ پنهنجي معشوق تي.

دنيا ۾ آهن غم گهڻا، پر عشق جو غم ٻيءَ طرح،
آهن دنيا ۾ هزارين، پر هن جو لشڪر ٽينءَ طرح،
حسن وارا ڪيترا، مت ته ڀانيان يار جي،
هن جون رمزان هن جون غمزان، ناز دم دم ٻيءَ طرح.

مٿان ٿايم اچي پريو آهي سو زماني منجهان دل ڇڏاءِ، جي مرد ٿين ته ڪن ملامت، تنهنجو چاهي عام سان؟ هيءُ بيابان آهي، ڪوبه ڪنهن جو ساٿي ڪونهي. ڇڄ پائي سڀ ڪو آهي، پنڊڻ پائي اصل ڪوبه ڪونهي.

”سي نه ٿيندءِ ساٿي، جي تو پنهنجا ڀائڻيان“
”هو گر هردي حاضر ناظر جتي امڙن ڪو ابو“
”هينئر مارو پرين ٿر ٿيا، آءُ ڏيان ڏوراڻو ڪنهن کي؟“
”هم تر هويا، تر هم هويا“
راتيون جي جاڳن، آءُ سيني ڪنديس سين،
تئين سندا نين، اوجاڳي اوجاڙيا.

پٿر پير ڊگھا ڪري، جڏهن ستيون جي،
تڏهن تنين کي، ساڻ ستيئي ڇڏيو.

فراموشي سڀ نند آهي. رات، ڏينهن، درياھ، حياتي ۽
ملڪن جو مالڪ به بنا نند جي، باقي اوهان ڪيئن نندان ٿا ڪريو!
شايد مون اوهان کان پري آهيان! پڇا ڪانون کي به پيارا آهن، اوهان
به مون کي پيارا آهيو. اولاد جي دل آخر سخت ٿيندي آهي. هڪڙو
پکي آهي تنهن کي پڇا ٿين ته اڪيون پورليون هونديون اٿن، اهو پکي
پوءِ جبل تان پارس هٿ ڪري اچي پڇن جي اکين تي لائي ته انهن
جون اڪيون ڪلن. مرشد به ائين آهي. ڪيترائي محنت ۽ تڪليف طالب
لاءِ ڪرڻي ٿي پويس سا رڳو کيس خبر! جيئن عقل گهڻو ٿيڻ مرشد
لاءِ چيئن. نيٺ خدا سان ڪم پوڻو آهي. ”لاني ترار لا جي ڪٿي
خچر کي مار”

دم دم اسانڏي دل تي، هن سچڻان ديان ڳالهيان،

سي ته لهنديان نهين، جيڪي سهڻي يار سڪاليان.

”آه ڪريان ته جڳ جلي، جهنگل پي جل جا“

اوهان ۽ اسان جو خدا ڪارڻ جو رستو آهي اهو ياد

پيو پوي.

”مٽيءَ کي ماري ويا، نه جيئاري ويا“

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. رب ڪريم جي امن امان

هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني ننڍن وڏن کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (16)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.
بعد دعائن جي واضح هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
خير ٿا گهرون.
مطلب ته :

”در دعا جانہ تا کبا، پيا دوا دارون چا کبا“

الله کان جدا نه رهجانء. تون سڄو الله جو آهين. پاڻ سنڀاري
ڏس. ”تب“ پروڙڻ آهي بيوساهي.

الف اندر ۾، ڪيو ڪاڙين،
حرف ڌاران هڪڙي، پيو تان نه ٻڌن.
انهيءَ حرف هڪڙي سان محڪم رهو. پاڻ ڏانهن
بيخبر نه رهجي.

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾، پيهي جن ڏٺو،
کرمن جو چٽو، ڦاڙي تن ڦٽو ڪيو.

”جاڳوئي جاڳو سمهون تان نه سرتيون.“

هتان ٺهي چڙهي هلو. عام سان ريس نه ڪجي. وڃي ٿي
وهامندي. رب رب ڪندا هو.

ساري خلق چلي چل جاندي وويار،
تينون ڪل نه ڪائي هي پوندي وويار،
خوب کلي هي هتي بازاری، ڪر گهن سودا وڻج واپاري،
ول نه آسين ايجهي واري، پڇي هوسين هٿ ٽاڙي،
پڇي مٿان دل ارمان ڪريندي وويار،

اٿو وي سٺيان ڪرو تياري، بلا شاهه دي آئي هي واري،

تسان ڪيتي هي ننڊ پياري، غافل غفلت وڃ رهندي وويار.

سجوني زماني ۾ نه هججي، ماڻهو سڄو جنهن جو آهي،
اوڏاهين هججي. زمانو هڪڙو سڀو آهي. زماني ۾ هٿ پير هڻجن ٿا.
اها زماني جي بيماري آهي. گشيءَ زماني جي ۾ ٿو هٿ پير هڻي.
سانداري هئي هڪڙي سا درياهه جي سير ۾ لڙهندي پئي ويئي.
ڪنهن ماڻهوءَ ڏٺي سو سمجهيائين ته گيهه سان ڀريل آهي. گهڙي پيو
درياهه ۾، تري وڃي پهتس. هٿ وڌائين ته اُتي ٿي پيئي. هو نه ڪو
رڃ هو تنهن هڻي بوڙي ڇڏيس. غوطا کائي مري ويو. رڃ زمانو آهي.
ماڻهو ڀڳو کائڻ پيئڻ لاءِ ڀر زماني جي دليلن جي غوطن ۾ ٻڏي مري
ويو. زماني جي آزار جي دوا اوهان کي ڏسي ٿي ڇڏجي. عاجزيءَ
جون پاڙون ۽ توبه جون هريڙون، امر جي همار ۾ قناعت جي دستي
سان ڪٽي سنهيون ڪجن. پوءِ پرهيزگاريءَ جي ديگريءَ ۾ وجهي،
حيار جو پاڻي گڏي، محبت جا مڇ مڇائجن ته دوا ٺهي پوندي. پوءِ
شڪرائي جي پيالي ۾ وجهي، الحمد جي چمچي سان کائجي.
جيڪو ائين ڪندو، تنهن کي زماني جو آزار ڇڏي ويندو.

ريهي ڪين وڃاءِ، توکي هلڻو پوندو هوت ڏي،

توکي ننڊ نڀاڳ جي، ناحق ڏينهن نه لاهه،

پنڌ ساروئي ڪيچ جو، تومڻي آهه،

اهو پنهل پڇاءِ، جيڪو منزلان معاف ڪري.

فراوشي سڀ ننڊ آهي:

”ڏورينديون ڏسن جڏهن تڏهن پرينءَ کي“

”ڏورج پنهنجي ڏيل ۾ سڄيءَ سک منجهان“

جسي ٻيلي وچ شير پيا، ڪل جناور چپ ڳيا،

آوڻ نال گروڙ جنهندي، ڪل جناور بي وطن ٿيا،

اڳ وچ شير، پڇي ڦيڪاري، سارا جهنگل سنا ڳيا،

جتان هوسين شير هڪو هڪ، اُتي رهيسن ڪونه پيا.

خيالات جو ٻيلو آهي، شينهن نالو رب جو اچي پيو. نالو

رب جو دل سهڻي ٿو رکي. ميران ٻائيءَ جي دل سهڻي به نالي رب

جي ڪئي هئي. سهڻي جي صحبت مان ڪيتريون دليون سهڻيون ٿي

ٿيون وڃن. مطلب ته هتان ٺهي جڙي هلجي.

لامڪاني خيال جنهاندا، فقير تنهان دا سارا،

اڀريا مهتاب ٿي روشنائي، چوڙ ڳيا اندارا،

نظر جهاندي ڪيميا هوي، سي ڪيرين مارن پارا،

دوست جهانڪون دل وچ حاضر ناظر، دشمن لهي نه وارا،

ڪهڙي پرواهه تنهانڪون ميان شاهه باهو،

جنهانڪون، مليا هادي سونهارا.

”فراموشي مڪن اي يار جاني، اگر دورم مرا نزديڪ داني“

دعا سڀني کي چئجانءِ، الله سائينءَ جي آمن آمان هوندو.

دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (17)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي واضع هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

مطلب ته اوهان ڏي اچڻ جي مون کي تانگهه گهڻي پيئي آهي. پر امر کي پنيرو نٿو ٿي سگهجي.

”هيءُ ڪميڻي ڪير جا امر کي آڏو اچي!“

مان آهيان به اوهان وٽ. جيڪا به صحبت اوهان سان ڪريان ٿو سا ٻين سان نه ڪندو آهيان، صحبت سپرين جي ڪڪ پن ڪڪوريا. صحبت کان ٻاهر ته نه آهيو! اوهان به صحبت نه ڇڏي آهي ۽ نه وري مون اوهان کي ڇڏيو آهي. موجهه ڏسي به رب ڪريم جو يادگير نه وسار. جو ائيني منجهه ظلمات حياتي، ظلمات اونداهيءَ کي چوندا آهن. مان اوهان جو ۽ اوهين منهنجا. انشاءِ الله تعاليٰ رب ڪريم ظاهر باطن راضي هوندو. ظاهر باطن، به مالڪ انهن سان راضي آهي جيڪي دليون محبت رب ڪريم جي ۾ رهن ٿيون. منهنجي اوهان کي دعا آها آهي ته اڳيئون جيئن وڻي اچو. محبت مالڪ جي ۾ دليون سهڻيون ٿين ٿيون، ظاهر باطن. منهن سهڻي کان دل سهڻي چڱي آهي. سهڻي سائينءَ جي صحبت ۾ دليون سهڻيون ٿينديون آهن. جا دل رب قبول ٿي ڪري سان سهڻي آهي. نالي رب جي سان سڀ سونپن ٿو. سهڻي شڪل وڻي زماني جي ماڻهن کي، دل سهڻي وري وڻي رب کي. دل پلي پنهنجي رب سان ڳالهائي. محبوب ٿو محلات ۾ ڳالهائي. سر قربان ڪر، نه ته شان ڪر ته چٽينشي. سڪارڻ جي ڳالهه ناهي. ڪجهه سمجهڻو آهي جيڪا دل رب نٿي قبول ڪري ته اها دل ڪڍي ڪٽڻ کي ڏجي ته من ڪٽڻ کاڌي ڪو درجو ٿئي! دل جي آزار جون دوائون آهن چار: هڪ ته صحبت نيڪن جي هجي! ٻيو علم حق جو هجي! ٽيون رات جو اوجاڳو

هجييس ۽ چوٿين مٺي بک هميشه لاءِ. سواءِ ديدار جي ٻي دوا ڪانهي
مرض منهنجي جي!

زمانِي وارن سان گهڻو نه ڳالهايو جو گهڻي ڳالهائڻ ۾ دم
اجايا ٿا وڃائجن. گهڻي ڪري مڙيوئي دمن جي ڪجي، جيئن دم،
اجايو نه وڃي سواءِ رب جي. اجائي اٿڻ ويهڻ کان به ڪري ڪجي.
اجايو گهمڻ ڪو چڱو آهي ڇا؟ اجائي وک ئي چڱي ناهي. زماني
جي ماڻهن لاءِ زمانو ذکر آهي. زمانو آخر فنا آهي! اوهان بقا سان
رهو جو بقا هڪ نالي مالڪ جي کي آهي. باقي بيو سڀ فنا آهي.
فنا ۾ ڪيترا هٿ هٿيا! هي هلندڙ قافلو آهي. اوهان رب رب ڪندا
هلو، جو اوهان کي مليل آهي. جيڪا راه ورتل اٿو، انهيءَ سان پيا
هلو. سواءِ رب جي ماڻهو بيراه ٿو وڃي. بيراهي عمر شل ڪنهن جي
به اجائي نه وڃي. رب ڪريم جي پنڌ کان بس ڪرڻ جي باس ئي نه
باسيو. مان ويٺو ته هٿ آهيان مگر منهنجو خيال اوهان کان پري اصل
نه آهي. اوهان خيال خدائي ختم نه ڪريو جو وقت ٿورو بيهڻو آهي.
مروڻ کان اڳي اهو مرنڊو، جنهن کي پنهنجو موت ياد هوندو. جنهن
جو خوف رکجي، اُميد به انهيءَ ۾ رکجي.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو، جملہ سنگت جون دعائون
مطالع ڪندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري
خط (18)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته پيو هٿ سڀ خير آهي، اوهان
جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط توهان جو نيڪ ساعت ۾ پهتو،
احوال معلوم ٿيو.

“فراموشي مڪن اي يار جاني، اگر دورمر مرا نزديڪ داني”
 رب جو يادگيرو هر وقت ڪجي. نه وسري نه وسارجي. پوئل
 هججي جنهن لڙهيءَ جو موتي آهي، تنهن لڙهيءَ منجهه، هن جهان ۾
 ماڻهو آيو آهي، اڻباب ڪرڻ الله ڪي. مان اوهان کي ڪم ڏسيو آهي
 ته هڪ الله نه وساريو. جيڪي وسارين ٿا سي پاڻ وسرن ٿا. ياد
 ڪريو نه ته پوءِ ياد ڪندو:

“اي پوري ماءُ ڪاهنئين سين لاءِ”

“مون سنڌي ڪا ماءُ، تون ڀروڙي ڳالهڙي!”

“ستا اٿي جاڳ نند نه گهرجي ايتري”

ستي نه سرنديا، اٿي ڪر ڪا پچار پرينءَ جي،

وهاڻي وينديا، پوءِ گهڻا هٽندين هٽڙا.

هٿين پيرين موٽڙين، ڪهڇ پير ڪاپار

متان چوري چڏئين، پرين جي پچار

فراموشي سڀ نند آهي، جا دل فراموش آهي جن اک ٿي نه
 پئي اٿس، نادان آهي. بنڌڻ ۾ ٻڌل آهي، رڳو پنهنجي وصفن ۽
 عادتن ۾ ٻڌو ويٺو آهي. چرڪ ڪونهيس، چرڪ هجيس ته سڀيئي
 بنڌڻ چئي وجهي، ادم ڪجي. هينئر پارس پرين ويجهو آهي، جيئن
 لوهه پارس سان پيو گسندو تيئن پيو سون ٿيندو:

“تو منجهه آهه سوسر سارو، جنهن جا پنڌ پڇين ٿو”

“سوڍا ملن سو ته به مٿ نه پائڻج مينڌري”

جي دشمن سان لڙائي ڪرين ته لڙائيءَ وارا هٿيار ٻڌ. بيهٿيار
 ڪهڙي فتح ڪندو؟ رهندو غلام ٿي پوندو. هٿيار چار توکي ڏسيل

آهن. اڪبري لڙائي آهي. نفس سان وڙهڻ لاءِ چار هٿيار آهن. خنجر
صبر جو، ترازُ بُڪ جي، نيزو عام کان تنهنائيءَ جو ۽ ترڪ نند جو.
شيخ عطار اولياءَ جو ائين چيل آهي ۽ چيو اٿس ته جيڪو منهنجي
صلاح نه وٺندو، نفس ان جي چوائيءَ ۾ نه ايندو.

اوهين ڪڏهن ملندو جيڪي پري آهيو؟

”جهڙي سانون لائي هي، تهڙي شل ٿينون به لڳي“

هڪڙا اڳيئي جدائي ڪري پري وڃي ٿيا، تون رهندا پنهنجا
يادگيرا ٿو وجهين:

”گهـوريا وڃوڙي جا ڏينھـڙا“

الله سائينءَ جي امن امان هوندو، دعا درويشان رحم الاهي.
دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (19)

مائي فقيريائي سدا سلامت هجو شال.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته پيو سڀ خير آهي، اوهان جو
خير ٿا گهرون.

مطلب ته الله نه وساريو. جهڙي تهڙي حال سان پوتل هججي.
اهي عشق الله جا رب جي نالي نوازا آهن. نيٺ خدا سان ڪم پوڻو
آهي. ڪيترا ڏينهن زماني جي ٻارائي راند ۾ رهنديين؟ بادشاهن
بادشاهي ڇڏي الله گهريو آهي. ميران ٻائي هئي، سا به بادشاهزادي
هئي. بادشاهي ڇڏي انهيءَ به الله گهريو. تون پنهنجي هينئر مند
سنيار. ههڙو وقت حياتيءَ جو وري نه هٿ ايندو! چڱو ته ائين آهي ته
ترڪ ڏيئي ويهي الله ڪماءَ:

”سهڻو شاهه لطيف چئي اڳيئون شال وٺان“

مرد ٿي هلجي. مرد به آهي ٿيا جيڪي مرداني صحبت ۾
آيا. الله جي نالي کي ائين ونجي جيئن وڻ ويڙهي وڻ کي وندي
آهي، جيئن پاڻ نه چٽي سگهجي. رب ڪريم جي نام سان سدائين
سهاڳڻ هججي. سواءِ الله جي ٻيا ڪهڙا ڳهه وجهڻا آهن

هاڻي اها پوئين عمر ڏي الله کي، ٻيا ڪم زماني جي
جيڪي به آهن انهن کي ڪلف هڻي ڇڏ. لڻا درويشي پاء، چال به
درويشي ڌار، دم جو يادگيرو اهڙو، جو دم وڃي ڪماليٽ وٺي.
ٽڙيءَ ڪوسيءَ پيئي ڪاهه جيئن مون وٽ درويشي ويس سان اچين!
اڳيئون سهاڳ جيئن ملي، جيڪا اڳ سهاڳڻ هوندي انهيءَ جي دل
۾ ڪنمال رب ڪريم جي يادگيري جي ٻڌل هوندي. دل کي الله قبول
ڪراءِ. گهڻا ڏينهن سڪن سان گذاريو اٿيئي. هاڻي اڄ ڏڪن جي ڏيهه
۾، مون اوهان کي ڏک ٿو ڏسيان، باقي ٻيا مطلوب طالبن کي ڏک نه
ڏسيندا آهن: ”سڪن وڌيس سرتيون پرين کان به پري“

ڏيڪاريس ڏڪن، نيئي گوندر گس پرينءَ جو،
سونهائي سورن، وڃي ڪئي هيڪاندي هوت سين.
”ملي ته ملندياس نه ته گهروري جند جتن تان“

ٽائيم الائي باقي ڪيترو رهيو آهي! اڳيئون به شال رهجي
اچي. دم دم تي سعيو بيٺو هجي:

”توتي سند سسئي آهي لوچڻ جي لغار“

اولاد به اهو چڱو جيڪو چوانيءَ ۾ رهي. بس چوڻ اهو آهي
ته محبت رب ڪريم جي نه ڇڏج ۽ رب ڪريم نه وسارج. فقير جو
اولاد آهي، سو هر حال ۾ رب ڪريم نه وسارجانءِ. منهنجي دل ۾

اُهو يادگيرو رهندو آهي ته جيئن اوهان کان مالڪ نه وسري. الله
سائينءَ جي اٿڻن پلي ڪري، اوهان منجهه هجي. پوءِ جيئن بهاريءَ
سان ملجي. دنيا جي بهاريءَ کان محبوب جو غم پلو آهي. خط
پڙهندي. سان ڪلف پائي زماني جي محبت کان موڪلاءِ.

دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي چئجانءِ.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (20)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو حقيقت معلوم ٿي.

مطلب ته اوهان پنهنجو الله نه وساريو. ساڻي جن الله وار نه
ونگو تن جو. رمز پون سان گڏيل هجي. وسري ته وري ياد ڪجي.
حياتيءَ جي چڙهائي جيڪا ڪالهه هئي سا رات نه هئي، جيڪا رات
هئي سان هينئر ناهي!

ساهه اُتي ويساهه نه ڪوئي ڪوڙي دم دي ياري،
باز وانگيان ڪر پرواز ويسين، ڏيسين هڪ ڏينهن اڌاري،
الهي پهر ازل ڪٿا هي، اتون تيغ اولاري.

ڪهڙو پروسو آهي حياتيءَ جو، ڪهڙو پروسو آهي زماني
جو! هيءَ حياتيءَ جهڙي مهل وري هت اچڻي ناهي:

”منونالورام جو، تون هندائي ڏس هئين“

نهائينءَ کان نينهن، سڪ منهنجا سپرين،

سڙي سارو ڏينهن، ٻاهر ٻاڦ نه نڪري.

سڪ به لڪ به، ڏک مَ ڏورن جيئڻ،
 سي رڇ پڇن ڪيئن، جن جون ٻاڦان ٻاهر نڪرڻ.
 ”آهه ڪريان ته جڳ جلي، جهنگل پي جل جا“
 جهڙي تهڙي حال سان به رب نه وسارڇ.
 ”جيڪي آهه اڄ، سو صبح ناهه صديق چوي“
 يار ڪنون دم ڌار ٿيون، بي دردندان دي ڪارنهيڻ،
 شهرت تي بدنامي ڪنون، دل عاشق نون ڪوئي عارنهيڻ.
 ستا اُٿي جاڳ، ننڊ نه گهرجي ايتري،
 توجو ساڻيه پاننيون، سومانهاندي جو ماڳ،
 سلطاني سهاڳ، ننڊن ڪندي نه ملي.
غفلت سڀ ننڊ آهي.

چڙا توچونگار ڪيئن پرائي پرينءَ کون؟
 چي هيڪر ڪاٿس ڪوري رڇ ۾، ٻي ٿي مٽرڪن مار،
 سوين سائڊائون آڻيون، انيورين اپار،
 تنهان پوءِ تنوار مون پرائي پرينءَ کان.
 ”پرين چوڻشي رڇ، تون آڱ اوڏوئي نه اچين!“
 مرشد ميڏا ڪعبه قبله، مرشد هي نور حقيقي،
 مرشد هي اسرار الاهي، مرشد هي سر سبحاني،
 مرشد هي رهبر راهه هدايت، مرشد هي گنج معاني،

مرشد دا منهن ماهه منور، مرشد هي شمع نوراني.

مرشد ڪعب قبله آهي هر ڪنهن ڏي. مرشد صورت الله جي آهي جو هو پنهنجا سڀ وصف پنهنجن طالبن کي ڏئي ٿو. مرشد به وحدت ٿو ڏسي. پلي ڪري مرشد ونجي، پر تڪڙ نه ڪجي، ڏسي وائسي ونجي. ڪهڙيءَ وارو، ڪتابن جي ڊگهين ڳالهين ڪرڻ وارو نه ونجي. رهڻيءَ وارو ونجي، حديث ۾ آهي ته: جنهن جو مرشد ورتل ناهي انهيءَ جو مرشد آهي شيطان. اُهي اولياءَ، قلندر سڀ مرشد وارا آهن. پريان هر ڪوئي پنهنجي واٽ سان آيو آهي، پوءِ سڀني هدايتون دن هتان اچي سونهان ساڻ ڪنڀان آهن.

الله سائين جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (21)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط پهتو احوال معلوم ٿيو.

لائي ترار لاجي، ڪڙي خچر کي مار

ته سموري سرڪار مينگها ملنديءَ ماڻ ۾.

دل کي هيڏي هوڏي کان پلي، هڪ رب کي ياد ڪر، جيئن دليئون هڪ دوست نه وسري. پيارو مائهوءَ کي پنهنجو ساڻ آهي، اهو ته وڃي ٿو پيو. پوءِ اُتي وبهي سگهندين؟ پياري شيءِ آهي سا گهرئون وڃي ٿي پئي، ڪجهه انهيءَ جو به يادگيرو ڪر. دل کي اجايو گهنگرو ٻڌو اٿئي. اجايو هيڏي هوڏي جون ڳالهيون دل ۾ نه رک.

هڪ ڳالهه رک، محبت پنهنجي رب جي:

”ريءَ محبت آهي منهن ڪارو، سچيڏنا ڪونه سنڀاري ٿو“

ٻه زبانون رکندي آهي ڳوٺ، هڪ زبان رک، هڪ پنهنجو رب قبول ڪر.

پڪي جڏهن هڪ ٻوليءَ ۾ هئا ته ماريءَ به قصد ڪيو، پر انهن مان هڪ پڪيءَ وري ٻوليءَ جي مت ڪئي، تڏهن ماريءَ قصد ڪشي ڇڏيو. هاڻي وري جڏهن ٻئي پڪي هڪ ٻولي ساڳي ڪن، تڏهن ته ماري به تيار ٿيندو! ٻيون ٻوليون سڀ وهم آهن. اُهي ڇڏي ڏيو. هڪ رب جي محبت ۾ رهو. دل مان شڪ ڪڍي حق سان رهو: فقط هڪ ٻوليءَ سان رب راضي ڪريو ۽ رب جي امر سان رهو. پنهنجو پاڻ کي سمجهائجي. رب ڇڏي، ٻيءَ ٻوليءَ ۾ ماڻهو پيو ته جڻڪ ٻنڌڻ ۾ پيو. تون سڄو الله سائينءَ جو آهين ۽ ٿيءُ به وڃي سڄو الله سان.

ڪتابن ڪئي رب حاصل نه ٿيندو آهي، رب ڪئي رب حاصل ٿيندو آهي، ڪتابن ۾ رڳو وس وسا آهن، توکي رڳو امر الله سائينءَ جو ڪيل هو. الله سائينءَ جي طرف کان وري نفس رايا آجايا وجهندو آهين، ڪتابن جا، هي ڪتاب ماڻهوءَ کي هوش کان ڪڍي ڇڏيندا آهن. هاڻي هوش رکڻ نالي رب جي سان.

اڪر پڙهه الف جو، هيا ورق مڙشي وار،

اندر ڪٿي اوجار، پنا پڙهندين ڪيتر!

سخن سٺي شيخ جو، تون ويسجھي ويهه،

ڏاتار سندو ڏيهه، تو اندر اثبات ٿئي.

”جنين وساريو نام تن پت وڃائي پنهنجي“

ايڪيتاليهون حصو زماني سان هج، چاليهه حصا پنهنجي رب

سان هج.

غازيان نون غم نه ڪوئي، اوسر دا سانگ نه رکدي،

وچ ميدان محبت والي، مردان مردي مردي،

پاڙا انهان نال نه ڪرين يارب صاحب، جيڪي هون بیدري.

"جنهيندا درد، تنهيندي درنون، مين هرگز چوڙ نه ويسان"

جيترو مان ٿو توکي ياد ڪريان، من اوترو تون به ياد ڪرين!

"يار اسان سان تون جو آهين، ڪڏهن ڪيئن ته ڪڏهن ڪيئن"

ڪهڙين تنهنجين ڳالهين تي وسهجون، جو تنهنجي واپس ۾

آهن ورگهڻا! هي سڀ حال احوال توکي معلوم آهي.

دعائون سڀني کي چئجانءِ. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن

جو. الله سانين، جن امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (22)

مائي فقير باڻي سدا سلامت خوش هجين شال

بعد دعائن جي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا

گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾، احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته وطن جو يادگير و رک. ماڻهو وطن کان بيوطن

آهي، نيٺ هٿر آهي وطن پنهنجي، پنهنجي وطن ڏي بهاريءَ سان

هلو، کلندا هلو، پر رب نه وساريو:

"ممرجنين نه ساڻ، هوت همايت تنجو"

فراوشي سڀ ننڊ آهي. ننڊ هُن ملڪ ۾ آهيني ڪانه. رات

بنا نند جي، ڏينهن بنا نند جي، درياھ بنا نند جي، حياتي بنا نند جي، ملڪن جو مالڪ به بنا نند جي، نند نياڳن سان گڏيل آهي. پوتل رهو جنهن لڙهيءَ جا موتي آهيو.

اوجاڳو اداسي نين ڪري ٿو، ڀلي اک نيران ٿئي. ٻڌل ڀلو آهي ماڻهو، پر اک به ٻڌل ڀلي آهي، صورت مرشد جي سان. ٻڌل ڪي ٻيو ٻڌي نه سگهندو. سج جيڪو منهن ۾ رکندو اهو ڪنهن ملڪن ۾ اوندھ نه ڏسندو. ماڻهو وڃي ته اونهين ٿي پيو ٿو، سج منهن ۾ ڏيئي هلجي، سج آهي صورت. ڪن به ٻڌو، زماني جي گفتگوءَ کي ڪن ئي نه ڏيو. ڀل ڇپ به ٻڌو، ڇپ ٻڌو ڀلي زماني جي گفتار ڏانهن، جي اوهين ٻڌل هجو الله ۽ مرشد جي صورت سان ته انهيءَ کي ٻيو ڪير ٻڌي! مان اوهان سان ٻڌل آهيان، اوهين به مونسان ٻڌجو.

ڀلي محبت الله جي ۾ مرو، لکپڙھ اچي ويئي آهي ته مرڻ کان اڳي مري آئون، جيڪي آبروءَ وارا هئا، اهي پنڌ پيا. مندا ڪتا سائين پٺائي. ٿوري جيئن لاءِ ڪري ساري عمر نه وڃائجي:

”هم تر هويا، تر هم هويا، ٻئي ڀول نه ڪنھين ڀل“

اصل پنهنجو سنڀاريو ته اڳيئون به ڪلندي ملون:

”ظاهر نه بيٺي، باطن ڪـــــــــــــــــجا است“

انهيءَ طرف ڏي ڀل ته وڪ وڌندي هلي. همت ڪريو جو هيٺر گهر جو مالڪ پنهنجي گهر ۾ آيل آهي. ڪنهن ياد ڪيو، ڪنهن نه ڪيو. جنهن نه ڪيو، انهن سان ريس نه ڪريو.

پڪي پاڻ پليج، چڱيءَ طرح انهيءَ چڪڻ ڪون،
هيري لعل جواهر جو، سوجهي سر لهيج.

اُهو ڪم جيئربئي ڪري وٺجي. مڃيءَ کي طلب پائيءَ جي
آهي. جي پائي پائي ڪري مري وڃي ۽ مٽي کان پوءِ ڪٿي درياھ ۾
 وجهندو ته هن لاءِ ڇا ٿيو؟ اوهين شڪر ڪريو جو اوهان کي مليل آهي.
 مرشد اهڙي شيءِ ڏيندو آهي، جو انهيءَ ڏني کي سر ڏيئي به نه پڄي
 سگهجي. قدر سڃاتي کان پوءِ پوندو آهي. جنهن کين ڏٺو سي کين
 ٿيا. جن جي دل ۾ ائيني پهر الله آهي. اُهي ڪير ٿو چوي ته بي
 فيضا آهن! جن کي رب پنهنجو ٿو ڪري انهن کي يادگيرائي
 پنهنجا ٿو ڏئي.

اڄ سنگهاري ساريا، مون مينهن وسندي سومرا،
 ڳوڙها ڳاڻائي بنان، هنجون مون هاريا،
 ياد ڪريندي تن کي، ٻارڻ ڄڻ ٻاريا،
 هٿ سڄوءَ سنڀاريا، هٿ سنڀار سڄوءَ جي.

مون کان ته وسريل ئي نه آهيو. وساري اُهو ٿو جيڪو جدا ٿو
 رهي. نڪو مان اوهان کان جدا آهيان، نڪو اوهين مون کان جدا آهيو،
 مرڻ کان اڳيئي اُهو مرندي جنهن کي پنهنجو موت ياد هوندو. جنهن
 کان وسريل هوندو اُهو مري مرندي. نه وساريو، مان اوهان جو مائٽ
 آهيان، اوهين منهنجو اولاد آهيو. تنهن ڪري مون کي اوهان کي چوڻو
 آهي، نڪو مون کي اوهان کي ڇڏڻو آهي. جي هيڏي خط نه لکي
 سگهيو ته اوهان تي معيار ڪانهي، پر اوهان کي مليل آهي. انهيءَ
 سان پختا رهو. الله سائين اوهان کي پنهنجي محبت ۾ رکي ته مان
 ڏاڍو خوش ٿيان ۽ مالڪ به راضي رهيو.

الله سائينء جو آمن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (23)

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

خير ٿا گهرون.

مطلب ته اوهين امر سان رهو. ماڻهو امر جو بندو آهي. ٻچو!

زماني جي ڳالهه مونکي گهڻي ڪانه ايندي آهي. رب جي راه ڪان

سواءِ بي ڪهڙي ڳالهه ڏسيانو؟ رب رب ڪندا هلو. اها ٽڪيٽ پختي

ڪريو جو هيءُ هلندڙ قافلو آهي.

جهازيتي من جو، پاڻيءَ ۾ ڀرتو،
بندر جي بهيءَ تي، اچي هادي هٿ ڏجو.

موت نه پائيندو مومنون، هيءُ اٿو بندر جي بهيءَ،
ڪپر ٿو ڪن ڪري، جيئن ماڻيءَ منجهه مهيءَ،
ايڏو سور سهي، ننڊ ڪريو ناڪسان.

اٿن رب جي لڳل هجي.

يا ڪراور الله جي، يا ڪرپرينءَ پڇان،
انهن ٻنهي کان ڌار شل قادر ڪنهن کي نه ڪري.

اهو پنڌ اکين جو آهي. اُهي اکيون سهڻيون ٿيون لڳن، اڳيان

محبوبن جي. فنا کي ڇڏي هاڻي بقا ڏي هلجي. سچي جهان ڏي ٿو

هلجي. اڳيان شل وٺي اچي. انهيءَ سڄي جهان ۾ شل الله سائين
ڪنهن کي پشيمان نه ڪري. هت ٿورو بيھڻو آھي. وطن اڳتي آھي:

} "وطن جن وساريو حيف تنين کي هو"

رڳو هتان ٺهي جڙي هلي. گهر سهاڳڻ پنهنجي گهر ۾ وٺي
ٿي. اڳيئون گهر به اها وٺي ٿي.

رب کي پاڻ سان دائر قائم سمجھجي ۽ رب کي رب ڪري
ڏسجي. ڪنهن درويش دٻلو لوھ جو ڏٺو پر. دٻلي کي کولي ڏنائين
ته ڪپڙا پيا آهن ته تيل، ڪپڙن جا تهه کوليائين ته ڏسي ته تنهن ۾
پارس رکيو آهي. درويش چيو پارس کي ته لوھ جي واسطي آھين. هن
کي سون نٿو ڪرين؟ پارس چيو ته جي تون سالڪ آھين ته تهه ڇڪ،
مون سان ٽڪري ته خبر پوي. اهو دٻلو اهو آهي جنهن ۾ پارس پرين
آيل آهي، پر زماني جي تنهن ۾ ڍڪيل آهي.

هڪڙو پڪرار هو پڪرين سان، هٿندو هو گليل. وڃي ته جبل
جي ڀرسان ڪاري گليلن جي پيئي آهي. هن ڏٺو ته الله سائينءَ مون لاءِ
تيار رکيا آهن. گليل کانو ڪپرين کي هڻي سڀ ڪپايائين. هڪ
وڏائين ڪيسي ۾ اڃان ڏسي ته روجهه پيو وڃي هنيائين جو روجهه کي
ته روجهه ڪري پيو. روجهه ڪنائين ته مٿان بادشاهه آيو. بادشاهه چيو
ته شڪار منهنجو آهي! پڪرار چيو ته مان توکان اڳي ڪهي ويٺو
آهيان، تنهنجو ڪئين چئبو؟ بادشاهه چيس ته هٿيار ڏيکار. هن چيو ته
مون گليل هنيو آهي، اهو جان ۾ پيو آهيس. بادشاهه ڪپ سان وڍي
گليل ڪڍيو. اڃان ڏسي ته گليل ناهي، موتي اهڙو آهي جو ساري
بادشاهي ڏيان ته به اهڙو نه ملندو. بادشاهه ڏاڍو راضي ٿيو. پڪرار
کي چيائين ته هل مونسان، مان توکي خوش رکندس. پڪرار به پڪريون
چڙي اٿي بادشاهه سان هليو. بادشاهه کي پٺ ڪونه هو، هڪڙي

نياڻي هئي. سو هن کي پٽ ڪري سڏيائين. اندر به بادشاهه سان
 وڃي مليو. پوءِ سڀ وزير امير چوائي ۽ ڀر ٿيس. ڪجهه ڏينهن گذريا ته
 بادشاهه رضا خدا جي سان مري ويو. تخت تي ويٺو اهو پڪرار.
 پڪرار تخت تي ويهي روئڻ لڳو؟ وزيرن اميرن چيس ته توکي ڪهڙو
 ڏک آهي جو روئين ٿو؟ پڪرار چيو ته مان تخت ڪري نٿو روئان.
 روئان ٿو ته منهنجو هڪڙو گليل قبول پيو، تنهن مون کي بادشاهي
 ڏيڪاري. اهڙا گليل مون وٽ ٻيا به هئا، جيڪي مون اجايا وڃايا.
 انهن لاءِ ٿو روئان. گليل دمن کي چوندا آهن.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائين جي امن امان
 هوندو. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (24)

ماني فقير باڻي سدا سلامت خوش هجين شال
 بعد دعائن جي ٻيو ته سڀ خير آهي، اوهان جو
 خير ٿا گهرون.

منهنجو خيال گهڻو ئي ٿو چوي اوهانڏي اچڻ جو، پر مان اچڻ
 کان بيوس آهيان! جن جي امر مون کي هٿ ويهاريو آهي انهن جو امر
 نٿو ٿئي. مان ته دعائن سميت توهان وٽ آهيان. ظاهر ايڏانهن اچڻ
 جي معافي ڏجو. بندو هميشه اوهان جو دعاگو آهي.

”دردعا جانءِ تاڪبا، پيادوا دارون چاڪبا“

اوهانڏي الله سائين جي لطف سان سدائين خير. اُتي هڪڙا
 ڏسن به ٿا. خيال خيال کي ڏسندو آهي. هن ڏسن ۽ هن ڏسن جو
 وڏو فقير آهي. ظاهر باطن الله سائين اوهان کي مونکان جدا نه

ڪندو. هڪ رب نه وساريو. سعيو هجي:

”ڪيچي ڪهندا ويا، چوندا ويا ته وڻج واک وندر جي“

”ڏورينديون ڏسن ڇڏهن تڏهن پرينءَ کي“

آءُ ڪانگا خبر ڏي، پرين ڪئين پرجن؟

گهڻو ويجهي انهن ڏي، جيڪي آئي آجيان ڪن.

محبت رب جي ۾ رهو. محبت جو مرڻ ئي پلو آهي:

”محبتي ميڙي ڳوٺ ٻڌجي هڪڙو

تنين جي ويڙهي هلي ايندو بادشاهه“

ڪٿڻ يا هارائڻ جي جاءِ اُها آهي، ڀلي حلال وجهه سان هجو.

حلالين کي حلال ٿو ڪارائي، حرامين کي حرام ٿو ڪارائي. پر رهو

محبت رب جي ۾ ته هٿئون ئي سهڻو ٿي نڪرجي:

”سهڻا سهڻي صورت والا، نه ايڏا ماڻ ڪريجي، ڪجهه ڏريجي“

هن فاني جهان جو ڪهڙو پروسو آهي!

ڪا ڳيا، سوچا ڳيا،

چوڙ ڳيا، سو ٻوڙ ڳيا،

ڏي ڳيا، سولي ڳيا.

جيڪي دم آهن سي هلايو نام الله جي سان.

ڪرڪين نظر ۾ ڪين، ڪل ڪين واري سمجهه تون،

قلزم ڪارونپيار کي، ڪنڌي آڏي ڪين،

اُها تو منجهه آه ساري ڪين، آوانگهي عثمان چوي.

پاڻ ڪٿي پاڻ ۾، ويهي ڪيا ويراڳين وٿاڻ،

نڪو آدمي، نڪو پسن پاڻ،
 بيرنگ بيرنگ ساڻ، وڃي اصلي ٿيا عثمان چوي.
 سواءِ رب جي ٻي ڪهڙي راهه ڏسيان اوهان کي؟

جي پانئين جوڳي ٿيان، ته هوڻن وڃائج هيءُ،
 پيڇي اوت ادم جي، بيخود پيالو پييءُ،
 وڃي ساڳي صورت ٿيءُ، جيڪا اصلي هئي عثمان چوي.

ڪين ۾ موتي ٿيندا آهن،. اُهي دم جيڪي اچن ٿا تو
 منجهون، اُهي معرفت جا موتي آهن، نه وڃايو دم. جي موتين جو
پورهيو لڳي نه ٻيا پورهيا ڇڏي ڏجن.

ٻانهپ جو پيڙيءَ ۾، وڪرو ڏائون،
 موتي معرفت جا، سڃا سوڌيائون،
 تنين جي آئون، ٿي برڪت بار لنگهائيان.

اُهي دم موتي معرفت جا نه وڃايو، قدر پوندو جڏهن دم
 سڀ ڏيئي ويٺو پوءِ:

”موتي جن جي منهن ۾، لعلون لهندا ويا، چوندا ويا ته وڻجوات وندر جي“
 انسان وڻجارو ٿي آيو آهي، وحدت جو وڻجارو:

”پير مغان ايوين فراميا وحدت والا راهه بتايا“
 امر سان رهو، هيءَ حياتي هڪڙي ساعتڙي آهي.

وڻ تي ويهي اڏريا، هت ٿو ڪونه جڻي،
 پڪي ٿڙا پار، ڪو پنڌڙو سڄي،
 هت آهين ڏينهڙا ٻئي!

هي وڻ هتي ڄا، آهڻ ڏسڻ پئي ڏينهن،
 سدائين نه هوندا ساهه سان، اُهي ميلائي ڄا مينهن،
 اڱڻ مٿي اوڀرا، توساڻي نه سڃاتا،
 اڳيون اوڻيئڙن جي، ڪا ويهي رات وهاءِ،
 جڏهن پنهل ساڻ پيا، پوءِ نياڳي ڪيئن ننڊون ڪرين!

ننڊ نياڳي گهرون ساڙي ويهه سمهڻ ڪي،
 لکن منجهه لطيف چوي، ناحق روح نه رول،
 جيءَ ۾ جانب ڳولهم، پري پروڙ ڪينڪي.

جهنگ سڙي لڙڻ ٿيو، لٽي چورن لڪ،
 ويٺي وڃوئون نڪري، ڏڙي ۽ ڍڪ،
 سڄڻ ۽ سڪ، رلجي ويا روح ۾.

جهنگ اوري جهوڪان پري، تنهان پراهون ڳوٺ،
 قاريبائي ڪوٺ، اڃا آڳاهين ٿئي.

رئي رنيس پاڻ، پر سري نه سپرين ري،
 وڃي پرڇي آيس پاڻ، اُهي ارڏايون عشق جون.
 ”تو منجهه آهه سوسر سارو، جنهنجا پنڌ پڇين ٿو“

مر ته موچاري ٿئين، ويهي لاءِ مَ وِير،
 دل تي آڻ نه دور، تون ڦِرڻ سنبوڙ ڦير،
 توڙي نه لهين پير، ته به راهه نه ڇڏج رب جي.

”مئيءَ ڪي ماري ويا نه جيئاري ويا“ ماري وڃي بمبيءَ ٿيا.

سوڙجن ڪي سڄ جي، تن ڪي ڇا ڪندو پارو،

سيارو توڙي اونهارو، اُهي باهه ٻارينڻي ڪين ڪي.

ڪڪ سڙيو پن سڙيو، سڙيو سائو گاهه،

جن جي ارڻ الله، تو تنين ڪي ٿيندوئي ڪين ڪي.

”ڌار دل جي ڏنگي ته لحظي وڃي لنگهي“

سائي جن الله وار نه ونگو تن جو. دعائون سڄيءَ سنگت

ڪي ڏيندا.

دعاگو: نصر محمد فقير صوفي قادري

خط (25)

ماڻي فقير باڻي سدا سلامت خوش هجين شال

بعد دعائن جي هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا

گهرون. خط اوهان جو نڪ ساعت ۾ پهتو. پڙهي احوال معلوم

ڪيو ويو. مطلب ته اوهين پنهنجو الله نه وساريو. نيٺ خدا سان

ڪم پوئو آهي:

”اي پوري ماءُ ڪاهنئين سين لاءِ“

ساڌ سنگت ڇڏي ويئي، هاڻي وڃڻ جو وارو پنهنجو آهي.

رب رب ڪندا هلو. رب نه وساريو متان اُتي هلي پشيمان ٿيو:

”آهي عجائب اهو پنڌ ڙي اديون“

توڪي وري هلڻو پوندو انهيءَ هوت ڏي:

”هت سڄوءَ سنڀاريا، هت سنڀار سڄوءَ جي“

سعيو ڪريو، باهه وسامندي ٿي وڃي:

”جاڳياسي پاڳيا، وڃي طالب رسيا توڙ“

”ڏورينديون ڏسن، جڏهن تڏهن پرينءَ کي“

اُهو پارس پرين هيٺو ويجهو آهي:

”تون نايون نيٺ ناهان نه تو ڀر ڏيو دوست جو“

رمز پاڻ ۾ لڳل هجيو، وڏو ڪم اُهو آهي ٻيا ڪم ته ڇڏڻ

وارا آهن، پوتل هجو.

پونر وانگي گل تي مشتاقِي وٺو، وري اڏري ٻاهران سير

ڪري، وري به گل تي ويهجي، زنج جو گل پنهنجي اندر ۾ لڳل

آهي، اک پونر آهي، اوهين چوندو ته سائين اسان کي ڳالهائون ٿو

ٻڌائي، ارمان آهي اوهان جو حال کي به ڳالهه ڪري ٿا سمجهو! خطن

جي منع تڏهن ٿي آهي، راز کي به اوهين ڳالهه ڪري ٿا سمجهو:

”جنهنندا درد تنهندي درنون، مين هرگز چوڙ نه ويسان“

”دردمندان نون درد هميشه، بيدردان دي گهر عيدي“

بيدردي دل مٽي کان پوءِ ڪڏهي آهي:

”وٽجارا وٽج ڪري وٽ، پوءِ ويندءِ هٿ ڪٽي“

وڪ وڌندي هلي.

مونکي ٻيا دور چارٿا ڪين آهن، منهنجو مال اوهين آهيو،

چوان ته متان ڍڪ ۾ پئو، انهيءَ مال جو دوزخ ڍڪ آهي، فهايش مان

دل ورندي آهي ماڻهوءَ جي، اسان ماڻهو حيوان آهيون جو فڪر ناهي

موت جو، جنهن کي الله جو خوف ناهي انهن بيخوفن کان نبي به

ڊڄن ٿا، اولياءَ به انهن کان ڊڄن ٿا. حضرت موسيٰ ڀڄندو پئي ويو.

وات تي پيو نبي گڏيس، چي چوٽا ٽڪڙا وڃو؟ چيائين ته منهنجي
پٺيان احمق ڊوڙندا ٿا اچن. چي جي مٿي تي هٿ رکو ته؟ چي حڪم
 آهي جيئرو ٿي پوندو. چي پوءِ چوٽا ڊوڙو ۽ ڪنهن کان ٿا ڊڄو؟ چي
 ڊڄان ٿو انهن کان جيڪي الله کان نٿا ڊڄن.
 ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائينءَ جي امن امان
 هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (26)

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال
 بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هٿ سڀ خير آهي، اوهان جو
 خير ٿا گهرون. خط اوهان جو نيڪ ساعت ۾ پهتو. پڙهي احوال
 معلوم ڪيو ويو.

مطلب ته اوهين پنهنجو رب ڪريم ياد ڪريو، نه ته پوءِ ياد
 ڪندؤ. ٻين سان ريس نه ڪريو. جو اوهان کي شيءِ مليل آهي،
 ان ڪري ريس نه ڪريو. پنهنجي رب جي محبت ۾ رهو ۽ پنهنجو
 اصل سنڀاريو: ”مذمّر مَنهَر ويه، ايني اسڙڪ اس ۾“

وسار نه ويٺا، چوپن پٽي ڏينھڙا،
 سي وهه ٿي ايندءِ، جيڪي کاڌ ڪيڻان.

جي رب نه وساريندا ته الله ۽ مرشد مون وقت به گڏ هوندؤ.
 هر درد جي دوا الله سائينءَ جو نالو آهي، اهو نه وسارجي. مون توهان
 کي سُتيون وڌيون آهن محبت رب جي جون، سُتي اوهان کي اهڙي
وڌل آهي جو اهڙي سُتي پنهني جهانن ۾ نه ملندي. مان وري راضي
 تڏهن ٿيندس، جڏهن توهان جي لُونءَ لُونءَ نالي رب جي سان

هڪڙي ڏينهن سڄي جهان منجهان هيڪل هلڻو آهي. اهو
ڏينهن سنڀاريو جو اهو ڏينهن ويجهو اچي ويو آهي. هر ڪوئي
موڪليل بندو آهي ۽ ڪنهن ڪم سان هن رنگپور ۾ آيو آهي. اهو
ڪم وساري ويهي نه رهجي. اوهان کي مٿي به فيض سان ڏسان ته
جيڪر ڏاڍو خوش ٿيان. هيءُ عمر ته هڪ ساعتڙي آهي، سو اها به
وهامندي وڃي ٿي.

هيءُ راند عمر ساري، آهي چليل جو چٽڪو،
فنائتي گذر ۾، آهي لاڏ ڪوڙو لٽڪو.

هيءُ زمانو سڄو رڳو ڊها آهن. انهن ڊهن سارو جهان جهلي
وڌو آهي. هيءُ زمانو اهڙو آهي جو رب جي محبت کان رندائي ڇڏي
ٿو. جن جون سڄيون دليون الله سانين ڪري ٿو اهي هليا ٿا هلن:

”سچا رڪن ٿا سچائي، ناهي ڪم ڪچن جو“

اوهان کي ته سڀ درد جي دوا مليل آهي:

”ستر سي سکن، جن کي ويڙهي چا وجود ۾“

ماڻهو آيو آهي اثبات ڪرڻ الله کي. باقي هتان ته ايترو ڪشيو
جيئرو ماءُ جي پيٽان آندل اٿس. شيءِ سڀ سرڪار جي آهي. پلي
ڪري حلال وجهه جي ڪم سان به رهجي پر ظاهر باطن ڪم الله
سانين سان پوڻو آهي سو منهنجو فرمان اهو اٿو ته وحدت نه ڇڏيو.
هر گهڙي وحدت سان رهو. وحدت هيڪڙائيءَ کي چوندا آهن. انسان
کي پيدا به وحدت لاءِ ڪيو اٿس. ٻئي جهان وساريو پر هڪ رب نه
وساريو. دوستي دهر سان رکجي:

”هتِ تومئين منامان، هتِ پريا تا گهرجن پيڙ ۾“

سهڻي سائينءَ کي اکين ۾ ويهارجي، سونهپ جي ضرور
درڪار آهي. اڪيون به اهڙي پسندي پاڪ ٿيون.

{ هرگر هردي حاضر ناظر، جتي امڙ نڪو آيو!
پيون سڀيئي هن ڏيو، هڪ نام صاحب چيو.

بيڪار ماڻهو گهر ۾ نه وڻندو آهي سو پنهنجي گهر جي طرف
کان بيڪار نه رهجي. نيٺ پنهنجي گهر هلڻو آهي. انهيءَ گهر جو ڪم
ڪريو ته انهيءَ گهر وڻو. هيءُ جهان فاني آهي، هو جهان سچو آهي.
هلجي به اوڏانهن ٿو. اُتي جو سمر به هتان ڪري هلڻو آهي. هن فاني
جهان ۾ وري ڪم ڪرڻ به سچي جهان جا آيو آهي.
دعائون سڀني کي چوندا:

{ ”دوست جنان کون دل رح حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا“

منهنجا بالڪ به اوهان، مان به اوهان، سو مان ڪيئن
وساريانو! باقي اوهان نه وساريو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (27)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت
۾، پڙهي خوش ٿياسون، ٻيو سڀ هن پاسي خير آهي، ايڏانهن به الله
سائين خير ڪندو.

مطلب ته اوهين پنهنجو الله نه وساريو. ساڻي جن الله وار نه
ونگو تن جو. سعيو ڪريو. وڏو ڪم آهو آهي، ٻيا ڪم سڀ ڇڏڻ

وارا آهن، پنهنجو الله ته ڪين ڇڏبو! بنا نالي نامر جي ٻي اڳيان
ڪانهي وسڻن وڃتي. هي هلندڙ ڦاڦلو آهي. ڏسين ٿو هرڪو جدايون
ڏسندو نڪرندو ٿو وڃي. هيءُ گرم بازار آهي جو آيو ترسيئي ڪونه
ٿو. هينئر خوب ڪليل آهي بازار.

وڪرسو وهاءِ، جو پئي پراڻو نه ٿئي،
ويچيندي ولات ۾، ڌرو ٿئي نه ضا،
سا ڪاهڙ هلا، آڳهه جنهن جي ابھين.

هي ڏيساور آهي. ڏسور رات بنا ننڊ جي، ڏينهن بنا ننڊ جي،
درياهه بنا ننڊ جي، حياتي به بنا ننڊ جي؛

”ننڊ نياڳي گھور ساڙي ويهه سمھڻ کي“
جا دل فراموش آهي، انهيءَ کي ننڊ چوندا آهن.
سڀ سک ڏنائون تڏهن هڪ ڏک مليو.

ڏيڪاريس ڏکن، نيئي گوندر گس پرينءَ جو،

سونھائي سورن، وڃي ڪئي هيڪاندي هوت سين.

هن زماني جي بهاريءَ کان محبوب جو غم ڀلو آهي. رات ۾
سجن جا غمزا آهن. غمن ۾ وري محبوب جا غمزا آهن.

هي آءُ نه گڏيس پرينءَ کي، تون ٿو لهين سڄ،

آءُ جي ڏيانءِ سنيءَ ٿا نيئي پرينءَ ڏج،

وڃي ڪيچ چئج ته ويچارِي واٽ مٽي.

راهه جو مرڻ ئي ڀلو آهي. رب جي يادگيري کان فراموش نه
رهجي. تون نه وسار. باقي وسرڻ نه آھين:

”سترسي سکن، جن کي ويڙهي ڇڏي وجود ۾“

”سهڻو شاهه لطيف چئي اڳيون شال وٺان“

سهڻي جي صحبت مان پئي دليون به سهڻيون ٿيون ٿين. رب
جي نظر دليون تي آهي:

“دل درياهه، من پيڙا محبت والا”

محبت جو مرڻ ئي ڀلو آهي. رات پنهنجي آهي، ڏينهن
پرائو آهي:

“ٿڌيءَ کوسيءَ ڪاهه، ڪانهي ويل ويهڻ جي”

چڏڻ واريون شيون وتو ٿا سنڀاليندا، سنڀال پنهنجي رب کي.
خلق زماني ۾ گرفت ٿي ويئي آهي، يادگيرو ني ڪونه ٿيو پوين. هن
فاني جهان ۾ ڪيترو زماني جي محبت سان هلبو؟ محبت رب جي ۾
رهجي. حلال وجهه جو ڪم نئين به ڪيو آهي، تڏهن به رهيا امر الله
سائينءَ جي سان:

“جيڪي آهه اڄ، سو صبح ٺاهه صديق چوي”

گهڻائي لکبي آهي واسطي صحبت جي، نه ته در ڪار هڪ
نقطي جي آهي! اهو پڪو ڪجي:

“ائين چرخو چور، جيئن پونءَ پڻ ڪونه ٿئي”

“ائين چرخو چور جيئن ستن کي سار ٿئي”

جي ڪٿڻ ڏانءِ نه اچي ته رنڊا روڙجن، ته به تار نه چنڊجي.
جي وسري ته وري ياد ڪجي. توهان کي سٺي محبت رب جي وڌل
آهي، توهين سعيو نه ڇڏيو. نه وسري نه وسارجي. فراموشي سڀ
گمراهي آهي. چڻتو بيٺو هجي پنهنجي الله جو ٿڌيءَ کوسيءَ، سج
به نظر ۾ هجي. سج نظر ۾ هوندو ته اونداهه ڪنهن به ملڪ
۾ نه ڏسبي.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائينءَ جي امن امان
هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (28)

مائي فقيرباڻي سدا سلامت خوش هجين شال
بعد دعائن جي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا
گهرون. مطلب ته خط اوهان جو مليو، احوال معلوم ڪيو ويو.
اوهان لکيو آهي ته وساري ڇڏيو اٿو. انشاءِ الله تعاليٰ مٿي به
نه وسرندو. الله سائين ڪندو جو مٿي به جدا نه رهندو. تن ڪلاڪن
جو پنڌ آهي، ايتري ۾ اوهان وسري ويندو ڇا؟ پاڻ کي جدا نه
سمجهو. اوهان مون وٽ آهيو. مان اوهان وٽ آهيان:

”سي ساڄن ڪيئن ڇنڄن ڌار جيڪي هٿين ۾ حل ٿيا“
هيءُ هلندڙ قافلو آهي، سو جيڪا راه ورتل اٿو، اها راه نه
ڇڏيو. سواءِ محبت رب جي ۽ يادگيري جي جيڪي دمر وڃن ٿا، اهي
اجايا آهن. بندو جيڪر اچي، دل به گهڻي ٿي چوي پر ڇا ڪجي جو
بيوس آهيان ۽ مالڪن جي امر جو بندو آهيان:

”امر جي نه مڃين، سي ڏوٿي ڏولائي پيا“
جڏهن سندن امر ٿيو ته پوءِ دير نه ٿيندي. اوهان فقط پنهنجو
رب نه وساريو. رب رب ڪندا هلو. تائيم ڀربو ٿو وڃي، خبردار نالي
رب ڪريم جي سان رهو:

”جنين وساريو نام، تن پت وڃائي پنهنجي“

”عاشق نه لپسين نه لپسين، جي لپسين ته پوتل هوسين رب سين“

”عشق سراسر خوني خنجر، سيني دي وڃ سڻا هي“

”هو جي هٿيئي فقير، تون جهل سيني سامهان“

اوهان چٿيل ٻين جا آهيو باقي نپايل ته منهنجا آهيو. اوهان
منهنجو اولاد آيو.

اڄ پڻ اتر پار ڏي، ڪڪر ڪئي چوٽي،
مندائتن مينهن جي، ڪنڻ نه ڪوٽي،
تون آءُ سڄڻ موٽي، ته گڏ گذاريون ڏينھڙا.

اڄ پڻ اتر پار ڏي، ڪڪر ڪارايو،
پري نيڻ نصير چوي، اٿن روڻ جو رايو،
سارنگ کي سعيو، سدائين سنڌ وسڻ جو.

محبت ميرياڻي نه رهي، تون عشق ڪڙلو ڏيڇ،
فڪر ساڻ فقير چئي، هنئين منجهه هٿيڇ،
اندر اوجاريڇ، ته ڪٿ نه چڙهيس ڪڏهين.

دلپت دائر دوست چـ، دل اندر ديرو
پرين پسڻ پاڻ ۾، جي من نه چڏين مـيرو
لاه جوڳي جيءَ تان، چوراسي ڦـيرو
تان ناٿ ڏسين نيڙو، جي منهن هٿين مهراڻ ۾.

گنجي ڏونگر گام جي، پيئڻي جن پروڻ
چڏي سڀ ضرور، لوچي لاهوتي ٿـيا.

دوستي پنهنجي دمر سان هجي، پنهنجو پاڻ کي به سمجهايو: ”سمجهه
ويڪين، هڪ سمجهڻ نقطا، سالڪ سمجهي سوء“

گجر سندی گام ۾ آهي ڪٽارو ۽ کات،

ڪانه پڇن ٿا ذات، جيڪي منهن پيا سي ماريا.

هڪڙي ڏينهن سڄو جهان وساري هلبو. هڪ رب نه وساريو

جو بقا به سندس نالي کي آهي:

”سدائين نه هوندا ساهه سان، اُهي ميلائي ڄامينهن“

”دوست جنان ڪون دل وچ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا“

سڀني کي دعائون چئجانءِ، هتان به سڀني اندر وارن ماڻهن

جا پيار ۽ يادگيريون.

رب ڪريم جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد قفيير صوفي القادري

خط (29)

مائي فقير پاڻي سدا سلامت خوش هجيئن شال

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

خير ٿا گهرون. خط اوهان جو نيڪ ساعت مليو، پڙهي احوال معلوم

ڪيو ويو.

مطلب ته اوهان پنهنجو رب ياد ڪريو. اوهان کي هڪ سبق

ڏنل آهي، اُهو پڪو ڪجي. نالي رب جو بچ ڳرو آهي. اڃان به جيئن

ٿورو. پنڌ گهڻو آهي، سو سندس نالو وڏو فرض آهي، مگر ڪنهن

سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. اُن ڪري ياد ڪريو ته پوءِ ياد ڪندو، پر

جيڪي اوهان کي ڏنل آهي سو اها شيءِ آهي، پوءِ مطلوب جي سخا

اهڙي آهي جو ٻئي جهان ناهي ڇڏيس.

سرڏني ساجن ملي، ته ڏونهين هٿين ڏي،
ڪرانصاف اهو، ته هو چڱو يا هي،
ڪين لهندين ڪي، اهڙا سوداگر سيد چئي.

سر ته ويو ڪاني ڪاڻ ۾، هو ڪي پيو ٿا گهرن:

”مٿو منجهه ڪينڪار، اڃان پيا ڏاڏ ڏيندو سان، منگتا“
منگتو ٿي منگي نه ڄاڻين، ستو ساري رات پيو ڪر ساهين،
الله نه ملندو ڳالهين ڏاهين، متان اڳيان هلي لنگها لڄائين.

اهو وڪر اهڙو آهي. جنهن جي نالي ورتي لکيا ڏوهه لهي
وڃن، اهڙو رب ڪيئن وسارجي، عاشق جو ڪم آهي، پوتل هجي،
جنهن لڙهيءَ جو موتي آهي تنهن ۾، محبت پنهنجي دم سان هجي:

”جو دم غافل سودم ڪافر“

دليل اک ڪي به پون ٿا سو اک ڪي نشان اڳيان ڏجي، پوءِ
اک نشان ۾ لڳل هجي. صورت مرشد جي نشان ڏچيس، اک
دونالي آهي، پلي ڪري نشان ۾ لڳل هجي. هڪڙو درويش رهندو
هو هڪڙيءَ ڪوٺي ۾، تنهن ڪوٺيءَ ۾ هو هڪڙو جارو.

هڪ ڏينهن مرشد چيس ته ڪتاب ڪٿي آءُ! جاري ۾ اٿيئي
ڪتاب. درويش پڇيو ته جارو ڪٿي آهي؟ مرشد چيس ته تو ساري
عمر ڪوٺيءَ ۾ وڃائي آهي، تو جارو ئي ڪونه ڏٺو آهي! تڏهن
درويش مرشد کي جواب ڏنو ته مون کي حيف هجن جو مان توهان جي
صورت اک مان ڪڍي جارا ڳولهيندو وتان!

فراموشي ۽ غفلت اها سڀ ننڊ آهي. انهيءَ کي گمراهي
چوندا آهن. وڃڻ جو وارو به هاڻ اچي ويو آهي. دم پلي ڪماليت
وٺندو پيو اچي:

”سهڻو شاهه لطيف چئي اڳيئون شال وٽان“

اوهان مون کان پري ڪونه آهيو، نڪو مان اوهان کان پري
آهيان. تائيم پريو ٿو وڃي پيو:

”جنبيو وڃ جهان گڏيو غورا بن سين“

”اي پوري ماءُ ڪاهنئين سين لاءِ“

”چوڻو سسين سون، آهي جوهر تنهنجي جان پر“

رب نگهبان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني
کي چئجانءِ. الله سائينءَ جي امن امان هوندو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (30)

مائي فقيرياڻي سدا سلامت خوش هجيئن شال
بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت مڙيوئي خير آهي، اوهان جو
خير ٿا گهرون.

مطلب ته رب ياد ڪريو، سعيو هجي.

سو سک ڏيئي، مون گوندر ورتو هڪڙو.

تنهن گوندر سان منهنجي، پاھت نه پيئي،

تنهن گوندر نيسي، ڏيڪاريو درد دست جو.

زمانو جي بهاريءَ کان محبوب جو غم ڀلو آهي. غم به
انهيءَ کي ٿيندا جيڪو ڄاڻي ته منهنجو ڏڪڻي نٿو هلي، پر اُهي غم
کائيندو جهڙي تهڙي حال سان ته به هليو هلي:

”هٿين پيرين موٽڙين، ڪهڇ پر ڪاپار“

اُهو پنڌ اهڙو آهي، عام لاءِ ناهي. جنهن کي رب پنهنجو ٿو
ڪري، انهيءَ کي غم گوندر طرف انهيءَ جا پيا پوندا:

“عاشقن تي اندوه سدائين معشوقن جو”

هينئر پارس پرين آهي ويجهو. جيئن لوه پارس سان پيو
گسندو تيئن سُون ٿيندو ويندو. هينئر ڪعبو قبلو انسان مجاهد آهي.
ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. هن ميدان ۾ ڏينهن ٿورو ڏسي
هڪڙا گهوڙا سنڀاريندا ويا. هڪڙن حياتيءَ جو ڏينهن ٿورو ڏٺو. پاڻ
سنڀاريندا ويا:

“مرد سوئي مردان، جيڪو آپتون آپ پڇائي”

نه سڀ زال ٿي زال آهي، نه سڀ مرد ٿي مرد آهن. نالو رب
جو جيڪو ٿي بدن ۾ پيو وهائيندو غير وجودئون تڏهن ٿرندو. پوتر
جو ڪم آهي گل تي ويهي مشتاقي ڪندو آهي، وري اڏريندو آهي،
ٻاهرئون سير ڪري، وري به اچي گل تي ويهندو آهي، پر وري اڏرندو
آهي، ته به سير وري ڪري، اچي گل تي ويهندو آهي. هيءُ
رمزبازي آهي، ڪاملن جو پنڌ آهي. پنهنجي دل ڪامل رکجي
پنهنجي رب سان.

رحمت جو ڪڪر الله سائينءَ جي مهر سان اوچتو اچي مٿان
وسندو آهي. الله به آهي. اُهو پنڌ توڪل جو آهي.

جي لھان تند توڪل جي، ڪَرَمون لڪ لڌا،

آھي ڪُل ڪُرآن ۾ توڪل تنواران.

رب نگهبان آهي، دل کي رڳو قبول ڪرائجي. سواءِ رب جي
ٻيو ڪهڙيءَ ڳالهه جا پروسا رکبا؟

پوک تِي ڏي وڃ، پيـا هِي لـابـارا،
ڏينهنون ڏينهن ويندا هِي، عـمـر داسـارا،
هڪ اندر دي جهر کي جهان پوک چڱي ڪر پوکين يار.

رات جو ڪا گهڙي وهڪ ڪر. جڏهن سڀ دم ڏيئي ماڻهو
بيٺو تڏهن هڪ دم لاءِ به پيو سڪندو. اهو قدر پوندءِ پوءِ. اهو ڏينهن
ويجهو پوندو ٿو اچي:

”سي نه ٿيندءِ ساڻي جي توپنهنجا پائڻيان“

اها ڳالهه ساڀيان سمجهجي. انسان جي مٿان جوابداري
گهڻي آهي.

الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي،
دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (31)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي. اوهان جو
خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾، احوال معلوم ٿيو.
مطلب ته اوهان پنهنجو الله ياد ڪريو. جنهن جي نالي ورتي
لکيا ڏوهه لهي وڃن. رب رب ڪندا هلو. ڪهڙو پروسو آهي حياتيءَ
جو؟ زمانو مڙيوئي گذرگاهه آهي. حياتي به آخر فنا آهي. ڪيترو
بيبهو! تون هل هڪلي ڪاهه، جو هر شيءِ هلندڙ آهي. حياتي به هلندڙ
آهي، اوهين به ڪجهه هلو:

”ويهي ڪين وڃاء، توکي هلڻو پوندو هوت ڏي“

”انسني پهر اندر ڪو وهه ويراڳين“

هيءُ جهان ئي لڏيو ٿو وڃي. ڪجهه پنهنجي لڏ پلاڻ ياد ڪر،
نه ته ويٺي حياتيءَ جو سج لهي ويندو. حياتيءَ جهڙي شيءِ ڳپل
ڪائيندي ٿي وڃي. جنهن جي دائر ڊيگ چڙهيل آهي، جو جتي
سوتتي، هو هر ڪنهن کي پهچائي ٿو ڏيئي. ٿرين برين، شهرين
بحرين، هر ڪنهن کي راضي ڪيو بيٺو آهي، سڀ ڪنهن ڏانهن رازق
آهي، اهو رب نه وساريو.

هيءُ لڪ آهي اهڙو جو مري لنگهيو. مرڻو اٿيئي ته اڄ
مر، نه ته سڀاڻي هرڪائي مرندي. اهو پنڌ جو اهڙو آهي! هي
لڪ به اهڙو آهي:

”لڪن جالوڏا شل ٿاب پونئي سسئي“

”ووه ووه ڪندي رت، مٿان ووه سارين“

هيءُ هلندڙ قافلو آهي. رب جو يادگيرو هر ڪنهن جي مٿان
فرض آهي. توڙي تنيءَ تڏي، لارو پنهنجي رب جو لڳل هجي.
بيدردا نه ٿيو جو موت آيو بيٺو آهي. تڪي سير سمونڊ جي،
ڪامل ڪنبندا ويا. غفلت ڇڏي ڏيو جيئن دليئون دوست نه وسري.
جيڪو وساري ٿو سو پاڻ وسري ٿو. ٻانهي رسي ته به ٻانهي مسي،
سائين رسي ته به ٻانهي مسي. رب راضي ڪريو ته رب به توهان کي
راضي ڪندو. عقل جا ته ڪهڙا ڏاها آهيو! موت جو يادگيرو ڪيو،
تڏهن مرڻ کان اڳي مريو. مان ته توهان کي گهڻي دعا ٿو ڪريان پر
هلڻو ضرور آهي.

هل هڪلي ڪاهه، ويلو ڪر نه وڃتي،
 ڪر ها ڪنگوريت مان، واکا ڪري وراءِ،
 مٿان ٿئي اونڌاھ، پير نه لھنديءَ پرينءَ جو.

پوتل هججي. ٿوري جيئن لاءِ ڪري شل عمر اجائي نه وڃي.
 سعيو هجي. هينئر پارس پرين ويجهو آهي. نيٺ خدا سان به ڪم
 پوڻو آهي.

مطلب ته نه وساريو:

”ستي ست سنڀار، ته لهيني لوه لطيف چوي“

دعائون سڀني کي چوندا. الله سائينءَ جي امن امان هوندو.
 دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير فقير محمد صوفي القادري

خط (32)

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال
 بعد دعائن جي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير
 ٿا گهرون.

مطلب ته هڪ رب نه وساريو. جيڪا راه ورتل اٿو، اها راه
 نه ڇڏيو، جو راه جو مرڻ به ڀلو آهي، جيئن مٿي به جدا نه رهو.

وٺيو وڃ واک، ڪنڌ نه ڦيرج ڪاڏهين،

مٿان لٺوئي سر لپاٽ، لڳيئي شاه لطيف چوي.

مون کان پري الله سائينءَ اوهان کي ڪونه ڪيو آهي، نه وري
 اوهان پاڻ کي پري سمجهو. اوهان اثبات ڪريو الله کي: ”ڏوربنديون
 ڏسن، جڏهن تڏهن پرينءَ کي“

”هر ڪنهن اپني هردي اندر پوڄا ڪر ڦل پايا هي“

ڪهڙو ڀروسو حياتيءَ جو آهي ۽ ڪهڙو ڀروسو هن زماني جو آهي؟ زمانو سڄو ڊپا آهي، سو هلڻ کان به انهن ڊپن جهليو آهي. لولي لاڳاپن، ننگ نهوڙيس جيڏيون، ڪيـــــــــــــــــرائي ڪوهن تان، وڏي وراڪن، انهن ڪوڙن آسانگن، ڪڍي پنڌان رهايو آه پرينءَ جي. تون وڃڻ واري.

ليلائي ليلائي نه لهين، ته پڻ ليلائيچ،
آسروم لاهيچ، سڄڻ باجهيندڙ گهڻو.

اندر جي آڙاهه جي، ظاهر ڪريان ڌري،
اوپر اڀري ڪينڪي، وڃن وڻ سڙي.
جهڙي چاسانون لائي هي، تهڙي شل تينون به لڳي،
پڪري وانگيان آپ ڪهايم بيدردان دي اڳي.

”دردمندان نون درد هميشه“

”درد ونديان ديان دانهان سڻ ڪر آپ خداوند ڪڙبا“

بيدردي دل مٿي کان پوءِ نه زال آهي نه مرد آهي! ڪڏڙي آهي. فڪر رکڻ پنهنجي حياتيءَ جو. فڪر جي ڦرهي هجي. سورن جا سبق ۽ مان مطالع هجي. نيٺ خدا سان ڪم پوئو آهي. ٽائيم به ڀريو ٿو وڃي پيو. ٽڪيٽ پختو رکڻ. هيءُ هلندڙ قافلو آهي، جيئن رب نه وسري. اهو وکر سڄو حياتيءَ جي خزاني مان وٺيو آهي. جهڙي تهڙي حال سان به رب نه وسريو. هيءُ جيئن ٿورو آهي، تون اڳهه

ڪراڳ جي: ”ويهي ڪين وڃاء، توکي هلڻو پوندو هوت ڏي“

لاڻي ترار لاجي، ڪڙي خچر کي مار،

ته سموري سرڪار، مينگها ملنديءَ ماڻ ۾.

سعيو ڪريو:

”سدائين نه هوندا ساهه سان اُهي ميلائي جا مينهن“

”اي پوري ماءُ، ڪا هنئين سين لاءِ“

ساد سنڪت سڀيئي چل ڳيا، آيا همارا وارا ري. تار تڪيري

تن سان لائجي. ههڙي مهل وري هٿ نه اينديو: ”نيڙي پسي نٿان،

دور پسي هينڙي مانهن“

لڪان لڪ لڳن ته به دليان دوست نه وساريو. هلو ته هلي

بازار ڏسون، بازار ۾ آيو آهي يار پيارو. اُها راهه جيڪا ورثي اٿو سان

اُهاڻي راهه وڃي عشق جي بازار ۾ وجهنديو. عشق به هڪ الاهي

اسرار آهي. سونهون اکين ۾ رکجي. اک بکي رهي. جڏهن اک بکي

رهندي تڏهن طلب رکندي. اک به سونهين رهبر سان هيرجي. اُهي

ڳالهيون عام لاءِ نه آهن، اُهي انهن لاءِ آهن جن کي مليل آهي، هر

حال ۾ رب نه وساريو:

”غافل غفلت چوڙ، چپاٽا چڙهي ويا، وڃي طالب رسيا توڙ“

جدائيءَ ۾ فراق آهي ڏاڍو مگر جن کي لڳل هوندي، هينئر

مند به پنهنجي سنڀاريو.

مند نه پوکي مون، سستي ساوڻ ويو،

پڇاڙيءَ جي پارن کان، الله بچائين تون.

دوست جنان کون دل وڃ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا.

دعائون سڄيءَ سنگت کي چوندا. ساڻي جن الله وار نه ونگو
تن جو. الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.
دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (33)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي. اوهان جو
خير ٿا گهرون.

مطلب ته ارمان آهي اوهان جو جيڪي اوهان کي مليل آهي،
تنهن کي سر ڏني به نه پڄي سگهيو. اهو ارمان آهي جو نه سڃاتو نه
سمجهو. اها نصيحت ۽ هدايت جيڪا اوهان کي ڪيل آهي سا جي
پتر سان ڪجي ته پٿرئي ڦاٽي پوي. جيڪي اوهان کي مليل آهي
انهيءَ کان واڌاري شيءِ هجي ته چئو. هر ڪنهن جي آڻي خبر پوندي.
الله جا امر به ڇڏي ڏنو. چوڻ مرشد جو به ڇڏي ڏنو. ڪجهه نه
سمجهيا آهيو. ارمان آهي جو ڪيتري هدايت ٿي ٿئي، پر اثر ڌرو به
نٿو ٿئي.

ماڻهو وڻجاروئي وحدت جو آهي:

”پيرمغان ايوبن فرمايا، وحدت والا راهه بتايا، پلهار جئون پلهارا“

وحدت جو دڪان وجود آهي، هر ڪوئي پاڻ مان راضي
ٿيندو ويو. اوهين زماني ۾ وڇانئجي ويا آهيو. پير، فقير، مرشد
اوهان کي چئي چڪا آهن. اوهان کي رڳو زماني جا اعمال ٿا وڻن. فنا
جي ٺڪاڻي ۾ ويٺا آهيو. ٻڌ به الله ڏانهن ڦري ويٺي اٿو، اهڙي عقل
کي ئي ٻن ڏجي. ٻيو هاڻي واڌاري اوهان کي ڇا چئون! ”مردن رنگ
رنگيا، گاندو رهيا ڪوڙا ڪٽا“

پوندي رجي لت، تون ڪيئن ميڙين مٿ

هاڻي هليا وڃن، اڌريا وڃن اٺ.

موت ڇڏيو اٿو وساري، انهن ڳيلن تي رهجي ويا آهيو:

“عزرائيل امير ڪئين دنگ ليٽايا ڌوڙ ۾”

الله ۽ موت ڏانهن بيخوفا ٿي پيا آهيو. هر ڪنهن جي آني
خبر پوندي. ڪامل ڪنبندا ويا آهن. بيخوفي ماڻهوءَ سان صحبت ئي
نه ڪجي. پنهنجي رب ڏانهن ڪو اعتراض ڪونه ٿو ٺهي. اوهان
اعتراضي آهيو، رب قبول ڪريو.

هرگر هردي حاضر ناظر، جتي امڙن ڪو آيو!

پيون سڀئي ٻن ڏيو، هڪ نام صاحب چيو.

هاڻي ڏينهن به اهو اچڻو آهي. جيئن پوءِ تيس اهو ڏينهن
ويجهو ٿيندو تو وڃي.

سرهاڻيا صديق چوي، جيڪو پيش پرين پوندو.

ڇا هوندو، لڏي هن لوءِ مان هيڪڙو هلبو.

لڏ پلاڻ لڳي پئي آهي، وڃڻ جو وارو به اچي ويو آهي!

بندا بيراڳي، ڪر ڪا وطن ورڻ جي،

وطن جن وساريو، حيف تنين کي هوءَ!

“ڌار دل جي دنگي ته لحظي وڃي لنگهي”

دوست جنان ڪون دل وڃ حاضر ناظر، دشمن لهي نه وارا.

دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (34)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به

خير ٿا گهرون.

مطلب ته اوهان کي اول کان ڪم چيل آهي ته مالڪ جو يادگيرو نه وساريو. آخر پيو سڀ فنا آهي. رڳو مالڪ جي نام کي بقا آهي. ڪيترا فنا ۾ هٿ هڻندو. جنهن کي الله سائين پنهنجو ڪندو آهي، انهيءَ کي يادگيرا ته پنهنجا ڏيندو آهي. ياد ڪريو ته ته پوءِ ياد ڪندو. مالڪ جي يادگيري کان فراموش نه ٿيو، جو ظاهر باطن ڪم مالڪ سان آهي. ماڻهو موڪليل بندو آهي ۽ وري مالڪ جي روبرو ٿيڻو آهي. مالڪ جي طرف کان بيخوفا نه رهو. ماڻهو چٽڪ اڏامندو پيو ٿو وڃي. جيئن اڳيان وڻي اچي. هيءَ هڪ ساعت آهي سو ٿوري جيئن ڪري سڄي عمر زماني ۾ گم نه ڪجي!

اوهان مالڪ راضي ڪريو ته اوهان کي به مالڪ راضي ڪري. مالڪ جي راضي سان پئي جهان موچارا ٿا ٿين. مان ته هميشه اوهان جو دعاگو آهيان ۽ اوهان کان جدا به نه آهيان! مگر اوهين جدائيءَ جون دانهون ٿا ڪريو! بندا الله سائينءَ جا آهيو باقي مان اوهان جو آهيان، اوهين منهنجا آهيو! اها تعريف مالڪ سائينءَ جي اوهان کان ڪير ڪرائيندڙ آهي؟

يا ڪر اور الله جي، يا ڪر پرينءَ پچـان
انهن ٻنهي کان ڌار ڌار ڪنهن کي نه ڪري.

رک خيال هڪو هڪ دم ڏا، دم دم وچ خيال ختم ڏا،
يون ڪرنا جسم وسارا، آخر گذارا، محبوب کي صورت ۾.

اندر باهو، ٻاهر باهو، هُو هُو ڪون ڪريندا،
سڄا نانءُ فقير تنهيندا، جيها هُونون سهي ڪريندا.

نه وساريو، جو سندس نالي ورتي لکيا ڏوهه لهي وڃن.
وسري وري به ياد ڪجي. اهو دامن دل تي دائم هجي. جنهن دل ۾
هي هي نه آهي، اها دل آباد به نه آهي. دل کي زندهه به مالڪ جو
يادگير ڪندو آهي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو! انهيءَ طرف
کان فراموش نه ٿيو. هر حال ۾ نه وساريو. دشمن جو ته ڪم آهي راه
مارڻ. دوست دشمن جو رايو به سمجهي. پنهنجي جدائي به سنڀارجي.
جدائيءَ ۾ فراق گهڻو آهي، مالڪ جي طرف دل کي تازو رکجي. پاڻ
سان پنهنجو مالڪ دائم قائم ڄاڻجي. مالڪ بندي کي پنهنجو ڪري
خليقو آهي. فقط مالڪ کي مالڪ ڪري سمجهو!

پنهنجي سنگت کي، ننڍن وڏن کي دعائون چوندا. هتان به هر
هڪ سنگت جون دعائون مطالع ڪندا. الله سائينءَ جي امن امان
هوندو. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو، دعا درويشان رحم الاهي.
دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (35)

محب الفقرا، مخلص اهل الله، دوست درويشان،
پرگزيده محبان، ماوا ملجاه مستمندان،
صادق اليقين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي واضح هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
به خير ٿا گهرون. خط مليو احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته توهين پنهنجو رب نه وساريو، باقي زماني جي صلاح
جي اسان کي ته خبر ڪانه ٿي پوي. ڪنهن زماني واري کان پڇو، پوءِ

وري به جيئن اوهان کي نيڪ نظر اچي. باقي مان ته اوهان جو دعاگو آهيان. ڪم سڀ ظاهر جا الله سائينءَ تي آهن. سجايا ڪم انهن جا آهن. ظاهر باطن جن پنهنجو الله نه وساريو! الله وسارڻ سان ماڻهو بيپراهو ٿو وڃي، سو الله نه وساريو. پر پوءِ جيڪو به وساري ٿو سو پاڻ وسري ٿو. حياتي به الائي باقي ڇا آهي. موت ياد ڪريو ته رب ياد اچيو:

”عزرائيل امير ڪئين ڏنگ ليٽايا ڏوڏير“

اڄ ماڻهو ڳلا نيڪيءَ کان ڊڄن ٿا پر الله کان نٿا ڊڄن. انسان کي الله سائينءَ پيدا ٿي ڪيو آهي پنهنجي يادگيري واسطي. تو لکيو آهي ته هڪ يهودي جو چڱو ماڻهو آهي تنهن پڇيو هو ته فوتو مرشد جو بت ڪري سمجهي يا ڪجهه پيو. انهيءَ جو جواب اوهان ڏانهن لکجي ٿو ته مرشد جو فوتو، مرشد جي صورت جو عڪس آهي. مرشد جي صورت جو ادب ڪجي، اهو فوتو روبرو جو عڪس چڪيل آهي. بت آهي آهن جيڪي پٿر ۽ ٺڪر جا ٺهيل هجن. انهن کي بت چئبو. مرشد جي صورت جو روبرو نڪتل فوتو مرشد جي صورت جو عڪس آهي، ان ڪري انهيءَ جو ادب ڪجي. طالب کي ڪيي ادب. رهي انهيءَ صورت سان جيڪا روبرو صورت ڏنل آهي.

هي هي عمر ائين وڃي ٿي، ڳپل ڪايون ڳپو،
 بنان دوستيءَ دوست جي، آهي خان ڪپت ڪپو،
 هرگر هادي همت توسان، تون چاڙهه عشق چپو،
 لا کي الا هن ڪهاڙن، غير کي هڪ لپو.

مان ته هميشه اوهان جو دعاگر آهيان، دلاسا به جيڪر ڏاڍا
شرن وانگر ڏيانو پر پوءِ:

”پنڌ ساروئي ڪيچ جو تو مٿي آه،

اهو پنهل پچاءِ جيڪو منزل معاف ڪري“

جهڙي تهڙي حال به هلو. مالڪ سائينءَ جي پنڌ هلڻ ۾
ڪوبه اعتراض نٿو جڳائي:

”هت پتڻ بيحد، هت پرينءَ پرواهه ناهه ڪا“

هينئر گهر جو مالڪ پنهنجي گهر ۾ ايل آهي اهو نه وساريو.
ڪريو يادگير موت جو اها وڏي عبادت آه. مرڻ کان اڳي به اهو
مرندو جيڪو مرڻ کان اڳي مرندو. هينئر وڃڻ جو وارو به اچي ويو
آهي. پچ گنگي پٺيان ٻانپ ٿي اچيئي.

پيرمغان ايويڻ فرمايا، وحدت والا راهه بتايا،

پلهار جاتون پلهارا.

ڪثرت کي ڇڏي، وحدت کي وٺو جو ڪثرت ۾ ويهي نه
سگهيو، اوهان اچڻ جي لاءِ لکيو آهي سو اچو ته پلي ڪري اچو!
مون کي فقط اوهان جي گهڻي خرچ جو خيال ٿيندو آهي، پيرو نه
ميرو. پنهنجي جاءِ اٿو، بيشڪ اچو جو مان به اوهان جو مائٽ آهيان.
الله سائين ڪنهن جي وڪ به نٿو وڃائي، اجائي هلي توڙي سجائي
هلي. قبول ڪندو اها سجائي وڪ.

سائي جن الله وار نه ونگو تن جو، الله سائينءَ جي امن آمان
هوندو، دعائون سڀني کي چوندا،

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (36)

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو گهڻن ڏينهن کان پوءِ مليو. پڙهي احوال معلوم ڪيو ويو.

رب ڪريم ڏکيو ڏينهن نه ڏيکاريندو، دلگير نه ٿيو:

”در دعا جانہ تاڪبا، پيادوا دارون چا کبا“

اوهان جو يادگيرو وقت بوقت گهڻو پوندو آهي، پر جڏهن خط ايندو آهي ته گهڻو ارمان ان وقت ٿيندو آهي. ٻڌايو ته اوهان ۾ اُهي يادگيرا ڪير وجهندو آهي؟ يادگيرو پيو ته دل کي سڏ ٿيو. الله سائين شل جيئري ميلو ڪرائيندو. راهه نه ڇڏجي جو جيئن مٿي جيئري گڏ هججي.

يارب صاحب، هڪ ته عشق پيدا نه ڪرين ها،
جي عشق پيدا ڪيتوئي، ته جاني جدا نه ڪرين ها،
جي جاني جدا ڪيتوئي، ته موت شتاب ڪرين ها!

جڏائيءَ جو موت کان به سخت فراق ۽ عذاب آهي. جن کي لڳل هوندي اُها خبر انهن کي هوندي. جنهن کي دل سان لڳل هوندي:

”جي لڳي هويئي ته ڪل پويئي، نه ته وح پڇ لڳيان واليان نون“

”ووه ووه ڪندي وت، مستان ووه وساريائين“

تاندين ڪاندين ٻاڀرين، مَرُ پڇان پيئي،
 جيرا ڦڦڙ ٻڪيون، سيخن ۾ ٿيئي،
 هيءَ ويجهئون ويئي، وڃي ٿي حوالي هوت جي،
 هيءَ هيءَ جي نه هوءَ، جيڪر جيءُ جلي وڃي،
 سرائ مٿي سيد چوي، ڪري رُڪُ رُئي،
 سندي درد ڏئي، ٿي هيءَ هيءَ سان هيٺ ٿئي.

ٻيو ته هيءَ عمر هڪڙي ساعتڙي آهي. ٿوري جيئن لاءِ شل
 عمر سڳوري ڪنهن جي نه وڃي اجائي. پاڻ سان پنهنجو رب دائر
 قائم سمجهن گهرجي. جو اول آخر جو هادي رب آهي. اوهين به
 منهنجو اولاد آهيو. مائٽ جي چوائي به وٺڻ گهرجي، رب رب ڪندا
 هلو جو هادي رب پاڻ ڏانهن بي اُميد ڪنهن کي به نه ڪيو آهي.
 اوهان به ساڻ يقين جي گهري وٺو.

غنوت قلندر به انهيءَ نالي رب جي نوازا: ”ستي ست
 سنڀار، ته لهيئي لوه لطيف چئي“

صورت پاڻءَ مَرُ شيخ کي، آهي معنيٰ مڙيوئي،
 حق حقيقت جنهن کان، ٿئي ثابت سڀوئي،
 اڪيون اهيئي، پسندي پاڪ ٿيون.
 ميرانپور جي مير جو، مي جو پري مڇ،
 شيهو ٿوسون ٿئي، لڳي ڪسوٽيءَ ڪڇ،
 صادق چوي سچ، جيڪي پيتاسي پُر ٿيا.

اولياءَ انبياءَ سڀ پاڻ منجهان راضي ٿيندا ويا.

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾، پيئهي جن ڏٺو،
ڪرمن جو چٽو، ڦاڙي تن ڦٽو ڪيو.

”وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪوڏيو تن جو“

محبت رب جي ۾ هر وقت گم هججي؛

”بي جڳ سارا جان سڀنا“

هيءُ لڪ اهڙو آهي جو ڪيترا دانا ديوانا ٿي ويا. اوهين
خبردار پنهنجي رب سان رهو جو نيٺ خدا سان ڪم پوڻو آهي.
محبت جو مرڻ ته پلو آهي پر راه جو مرڻ به عجب آهي. ماڻهو ويٺو
رڳو مرڻ لاءِ آهي.

هرگز ايندو هوت، پر ڪڇ آءُ به اڳاهين ٿيان،

متان چوي هاڙهي جو بلوچ، ته ڪميڙيءَ مان ڪين ٿيو!

اڳيئون لکين آهن ليلائون چنيسر جي راج ۾. مون اوهان کي
ٻچو ڪڙبو ستيون به انهيءَ ڪري ٿو ڏسيان جو پڇاڙي انهن جي چڱي
آهي، ڇو جو منهنجو اولاد آهيو. مائٽ جي دل ڪونري ٿيندي آهي
۽ اولاد جي دل سخت ٿيندي آهي. مان اوهان وٽ آهيان، اوهين مون
وٽ آهيو، فقط اوهان نه وساريو.

اڪ ڏهاڙي مرشد آڪيا، چوڙ خلق دي خواري،
اڪ نانءُ اسانڌا ياد رکين، پيا ڏونهين جهان وسارين.

هڪ رب نه وسارجو!

دعائون سڀني کي چوندا. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.
الله سائينءَ جي امن امان هوندو دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (37)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي واضع هجي ته هت سڀ خير آهي. اوهان جو به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو مليو، احوال معلوم ٿيو.

حضرت رسول ڪريم ﷺ جن پاڻ معراج ٿي ويا ته اُتي هڪ ملائڪ روئندو ڏٺائون. پاڻ پڇيائون ته ڇو ٿا روئو؟ ملائڪ جواب ڏنو ته جي مينهن وسي ٿو ته اهو به سڀ ڳڻي ٿو وڃان ۽ جيڪا واري آهي سا به هڪ هڪ ڪٽو ڪري ڳڻي ٿو وڃان. باقي جيڪي صلوات ٿا پڙهن انهن تي رحمت ايتري ٿي وسي جو ڳڻي نٿو سگهان. سو رونان ٿو ته انهيءَ بادشاه جي زيارت ڪريان. پاڻ جواب فرمايائون ته اهو آءُ آهيان، ملائڪ اُتي پيرين پيو. هر وقت ذڪر سان هج، وقتي صلوات سڳوري به پڙهه. آخر خدا سان ڪم پوڻو آهي.

مگر پيڻ خبر اسي شهر ۾ نه رهڻا،

بي فنا ڪا ڪاٺا، ڪسي ڪانه ٿاڻا.

”هڪ الله ڊمر سڃاڻان، ٻيا اور نه ڄاڻان“ انشاء الله رب جي امر سان نوازجي هٿئون هلندين. رهجي ايندو، راضي ٿي ويندين. تنهنجو ڪم آهي راض سان، وسريل نه آهين، نه وسار. الله سائينءَ جي امر سان هتان خوش وقت ٿي گذرندو. خدائي وقت نه وسار. وحدت نه ڇڏجانءِ:

”وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪوڏيو تنهنجو“

رب راضي ڪريو ته توهان کي به رب راضي ڪري. رب راضي ته جهان ئي راضي. جيڪو پير کنيون ائيني سوئي کنيون هل:

”سسئيءَ سڃاڻي، کنيون پير پنهل جو“

اڙي ڪانه رهنديوَ حڪم الله جي سان. بندواوهان جو هميشه دعاگو آهي، اوهين فقط هڪ رب نه وساريو: ”رڪ خيال هڪو هڪ دم دا“

دم دي سرت سڀال رکين، دم هي اسرار الهي دا،
دم دي نال تون جوشون جالين، دام دوئي دا دم وچ ڳالين،
بيخود هوڪي دم نون پالين، رڪين خيال خدائي دا،
بيدل دم دي ڪر منظوري، مار دروني دم منصوري،
عشق دي مي دي وهه مخموري، رنگ بيرنگ رلائي دا.

جهڙي تهڙي حال سان به نه وسري نه وسارجي، ته ظاهر باطن رب آبرو ڏئيو. رب جو يادگير فرض آهي ماڻهوءَ تي، جو نيٺ خدا سان ڪم پوڻو آهي. رب ڏانهن بيخوفو نه رهجي جو بيخوفي کان رب وسري ويندو آهي:

”جو دم غافل سو دم ڪافر“

هيءَ حياتيءَ جي هڪ ساعتڙي آهي، ياد ڪريو نه ته پوءِ ياد ڪندو.

دعائون سڀني کي چئجانءِ. الله سائينءَ جي امنَ امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (38)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير گهرندڙ آهيون.

مطلب ته رب جو يادگيرو، اهوراز آهي، اوهين رهو به

راز سان: "هو جي هڻيئي فقير، تون جهل سيني سامهان"
اک دونالي آهي. وقتي توتي سامهين آهي. پل نشان ٿي ته
چٽينئي. پنهنجو خيال خدائي خيال سان گڏي ڏسجي: "تن مڪا، من
مدينا، دل ڪعبه ڪر جائين" خبردار دم سان!

رڪ خيال هڪو هڪ دم دا، دم دم وچ خيال ختم دا،
يون ڪرنا جسم وسارا، آخر گڏارا
محبوب کي صورت ۾ گم هو کي ويڪ نظارا.
وسريل نه آهيو، اوهين نه وساريو، جدائيءَ ۾ فراق آهي ڏاڍو
پر جن کي لڳل هوندي. اوهين به لائي ته ڏسو! وڪ اڳتي اڇليندو هل
جو وڃي ٿي وهامندي. ڪجهه پنهنجي جدائي ياد ڪريو.
اٿون آيون قول ڪر، اٿان پيئين وسار
ننگا آيون، بکيا ويسين، ويسين وڳر وسار
ڪر گهن وڻج واپار، دل نهين آوڻا جي.

"وگر ڏيرئون ڏير، وهائو وسيلا" حياتيءَ جي خزاني مان
جتي به گهري ته هر جاءِ وڪر اٿس. اها بازار به تيتو ڪليل آهي جيتو
سندي اک ڪليل آهي. اک بند ٿي ته بازار به بند، وڪر وڪامي ويو.
موڪليل بندو آهي، سڀ ڪنهن کي سرڪار جي روبرو به وري
ٿيڻو آهي. مخمور پنهنجي رب جي محبت ۾ ٿيڻ گهرجي. دنيا جي
مخموري آخر فنا آهي.

صادق سچيون ڏس تون، محلاتيون ۽ ماڳ،
جن جي ٿي مڇ مرڪي، ڪيائون رهاڻيون ۽ راڳ،
سي به سوڍا واري واڳ، رات ڪنهن رخ ويا.

زمانو به واجبي مناسبيء سان آهي. رب ڪريم جو يادگيرو
 سڀ ڪنهن تي فرض آهي. خدائي فرض سان رهو، ڪنهن سان ريس
 نه ڪريو. رات ڏينهن خلق کي نفسان نفسي لڳي پيئي آهي. ماڻهو
 مرن ٿا مال لاءِ جيئن ڍونڍ مٿي ڪپڙا.

هڏيءَ مٿي هوڏ، ڪتن ڪٿي ڪيتري،

هڏيءَ اُهاڻي هوڏ، چاڪا ٿو چلي ويا.

راه ورتل نه ڇڏجو. عمر سڳوري پيرا هي نه وڃائجي. مالڪ
 ٿو فرمائي ته تنهنجي سڀني ڪمن جي جوابداري مون تي آهي، فقط
 تون اجايو نه ٿي. چوائيءَ ۾ هوندين ته ڏک ۽ خطا نه ڏسندين.
 تون جڏهن مون کان پري ناهين پوءِ ڇو ٿو پاڻ کي پري
 سمجهين؟ نه وسار، وسريل نه آهين.

دعائون سڀني کي ڏجانءِ. الله سائينءَ جي آمن آمان هوندو.
 دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (39)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
 خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ احوال معلوم
 ڪيو ويو.

مطلب ته: ”الف سنڌي اور، هاري وجهه هنئين تي“

الف ڪيائون اڳ ۾، ميم ڪيائون من،

سندا پيرا تن، لهر نه لوڏيا ڪڏهين.

رب ڪريم جي طرف کان فراموش نه ٿيڻ گهرجي. فراموشي سڀ جاهلي آهي. جاهل به بيخبر کي چوندا آهن. جيڪو مالڪ سائينءَ جي طرف کان بيخبر آهي، اهو جاهل آهي، جاهل جو ڪم جهل سان رهڻ. سواءِ مالڪ جي ٻيو فاني جهان جي ڪهڙي تعريف ڪجي! تعريف به پنهنجي خالق مالڪ جي جڳائيندڙ آهي. پنهنجي تعريف ڪرڻ شيطان جو ڪم آهي. علم جي معنيٰ ڇا آهي؟ تعريف رب جي. جي واقف ٿئي ته لونءَ لونءَ تعريف آهي.

ولوڙج وجود ۾، صيقل هن ساري،
وڌ مت مرشد جي، توڪل سين تاري،
غلام حيدر غير جو، گنديو ڇڏ ڳاري،
ستگر سنڀاري، وڃي پو وڻڪار ۾.

وڻڪار به اُهي ويا جن هت اچي سنڀاريو، پنهنجي مالڪ سائينءَ جي طرف ڏي دل کي خبردار ڪجي ۽ رکجي. اونداهه ۾ ماڻهو ڪيترا هٿ هڻندو؟ ”هٿين پيرين موٽڙين، ڪهڄ پر ڪاپار“ جنهن دل ۾ هي هي ناهي، اها دل غير آباد آهي: ”هي هي جي نه هوءَ، ته جيڪر جيءُ جلي وڃي“
ياد ڪريو ته پوءِ ياد ڪندو:

”درد ونديان ديان دانهان سڻ ڪر، آپ خداوند ڪڙيا“

وڻو وحدت کي. وحدت کان سواءِ ڪثرت ڪٿي ويندي آهي. هي انسان الله سائينءَ پيدا ڪيو آهي ڪاڻ وحدت جي، هي وڻجاروئي وحدت جو آهي.

سڏن مٿي سڏڙا، تون واکا هڏ ۾ لاه،

من ڪا تنهنجي آه، وڃي سڳر ۾ شاب پوي.

”پرين چونئي پڇ، تون آگ اوڏوئي نه اچين!“ جيڪا ڳالهه
الله سائينءَ جي وس ۾ ڪري ڏني آهي انهيءَ ۾ نه گهٽائجي. جن
ادمر ۽ سعيو وس ڪري ڏنو اٿس. سعيو ڪريو جو وڃي ٿي
وها مندي. با شاه ٿو چوي:

مرد مرد مين آهين ڪون آڪان، جيڪو خود الله نال لڙي،
جيڪو الله دي محتاجي ڪڍي، سو قيامت تائين ڪڙهي،
محتاجي نال الله نهين ملدا، توڙي سولڪ عبادت ڪري،
بلا! اوجو ڪافر ٿيوي، الله آپ اڳون آنوڙت ڪري.

حياتيءَ ڏانهن به هينئر آخري وقت آهي. ميران پاڻيءَ جو به
چوڻ آهي ته ڏينهن ٿورو پنڌ گهڻو، ڊوڙ ٿو اٿسئي ته ڊوڙ. مون ته گهڻيئي
دلاسا ڏيانو، پر رب جي سرڪار ڏاڍي آهي. رب ياد ڪريو. مرشد
هڪڙي چئنگ وڏي اٿو چولي ۾، جي ڦوڪيندا ته ڍانڍ به ٿي پوندو.
ڪم حلال وجهه جو پلي ڪريو، پر رب جو چشتو بيٺو رهي. هت ڪار
ڏي، دل يار ڏي. دل چيريو رکندو آهي يادگيرو رب جو:

”ڪيچي ڪهندا ويا، چوندا ويا ته وڻج واک وندر جي“

دعائون سڀني کي چوندا. الله سائينءَ جي امن آمان هوندو.
دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (40)

مائي فقيري پاڻي سدا سلامت هجو شال.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت هر طرح خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون.

مطلب ته جهڙي تهڙي حال سان ته به رب نه وساريو.

اوڏاگلي آهيان، اٿم ڪٿو مٿو جون،

جنهنجو ترهوتون، سي لاڪا ڪيم لهائين.

تون لاڪو لکن جو ڏٺي، آءُ اگلي اوڏا،

مٽيءَ پرياهڙا، ڪٿو ٻڌان گوڏا،

لاڪا تنهنجي ڪوڏا، آءُ پيئي پاڙي گهاريان.

جنهن جو ماڻهو بندو آهي اهو هينئر ويجهو آهي. لڄ لڏ

انهيءَ تي رکي، ته به هلو. هيءَ ڪنهن جي ترسن جي جاءِ ناهي.

گهڻوئي ترسيو آهي، باقي الاتجي ڇا آهي؟ پاڻيءَ منجهه آهي

مانڏائي، هر ڪوئي ولوڙ بندو، ڇڏيندو ويو. ڪيترو اڳ ڪيو، ڪڇ

پوئتي نه نهاريو: ”آهي عجائب اهو پنڌ ڙي اديون“

سسئي ستي ننڍي، آيس عزرائيل،

دوڙايائين دليل، ته پنهل ماڻهو موڪليو.

اڳي اهڙي هياس، جو پنهل ڏوٽر ڪپڙا،

اڄ اهڙي ٿياس، جو جت نه نين پاڻ سان.

ٻئي جهان وسري وڃئي ته وساري ڇڏجانءِ. هڪ دليئون

دوست نه وسار جانءِ.

ميري ۽ پيري، ٻئي پنڌئون رهائين پرينءَ جي،

ڇڱي فقيري، جيڪا نيئي ڏيڪاري در درست جو.

صاحب توهان جي من ۾، توهين هوش رکڻو. ڇا ڏٺو اٿو جو هوش کان بيهوش ٿيا آهيو؟ توهين جنهن کي ڏسن آيا آهيو انهيءَ کي ڏسو. اُهي توکي پيا ڏسن. آجايو بيهوش ٿي بيگاني خيال ۾ خيال وجهو ٿا. خدائي خيال کان سواءِ ماڻهو بيخيال آهي. هميشه خيال خدائيءَ سان رهجي. هڪڙي درويش وٽ هڪ دنياڌار ماڻهو پنهنجو پٽ ننڍي هوندي ئي ڇڏي ويو. چوڪرو اُتي ڪم ڪار ڪندو هو. روز صبح جو فقير کانئس پڇندو هو ته ابا تنهنجو نالو ڇا آهي؟ چوڪر به هر روز پنهنجو نالو ٻڌائيندو هو. انهن ڪندي چوڪر اچي جوان ٿيو ۽ مٿون اچي ڏاڙهي مڇ لٿيس. فقير اڃان به چوڪر کان نالو پڇندو اچي. هڪ ڏينهن چوڪر فقير کي چيو ته: قبلا! ورهين ٿي ويا آهن روز پيا نالو پڇو! منهنجو نالو اوهان کان وسري ٿو وڃي ڪيئن؟ فقير چيو ته ابا اسان هڪ نالو ياد ڪيو آهي ۽ اهو اندر ۾ اهڙو ته وڙهي ويو آهي جو پيا نالا سڀ وساري ڇڏيا اٿم. اُهي پيغام انهيءَ صورت کي ٿا ملن، پوءِ ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو! گهڻائي لکجي ٿي صحبت واسطي، نه ته درڪار هڪ نقط جي آهي، اهو پڪو ڪجي. الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي ڏيندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (41)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جومليون، احوال معلوم ڪيو ويو. اوهان کي منهنجون ستيون پيل آهن ته پوءِ اولاد چڻيا. سو مون کان ته جيئري توڙي مٺي پري ۽ جدا نه رهندو. نوري ناڙي پئي

حقيقت ۾ هڪ ٿيا. مان گهڻو سعيو اوهان کي نام جو لکندو آهيان جو اڳيئون جيئن وڻي اچو. باقي مون کان ته وسريل اصل ڪونه آهيو: ”هيءَ ته هت وهائي، تون آڳهه ڪراڳ جي“

پنڌ تي ڪاهه ڪريو، دم ڪاهيو جو جيئن ٿورو آهي ۽ پنڌ گهڻو آهي: ”تو منجهه آه سو سر سارو، جنهن جا پنڌ پڇين ٿو“

يا ڪراور الله جي، يا ڪر پرينءَ پڇان
انهن ٻنهي کان ڌار، شل قادر ڪنهن کي نه ڪري.

هيءَ حياتيءَ جي عجب مهل آهي. الله سانين جنهن کي پنهنجو ٿو ڪري ته انهيءَ کي پنهنجي محبت ۽ پنهنجو يادگيرو ڏيندو آهي. صورت سان اک هيرجي. اک صورت سان ٻڌل جنهن جي هوندي، ته ان کي پيا دليل گهٽ پوندا:

”هرگر هردي حاضر ناظر جتي امڙ نڪو آيو“

اڻ ڏٺو پنڌ آهي، اهو پنڌ سارو مٽي تي آهي، پر ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو، اوهين ڀلي رب ڪريم کان به باجهه گهرو ته يا رب ڪريم مون کي تون پنهنجو ڪر.

پنڌ ڪندي پرينءَ ڏي، جي مون ڪٿن ڏينهن،

ته جيڪس منهنجي نينهن، اپر لائون لڏيون.

پنهنجي جدائي سنڀاليو جو نيٺ ساري جهان منجهان هيڪل ٿي هليو. اهو ڏينهن به ويجهو پوندو ٿو اچي. سو رب رب ڪندا پيا هلو:

”اڳيئون سو ڪو هوندو سو، جنهن جو عشق الله سان“

نه وسري ۽ نه وسارجي. جيڪر وساري تو سو پاڻ وسري تو.

”دم دم ڌمال دم ڪي، ڪرني نه فراموش“

اندر باهو ٻاهر باهو، هو هو ڪون ڪريندا،

سچا نان، فقير تنهيندا، جيا هو نون سهي ڪريندا.

پنهنجي جدائي ڏسي فراق جاڳنجي، الله سائين پوءِ مون

کان توکي جدا نه ڪندو، فقط رب ڪريم نه وسار. ٻين سان
ريس نه ڪريو:

”سترسِي سڪن، جنڪي ويڙهي ڇا وجود ۾“

هڪڙا ويجهڙا آهن انهن مان وري هڪڙا پري آهن. هڪڙا وري

پري آهن انهن منجهان وري ڪي ويجهڙا آهن. اوهان پاڻ ڪي پري نه
پاڻيو جو الله به آهي. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.

سَوڙجن ڪي سچ جي، تن ڪي ڇا ڪندو پارو،

سيارو توڙي اونهارو آهي باهه ٻارين تي ڪين ڪي.

مان اوهان جو آهيان. اوهان منهنجا آهيو. حڪم الله جي

سان. رب ڪريم جي امن امان هوندو. زياده خير الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (42)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به

خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو نيڪ ساعت ۾ پهتو، احوال
معلوم ٿيو.

سواء رب ڪريم جي ٻي سڄي عمر سڳوري اجائي برباد ٿي وڃي. چوندا آهن ته شل ڪڪڙ به ڪنهن جي اجائي نه وڃي. ڪجهه ته پنهنجي حياتيءَ جو به خير گهرجي. جيئن هلي مول سلامت پهچي، ڇو جو باري منزل آهي، آخر ته نظر صرافن جي به چڙهيو. هيءَ عمر هڪ خواب جي نشاني آهي. محبوب ٿو چوي ته تو مونسان جيڪي قول ڪيا آهن، اُهي پاڙ ته مون به توسان سڀ پاڙ بندس. توڙي ماءُ جي پيٽ ۾ ته به دانهان ڪيائين ته اُبتو تنگيل آهيان، ڪڍ هن اُبتِي تنگڙ مان، هن اندازيءَ ڪوئيءَ مان. ڇي تون ڪهڙو ڪم ڪندين؟ ڇي مان ويهي تنهنجو يادگيرو ڪندس. اهو اقرار هر ڪوئي ڪري آيو آهي. هيءُ ته عبرتخانو آهي، منهن ڪڍڻ سان ڦري ويو. ڪنهن ڪنهن کي ڪل وڃي پيئي.

{ غافل غفلت ڇوڙ تون ڪيئن اڻاسي اوجهرين،
چپاڻا چڙهي ويا، وڃي طالب رسيا توڙ،
تون نيڻين ننڊا ڪوڙ نه ته ويسروري وينديءَ ويسلا.

لڪاپور ۾ لڪا پيئي ٿي لڻجي، لڪا کي به اک لڻندي آهي. اڪيون به اُهيئي پسندي پاڪ ٿيون. ڦرنا ۽ دليل جيڪي پون ٿا سو اک ٻڌل نه آهي: ”ڏيئو اٿيئي ته ڏي، نه ته وصالن ٿي وڻ پوي“

”سر ڏني ساجن ملي ته ڏونهين هڻين ڏي“

سر ته ويو ڪاٺي ڪاڻ ۾، هو اڃان ڪي ٻيو گهرن: ”مٿو منجهه ڪينڪار، اڃا پيا ڏاڙ ڏيندو سانءُ منگتا“ ”ڌار دل جي دنگي ته لحظي وڃي لنگهي“

{ پاڻ پنهنجي پاڻ ۾، جن پسيو نه پيئي،
صاحب ڏنا صورت جي، ڪل تنين ڪيئي.

”ڪٽ ڪٽيندينءَ ڪيترو، وڃي ڪر سوداگر يار“

سوداگر به مرشد ڪي چوندا آهن. رهنما به مرشد ڪي چوندا آهن. باز هو هڪڙو، تنهن هڪڙو جهڙو ڪي، جو ٻچڙو جهلي هڪڙي وڻ جي ڪنڊهر ۾ ويٺي کاڌو ته مٿان هڪڙو ڪوريٺڙو اچي تاجي ڪڍي ويس. باز جو ڪنهن مهل ڏٺو ته مارا مون ڪي ته ڪو ڦاسائي ويو آهي. سو مان ڪري ويهي رهيو. ڪنهن مهل ٻيو هڪڙو باز اڏامندو اچي لنگهيو، انهيءَ جي نظر پئجي ويس. سو اهو باز لهي آيو هيٺ ۽ ڪنڊهر واري باز کان پڇيائين ته هتي ڇو ويٺو آهين؟ هن جواب ڏنو ته هتي شڪار ويٺي کاڌم ته ڪو چار وجهي ويو آهي. هيٺ لهي آيل پرواز واري باز چيس ته مون ڪي سڃاڻين ٿو؟ چي هائو، تنهنجو جسم منهنجو جسم هڪڙو آهي ۽ تنهنجي ٻولي منهنجي ٻولي هڪ آهي. تڏهن ٻئي باز چيس ته جيئن مان چوان تيئن ڪندين؟ چي هائو! باز چيس ته ڀر ڇنڊ، هن ڀر ڇنڊيا ته تاجي ٿئي پيئي. چي هاڻ اڏام. اڳيان پرواز وارو باز، پٺيان ڪنڊهر وارو باز، اٿي اڏاڻا. چي تون شهباز. توکي ڪوريٺڙي واري تاجي ڇا ڪندي! هن پرواز وارو باز مرشد هو ۽ ڪنڊهر وارو باز طالب هو.

سمجھ ويڪين اڪ سمجھن نقطا، سالڪ سمجھي سوء،

بسطامي ڪيھي بات ڪھي، ڪوئي سمجھن والا ھوءَ.

رب همراھ، دعائون جملہ سنگت ڪي چوندا. هتان به هر ڪنهن جون يادگيريون ۽ پيار مطالع ڪندا. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائينءَ جي امن امان هوندو!.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (43)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين، محبوب القب.
بعد دعائن جي واضع هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
به خير گهرندڙ آهيون. خط اوهان جو پهتو، احوال معلوم ٿيو.
اوهان ٻارن کي چوندا ته جيئن تيسن ڪري به ويهڪ سڪو ڇو
جو درجي بدرجي سمجهبو. ٿورو ٿورو ڪري عادت ڪجي پوءِ درجي
بدرجي وڌندو پيو هلجي. اوهان به محبت رب جي ۾ هجو. خدائي
حال کان سواءِ ماڻهو بيحال آهي. الله سائين جنهن کي پنهنجو ٿو
ڪري انهيءَ کي يادگيرا به پنهنجا ٿو ڏئي. اهو پنڌ غازين جو آهي.

غاربان نون غم هه ڪوئي، اوسر داسانگ نه رڪدي،

وچ ميدان محبت والي، مردان مردي مردي،

پاڙا انهان نال نه ڪرين يا رب صاحب، جيڪي هون بيدردي،

عاشق به ايوين سچاپن ميان سچل سائين، رنگ جنهان دي زردِي.

سواءِ محبت رب جي ٻيو هتان مال ڪهڙو ڪشي ماڻهو هلندو!
سواءِ ذات حق جي ٻي رسنن ڪانهي وچتي، سچل سائين
چوي ٿو ته: ”ريءَ محبت آهي منهن ڪارو، سچيڏنا ڪونه
سنياري ٿو“

بيدردي دل مٺي کان پوءِ نه زال آهي نه مرد آهي. جنهن دل ۾
هيءَ هي نه آهي. اها دل آباد نه آهي: ”دردمندان نون درد هميشه،
بيدردان دي گهر عيدي“

مر ته موچاري ٿئين، ويهي لاءِ مَرو،

دل تي آڻ نه دور، تون ڦرڻ سندو ڦير،

توڙي نه لهين پير، ته به راهه نه ڇڏج رب جي.

اٿڻ پنهنجي رب سائين جي دل ۾ هجي. دل ۾ هڪ جي جاءِ آهي، جي گهٽائي ٿي ته پوءِ مسافر خانہ آهي هيءَ حياتي هڪڙي ساعتڙي آهي. سڄي جهان ڏي ٿو وڃي. اڳيئون به نبي، نبيڪ، غوث، قطب ۽ قلندر آهن، انهن ڏي ٿو وڃجي. انهن نيڪن جي اڳيئون الله سائين شل ڪنهن کي پشيمان نه ڪري. هر ڪوئي جيڪي ڪري ٿو سو پاڻ سان ٿو ڪري. جي چڱائي ڪندو ته به پاڻ سان ٿو ڪري ۽ جي مدائي ٿو ڪري ته به پاڻ سان ٿو ڪري. پنهنجو سڄڻ به پاڻ آهي ته پنهنجو دشمن به پاڻ آهي. وساري ٿو ته ڄڻ پاڻ وسري. رب ڪريم ڪنهن جي وڪ به اجائي نٿو وڃائي.

ساسئون ساس صاحب تيري سنگ هي، پول پٽڪ مت بنڊا ري،
تيرت ورت سيون ڪڇ نه پايا، گرها ڊار مول گنوايا،
ستگر شبد سيون من نهين لايا، رام پجن بن گندا ري،
غافل غوطا دم دم ڪاوي، آپ ڀولا اوران ڀرماوي،
آتم چوڙ پٿرنون ڏياوي، اسڪاوارو ڪندا ري.

نڌهن ٿو چئجي ته چال به سڌارجي. سڀ ڳالهه چال ۾ ٿي اچي. رات به چال ۾ ٿي اچي. چال چڱي ته ماڻهوءَ جي اٿڻي ويهڻي بندگي آهي. اڳيان سرڪار عالي بي پرواهه سرڪار آهي، جتي چوڻ چائڻ جو ڪنهن کي اختيار ڪونهي. نه حجت جي جاءِ، نه ڏورايي جي جاءِ. سواءِ سندس رحم ۽ ڪرم جي ٻيو چارو ڪونهي. اُتي پنهنجو رب گهرو. سو وراڪي، ڳنڍ هڪ.

دعا درويشان رحم الاهي. الله سائينء جي آمن امان هوندو.
دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري
خط (44)

عصمت پناه، شرافت آگاه، عزيزالقدر

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال.

بعد حق موجود جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، خير
اوهان جو خواهان و جوبان آهيون.

مطلب ته وهامندي ٿي وڃي جيئن اڳيئون ماڻهو وڻي اچي.
جهڙي تهڙي حال سان ته به هل.

هل هڪلي ڪاه، ويلو ڪر ته وڃي،

ڪرها ڪنگوريت مان، واکا ڪري ورائ،

متان ٿئي اونڌاه، پير نه لهندينء پرينء جو،

آو ته پنهنجي پرڻيءَ ڏي، پيرين پنڌ ڪندياس،

پيرن پنڌ ڇڏيو، ته هٿن پير هلندياس،

هٿن به هلڻ ڇڏيو، ته چشمن پير چلندياس،

سرب سرڪڻ ڇڏيو، ته وڃي پٽ پوندياس،

مرون ماه ڪائينداس، ته به هڏا هلندا هوت ڏي.

هينئر حياتيءَ جو سج بيٺو آهي سو انهيءَ سج بيٺي
ڊوڙڻ سکجي.

کیم وساري ويه، ووء ووء ڪر وندر ۾.

پڇڻ ڪارڻ پرينءَ جي، پاڙي پاڙي پيهه،

ڏيهه ڏٺين جو ڏيهه، حاصل ٿئي حب سين.

”موت مورئون نه ٿري، نيٺ نياهي نيندو“ ساڌ سنگت
لنگهي ويا هينئر وڃڻ جو وارو پنهنجو آهي.

توڪي ڪنگ ڪساب، سال ٿيا آهن انهيءَ سر ۾،
مڙيو وڃين موتين کان، ٿيو بگ بتال،
سي ڪيئن لهن لعل، جن جي ديد درن ۾،
پڪي پاڻ پليج، چڱيءَ طرح انهيءَ چڪڻ ڪون،
هيري لعل جواهر جو، سوجهي سر لهيج،
درن ڪاڏ ڏهن ۾، پر نه پسا ئيچ.

”بندا بيراهي ڪر ڪا وطن ورڻ جي“ هيءُ جهان هڪڙو
ڏيساڙو آهي. جيڪي لنگهي ويا آهن سي ڏاڍو ٿا ياد ڪن ته هي
ڪڏهن پنهنجي گهر ايندا، جيڪي وقت آهن سي به هٿون پيا ٿا وڃن.
پر حياتي پنهنجي به هٿون پيو ٿو وڃائي سواءِ رب جي. پهرين رات
اُتي پوئي آهي، جتي امڙ نڪو ابو: ”مگر بيخبر اسي شهر ۾ نه
رهڻا، بي فنا ڪا ٺڪاڻا، ڪسي نه ٿاڻا“

وءِ ووءِ مَ وسارج، مٿان ماڻ ڪري وهين،
قول اهو پارچ، جيڪو ڪيڙ پرينءَ سين.

اهو جيڪو وسيلو پنهنجو رب ورتو اٿو. اهو رب وسيلو ورتيون
وينا هجو. توهان جي دوا آهي يادگير رب جو. ٻي ڪري آهي توهان
کي صبر جي. هينئر پارس پرين ويجهو آهي.

لاهوتين لقاء، پيـهي ڏٺـو پاڻ ۾،
ساري هن سنسار جي، پيڙن سڌ سماءُ،
ڪري همٿ ٿي هما، ويا آسياني عثمان چوي.

ماري به پنهنجي بدن ۾ ويٺو آهي، سعيو ڪجي جو ساري
جهان مان هيڪلو ٿي هلبو.

ساهيون ساهيون ٻڌ، سوريٽن وڏو سندرو،

ڪيچ آگاهون پنڌ، متان چپر ۾ چڙي پوي.

سونهون به نظر مان نه ڇڏجي جو هيءُ بيابان آهي، ڪو
ڪنهن جو ساٿي ڪونهي، اُتي سونهون گهرجي ساڻ ۽ اهڙي دوست
کي اکين ۾ جاءِ ڏيبي آهي. اوهان به پنهنجو دوست اکين ۾ رکو.

رائو روح منهنجو، سوڍو ساهه سندوم،
منجهڻون ڪاڪ ڪڪوريو، لوڊاڻو لڌوم،
سرتيون پرين سندوم، منجهڻون معلوم ٿيو.

ٻچو! مرشد ڪو جدا ٿو رهي ڇا؟

وڃڻو به ضرور آهي، سڀ ڪم ڇڏي وڃڻو آهي. پنهنجو
وڃڻ به ياد ڪجي، پنهنجي هيڪلائي به ڏسجي، پوءِ ڪيئن ويهي
رهجي؟ بادشاهن کي دل سان لڳي اُتي ته ڪاٺ جون مانيون پيٽ
سان ٻڏي رب گهريائون، خدا جي خوف ٻڌاريون. خدا جو خوف وڏي
عبادت آهي.

دادو دعويٰ دور ڪر، بن دعويٰ دن ڪٽ،

چندين سوداگر چل گئي، اين پساري دي هٿ،

پولا ڪسي نه تولىا، جس تولىا تس گهٽ.

جاگ مسافر جيئڙا، آخر تون مرندين.

هتي سمهين ٿو سڀج پلنگ تي، اڳيون باهه منجهه سڙندين.

هيئر پارس پرين ويجهو آهي. دشمن به گهر منجهه آهي.

لڙائي ڪجي، جيئن اڳيئون پٽ فقير جو سڏجين.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله ساڻين جي امن امان

هوندو. دعائون درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي چئجانءِ.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (45)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به

خير ٿا گهرون.

مطلب ته اوهين پنهنجي رب جي محبت ۾ رهو. ذکر ذات

پاڪ نه وسارڻو آهي. هن فاني جهان جو ڪهڙو پروسو آهي! پاڻ کي

به فاني ڪري پائنجي.

جرم ڦوٽو جيئن، لهرين لڳي اڏڻي،

تون پڻ آهين تيئن، دنيا ۾ ڪوڏينهڙو.

سواءِ رب جي ٻيو ڪهڙو ٽپڙ هتان ڪٿبو؟ آندائين به ڪين،

وينو به ڪين ۽ نٻائين به ڪين. ماڻهو جيڪي ڪم ڪري ٿو سي سڀ

چڏڻ ئي چڏڻ وارا. جيڪي اڏي ٿو سو به ڪاڻ چڏڻ جي. ڪيترا

ڏينهن چڏڻ وارا ڪبا! ملڻ وارا ڪم ڪريو. پنهنجو اصل ياد ڪريو.

هي جهان اصل جو نقل آهي: ”ڏيڻو اٿيئي ته ڏي، نه ته وصالان تي

وٽ پوي“

سر ڏني ساجن ملي، ته ڏونهين هٿين ڏي،

ڪر انصاف اهو، ته هو چڱو يا هي،

ڪين لهندين ڪي، اهڙا سوداگر سيد چئي.

خيال کان سواءِ ماڻهو بي خيال آهي. خيال خدائيءَ

سان رهجي.

سوئي ڪم ڪريجي، جس وچ الله آپ بڻيجي،

دم دم دي وچ الله ئي الله، نال خيال لڙيجي.

جيئن محبت رب جي ۾ پيو ايندو تيئن اخلاق به مت ڪندا

ويندا ۽ خلت به ماڻهوءَ جا مت ڪندا ويندا:

”اپني آپ تون سمجها، پنهنجي نال تيڏا ڪيا؟“

جي تون سمجهين سر ڪي، ڇڏ پچر پرائي:

”گلا غيبت مڙيني ملامت، اهو عاشقان گل ڳهڻا هي“

عام سان ريس نه ڪجي، نڪو عام سان آيو آهي،

نڪو عام سان ويندو، جيئن سڄي جهان ۾ هيڪلو آيو آهي تيئن

ويندو به هيڪلو.

ستو پيو آهين سير ۾، مٿو ڪوڙيو مچ،

تو جا پائين اچ، تنهن پائي پنا ڏينھڙا.

”مرد سوئي مردان جيڪو آپ پڇائي“

مردان دا ڪم مردان.

جي پائين جوڳي ٿيان، ته هوڻ وڃائج هي،

پيچي اوڻ ادم جي، بيخود پيالو پي،

موتوا قبل ان موتو، مرڻ کان اڳي مري جي،
وڃي ساڳي صورت ٿي، جيڪا اصلي هئي عثمان چوي.

ڪهڙو ڀروسو آهي زماني جو، زماني ۾ آهي ڇا؟ ڪوڙي
بات، ڪوڙو بيان، زمانو ڪونه ٿو وٺي. ماڻهو پاڻ ٿو زماني کي وٺي.
هڪ باز کي ماس جي ٻوٽي هٿ آهي. پيا باز اچي پٺيان پيس. باز
ڏاڍا لامارا ڏنا پر چند نه ڇڏيس. آخر لاچار ٿي ماس جي پچر
ڇڏيائين. ٻوٽي ڦٽي ڪري وڃي هڪ وڻ تي ويهي رهيو. پيا سڀ باز
اچي ٻوٽي جي مٿان پيا. هتي هڪ ٻئي کي ڦٽي وڌائون ۽ ٻوٽي به
ڌرتيون ڌرتيون ٿي مٽيءَ ۾ ملي ويئي. پهريون باز بهاريون پيو وٺي،
کلي پيو ۽ چوي پيو ته اها ٻوٽي اصل توکي ڪٿڻ ئي نه ڪيندي هئي.

(پهريون باز- طالب، پيا باز- زماني جا ماڻهو، ماس جي ٻوٽي- دنيا)

زماني ۾ ته نيڪ نبي سڀ گذاريندا آيا. لاهي پاڻي زماني
تي به نه بيهجي. وري به ڪم رب سان پوڻو آهي. چوي ٿو ته تنهنجي
سڀني ڪمن جي جوابداري مون تي آهي. تون وڃي اڃايو ٿيو آهين.
چوي ٿو ته مون توکي حياتيءَ جي بادشاهي ڏني آهي سا پيو ٿو
وڃائين! رب رازق مالڪ سڀ ڪنهن جو آهي، باقي هادي ٿي هدايت
ڪنهن ڪنهن سان ٿو ڪري، جيڪو وساري ٿو اهو پاڻ وسري ٿو. هت
رڳو ڏيهري جي جاءِ آهي. هڪ ڏيهري لاءِ ساري عمر سڳوري اڃائي
نه وڃائجي. جنهن راه ۾ ماڻ پيو وهي. سا ڪيترو رهندي. ڪجهه
پنهنجي عمر سڳوريءَ جو به خیر گهرو. جو اها به درگذر ۾ آهي. سواءِ
رب جي ظاهر باطن پيو چاهي وڃتي؟

”ديگر هر چاهي بيني، فنا رافنا“

مان هميشه اوهان جو دعاگو آهيان ته الله سائين! اوهان کي

پنهنجو ڪري. هٿئون ٺهي جڙي جيڪو هلندو تنهن کي وسوئي
 ڪونهي. ياد ڪريو ته ته پوءِ ياد ڪندو. يادگيري جو وقت به اهو
 آهي سو به وڃي ٿو وهامندو. انهن نوڪرين ۽ ٻين جي هٿن ۾ ماڻهو
 مري ويندو.

رب ————— ائين منگئي ٿي هوءَ.

ٿي منگئي نه رب ئي هوءَ، نه ٿي هوءَ.

حلال وجهه جو ڪم پلي ڪريو پر رڳو ليڪن ۾ نه بيهي
 رهو. هوڏانهن لکپڙهه اچي ويئي آهي ته مرڻ کان اڳي مري آءُ،
 جيڪي آبروءَ وارا هئا، اُهي پنڌ پيا. ڪم حلال وجهه جو ڪري پلي
 ٻچن کي ڏيو، پر اوهين ٻچي وڃو. ٻچن ڏانءُ اچيو ٿو؟ ٻچي ڇا
 ڏهون وڃجي؟ جيڪي بدن سان لذتون لاڳو آهن انهن کان ٻچي
 وڃو، ننڊ سميت.

پينرهن پنيورمان، ڀڳي پيڙهي آهي.

ڪالهه هن هٿان، سرتين سُور پرايا.

حلال وجهه جو ڪم نڪ به ڪري ويا آهن، سو مالڪ جي
 طرف ڏي ڪوبه اعتراض نٿو جهڳائي:

”رڪ خيال هڪ — هڪ دم دا“

”دم دم ڌمال دم ڪي، ڪرني نه فراموش“

”ڏورينديون ڏسن، جڏهن تڏهن پرينءَ کي“

”ڏورج پنهنجي ڏيل ۾، سچيءَ سک منجهان“

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله ساڻينءَ جي امن امان

هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڄيءَ سنگت کي ڏيندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (46)

محب الفقرا، دوست درويشان، مخلص اهل الله، صادق اليقين.

بعد دعائن جي واضح هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير گهرندڙ آهيون. مطلب ته خط اوهان جو پهتو، احوال معلوم ٿيو.

ميلو ڪيو اهو چڱو ڪم ڪيو اٿو، ميلي جي سنڀار پلي ڪري ڪريو جو اهو چڱو آهي. پنهنجي ميلي تي ڏئي به آيا هوندا. اوهين رب نه وساريو ته اوهين به نه وسرندا. رب کان سواءِ ٻي ڪهڙي اوهان سان ڳالهه ڪجي جو نيٺ خدا سان ڪم پوئو آهي! ظاهر به چڱو، باطن به چڱو آهي رب جو يادگيرو.

لڪڻ ڇڻ ڪيترو تون وڃي در تي دونهين پاءِ،

سر وڏي سرندو ڪري، تن سين تارون لاءِ،

ويندو وير وڃاءِ، من سڃاڻن ٿي سڀرين.

سڏن مٿي سڏرا، تون واکاهڙ مَ لاه،

من ڪا تنهنجي آه، وڃي سڳر ۾ ٺاب پوي.

شاه صاحب چيو آهي:

ڪٿو نه ڪوڪان نڪي سڏ شڪارئين،

پٽيو ڪڍي پاڻ جهنگل آهيري لاءِ.

وري ٿر ڏئي سائينءَ فرمايو آهي:

پنڌ هلي نه پيچرو، نڪي پهر پريان،

تهان پري دانهن، وڃي ڪئي شڪارين شڪارحي.

پنهنجي رب کي پاڻ سان دائر قائم ڪري سمجهجي. محبت مالڪ جي ۾ رهجي. ههڙي حياتيءَ جهڙي مهل وري ماڻهو ڏسي نه سگهندو. تنهن ڪري ٿو چئجي ته رب ڪريم جي محبت ۽ يادگيري ۾ گهڻو وقت رهجي. جيئن رب راضي پيا ڪندو، ته اوهان کي به رب راضي پيو ڪندو. جيڪو به ماڻهو رب ڪريم وساري ٿو، اهو راهه کان پيراهو ٿو وڃي. عزت ذلت خدا جي اختيار آهي. سندس راض گهرجي ۽ راز سان رهجي. باقي هيءُ جهان دنيا جو آهي. دنيا جي لاري نه لڳجي. لاري رب ڪريم جي لڳجي:

”تو منجهه آه سوسر سارو جنهنجا پنڌ پڇين ٿو“

هيءُ سرير متڪي آهي. عقل ان ۾ ڪير آهي. مرشد ان ۾ سنبال ٿو وجهي طريقت جو. رات اٿس ڏهي ڄمائن لاءِ. ڪير، ڪير ۾ نه ڄمي پر سنبال جي لپ هر ڪنهن لاءِ آهي. اها لسي چوڻي ڄمائي؟ هن جي لونه لونه ماريل آهي، محبت جي مانڌائيءَ سان، تڏهن ئي ڄمائي. معرفت ولوڙي ٿي ۽ حقيقت ان جو مڪڻ آهي، پوءِ:

”ورلو ولوڙي ٿو مڪڻ ڪڍي من مان“

ڪي سڀيئي ولوڙين ٿا ڇا؟ هر گهٽ ۾ لعل آيل آهي، پر ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو، بوعلي قلندر سائين دهليءَ جي شهر ۾ رهندو هو. دهليءَ جي بادشاهه وزير کي چيو ته مون کي بوعلي قلندر ملاءِ، وزير چيو ته هو بي احتياج آهي، ڪنهن ڏانهن نه ويندو. بوعلي قلندر سائين روز صبح جو سير تي نڪرندو هو. سو بادشاهه

وزير کي چيو ته ٻيون گهتيون شهر جون سڀ بند ڪرائي ڇڏ ۽ انهن تي سپاهي بيهاري ڇڏ. باقي فقط مون واري هڪ گهتي خالي ڇڏي ڏي. وزير ائين ڪيو، پوءِ بوعلي قلندر جنهن به گهتيءَ سان ايندو وڃي اُتاهين سپاهي کيس هٿائيندا وڃن. نيٺ انهيءَ گهتيءَ سان آيو جنهن ۾ بادشاهه ويٺو هو. پر هن بادشاهه ڏي ٺهاريو به ڪين. ڪنڌ هيٺ ڪري هليو ويو. بادشاهه آواز ڏنس ته مان زماني جو بادشاهه آهيان! سڀ ماڻهو جيڪي به لنگهن ٿا سي مونکي سلام ڪندا ٿا وڃن. تون ائين هيلو ٿو وڃي سو ڇو؟ بوعلي قلندر جواب ڏنو ته تون به بادشاهه مان به بادشاهه پوءِ مان توکي سلام ڇو ڪريان! بادشاهه چيس ته ڀلا خزانو ڏيکار. جواب ڏنائين ته تون خزانو ٿو رکين جو توکي خرچ ڪرڻا آهن. مونکي خرچ ئي ڪونهي، پوءِ خزانو ڇو رکان؟ بادشاهه چيس ته ڀلا لشڪر ڏيکار، ڇي نه منهنجو ڪو دشمن ۽ نه مونکي ڪا جنگ ڪرڻي آهي، سو لشڪر ڇو رکان؟ بادشاهه چيس ته ڀلا ڪي نوڪر ڇاڪر ڏيکار، جواب ڏنائين ته تون نوڪر ڇاڪر ٿو رکين جو توکي ڪم ڪاريون ڪرائڻا آهن. مون کي احتياج ئي ڪونهي پوءِ نوڪر ڇو رکان؟ بادشاهه اهو ٻڌي لهي اچي سجدو ڪيو ۽ پڇيائين ته اوهان الله سائينءَ کي ڪيئن ڏٺو؟ بوعلي قلندر سائينءَ چيو ته جيئن توهان سان کي ڏٺو؟ جو ٻيون سڀ گهتيون بند ڪري هڪ گهتي کليل ڇڏيڻ.

دعا درويشان رحم الاهي. الله سائينءَ جي آمن امان هوندو.

دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (47)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به

مطلب ته پنهنجي رب جي خيال سان خبردار رهجي. هرڻ جيڪڏهن هليو وڃي ته توبچيءَ جي ڌڪ کان هليو وڃي. جيڪڏهن ڪنڌ ڦيرائي ڏنائين ته هو به توبچي آهي، ٺڪاءُ بندوق هڻندو. هليو وڃجي. پوئتي نه نهارجي. ماهي پڪو اهو آهي جو گلن تي آهي بيٺو باغ ۾. کليل گل تي پونر ايندا آهن. ڀلي دل جي مڪڙي کلي ته پوءِ پاس ٿيندين. ماهيءَ جو ڪم آهي گل سنڀالڻ. گل دل کي چوندا آهن، پونر اک کي چوندا آهن. اکيون اهيئي پسندي پاڪ ٿيون، جڏهن تون پيو مونسان ڳالهائين مان پيو توسان ڳالهايان. ته ويجهو آهين. ڏس ڀلي پر جنهن کي ڏسڻ آيو آهين انهيءَ کي ڏس، ته سچڻ سامهون آهي.

تون به ڪاليج ٿو پڙهائين ته مان به ڪاليج ٿو پڙهائين. تون شام جو پراوا بار ڪري ڇڏي ايندو آهين، پر مان پنهنجا ٿو پڙهائين. مان رات ڏينهن ڇڏي ڪونه ويندو آهيان، تون ڇڏي ويندو آهين. نه وري هو به مون کي ڇڏين ٿا. تون پڙهائيندو پراوا بار ڪيندو وڃين. انشاءِ الله تعاليٰ، رحم الاهي جي سان هو مٺي به مون کي نه ڇڏيندا، نه مان هنن کي ڇڏيندس. توکي پاڻ ڪاليج پيا ٿا پڙهائين. خبردار! باطن جو صاحب سوني خبردار آهي. ڪا شيءِ ننڊ ۾ نه آهي، سڀ شيءِ هلندڙ آهي، تسون هڪڙو ٿو ننڊ ڪرين. جا دل فراموش آهي، سا دل اک پٽي به ننڊ ۾ آهي: ”دم دم ڌمال دم کي، ڪرني نه فراموش“

پيمه جان پاڻ ۾ ڪيم روح رهاڻ،

ته نڪو ڏونگر ڏيه ۾، نڪا ڪيچين ڪاڻ،

پنھون ٿيس پاڻ، سسئي تان سور هئا.
 هٿين پيرين موٽڙين، هلج ساڻ هنئين،
 عشق آريءَ ڄام جونباھي نئين،
 جان جان ٿي جئين، تان پاڙج کيم پنھونءَ سين.
 هٿين پيرين موٽڙين، ڪھج ڀر قدام،
 وڃ وسيلو ناھ ڪو، اوري آريءَ ڄام،
 هنئين لائي ھام، پاڙج کيم پنھونءَ سين.

سمجھن آھي ٿا جن ڏانھن لڪجي ٿو، تون انھن کان به ٿورو
 سمجھين ٿو، ٿوري علم مان ٿي وڃي گھڻي ڀر پئبو آھي.
 عشق ناھي راند، جان جان کيڏن ڳڀرو،
 جيءَ جسي جند جان جي، پڇي حج ھيڪاند،
 سسي نيزي پاند، اُچل تہ آدھ ٿئي.

زمانو ٿوري جز آھي، ڪل جي اڳيئون. سعيو ھر ڪنھن ڪيو
 آھي، تون به سعيو ڪر.

ھرگز ايندو ھوت، پر ڪڇ آءُ به اڳاھين ٿيان،
 مٿان چوي ھاڙھي جو بلوچ، تہ ڪميٽيءَ مان ڪين ٿو.

ساڻي جن الله وار نہ ونگو تن جو، مون مارن لئ ماندي مارو
 مون لئ ماندا. خبر تہ اٿيئي، پکي ھڪڙو درياھ جي اورينءَ ڀر پيو
 پرينءَ ڀر. ھو ڀلي ڪري ھوڏي، ھيءُ ھيڏانھن ٻولي ڪري، اڏريا. ھو
 پرينءَ ڀر اڏريو. ھي ھيڏانھن. ملي پاڻ ڀر نٿا سگھن. ٻئي ماريءَ

فاسائي ڪشي ڳوٺريءَ ۾ وڌا. ماريءَ کي پيا دعائون ڪن ته اسان کي
پاڻ ۾ ملايو اٿئي. جز ۾ پيچرا به آهن پر پکي هڪ آهي. پيچري جي
قيد مان نڪر:

”پيرمغان دي همت باجهون، رڃ معشوق سماوي ڪون“

مدد گهري وٺ. حياتيءَ جو ڪهڙو ڀروسو آهي؟ پاڻ
منجهڻون گهر.

دعائون سڀني کي چوندا. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.
الله سائينءَ جو آمن آمان هوندو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (48)

مائي فقيرباڻي سدا سلامت هجو شال.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به
خير ٿا گهرون.

مطلب ته ٻئي جهان وسارجن پر هڪ رب نه وسارجي. جيڪا
راه ورتل اٿو سا نه ڇڏيو، نيٺ خدا سان ڪم پوئو آهي. ڪنهن سان
رٻس نه ڪريو. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو، سڄي علم جي بحر
۾ به درڪار هڪ نقطي جي آهي. نقطو اهو آهي سندس لطف جو،
جيئن هڪ الله نه وسري. ياد ڪريو ته پوءِ ياد ڪندو.

بندو ته توهان جو هر وقت دعاگو آهي. اوهان کي سمجهندو آڏو
آهي. جن کي الله سائين ياد آهي تن کي سمجهندو هڪ سرڪ به ڪانه
آهي. پاڻ کان جدا نه سمجهو. اوهان اسان جا آهيو اسان اوهان جا
آهيون. مائٽ مٿن جي طرف کان ڇڏي هلبو باقي مرشد جي طرف

کان مٿي به جدا نه ٿيندو، هيءَ حياتيءَ جي هڪڙي مهل آهي. جيئن
ٿورو آهي، پنڌ گهڻو آهي.

گجراتندي گام ۾ آهي ڪٿارو ۽ ڪات،

کان پڇن ٿا ذات، جيڪي منهن پيا سي ماري.

”ٿورينديون ڏسن، جڏهن تڏهن پرينءَ کي“

اوهان کي سٽيون منهنجيون پيل آهن. ٻيو اوهان جو آبه امان

ڪير آهي؟ اوهان کي جڏهن مان فيض سان ڏسان ته ڏاڍو خوش ٿيان.

جن کي دل ۾ انئي پهر الله ياد آهي ته اُهي بي فيضا نه چٽبا

آهن. هن جهان ۾ ماڻهو آيو فيض جي واسطي آهي. وکر ڏيرئون

ڏير آهي پر:

پاڻيءَ مٿي جهوپڙا، مورڪ اُچ مرن،

ساهان اوڏو سپرين، لوچيو تان نه لهن.

ماڻهو آيوئي اثبات ڪرڻ الله کي آهي، هڪ الله نه وساريو،

جيڪو وساري ٿو سو پاڻ وسري ٿو.

سُٽا اُٿي جاڳ، ننڊ نه گهرجي ايتري،

توجو سائيه پانٿيو، سومانجهاندي جو ماڳ،

سلطاني سهاڳ، ننڊن ڪندي نه ملي.

سي نه ٿيندئ سائي، جي تو پنهنجا پانٿيا،

هاڙهي هلندئ ڪونه ڪو، پاءُ نڪو پياتي.

هرگر هردي حاضر ناظر، جتي امڙ نڪو آيو،

ٻيون سڀيئي هن ڏيو، هڪ نام صاحب چيو.

طرف رب ڪريم جي هجو. ٻن ڏيو وهمن کي ۽ چڱيءَ طرح
رب سان رهو:

”جي پانئين جوڳي ٿيان ته رڪي ڪٿي ۾رلُ“

رلي چوندا آهن وهمن کي، توهان ڪٿي وهم ويڙهيا آهن پاڻ
کي. اُهي وهم وساريو هاڻي ويڙهي وهو هيڪڙائيءَ جو هُلُ. پوءِ ڪريو
انصاف اهو ته رب چڱو يا وهم چڱا. رب هادي هدايت وارو آهي ۽
وهم سڀ نفس جو رايو آهن.

سوڙجن کي سچ جي، تن کي چا ڪندو پارو

سيارو توڙي اونهارو، اُهي باهم ٻارين تي ڪين ڪي.

دوست جنان کون دل وچ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا:

”اي پوري ماءُ ڪاهنئين سين لاءِ“

دعائون سڀني کي چوندا. الله سائينءَ جي امن امان هوندو.

دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (49)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به
خير ٿا گهرون.

مطلب ته رب نه وساريو جو اول آخر ڪم رب ڪريم سان
پوڻو آهي.

سڻياهي سمجها نھين، مڻيا نه من ڪا موھ،

پارس کون پنچا نھين، رھيا لوھ ڪا لوھ.

”وڃي هڪ سان هڪ ٿي، ڇڏ ٻوڙي پيائي،

جي تون سمجھين سر کي، ڇڏ پڇر پرائي“

پيائيءَ جي ملڪ مان هيڪڙائي ڪيندي. هيءُ عجب مهل آهي حياتيءَ جي. پنڌ جي ڪاھ ڪريو. قدم قدم تي سعيو ڪريو. نيٺ خدا سان ڪم پوئو آهي.

گنجي ڏونگر گام جي، پيئي جن پروڻ،

ڇڏي سڀ ضرور، لوڃي لاهوتي ٿيا.

گنجي ڏونگر گام جي، پيئي جن پٿي،

ڇڏي ننڊ گهٽي، لوڃي لاهوتي ٿيا.

ادھم سلطان بادشاھ جي زيارت تي هليا هواسون. تون به گڏ هئين. انهيءَ اولياءَ صاحب بلخ بخاري جي بادشاھي ترڪ ڪري فقيري ورتي. نين نالي هندو وزير هوس، اهو به وزيرِي ڇڏي بادشاھ سان گڏ فقير ٿيو. اهو نين ٿو لکي ته هيءُ اهو زماني جو بادشاھ هو، جنهن جا بورچيخانہ رات ڏينهن پيا پرندا هئا ۽ جنهن مهل بادشاھ کي مانيءَ جو احتياج ٿيندو هو. انهيءَ مهل تازي ماني تيار هوندي هئي جا ڏيندا هئس. اڄ انهيءَ بادشاھ کي ڪاٺ جي ماني پيٽ سان ٻڌل آهي ۽ ڏينهن قيامت جو روزو اٿس. جنهن جا ڪپڙا هر وقت درزي پيا سبندا هئا، پاڻ انهيءَ کي سوا مڻ جي گودڙي ڪلهن تي آهي. جنهن جي سواريءَ لاءِ سوداگر هميشه عربي گهوڙا پيا خريد ڪندا هئا. سو اڄ جبل جي چوٽيءَ تي لانگ ورايو ويٺو آهي. بادشاھ جو ٻچو هو. ڪيڏو نازڪ بدن هو، پر عشق اجهو آهي ڪم ٿو ڪرائي. بادشاھن کي دل سان لڳي آئي ته بادشاھيون ڇڏي ويون. رب قبول ڪيائون. پيرن کي دل سان لڳي آئي، ته تنبو طولان ڇڏي

ويا، بنديون سيرانديء ڪري رب گهريائون. ڪنهن ته خدا جي خوف کان ڊٺاڻ!

جي هوريئي طلب ملڻ دي، ته ساجهر ڪر گهن سعياء،
وچ ميدان محبت والي، رکين قدم سوايا،
اهه سودا سرڌڻي ٻاجهئون، پائڻ ڪنهن نه پايا،
پهلا مرڻ مراد سجايا، پڇي مرڻ آجايا.

طوطي کي پاڙهيندا آهن ته اڳيان آرسی ڏيندا اٿس. پوءِ
اولائتو بيهي ڳالهائيندا اٿس. ائين ۾ طوطو پاڻ کي ڏسي سمجهندو
ته اهو ائين وارو طوطو ٿو ڳالهائي. سمجهائڻ وارو نظر کان ڳجهو
بيهندو آهي اوريان به پاڻ ته پريان به پاڻ. پر پاڻ کي مرشد واري ائين
۾ ڏسندو، صورت مرشد معنيٰ الله!

صورت پاڻ ۾ مَ شيخ کي، آهي معنيٰ مڙيوئي،

حق حقيقت جنهن کان، ٿئي ثابت سڀوئي،

اڪيون آهيئي، پسندي پاڪ ٿيون.

هيءُ ڪجهه سمجهڻو آهي. اها خبر سڀ وحدت

مان پونديس.

وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪڏيون تن جو،

سي ڪاڏي ڪن سجود، جي منجهه مراد مڪوڻيا.

جنهن جي نالي ورتي لکيا ڏوهه لهي وڃن، اهڙو رب ڪيئن

وسارجي! قلندر، غوث، قطب سڀ نالي رب جي نوازا آهن.

رندي جام پيرمغان دي هڻون، اڪ واري جو گهن پوي،

عزرائيل نه آويس نيڙي، نت جڳان جڳ جيوي.

اُهي حلال وجهه جا ڪم هر ڪنهن ڪيا آهن، پر پنهنجو رب نه وساريائون. مرد اهو جو ڪچهريءَ مان اُٿي ته ٻئي ٻانهون هڻي اُٿي، ظاهر به پورو باطن به پورو. نفعي جي خبر لھين ٿو، باقي بندگان ويلي بي خبر!

دوست جنان ڪون دل وچ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائين جي امن امان هوندو. دعائون سنگت سڄيءَ کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (50)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون.

مطلب ته اوهان کي فقط وحدت جي راهه بتائي آهي. انسان آهي به وڻجارو وحدت جو:

”وحدت وادي وچ لڙهه جاوين، قطرا قلزم نال رلاوين“

”پيرمغان ايوبين فرمايا، وحدت والا راهه پتايا، پلهار جائون پلھارا“

وحدت هيڪڙائيءَ کي چئبو آهي. گهڻو وحدت ۾ رهو. ڪثرت کي ڇڏي وحدت کي وٺو جو ڪثرت ۾ ويهي نه سگهيو. وٺو وحدت کي. پيائيءَ جي ملڪ مان به هيڪڙائي ڪڍندي. ماڻهوءَ کي آهيئي سمجھه جي مار. گهڻائيءَ ۾ ٻئي هڪ نقطه نه وسارجي. سڄي علم ۾ درڪار هڪ نقطه جي آهي. نقطه ڇا کي چوندا آهن؟ جو سر وٻا سبق نه پيلا. منصور کي ڦاسيءَ تي چاڙهڻ کان اڳ سندس ڪرايون ڪيائون. کلي پيو. پڇيائونس ته منصور جو ٿو ڪلهن؟ ڇي

جن هٿن سان مان ڪم ڪندو آهيان سي ته اوهان کي نظر به ڪين ٿا
 اچن! وري پير ڪپيائونس ته به کلي پيو. پڇيائونس ته منصور چاهي؟
 چي جن پيرن سان مان پنڌ ڪندو آهيان سي ته اوهان کي نظر به ڪين
 ٿا اچن! پوءِ ڪُلهن کان ڪري ٻانهون ڪپيائونس. رت جو پيو وهي
 سو ڏاڙهيءَ کي لائي ڇڏيائين. پڇيائونس ته منصور هي ڇا ٿو ڪرين؟
 چي وضو ٿو ڪريان. پڇيائونس ته وضو ائين ڪبو آهي؟ جواب ڏنائين
 ته جن سان مون جهڙي ٿيندي آهي سي وضو ائين ڪندا آهن! پڇو
 سبق ياد هو. بس، منهنجو فرمان به اهو اٿو ته وحدت نه ڇڏيو، هر
 گهڙيءَ وحدت سان رهو.

جنهن وقت ماڻهو نام وساري ٿو ان وقت پيراھو ٿو انسان
 ٿئي. حياتيءَ جو ٽائيم اچي پريو آهي:

”هيءَ ته هٿ وهائي، تون آڳ— ڪراڳ جي“

”سمهي ساري رات تون گهاڙينهن لڄايا“

هن گهر ۾ به بيڪار ماڻهو نٿو وڻي. سو گهر سڀ ڪنهن جو
 اڳتي آهي، انهيءَ گهر جو ڪم نه وساريو. باطن جو راز ظاهر به
 مثال آهي. ياد ڪريو نه ته پوءِ ياد ڪندو. پنهنجي هينئر واري موسوم
 به سنڀاريو.

مند نه پوکي مون، ستي ساوڻ ويو،

پڇاڙيءَ جي پارن کان، الله بچائين تون.

ريس ٻين سان نه ڪريو، رب ڪريم جو يادگيرو فرض آهي.
 حياتيءَ جي باقي ساعت وڃي رهي آهي. نه وسري نه وساريو. عام
 سان گهڻو ڳالهائي دم آجايو نه وڃايو.

جس دم وڃ معشوق سماوندا، اس دم تي ڦر موت نهين آوندا،

دل قسم رسول خدا را، ڪر اعتبارا، رک خيال هڪو هڪ دم دا.

دوست دشمن جو رايو به سمجھجي:

“ڳالھيون ڳھيلي لوڪ کين پروڙيون پرينءَ جون”

خبردار رهو پنهنجي رب ڪريم سان:

“گذري نون چوڻ، فڪر رکين اڳ ڏا”

فڪر رک پنهنجي حياتيءَ جو.

رب ڪريم جي آمنَ امان هوندو. دوست جنان کون دل وڃ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا. سنگت سڃيءَ کي دعائون چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (51)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين، محبوب القلب
بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به
خير ٿا گهرون.

مطلب ته اوهان ڪم ڪار بابت لکيو آهي. ان لاءِ لکجي ٿو ته
اوهان کي ڪم اهو چيل آهي ته اوهان پنهنجو الله نه وساريو. طرف
رب جي پيل هجو. هيءُ جهان دنيا جو آهي. انهيءَ دنيا جي جهان
مان پرائي وٺجي. پرائڻ جي جاءِ به اها آهي. ٻي ڪوڙي بات ڪوڙو
بيان. بات اها ڪهو جيڪا راجا ڪهي هي. صحبت عجب آهي.
صحبت روح جي راحت آهي. صحبت به هوندي آهي روبرو.

صحبت سپيرين جي، هيءُ پڻ وڏي هاج،

قضا ڪر نماز وقت ورائڻ سٿرو.

نيٺ نظر صرافن جي چڙهڻو آهي.

دنيا جو آهي بحر، ڪي ٻڌا ڪي ترپا. سوار خبردار گهوڙو

هنيون بحر ۾. بحر بيبيان، گهوڙو ساسي شيء! عضوا هتي گهوڙو
 ٻڏڻ لڳو. سوار خبردار رڪيب ڇڏي لهي پيو. دنيا بحر آهي ۽ هيءُ
 گهوڙي تي چڙهيل آهي. سوار خبردار اهو جو انهيءَ خاني تان لهي
 پيو. خانو ڇا آهي؟ دنيا هتي آهي. انهيءَ هتي تان لٿو ته ڇو خاني
 تان لهي پيو.

تون پنهنجو اصل سنڀار. ڇو پيو پنهنجا وقت وڃائين؟ نيٺ
 خدا سان ڪم پوئو آهي. هرڪوئي سرڪار رب جو موڪليل بندو
 آهي. خبر به ائيني ته ڪهڙي ڪم لاءِ هتي آيو آهين. انشاءِ الله تعاليٰ
 پيا ڪم سڀني الله سائين تي آهن. باقي مڙيوئي بهانو آهي. وري
 روبرو به سرڪار رب جي ٿيڻو آهي.

حرص حيراني ۽ ڪلفت ڪوڙ اهو وڪر تويار وهايو آه،
 واٽا واهو هليو ويندين، توکي ويندي ڪنهن نه ورايو آه.
 سمجهه رکو:

”جنهن کي سمجهه ناهي تنهن سان تعدي آهي، اهو مرد ناهي، مادي آهي“

پنهنجي عقل جون ڳالهيون ته گهڻي ٻڌايون ائيني، باقي الله
 جي ته هڪ به نه ٻڌائي ائيني. جهڙي محويت ٻارن ”پر ڪاڏي ائيني،
 اهڙي محويت الله ۾ ڪائين ته ڏاڍو چڱو. خدائي جيڪي امر آهي
 انهن به چيو، مرشد به امر چيا، پوءِ الله ۽ مرشد جو فرمان به وٺڻ
 گهرجي. اصلي انسان امر جو بندو آهي. امر سان رهجي:

”امر جي نه مڃين سي ڏوٿي ڏولائي پيا“

ڪجهه ته فڪر ڪجي جيئن پنهنجو لاش نه رولجي. هي لڪ
 اهڙو آهي جو ڪئين داناءِ ديوانا ٿي ويا:

”اٿئون آيون قول ڪر، اٿان پيئين وسار“

جنهن سرڪار سان قول اقرار ڪري آيو آهي ماڻهو، وري به انهيءَ سرڪار رب جي روبرو ٿيڻو آهي. محبت رب جي ۾ رهج. ڪسندي حلال شيءِ آهي. تون به حلال ٿيل آهين. حلال کي حرام نه چئبو آهي. حلالِي پڇو آهين، رب ڪريم نه وسار.

ڪهڙو ڀروسو آهي زماني جو!

”اپني آپ نون سمجها“

پهلوان آهي هئا جو سر ويا سبق نه ڀلا.

انا الحق پڪارڻ نال، ڪيا شاه منصور فائدا پايا،
جسم کون چاڙه اتي، التا چرخ چڙهايا،
صاف لوهو دي نال جڙيا، ذرا ذرا عشق اڏاريا،
مين صدق جاوان تنهان عاشقان تون ميان شرف علي.
سر ويا سبق نه ڀلایا.

مرشد اهو سبق ڏيئي ڇڏيو آهي جو سر ڏئي به مرشد جو
اهو ٿورو لاهڻ جو ناهي. هيءُ ڪجهه سمجهڻو آهي. گهڻائي تارن جي
آسمان ۾ به آهي پر درڪار هڪ سج جي آهي.
زياده خير الدعاء. الله سائينءَ جي آمن آمان هوندو. دعا
درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي چئجانءِ.

دعاگو: نصير محمد فقير القادري

خط (52)

محب الفقرا، دوست درويشان، مخلص اهل الله، صادق اليقين
بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به
خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته اوهين پنهنجو الله نه وساريو. ساڻي جن الله وار نه
ونگو تن جو:

“آهي عجائب اهو پنڌ ڙي اديون”

توڪي وري هلڻو پوندو انهيءَ هوت ڏي. اهڙيءَ هڪاليءَ ۾ چو پنهنجو
رب وسارجي! نيٺ خدا سان ڪم پوڻو آهي:

“ڏورينديون ڏسن جڏهن تڏهن پرينءَ کي”

پنهنجي الله کي سنڀاري پيا هٿ پير چوريو. هٿ هاج ۾، دل
يار ڏي. دل کي جڏهن يادگيرو ٿو پوي، اهو دٻين کي چڻ سڏ پهتو ته
پنهنجي الله کي نه وساريو.

اک دم هروڻ نال الله دي، بهتر ڪنون بادشاهي،
ڪيا جو ملڪ سليمان هويا، جنهندا لشڪر لک سپاهي،
ديوان پريان امر وچ رهندي، جيئهي آهي تيهي ناهي،
تنهنڪنون به اڳي ميان سچل سائين، وچ ڏيندا هي دم اوگاهي.

هو جهڙو آهي صاحب تهڙا اٿس اٿالا. اچي ته وري گيسئي
ڪين. زالن مان پيو ٿو مرد ڪري، پر جن ادم ڪيو. هيءَ بازار اهڙي
آهي جيڪي گهر سو ملي ٿو. ماڻهو جيڪي گهرڻ آيو آهي، اهو
گهري وٺي. ملي ٿو اميدوارن کي. سڀ وس انهن جي آهي. تون به
انهن جي وس وڃي ٿي، پوءِ ڌارين توڙي لوڌائين. ڳل ڳچيءَ پيل هج،
هوڏانهن نالو تڏهن تنهنجو لکيو.

ڪي ڪنين جا ڪارڻي، ڪي پڻ ڪن سندا

اسين صوفيءَ شاهه جا، آهيون بلي لڳ بندا،

ميرا جي مندا، ته به پير نه ڇڏي پانهنجا.

} ڪي ڪنين جا ڪارڻي، ڪي ڪنين آهر،
 اسانڪي موج ميرانپور مير جي، وسيلو واهر،
 ٽڪيءَ کي ٿاهر، جھلو جھوڪ ڏٺين جو.
 پلايون ڪري ٿي، ٿر ڏٺي ٿورا،
 مون منديءَ جا ميرا، تون ليک نه لکن جا ڏٺي.

اهو پنڌ ساروئي ڪيچ جو ٿو مٿي آه. پنڌ ڪندي پرينءَ ڏي
 ڪهيون ڪوٽيون.

ڳوريون پاسي ڳوٺ، هوڙين هاڙهو لنگهيو،

ڪيچ تنين ڪي ڪوٺ، ڪين جنين جي ڪچ ۾.

اها دل ڪوٽي آهي جيڪا رب قبول نٿي ڪري. عام لاءِ رب

رازق مالڪ آهي، پر جنهن کي رب پنهنجو ٿو ڪري، ان کي
 يادگيرا پنهنجا پيو ڏيندو. سعيو پلي هجي پوءِ جيڪي پڇي سگهي،
 وسان نه گهٽائجي.

هرگز ايندو هوت، پر ڪچ آءُ به اڳاهين ٿيان،

متان چوي هاڙهي جو بلوچ، ته ڪميڻيءَ مان ڪين ٿيو.

هيءُ هلندڙ قافلو آهي. جهان گهڻوئي چڱو آهي پر ڇڏي

وڃبو. رات کي قرار ڪونهي، ڏينهن کي قرار ڪونهي، درياھ کي به
 قرار ڪونهي؛

”لڏيو ٿي وڃي لڏ، تون به لڏيو وڃي لڏ سين“

لڏ آهي اها رات جيڪا گهرن جي اڳيان وهامندي ٿي وڃي.

انهيءَ سان گڏيا وڃو ته صبح وڃي حضور ڪيندو..

پنهنجو اصل ياد ڪريو. پنهنجو اچڻ وڃڻ ياد ڪريو. اتي به

ڪا ساعتڙي ويٺا آهيو. دلاسا جيڪر گهڻي ڏيانو جو دلاسو وڌو
ڏي آهي پر دلاسي تي پنڌ ڏانهن بيهي وڃيو آهي.

اڪ ڏهاڙي مرشد آڪيا، چوڙ خلق دي خواري،

اڪ نانءُ اسانڌا ياد رکين، پيا ڏونهن جهان وسارين.

سو ٻئي جهان به جيئري وسارجن. اها سڀ اوهان جي ڳالهه

ٿا ڪن، پر جي اوهين پنهنجو جهڳو سنڀاليو!

ڪلهي پاتم ڪينرو اثم مٿو اڳهاڙو

منهنجو ڪڇاڙو آهي شهر پٺپور سان؟

دعائون سڀني کي چوندا، ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.

الله سائين جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري.

خط (53)

محبت الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو نيڪ ساعت ۾ پهتو، احوال

معلوم ٿيو.

مطلب ته رب رب ڪندا هلو. سدائين به زماني ۾ ڪونه رهيو.

زمانو گذرگاهه آهي. نيٺ هڪڙي ڏينهن ڇڏي هلبو. ڪهڙو ڀروسو

آهي زماني جو، زماني ۾ آهي ڇا؟ ڪوڙي بات ته ڪوڙو بيان. زماني

جو ڀروسو ڇڏي رب ڪريم جو ڀروسو رکو. اڳيئون به سوڪو هوندو

سو جنهنجو عشق الله سان. جيئن رب ڪريم جي يادگيري ۾ مري

وڃجي. مرڻو به ضرور آهي شل پنهنجو ڪري ماري. دنيا جي لاري نه

لڳجي. لاري رب ڪريم جي لڳجي. هي خوف جو جهان آهي. الله

سائين کان پيا خير گهرو. الله نه وساريو، وري به الله. هر وقت پنهنجي
رب جي رمز پاڻ ۾ لڳل هجي. سعيو ڪجي، هر ڪنهن سعيو ڪيو
آهي. مخمور ۾ مخمور نه رهجي:

”بندا بيـــــراڳي ڪر ڪا وطن ورڻ جي“
”وطن جن وساريو، حيف تنين کي هوءَ“

واٽ وندر جي توکي وڻ به ڏسیندا:

”تو منجهه آه سوسر سارو، جنهنجا پنڌ پڇين ٿو“

تڏي ڪوسيءَ پوتل هجي. ائين ڳيلن ڪائيندي سڄ
لهي ويندو.

هي هي عمر ائين وڃي ٿي. ڳپل ڪايون ڳپو،
بنان دوستيءَ دوست جي، آهي خان ڪپت ڪپو،
هرگر هادي همٿ توسان، تون چاڙهه عشق چپو،
لا ڪي الا هن ڪهاڙو، غير کي هڪ لپو.

هڪ رب نه وساريو پيو ڪيترو لکيو! جهڙي تهڙي حال سان
به هلو، جو ضروري هئڻو پوندو. انهيءَ پنڌ ڏانهن گهڳير نه تجبي. غافل
غفلت چوڙ. مرد ٿي ميت من پنهنجي تون وهم دليلن وارو. ماڻهو دٻين
جو دلو آهي. هن دنيا جي جهان ۾ ڪئين داناءُ ديوانا ٿي ويا. هيءَ
گرم بازار آهي، آيو ٽڪيڻي ڪونه ٿو:

”وڪر ڏيرئون ڏير، وهائو ويسلا“

مراقبي ۾ ويهجي ته جيئن وجود وسري وڃي. الله جي نالي
جو بچ ڳرو آهي. بدن ملڪ آهي پلي لونءَ لونءَ ۾ سمانبو اچي:

”آهي عجائب اهو پنڌ ڙي اديون“

خيال هلايو. خدائي پنڌ تي سعيو گهڻو ڪجي. سمهي الله
 الله ڪرڻ کان وٺي جي ننڊ به پلي آهي. هيءُ پاڻيءَ جو پتلو آهي.
 جي پاڻيءَ ۾ ٽپي هڻندو ته نه اندريون آواز ٻڌندو ۽ نه ٻاهريون آواز
 ٻڌندو. رات جو ننڊ هڪ ڪجي. جيڪو رات جو هڪ ننڊ ڪري سو
 پلي ڏينهن جو به هڪ ننڊ ڪري. وڌيڪ نه! نه ته رات وارو نشو به لهي
 ويندس. پر صفا ننڊ به نه ڦٽائجي.

پاڻ سان پنهنجو رب دائر قائم سمجهڻ گهرجي جو اول آخر
 جو هادي رب آهي. اوهين به منهنجو اولاد آهيو. مائٽ جي چوڻيءَ به
 وڻڻ گهرجي. رب رب ڪندا هلو جو هادي رب پاڻ ڏانهن بي اُميد
 ڪنهن کي به نه ڪيو آهي. اوهان به ساڻ يقين جي گهري وٺو. غوث،
 قلندر به انهيءَ نالي رب جي پئي نوازا آهن:

“ستي ست سنڀارت لهيئي لوه لطيف چوي”

صورت پاڻ ۾ شيخ کي، آهي معنيٰ مڙيوئي،

حق حقيقت جنهن کان، ٿئي ثابت سڀوئي،

اڪيون اهيئي، پسندي پاڪ ٿيون.

“وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪوڏيو تنجو”

محبت رب جي ۾ هر وقت گم هججي: “بي جڳ سارا جان سينا”
 اوهين خبردار پنهنجي رب سان رهو جو نيٺ خدا سان ڪم
 پوڻو آهي. محبت جو مرڻ پلو آهي، پر راه جو مرڻ به عجب آهي.
 ماڻهو ويٺوئي رڳو مرڻ لاءِ آهي. اها راه جيڪا ورتي اٿو سا نه ڇڏيو.
 آخر اها راه وڃي حضور ۾ ڇڏينديو. جنهن راه وٺرائي اٿو اهو
 سونهون به نظر مان نه ڪڍندا. غفلت رب جي پنڌ ڏانهن نه ڪريو
 جو تائيم پرڀي ٿي وڃي. رمز پاڻ ۾ لڳل هجي. دوست دل

مان نه وسري.

رب نگهبان هوندو. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.
دعاون سڀني کي چئجانءِ.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (54)

محب الفقرا، دوست دوريشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي واضح هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان
جو به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ احوال
معلوم ٿيو.

مطلب ته خدا جو خوف وڏي عبادت آهي. پنهنجو موت ياد
ڪرڻ به وڏي عبادت آهي. موت ياد ڪريو ته رب ياد اچيو. هيءَ گرم
بازار آهي، هرڪوئي هليو ٿو وڃي سو پنهنجو وڃڻ به ياد ڪجي.
نيٺ هيءَ وڃڻ وارو آهي. اها مهل به تيترو آهي جيترو حياتي آهي.
ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. جيڪو پنهنجو موت وساري ٿو ته
انهي کان بي خوفائيءَ ۾ رب به وسري ويندو آهي. جيڪو وساري ٿو
سو پاڻ وسري ٿو. حياتيءَ جو تائيم ڀريو ٿو وڃي.

ڪريو يادگير موت جو، وڏي عبادت آهي.

جنين موت وساريو، واءِ تنين لاءِ واءِ.

”جنين همڪ ڪئي تن حق ڏنو، پيانست نادانان“

انسان جي مٿان جوابداري گهڻي آهي. لکپڙهه اچي ويئي
آهي ته مرڻ کان اڳي مري اچ. پوءِ جيڪي آبروءَ وارا هئا سي پنڌ پيا.
موت جو يادگير ڪيو تڏهن مرڻ کان اڳي مريو. جنهن کان موت
وسريل هوندو اهو مري ويندو. ساري جهان ۾ مڙس ۽ زال به ڪڏهن

گڏ نه هوندا. تنهن ۾ جي مرڻو اٿيئي ته اڄ مر نه ته سڀيان سڀڪا
 مرندي. مرڻ کان اڳي ڪئين مرجي؟ مرشد ۾ فنا ڪائي وڃجي ۽
 ڪافر ٿي پئجي. مرشد ۾ فنا ڪائي ان کي ڪافر چئبو آهي.
 طالب پهرين عاشق آهي ۽ مرشد معشوق. طالب ٻڪرا
 معشوق ڪاسائي، جڏهن ساري چال سڌاري ٿو تڏهن وڻي ٿو اچي.
 جڏهن وڻي آيو ته پوءِ مرشد عاشق آهيس. پهرين سخا طالب جي
 آهي، پوءِ مطلوب جي سخا اهڙي آهيس جو ٻئي جهان ٺاهي ڇڏيس.
 مرشد صورت معنيٰ الله.

مرشد ميڏا ڪعبه قبله، مرشد هي نور حقيقي،
 مرشد هي اسرار الاهي، مرشد هي سر سبحاني،
 مرشد دا منهن ماهه منور، مرشد هي شمع نوراني.

مرشد ڪامل، طالب هجي سچو ۽ هجي چوائي ۽ ۾، انهيءَ
 تي ڦري وري مرشد عاشق ٿي ٿو پوي. ڪنهن طالب ۾ مرشد اُميد
 رکندو آهي ته هيءُ هلڻ جهڙو آهي، انهيءَ کي ڪٿي به ميل مرشد جو
 ٿو، جو هن کان نٿو وسري. عشق جي منظوري به مرشد وٺندو آهي ۽
 فتوا به اول مرشد ڏيندس. جيڪڏهن عشق گهرين ته حرام ڪاءِ،
 جڏهن حرام ڪائيندين ته حلال کي پهچنديين. سوري ۽ سڪڻ ٻئي اکر
 هڪڙو آهن.

هوءَ وهاري واٽن تي، هور وٺاري ضروري،

ٻنهي جي پوري، جيءُ ڏني ريءُ نه رهي.

مٿي ۾ به هل. ۾ جي مٿي ۾ نه هلي سگهين ته پاسي ۾ به
 هل. ٻيو جهان ۾ اهڙي صلاح ڪونه ڏيندو. مطلب ته عشق آهي محبت
 رب جي. عشق ۾ فراق آهي، عشق ۾ گوندڻ آهن. عشق جي پٺيان

ڳلا آهي. اڏڏڻو هيءُ ويساهه آهي. ڪٿڻ هارائڻ جي جاءِ اها آهي. وري نه اهڙو وارو ايندس. اها دل مرڻ جي ناهي، جيڪا عشق جاڳائي. جنهن دل ۾ هي هي نه آهي اها دل آباد نه آهي. عشق آتشبازي آهي، پتنگن جو پنڌ آهي:

”عاشقن تي اندوه، سڌائين معشوقن جو“

جي هجين عاشق، ته مينهن محبت جو وساءِ،

جي رکين سانگو تون سرجو، ته پيرهن پڙ ۾ نه پاءِ.

اها راهه جيڪا ورتي اٿو سا اهاڻي راهه وڃي عشق جي بازار ۾ وجهنديو.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو، الله سائينءَ جي امن آمان هوندو. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (55)

محب الفقرا، دوست دوريشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو نيڪ ساعت ۾ مليو، احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته يادگيري رب جي کان فراموش نه ٿيو. پنهنجي مالڪ سائينءَ کي پاڻ سان دائم قائم سمجهو. رب جو يادگيرو سڀ ڪنهن جي مٿان فرض آهي. رب ڪريم جو يادگيرو نه وساريو. يادگيرو آهي ته ماڻهو ڄڻ ميلي ۾ آهي. دل جيئري به يادگيرو رکندو آهي. هونئن به يادگيرو هميشه چڱو آهي. ياد وارو ياد ۾ آهي. مالڪ جي يادگيري ۾ مرڻ به عجب آهي. ماڻهو وڃي ته هونئن ئي ٿو، رب رب

ڪندو هلي:

“ڪيچي ڪهندا ويا، چوندا ويا ته ونجوات وندر جي”

أهو چشتو بينوئي بيٺو هجي. سالڪ سالڪ آهي ۽ بيخبر
بيخبر آهي، بيخبر انهيءَ کي چئبو آهي جيڪو رب ڏانهن بيخبرو
آهي. جنهن کي رب پنهنجو ڪندو آهي انهيءَ کي يادگيرائي پنهنجا
پيو ڏيندو آهي. ڄاڻ ته الله سائينءَ هن کي پنهنجو ڪيو آهي.

ڏينهن جو حلال وجهه جو ڪم ڪجي. اڌ رات کان پوءِ رب
گهرجي. هول حسيني مٿي ۾ وجهي لڙائي ڪجي. پنڌ ڏانهن سست
نه ٿجي. رب ڪريم جي پنڌ ۾ ڪوبه اعتراض نٿو جڳائي. اُهي سڀ
اعتراض ڇڏي اُتي پنڌ ڪريو. رب ڪريم جي پنڌ کان بس ڪوڻ جي
باس تي نه باسيو. پنڌ به وڌايو ۽ اعتقاد به وڌايو پنهنجي رب ڏانهن.
هر حال ۾ وڪ وڌايو. مطلب ته اهو پنڌ اهڙو آهي. پهريون ڌڪ آهن،
پوءِ باغ بهاري، پر الله ڏي به وڃي جو اهو وڃڻ سهڻو آه.

آءٌ ته پنهنجي پرين ڏي، پيرين پنڌ ڪندياس،
پيرين پنڌ ڇڏيو، ته هٿن پير هلندياس،
هٿن به هلڻ ڇڏيو، ته چشمن پير چلندياس،
چشمن چلڻ ڇڏيو، ته سر پير سر ڪندياس،
سر به سر ڪڻ ڇڏيو، ته وڃي پٺ پوندياس،
مرون ماهه ڪائينداس، ته به هڏ هلندا هوت ڏي.

دل سهڻي رکو پنهنجي رب ڏانهن، ڪا ڪا دل سهڻي ٿي
ٿئي. ڄا دل رب قبول ٿي ڪري سا سهڻي آهي. نالي رب جي سان
سڀ سونهين ٿو. سهڻيون دليون، ڪئين دليون سهڻيون ٿيون ڪن.

سهڻي شڪل وڻي زماني جي ماڻهن کي، دل سهڻي وڻي رب کي، دل
کي جيئرو به سندس يادگير رکندو آهي. جنهن دل ۾ الله آهي ته اها
دل تازي آهي. اوهان ساڀيان پنهنجي دل الله سان ٻڌو. جا دل الله سان
ٻڌل آهي. انهيءَ کي پيو ڪير ٻڌي! دل به چورجي رب جي طرف،
باقي هن زماني ۾ ماڻهو ڪيترا هٿ هڻندا:

“دل درياهه، من پيڙا محبت والا ٿي مردان تريني”

جيستين ڳالهه دل سان نه لڳندي تيسين هٿ واري نه وسرندي.
جڏهن دل سان لڳي آئي ته پوءِ هٿ واري پاڻيهي وسرندي:

“سي ڪيئن اجها من مڃ، جن جا سنڀاليندڙ سپرين”

جا دل مرشد جي چواڻيءَ ۾ آهي، اها دل فيض ٿي لهي،
مرشد جي چواڻيءَ ۾ رهجي. مرشد وات سنئين وٺائيندو آهي ۽
هدايت نصيحت ڪندو ايندو. مرشد تي ٻار به انهن جو آهي. جيڪي
چواڻيءَ ۾ رهندا.

موتي جن جي منهن ۾، لعلون لهندا ويا،

چوندا ويا ته وڻجو وات وندر جي.

الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي،
ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو، دعائون سڄيءَ سنگت کي چوندا.
زياد خير دعا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (56)

محب الفقرا، دوست دوريشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي واضح هجي ته هٿ سڀ خير آهي، اوهان
جو به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ احوال

معلوم ٿيو. مطلب ته اوهين پنهنجو رب ياد ڪريو. فراموشي
سڀ نند آهي.

دم دم ڌمال دم ڪي، ڪرني نه فراموش،

موسي به ڪوه ڪهتا، رب اوني نه فراموش.

هيءَ حياتيءَ جهڙي مهل وري هٿ اچڻي نه آهي. اها به وڃي
ٿي وهامندي. گهڻوئي هٿ پير کي وهايو اٿو. هاڻي دل کي وهايو. هو
سو مٿڪا سمرڻي جا ڦيرين، تون هڪ مٿڪو دل جو ڦير نه ته اُتي
آلسي سڏين. رب رب ڪندا هلو:

”وڻجارا وڻج ڪري وڻ، پوءِ ويندءِ هٿ ڪڍي“

هٿين پيرين هر ڪوئي هلي، عاشق ري پرين ڪن پرواز:

”دلق کي درياهه ۾ اچلن بهادر بي بها“

رات پنهنجي آهي، ڏينهن پراڻو آهي.

راتيون جي جاڳن، آءٌ سڀني ڪنڊيس سين،

تئين سندا نين، اوجاڳي اوجاريا.

جاڳوئي جاڳو، سمهوتان نه سرتيون،

هلڻ جو هل پيو، سنيورو ساڳو،

سنگ پريندي سڀڪا، لڪ مٿي لاڳو.

پنهنجو اصل به ياد ڪريو، نيٺ ته خدا سان به ڪم پوڻو
آهي. نه وسري نه وساريو. ڪم هاج ۾ پوتل هججي. بيخوفو به نه
رهجي. خدا جو خوف وڏي عبادت آهي. بيخوفي کان رب وسري
ويندو آهي.:

”جنين وساريو نام، تن پت وڃائي پنهنجي“

جا دل رب قبول نه ڪري سا وڌي ڪُنن کي ڏجي، من ڪُنن
 کاڌي ڪو ثواب ملي. وڃي ٿي وهامندي. حياتيءَ جو ٽائيم ڀريو ٿو
 اچي. ريل اڃان ڪانٽي مٽ ڪري ٿي، حياتي ايترو به نٿي بيهي. هن
 ٿوري جيئن ڪري پنهنجي جان ڪٿي رب ڪريم کان پياري ڪئي اٿو؛
 ”بندا پيراڳي ڪر ڪا وطن ورڻ جي، وطن جن وساريو حيف تنين کي هوءَ“
 وطن کان ماڻهو بيوطن آهي، تانگهه ئي وطن جي ڇڏي
 ڏني اٿس.

وطن ڪنهن بيوطن ٿياسون، ٿٽ ڳئي تانگهه وطن دي،

قسم حسن دي!

ديس ڪنهن پرديس ٿياسون، ڪل پئيسون دشمن دي،

قسم حسن دي!

باغبان دي وڃ پوئي ڪومائي، گل چمن دي،

قسم حسن دي!

هيءَ جهان باغ آهي. گل چمن اها دل ملول ٿي آهي، چمن

جي مٿان گل پيو آهي. زنبق جو. ڳالهه رڳو پنهنجي آهي، انهيءَ

صورت جي.

ساري عمر سانجڻ جي ڪم لاءِ پڇندا ٿا وتو. سانجڻ جي

ٻاهران ڦرڻ، اها عادت بلن جي آهي. سپاڻي بلا ٿي مرندي؟ ڦٽل

ملڪ جي ڀروسي تي وهڻ، اها عادت چپرن جي آهي. پوءِ سپاڻي

چپرا ٿي مرندي؟ هڪ باز بادشاهه جي هٿ تان اڏاڻو. هڪ ڦٽل ڪوٽ

جي ڪنگرين تي اچي ويٺو. سج به اچي لٿو. ان ڪوٽ ۾ چپريون

رهنديون هيون. انهن ويچار ڪيو ته سپاڻي تائين هيءَ اسان کي

ماريندو سو هلو ته پڇي هلون؟ انهن مان هڪڙيءَ چيو ته بيهو ته پڇونس ته سهين، چهرين چيس ته هيءَ ڪوٽ تون وٺڻ آيو آهين پوءِ اسين پڇي وڃون؟ باز چيو ته مان اوهان کي ماريندس ڪونه، اوهين ويڻيون هجوا مون کي قسمت جي رات هتي پيئي آهي سا کاتي هليو ويندس. صبح ٿيو باز اڏامي ويو ۽ چريون ويڻيون رهيون. ڦٽل ڪوٽ جي ڀروسِي ويهڻ اها عادت چهرين جي آهي. جيڪي باز هئا سي قسمت جي رات گزاري اڏامي ويا.

ننڍ نڀاڳيءَ ناچڙيو، ڪيائين اڪئين آڪيرو
هي هي هاڻي ڪيئن ڪريان، ويا سڄڻ سويرو،
جانب ريءَ جيڏيون، آهي دل دردن جو ديرو.

دعائون سڀني کي چئجانءِ. دعا درويشان رحم الاهي. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائينءَ جي امن امان هوندو.
دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (57)

محب الفقرا، دوست، درويشان صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ احوال معلوم ٿيو.

ساڻي جن الله وار ونگو تن جو. اوهان پنهنجو الله سائينءَ ياد ڪريو. سندس يادگيرو ڪا چرچي بازي نه آهي. جن کي خبر پيئي آهي. انهن دانهن ڪئي. ماڻهو زماني ۾ ربحه رکي بيهي رهيو آهي. الله سائينءَ جو نام ۽ موت ماڻهن وساري ڇڏيو آهي. چؤطرف زماني جون دانهون لڳيون پيون آهن. اوهان جيڪي طالب موليٰ پاڪ جا

آهيو، اُهي به ڪجهه ته پنڌ جي ڳالهه ٻڌايو. رڳو ائين زماني جي
لڳي پئي آهي! سرڪار رب جي پيرواھ آهي، نه وساريو:

”هو دوست ڪهائي دادلا، ٿو محب مارائي،

خاص خليلن کي ٿو سختيون سھائي“

آخر هر ڪنهن کي انهيءَ مالڪ سان ڪم پوڻو آهي. ڪجهه
خدائي خوف رکو. بي پرواهي رڳو انهيءَ مالڪ کي جڳائيندڙ آهي.
ماڻهو جيڪڏهن مالڪ جي طرف کان بي پرواهي ڪري ٿو ته اُها هر
ڪنهن کي آئي خبر پوندي. سعيو ڪريو. هر گهري ماڻهو درياھ
وانگر وھندو ٿو وڃي ٿو سو ڪجهه پنهنجو وڃڻ به ياد ڪريو. بيخوفا
مالڪ جي طرف اصل نه رھو.

پيو ته اُهو ڏاڍو چڱو جو جيڪي به ميلي تي اچي سگهو ته
پلي ڪري ايندا. ميلو شهنشاه جو آهي، جيڪي آيا سي اگھيا. پيرو
نه ميو. اُهو سندن فرمان آهي: ”زيارت مردان، ڪفايت گناه“

وح ميرانپور مڱڻا، جت ڏاتر ڏئي ٿو ڏات،

کان پڇن ٿا ڏات، جيڪي آيا سي اگھيا.

ميرانپور جامڱڻا، ڏسين جي ڏاتاں

توڙان طالبن جو، آهي صلح جو سينگار

منجهان نور نبار، پڪڙجي پيدا ٿيو.

مرانپور جي مت مان، جن پيتو جام ذرو

ڪڪر نه پين ڪوڙ جو، پاڻيھي پين پڙو

اُهوئي آرو، جو نور نظاري آئيو.

اڀرندي ٿي اڀريو، ڪري گيڙو گل،
هادي هدايت جو، ڪونهي سندن ملهه،
صادق ڳالهه مَسل، فضل شاهه فقير جي.

يادگيري کان فراموش نه ٿيڻ گهرجي. يادگيرو آهي ته ماڻهو
ميلي ۾ آهي. فراموشي ته روبرو به چڱي ناهي. دل جيئري به
يادگيرو رکندو آهي. هونءَ به يادگيرو هميشه چڱو آهي. ياد وارو ياد
۾ آهي. مالڪ جي يادگيري ۾ مرڻ به عجب آهي. رب ڪريم
فراموشيءَ کان رکي وٺندو ۽ پنهنجو ڪندو.
دعائون سڀني کي چوندا. الله سائينءَ جي امن امان هوندو.
دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (58)

محب الفقرا، دوست، درويشان صادق اليقين، محبوب القلب.
خط اوهان جو نڪ ساعت ۾ مليو، احوال معلوم ڪيو ويو.
مطلب ته ڪي جي ڳڻ ڳالهين مارن جون، دل جون دل ۾
رهيون. مون کي اوهان جا يادگيرا گهڻا پوندا آهن، پر پوءِ الله سائينءَ
جي امر ائين ڪيو آهي. وسريل نه آهيو. اوهان نه وساريو:

”هي هي جي نه هو ته جيڪر جيءَ جلي ويهي“

جهڙي تهڙي حال سان به رب ڪريم جو نام نه وسار:

”دم دم مال دم ڪي، ڪرني نه فراموش“

جيئن ٿورو آهي پنڌ گهڻو آهي، سو جيڪا راه ورتل اٿو،

اها راه نه ڇڏيو.

۱. راڻي وٽان رات، مون کي نئون نياپو آڻيو،
 ۲. لڏيسين لطيف چڙهي، ڏاتر وٽان ڏات،
 3. ڪانه پڇيائون ڏات، جيڪي آيا سي اڳهيا.

نه سڀ زال زال آهي، نه سڀ مرد مرد آهي:

”جنين همت ڪئي تن حق ڏٺو پيائست نادانان“
 ”فراموشي مڪن اي يار جاني، اگر دورم مرا نزديڪ داني“
 ”ولوڙج وجود ۾ صيقل هن ساري“

هيءَ حياتيءَ جي عجب مهل اٿئي:

”ڪت ڪٽيندينءَ ڪيترو، وڃي ڪر سوداگر يار“
 ”وڻجارا وڻج ڪري وڻ، پوءِ ويندءَ هٿ ڪڍي“
 ”وڪر سو وهاءِ جو پني پراڻو نه ٿئي“

هن حياتيءَ جي خزاني منجهان وهاءِ.

۱. راتيون جي جاڳن، آءٌ سيئي ڪنڊيس سيٺ،
 2. تنين سندا نيٺ، اوجاڳي اوجاري.

ٻين سان ريس نه ڪريو، جو وقت تنگ آهي. وسيعا ياد
 ڪجن. پاڻ هامي آهن سچين دلين سان. الله ۽ مرشد اوهان سان
 گڏيل آهن. اوهان جو ڪهڙو ڪم آهي عام سان؟ نڪو عام سان آيو
 آهي نڪو عام سان ويندو. جيئن سچي جهان ۾ هيڪلو آيو آهي
 تيئن ويندو به هيڪلو. اهو مالڪ ويجهو آهي، ٻڌي پيو، ڏسي پيو،
 عام آهي ڳالهيون نه پروڙيون آهن:

”سترسِي سڪن، جن کي ويڙهي ڇڏي وجود ۾“
 ”ٿي محسوس گهن مرشد، ٻوٽي قلب ڪماوين،

ڏي ول باهه برهه دي ٻوتي نون، جو شان وڃ جلاوين،
 پڻ ڪوٺاري، ٿي ڪيمياگر، پڇي پڻا هٿ هلاوين.
 طالب نون مطلوب نه ملندا، جان جان سيس نه ڪڍي،
 مر پوي پيرمغان دي اڳون، هرگز مول نه هڻي،
 چا ماري نفس نڀاڳي نون، نال نفسي دي نڀي،
 بن مرشد راز نه ملدا، توڙي طالب ڪاوي ڪڙ ٽپي.

جيترو مون کي ياد آهي اوترو تون ياد ڪرين ته جيڪر قلب

کلي پويئي:

”اپني توڙ نڀاهه اسڪي اوڄائي“

هتان جملہ سنگت جون، جملہ سنگت کي دعائون چوندا.
 ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو، دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (59)

محب الفقرا، دوست، درويشان صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان
 جو به خير ٿا گهرون.

مطلب ته بوعلي قلندر سائين ٿو چوي:

گر تو مرد شوي، اندر اين ميدان بيا،

ورنه چئون مـخـنـث، دهه دهه دهه.

چي: جي تون مرد هجين، اندر هن ميدان اچ،

جي نه، وانگي ڪڍڻ، پيو تاڙيون وڃا.

شيخ عطار ٿو چوي:

وقت طاعت تيزرو چئون باد باش،
وزهر ڪارجھان، آزاد باش.
چي: وقت بندگي تڪو وڃ، وانگي هوا ٿي،
۽ جھان جي ڪمن کان به، آزاد ٿي.

وري چوي ٿو:

گر مشاهده خواهي، در مجاهده زن،
کسي نه بهارديدست، بيخزان اينجا.
چي: جي ديدار ٿو گهرين، در ڏکن جو ڪرڪاءِ،
ڪنهن به بهار نه ڏئي آهي، خزان کان سواءِ هتي.

هر شيءِ تعليم ٿي گهري. سعيو ڪرڻ وڏو فرض آهي.
انسانيت جو به هڪ درخت آهي. ڪلھن کان مٿي جيڪو سر آهي سو
پيوند ڪري مرشد جي صورت رک. پنهنجو سر نه سمجھه. ائين ڄاڻ
ته ڪلھن کان مٿي جيڪو سر مبارڪ آهي سو مرشد جو آهي.
مراقبي ۾ ويهجي ته پاڻ وچ ۾ نه اٿجي. ائين ڄاڻجي ته مرشد ويٺو
آهي. اک پٽي به صورت مرشد جي سمجھه. هڪ ٿي ته پوءِ پيائيءَ
جي ملڪ مان نڪرندين. ويٺي کان پوءِ وجود وسريل هجي ۽ محويت
۾ هججي.

رب جي نالي جو بچ ڳرو آهي، سو پلي ڪري لونءِ لونءِ ۾
سمائبو اچي. جيئن ٿورو آهي، پنڌ گهڻو آهي. مرد ٿي ته پوءِ معرفت
جي ميدان ۾ اچين.

معرفت ۾ ماڻهو اچي، ٿانهجي ٿانءِ پيو،

لٽي ڪڙهه قلوب تان، وڏي سڏ ويو.

معرفت ماڻهو اکر هڪڙو آهي. رب جي نالي کي ائين وٺي

ويجي جو وري پاڻ نه چڻي سگهجي. اک جي محبت سر سان هجي.
هينئر ماڻهو واندو آهي، وري ههڙي مهل نه لهي سگهبي. هاڻي ٻيو
سڀ ڇڏي ويهي رب ياد ڪر.

دادو دعويٰ دور ڪر، بن دعويٰ دن ڪٽ،

چندين سوداگر چل گئي، اين پساري دي هٿ،

پولا ڪسي نه توليا، جس توليا تس گهٽ.

مرد تي رب جي ڪي وٽ ته اڳيان مردن جي جماعت ۾
ڳڻجڻ. سواءِ رب جي ساري عمر برباد ٿي وڃي.

مردان ڪم مردان،

جو جدا رب ڪنون رهندي،

تنهندا ڪالا منهن ڪرندا.

هتان ته اچي وقت ڀريو آهي. شل اڳيان هلي ڪو مردن جي
جماعت ۾ پشيمان نه ٿئي. جي ڪٽڻ ڏانءِ نه اچي ته رنڊا روڙجن، ته
به تارا نه چنجي. چڇي ته وري ڳنڍجي. وسري وري ياد ڪجي.

يار ڪنون دم ڌار ٿيو، بي درد وندڻ دي ڪار نهين،

ٻانجهون ويڪڻ يار سڄڻ دي، دل ڪون قوت قرار نهين،

شهرت تي بدنامي ڪنون، دل عاشق نون ڪوئي عار نهين،

حمل ڪون هر دو جهان وڃ، درست بنان در ڪار نهين.

”ڪٽ ڪٽيندين ڪيترو، وڃي ڪر سوداگر يار“

سوداگر چوندا آهن رهنما ڪي، رهنما مرشد ڪي چوندا آهن
جيڪو دل وٺندڙ آهي.

اڪ ڏهاڙي مرشد آڪيا، چوڙ خلق دي ياري،
اڪ نان اسانڌا ياد رکين، پيا ڏونهين جهان وسارين،
دنيا دي وچ جو دم جيوين، نال توحيد گذارين،
باهون عشق الله دي سچو، ٻي سڀ ڪوڙين ڪارين.

تون هڪر هيڏانهن اچ ته ويهي ڪجهه صحبت ڪريون.
اُتي سڀني جو وڏيرو ٿي ويهي رهيو آهين. بي پرواهيءَ رڳو رب کي
تي جڳائي.

مون کي آيو يار سنيھڙو، اڏر پڪيئڙا پار پرين جي،
قاصد قدمن تان قرباني، گهوري گهريان جي، توتان جاني،
هل ته پسون پنهنجو ڏيھڙو.

الله سائينءَ جي امن آمان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.
دعائون سڄيءَ سنگت کي چوندا.

دعاگو: نقير محمد فقير صوفي قادري

خط (60)

محب الفقرا، دوست، درويشان صادق اليقين.

بعد دعائن جي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير
ٿا گهرون.

مطلب ته هيءَ هڪڙي ساعتڙي آهي سو رب رب ڪندا هلو.
دم سان پریت هجي ۽ سونهون نظر مان نه ڪڍجي. دم تي ڪاھ
ڪريو ۽ دم خالي نه ڇڏيو. ماڻ خالي نه پرڃن. آدم به تڏهن آهي
جڏهن دم سان آهي. جي دم سان ناهي ته آدم ناهي ڪا ٻي صورت
آهي. سڀ ڪو تعريف دم جي ڪندو ويو آهي. دم زنده هجي ۽ دل

۾ دوست پڄائجي. جي ماڻڪ موتيءَ جو پورهيو لڳي ته ٻيا پورهيا
 ڇڏي ڏجن. رات سمنڊ آهي جنهن ۾ ونجهه ڪونه ٿو لڳي. موتين جو
 پورهيو به انهيءَ سمنڊ ۾ آهي. جيڪو ساڻي منجهائيندو انهيءَ رات
 ۾، اهو موتين جو پورهيو ڪندو، موتي معرفت جا، هيڏي سج لهي
 هوڏي اڀري انهيءَ وچ ۾ هڪ دم به خالي نه وڃي.

”مفتي منجهه وهاءِ، ته لهيئي ڪاڻ قاضيءَ جي“

اصل پڇاڻوئي لهي وڃي! دم آهي پڪي ننڍڙو، نه پير،
 جهنب، نه پر، ڪاڻي موتي.

{ چڙهه ٿي ٿي ويڪيا تماشا، اي من حيرت وڃ آڳيا،
 ڪراڙي پيڙ بگهڙون پڪڙيا، اک چڙا سمنڊ سڪا ڳيا.

دم جي ڌمال لڳي پيئي ٿي. حياتيءَ جي چڙهائي جيڪا
 ڪالهه هئي سا رات نه هئي. جيڪا رات هئي سا هينئر ناهي. رات
 وڃي نند ۾، ڏينهن وڃي بڪندي. فڪر رکجي جو حياتي ويندي رهي
 ٿي. روزگاريءَ جو دليل نه ڪجي جو رازق رب ڪريم آهي. سندس
 دائم ديگ چڙهيل آهي. هر شيءِ کي پهچائيندڙ آهي. هر شيءِ جو
 مالڪ الملڪ آهي، باقي سڀ بهانو آهي. جڏهن ماڻهو سمجهي به
 ٿو پوءِ وري هٿ ٿو ڪري. جن خطا ٿو ڪري. هر حال ۾ به رب نه
 وساريو. تڏيءَ ڪوسيءَ پوئل هڃجي. من اٿن پهرن ۾ ڪو دم هٿ
 اچي! جيڪو پنهنجي رب ڏانهن فراموش آهي، اهو دنيا دار آهي.
 عبادت به اها جيڪا خالص پنهنجي رب کي راضي ڪرڻ لاءِ ڪجي.
 هڪڙا ماڻهن کي ڏيکاري عبادت ڪندا آهن. رب ان جو اُجورو به ڏئي
 ٿو، پر موالين کي. سو رب ياد ڪريو، پر دل سان. ماڻهو دل ڏيئي
 ڇڏي پنهنجي رب ڪريم کي. بندگي به نياز آهي. بندگي بنان نياز
 جي، بيفاندي آهي.

مٺا ٻولڻ، نَوَ چلڻ، هٿون پي ڪجهه ڏي،

رام رحيم اس دي جهولي، سي ڪيون جهنگل ڍوندي.

الله سائينءَ وٽ جي وڃجي ته اها شيءِ وٽس ڪٿي وڃجي جا

وٽس نه هجي! نياز، چاڪاڻ ته هو پاڻ بي نياز آهي. رب لاشريڪ
جنهن جو شريڪ نڪو ٿاني، نه حجت جي جاءِ نه ڏوراهي جي جاءِ،
باقي سندس لطف ۾ هر وقت اميدوار رهجي.

الله سائين کائي ڇا ٿو؟ خودي، خلق خراب ڪهڙيءَ عادت
ڪئي آهي؟ بچو خوديءَ خلق خراب ڪئي آهي. خاصا ڪائن، خاصن
هنڌن تي سمهن، خاصا لٽا ڪرڻ انهن ڳالهين هن کي خراب ڪيو
آهي. خودي لٽي ۾، کاڌي ۾ ۽ جتي ۾ به آهي ۽ پائڻ خراب ٿو
ڪري.

پائڻ پتو پاڻ، لڳي چڻنگ چٽ ٿئي،
جنين پائيو پاڻ، ڪيائون توائي تئين کي.

سو لٽو ڪجي ٿلهو. سنهو لٽو نه ڪجي. جيڪو پاڻ کي نيڪ
سمجهي پاڻ کي نيڪن سان گڏيندو ته مان نيڪ آهيان ته اهڙو بچڙو
ٻنهي جهانن ۾ ڪونهي:

”اگر خود را به نيکان شمردي، بدي“

انسان ۾ يا خودي هوندي يا خدا هوندو. هيءَ احدث جو
میان آهي:

”پن ترارين جاء، ڪانهي هڪ ميان ۾“

رب ٿو چوي ته مون جنهن مطلب تي توکي بيهاريو آهي اهو
مطلب تو ڇڏي ڏنو آهي. جنهن مطلب تي مون حيوانن کي بيهاريو
آهي. حيوان ائين انهيءَ مطلب تي بيٺا آهن، تون حيوانن کان به پري
آهين. مطلب وحدت کي ۽ وحدت هيڪڙائيءَ کي چوندا آهن. ماڻهو
بچو سڀني وصفن سان آهي.

زياده خير دعا، ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. رب
مهربان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

ڀاڱو ٽيون

فقير صاحب جي ٽيپ ٿيل رهاڻ

رهائڻ

فراموشي سڀ نند آهي، جا دل فراموش آهي پنهنجي رب
ڏانهن، اها ڪچهريءَ ۾ اک پٽي به نند آهي، جن جيڪو وساري ٿو،
سو وسري ٿو، جيڪي ڪري ٿو سو هر ڪوئي پاڻ سان ٿو ڪري.
توڙي چڱي ڪنهن سان ڪري ته به پاڻ سان ٿو ڪري، جي مدد
ڪنهن سان ٿو ڪري ته به پاڻ سان ٿو ڪري. جيڪي پئي سان ٿو
ڪري. اها سڀ پاڻ سان ٿو ڪري. پنهنجا ڪيل ڪم سڀ سڃاڻندو
هلي. هڪڙا ته پنهنجا اعمال ڏسي پيا خوش ٿيندا. هڪڙا ته پنهنجا
اعمال ڏسي اُتي پيا ڊڄندا ته الائي ڇا ٿيندو؟ مري ته هر ڪوئي ٿو
وڃي پر مٿي کان پوءِ گنهگار تي عذاب بيهي ٿو. تڏهن ٿو چئجي ته
خدا جو خوف وڏي عبادت آهي. اڄ بيخوفي ملڪ ۾ اهڙي آهي جو
ماڻهو ماڻهوءَ کان ٿا ڊڄن. ڏسو ڪون ٿا؟ الله کان ڪو ورلو ٿو ڊڄي.
نه ته ماڻهو ماڻهوءَ کان ٿا ڊڄن، اڳي انهن ڪون هو. اڳي اهو علم ئي
ڪون هو. نڪو سنڌي، نڪو اڙدو، نڪا انگريزي، فارسي هوندي هئي
ڪن خاندانن ۾، پيا وائڻا اکر هوندا هئا. لکپڙهه ڪانه ڪندا هئا،
رڳو ڳالهه ڪري ڇڏيندا هئا. توڙي سڳابندين جون ڳالهيون، توڙي ڏيڻ
وڌڻ جون، جيڪا ڳالهه ڪري ويا پوءِ بس، اها پاڙيندا هئا. هينئر ته
لکپڙهون ڪري به ڦريو ٿا وڃن. ساڳا واڱا ماڻهو ئي ڦريو ٿا وڃن.
ڪلام الله شريف ۾ رب ڪريم ٿو چوي ته ڪو ڪنهن سان اقرار
ڪري ٿو زبان جو، قلب جي توفيق سان، پوءِ وري اها زبان لڪائي ٻي
زبان ٿو ڳالهائي، رب ٿو چوي ته ڪافر آهي!
جيڪو الله سائينءَ کان ڊڄندو، اهو ماڻهن کان نه ڊڄندو.

جيڪو وري ماڻهن کان ڊڄندو آهو الله کان نه ڊڄندو. ائين ٿيندو آهي. هيءُ جهان گپ آهي. هن ۾ ترڪٻازي آهي ڏاڍي. هن ظاهر جي گپ ۾ پير ترڪن، زبان ترڪي، اک ترڪي، هٿ ترڪن، آهو ڌڪ آهي ڳاڻي ۾ جو. جيئن پل صراط جو ڌڪ هجي. هي پل صراط تان ٿو وڃي پيو. هٿن ڌڪن کان بچي هلي ته اڳيان ڌڪي ڪونهيس ڪو. جيڪو هٿن ٺهي جڙي هلي پوءِ انهيءَ کي الله سائينءَ وسوئي ڪونه ڏنو آهي. رب چوي ٿو ته مان توکي ويجهو آهيان. هيءُ چوي ٿو ته تون ويجهو آهين، پر مان پنهنجي جدائيءَ جون دانهان ٿو ڪريان. پيو تون ويجهو آهين. ويهي رب ياد ڪريو، نه ته پوءِ ياد ڪندو. هيءُ مهل چڱي آهي حياتيءَ جي. انهيءَ حياتيءَ تي سڀاڻ تائين به ڀروسو ڪونهي. ماڻهو بيٺو آهي ته به وڃي پيو ٿو. جي ستل آهي ته به وڃي پيو ٿو. جيئن ڪراچيءَ جهڙي بازار ۾ ماڻهو گهڙي هلندڙ ٿئي، نيٺ وڃي نيڪال ٿيندو. هيءُ به زماني جي بازار ۾ هلندڙ آهي. نيٺ نيڪال ٿيندو. جا دل فراموش آهي جن اڃان اڪي نه پٽي اٿس. نادان آهي پنڌن ۾ ٻڌل آهي. رڳو پنهنجي وصفن ۽ عادتن ۾ ٻڌو ويٺو آهي. چرڪ ڪونهيس، بيخوفائي آهي. اک به سڀيئي پنڌن چٽي وجهي، پر چرڪ ڪونهي، چرڪ هجيس ته سڀيئي پنڌن چٽي وجهي. پري کان ئي هڪل ٿيندس ته زبرددار! هاڻي گهمي اهڙي جهان ۾ آيو آهين جو تولا، ايتري زمين ناهي جو اُٿي پير رکين، پوءِ اک پٽيندو پر پوءِ انهيءَ کي ڇا ڪبو؟ هيءُ هڪڙي مهل آهي سڀ وقت هٿان پيا ٿا وڃن:

”اڀني آپ نون سمجها، پنهنجي نال تيڏا ڪيا“

دانهون ڪريو پيو دان گهرين، ڳجهو نٿو ڳالهين،

ٻوڙا ٻوڙو پاڻ جيئن، ٿو ڏاتار کي پڙائين،

سڏ ڪيو ٿو سڏائين، هٿ ستر معلوم آهي سڀڪي.

هٿ ستر به معلوم آهي. هيءُ اچڻ وڃڻ به معلوم آهي.

ڪچهريءَ ۾ ڪو ڳالهه اهڙو آهي جو ڳالهه ڪندي ماڻهو ڪافر ٿي ٿو وڃي. وري ڪا ڳالهه اهڙي آهي جو ڳالهه ڪندي رب پيو راضي

ٿيندو. اها به ڳالهه، هوءَ به ڳالهه. هيءَ جهان اهڙو آهي، ڪنهن
سنياريو ڪنهن نه سنياريو. چي ياد ڪر، نه ته پوءِ ياد ڪندين.

اچو ته ٿيو آهين، پر اندر اچوئي نه ڪرين،
اڳين عادتَن کان، لڪَ نٿو لاهين،
انهيءَ دغا جا دانھين، ٿيندءِ لڪَ لطيف چئي.

پوءِ ڇا ڪجي؟ چي ماڻ ڪجي!

ماڻ ڪر مَ چو، ڪو جهو ڪنهن مَ ڪه،
منديون سنديون ڳالهڙيون، تون سڀني جون سهه،
ته تنهنجو گپ مان گڏهه، پوري سوڌو ٻاهر ٿئي.

پر ايترو به ڪو سهي نه! بارگير ٿئي. اهو سهندو جيڪو
بارگير ٿيندو. پر وهت ئي بارگير پيو وڻندو. بارگير پلو آهي. پوءِ
ڪهڙي صلاح آهي؟ ويڪيا درشن، اُتر يا پاپ، سبحان الله!

ساري رات نه سمهجي. ساري رات جو پلا سوڙ ۾ پيو هوندو
ته انهيءَ کي لڏي چوندا آهن. اهو ڄڻ لڏين جي جماعت مان اُٿندو.
ساري رات نه سمهجي. پوئين رات اُٿجي. آهي ته اڌ رات کان
پوءِ مڪيار. ڇو جو اڌ رات کان پوءِ رات ڳالهائي ٿي. رات هلندڙ آهي،
هلندڙ شيءِ سڀ جيئري آهي. اڌ رات کان پوءِ رات ڳالهائي ٿي، پر
ننڊ وارن سان. جيڪو ويٺو هوندو انهيءَ کي نه چوندي. ڇا ٿي چوي؟
چوي ٿي حيف هجنئي! مون وهامندي ٿي وڃان. تون ننڊان ٿو ڪرين!

”ننڊ نياڳي گهرون ساڙي ويهه سمهڻ کي“

ننڊ نياڳ اڪر هڪڙو آهي. فراموشي سڀ ننڊ آهي.
فراموشي نه ڪجي. اڌ رات کان پوءِ اُٿجي. جي اڌ رات نه اُٿين ته ڏيڍ
پهر رات جو اُٿ. پوءِ جيئن نه ڪاوڙ مان چئجي. نه ته به اڌ پهر ته اُٿ!
انهيءَ انسان جي صورت کي ٿو چوي.

انسان جي تعريف ڪلام الله شريف ۾ آهي. جنهن جو هادي
رب ٿو ٿئي. انسانيت ۾ انهيءَ کي ٿو آڻي. پر گهري ونو. ڏسو ته
ڪهڙي بازار ڪلي بيٺي آهي! جا شيءِ گهرو ٿا، مليو ٿي. زال گهرو،

جي رب گهرو ته پنهنجي رحم ڏانهن بي اُميد ڪنهن کي نه ڪيائين.
 ننڍو ٻار انگل ڪندو ته مائٽ وسيلو آهيس. ان سان ڳالهه ڪندو،
 هيءَ جا ٻي مخلوق جيڪا به آهي، هيوان وغيره سي پنهنجي رب کان
 گهرندا آهن، جيئن ننڍا ٻار گهرندا آهن، جا شيءِ گهرو سا ملي ٿي
 پئي. پر ههڙو وقت حياتيءَ جو ملي نه سگهندو. هيءَ لڪ اهڙو
 آهي، جو ڪئين دانا ديوانا ڪري ڇڏي، هيءَ به لڪ آهي هڪڙو،
 اڃان به لڪ لنگهڻا آهن. چي!

”لڪن جالوڏا، شل ٿاب پونئي سسئي“

ڪاف ڪرم دي هڪ رتي پلي،

تولا عقل دا ڪم نهين آوندا هي،

حضرت سليمان تي حضرت يوسف پنهنان فخر ڪيتا،

تنهن نال رب صاحب ڪيا واقعا پاوندا هي،

جو حضرت سليمان ٻائاري دا ٻالڻ والي،

تي حضرت يوسف وچ بازار وڪامندا هي،

اي ويڪولا ٻالي ميڙي رب صاحب دي، ميان علي حيدرا،

جو رب صاحب چڙيان دي هڻون باز ماروندا هي.

رب جي بي پرواهين کان ڪامل به ڪنهندا ويا. پوءِ پلن ۾
 آهي مومل جي منزل جو. ماڻهو لتو ڪپڙو ڪري ٿو پر جهڙو سهڻو
 هدايت سان ٿو ٺهي. تهڙو ٺٽي ڪپري سان ٺٽو ٺهي:

”وڪر ڏيرئون ڏير، پروهائو ويسلا“

اڄ انهيءَ طرف جو خريدار ڪٿي آهي؟ ڪٿي ڪٿي ٽمڪي

ٿي باهيڙي.

بر بيابان انهيءَ ملڪ کي چئبو آهي، جتي ڪو ڪنهن جو
 ساڻي ڪونهي. اهو ملڪ به اهو آهي، پر فڪر ڪونهيس جو معنيٰ ۾
 اچي، ٻيو وري بر بيابان انهيءَ ملڪ کي چئبو آهي جو آيو ٿڪيئي
 ڪونه، هر ڪو هليو وڃي. اهو به انهيءَ ملڪ کي بيابان ٿا چون. جن

ماڻهو وڃڻ وارو آهي. هڪ گهر ڇڏي ٻئي گهر مهمان آيو آهي. پوءِ
مهمان ڪيترو ٽڪندو!:

”ڪٿو گهڻو گهر ٿورو ٻاهر ٻانهن نه لوڏ“

”ڪٿڻ ٻاجهون ڪيئن، اڳيان هلي ڪاڏهون ڪندين ڪپڙا“

وري ٻئي هنڌ ٿو چوي ته:

”ڪٿو ٿورو ڪنڊ گهڻو“

پر

”ڪيتو ڪٽيندين ڪيترو تون وڃي ڪر سوداگريار“

پر ههڙي مهل حياتيءَ جي وري ڏسي سگهبي ڇا؟ هيءُ
هڪڙي مهل آهي، پر ڪو سنڀاري، بادشاهن کي دل سان لڳي آئي
بادشاهيون ڇڏي ويون. بوعلي قلندر تاتار ولايت جو بادشاهه ۽ اسان
جي ڀرسان ڏهه ڪوهه هتان ادھر سلطان بخاري جو بادشاهه،
بادشاهن کي دل سان لڳي آئي، لنگ لڳي ويو، بادشاهيون ڇڏي
ويون. پيرن کي دل سان لڳي آئي، تنبو طولان ڇڏي ويا، بنديون
سيرانديءَ ڪري سمهيا.

سنبھي سمھين، صبح سمھين، توکي سمھڻ آيو ساءِ،

ايت اوڏيائي نه اچين، توکي مت نه آچي ماءُ،

اي ڀر ڀوري ماءُ، ڪا هنئين سين لاءِ.

چوي ٿو ته ڪا ڳالهه دل سان لاءِ، رب ٿو چوي ته تنهنجي
سڀني ڪمن جي جوابداري مون تي آهي، ظاهري توڙي باطن، نون
هونئن اچي اجايو ٿيو آهين. مون توکي حياتيءَ جي بادشاهي ڏني
آهي، پر ساري بادشاهي وڃائين پيو ٿو، سعيو ڪجي. ڪنهن ڪم
تي سعيو ڪري ٿا اٿو، ڪم پورو ٿي ٿو اچي، سعيو هجي.
هر ڪوئي پاڻ مان راضي ٿيندو ويو:

”پاڻ پنهنجي پاڻ ۾ پيهي جن ڏٺو، ڪرمن جو چئو ڦاڙي تن ڦٽو ڪيو“

هينئر پارسن ڀرين ويجهو آهي تڏهن ٿو چئجي. اولياءُ مثنويءَ

وارو صاحب ٿو چوي ته ارمان آهي اوهان جو اسان کي، جو گهر جو مالڪ پنهنجي گهر ۾ وڃائي ويهي رهيا آهيو. مالڪ، خالق، رازق رب ڪريم هر ڪنهن ڏهون آهي پر هادي ٿي هدايت ڪنهن ڪنهن سان ٿو ڪري. ڏسو ته هدايتون مائهو به ٿورو آهي. ڪو ڏسجي ٿو! بي خلق خدا جي گهڻي آهي، جيڪي ڪري ٿو سو پاڻ سان ٿو ڪري. وساري ٿو ته وري پاڻ وسري ٿو. خلق کي ڪهڙي سڏا اڪرڻي ڪونه ٿو اچين! زماني جا مائهو آهن. آئيني ۾ منهن هڻندو ته پاڻ کي ڏسندو. مائهو پنهنجو آئينو ئي پاڻ ٿي آيو آهي. پاڻ ۾ نظر هجي. ڪم زماني جا حلال و جَهه جا نين به ڪيا آهن. ڀلي ڪجن، پر رمز پاڻ ۾ لڳل هجي جو وهامندي ٿي وڃي.

زماني ۾ پياري شيءِ ڪهڙي آهي؟ جن ساهه پيارو آهي! اها پياري شيءِ ته وڃيس پيئي گهر منجهئون:

”دم دم ڌمال دم کي، ڪرني نه فراموش“

هيءَ هڪ ساعتڙي آهي، سڄي جهان ڏي پيو ٿو وڃي. توڙي سئل آهي ته به وڃي پيو ٿو. توڙي ڪٿي ويٺل آهي ته به وڃي ٿو. بازار ۾ گهڙيو ته هلندڙ مائهو هوندو. نيٺ بازار مان نيڪال ٿيندو. هيءَ رنگپور جي بازار آهي، انهيءَ ۾ ويٺل آهي ته به وڃي پيو ٿو. جي سئل آهي ته به وڃي پيو ٿو. پر وڃڻ راه سان چڱو آهي. پيراهو شل نه وڃي. پنهنجي حياتيءَ جو خير گهرجي. شل مول سلامت پهچي ته به لڪ آهي. جي وڃي مائهو رسيو ته به لڪ آهي، نه ته راه جو مرڻ ئي پلو آهي. پيراهي وڪ ٺي چڱي ناهي. وڃيئي وڃي پيو ٿو. پنهنجو وڃڻ به ياد ڪجي. چئبو آهي ته ياد ڪري نه ته پوءِ ياد ڪندين. اها مهل اهڙي آهي. حلال وجهه جا ڪم ڀلي ڪر ڪريو پر رب نه وساريو. جيڪي ڪم ڪري ٿو سي ڇڏڻ ئي ڇڏڻ وارا. پنهنجو دشمن ئي پاڻ آهي، ٻئي جو ڏوهه ڪونهي، جيڪي ڪري ٿو سو سڀ پاڻ سان ٿو ڪري. ليکي لڳ ڪونهي. رب نه وساريو. خيال سان رهو. ٽپهريءَ ۽ اسر جو پويون وقت چڱو آهي. ويهي پنهنجو رب ياد ڪجي.

ريل مڙهي ريل، پر رمز تڪي آهي ريل کان. ريل جيسين
 ڪانٽو مٽائي تيسين جي خيال ڦيراءِ ته جن ماڻهو ويٺو آهي بمبئيءَ.
 بمبئي ولايت آهي پر رڳو نهارڻو آهي، پر نھاري به. رمز پاڻ ۾ لڳل
 هجيس. اولياءِ انبيا سڀ پاڻ مان راضي ٿيندا ويا. هينئر ويجهو آهي،
 اک ٻوٽي وڻيون لڳنديون. هي جيڪو وجود آهي، مائي آهي. عقل
 ڪير آهي. مرشد سبڻ ٿو وجهي. پوءِ ورتو ولوڙي ٿو مڪڻ ڪڍي من
 مون. پوءِ معرفت ولوڙي ٿي. جن معرفت ۾ آيو ته الله سائينءَ هن کي
 ماڻهو ڪيو. کي سڀيئي ولوڙين ٿا ڇا؟ هر گهٽ ۾ لعل آيل آهي.
 ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو:

”جنين هٿ ڪئي تن حق ڏٺو، پيانست نادانان“

جن جن هٿ ۾ سعيو ۽ ادم ڪيو. جن هٿ ۽ سعيو ۽
 ادم ڇڏي ڏنو تن کي بي هٿ ٿا چون. دم دم تي سعيو هجي، پر
 جي ڪم هاج ۾ ڏسو ته ڪا گهڙي وسري ٿو ته وري به ياد ڪجي.
 ائين ٿيندو آهي. پونر گل تي وهندو آهي پوءِ گل جي مشتاق وٺي
 وري به اڏرندو آهي. اڏري آيو سير ڪري وري به اچي گل تي وهندو
 آهي. ماڻهو ڏسي ڪم هاج ۾ وسري ٿو وري جو آيو ڪم هاج لاهي،
 وري به نام سان هججي:

”او خاص خداوند هي، حق پاڪ خداوند هي،

گهي شرف بوعلي، گهي ابيچند هي“

اپني آپ نون سمجها. چوي ٿو ته پنهنجو پاڻ کي سمجها.
 جنهن کي سمجه ناهي تنهن سان تعدي آهي. سمجهڻ ۾ سڄي علم
 جي بحر ۾ درڪار هڪ نقطه جي آهي، ٻيو جن ليڪن ۾ پيو
 گهمندو، وري به انهيءَ نقطه تي ايندو تڏهن مطلب کي لهندو. سو اهو
 نقطه نه ڇڏجي. جي انهيءَ نقطه سان آهي ته سڀ علم سان آهي:

”علمتون بس ڪرين وي يا، اک الف تينون درڪار“

درڪار هڪڙي الله جي آهي، ٻيو انهن ليڪن کان بچ پري.
 تون هل هنئين سين هوت ڏي. نئون دم نئون سعيو. جيڪي هت اچي
 سگهي. بيڪمون ماڻهو هن گهر ۾ ئي نٿو وڻي هتي. هيءُ ڏيساور
 آهي. هن گهر جي ڪم لاءِ آيو آهي. پنهنجي گهر جيڪي ويا سي
 وري نه آيا. پنهنجي گهر جي ڪم لاءِ آيو آهي. عبرتخانو آهي. هيڏي
 هوڏي ڏسندي، ٻڌتي ڦري ويئي آهيس. پر جي موتين جو پورهيو هت
 لڳي ته ٻيا پورهياڻي ڇڏي ڏجن. اُهي سڀ دم معرفت جا موتي آهن.
 جن کي دم جو قدر پيو، اُهي ٻنهي جهانن تي هڪ دم ئي نٿا ڏين.
 دم ٿيو اچي ٿيو وڃي نالي رب جي سان. جنهن مهل وسري ته وري
 ياد ڪجي. يادگيرائي انهن کي پنهنجا ٿو ڏئي. جنهن کي پنهنجو ٿو
 ڪري. جا دل رب وساريو ويئي آهي. ننڊ آهي. ڄڻ اڃان اکئي نه
 پئي اٿس. هڪڙن کي الله سانين، سنجرندي سمجهاڻي ڇڏيو، هڪڙن
 کي چوندڻي، نه ته به وهي، ۾ سنڀاري وڃڻ اُها عادت نيڪن ۽ نين
 جي آهي. سو به انهيءَ نام جي نالي سان. اُهي دم بي بها موتي
 آهن معرفت جا. سواءِ نالي رب جي نه وڃانجن. فراموشي سڀ ننڊ
 آهي. هيءُ پنڌ آهي مردن جو ۽ اوليائون جو. هيءُ عارفبازي آهي. هي
 جيڪي زماني وارا آهن اُهي به راند ڪيڏين ٿا، پر اُها ٻاراڻي راند
 آهي. ڄڻ اتي ڏڪر ڪيڏو آهي. مرداني راند اُها آهي ڄڻ نه وسري
 نه وسارجي. جي وسري ته وري ياد ڪجي. بيتاري اولاد ئي چڱي
 ناهي. تار سان هڃجي. چوي ٿو ته دم دي سرت سنڀال رکو جو دم
 هي اسرار الاهي دا! بيدل ڪر دم دي منظوري، پيو پنهنجو اصل ياد
 ڪجي. قبر، مسڻ ۽ ٻيا به هن تي ڪم آهن.

چي پنڌ ساروئي ڪيچ جو اهو تو مٿي آه،
 اهو پنهل پچاءِ جيڪو منزلان معاف ڪري.

جيڪو پاڻ تي کيس آهيس. واردات آهيس. اها سنڀارجي.
 موت ياد ڪجي. اڄ بيخوفي ملڪ ۾ گهڻي آهي. بيخوفي کان رب
 وسري ويندو آهي. خدا جو خوف ڪونهي. خدا جي خوف کان ڪامل
 به ڪنڊا ويا آهن:

”ڪيچي ڪهندا ويا، چوندا ويا ته ونجوات وندرجي“

چي ڪنهن راه سان هلجو. مرشد راه وٺائيندو آهي، پوءِ به
 چوندو ايندو ته وڪ وٺائيندو آءُ، راه وٺائيندو آهي جو هونئن ماڻهوءَ
 جي عمر پيراھي ٿي وڃي.

ساوڻ آيا ماه سھيلا، تون به مَرَت وڃاوين،
 پنهنجي مند چي ويهي نه وڃا،
 جوڌئون جوڙا سائين والا، توڪل ٻچ رلاوين،
 عشق غبار دا جوڙ ڪھاڙا، تڪبر ڊهان ڊاهين،
 جھار دليل اتي نه ڪوئي، چونڪي عشق چڙهاوين،
 صبر دا ڏي لوڙها، ميان شاھ باهو دم راکا پلهاوين.
 چوي ٿو ته صبر ڪر جو دم اجايا ٿا وڃن. دم راکا پلهاوين.
 چي دم خبردار ڪر، پيو صبر ڪر.
 جتي منزل ماڻ ڄي، اتي ٻي منزل ڪاٿي ڪانه،
 عرض زمين آسمان جا، وڃي ڏنا ماڻ مڪان.
 صبر ڪجيئي ايتري لاءِ ٿو ته متان دم وڃن.

ڪنهن اولياءَ صاحب کي بخار ٿيو. صدا ڪيائون ته ٽپ ٿي
 پيو آهي. ٻولي ٿي ته ڪنهن طبيب کي ڏيکار. چي قبل منهنجو
 طبيب به تون آهين، ٻولي ٿي ته گهڻي جي ڪل سڄر هجي اها جان تي
 چاڙھ. هن ڪل چاڙهي بيماريءَ نه ڇڏيو. وري به صدا ڪيائين. وري
 ٻولي ٿي ته طبيب کان پڇ. پوءِ طبيب وري اها گهڻي جي ڪل
 چاڙھيس ته ٽپ ڇڏي ويو. چي اهي منهنجا موڪليل آهن. انهن طبيبن

ڪي راياءِ منهنجا پيل آهن. دوا ظاهر جي پلي ڪريو. رکيل شاهه
 سائينءَ کي خواب ٿيو. بيمار هو پوءِ چڱو ٿيو. خواب ٿيس ته هاڻ
 الله سائينءَ توکي خوش ڪيو، پر طبيبن به توسان گهڻي مهرباني
 ڪئي. چيائين ته قبلًا! اها اوهان جي مهرباني آهي. ڇي نه بابا اها
 طبيبن ڪئي آهي. دوا طبيبن جي به لڳي ٿي. دوائون آهن ٿي بيمار
 جون. هڪ ته اها شرعي جيڪا طبيب ڪندا آهن. جي انهيءَ مان
 چڙهي نه لک. نه ته پوءِ اڱڻ جي اڳيان خيرائتي پيئي بکڻي اُچئي کي
 ڪارائجي. اها به دوا آهي. جي انهيءَ مان چڙهيو ته واهه نه ته پوءِ دعا
 دوا آهي، پر دوائون اُهي ٿي آهن. اول شرعي، نه ته پوءِ اڱڻ جي
 اڳيان خيرائتي پيئي هلي بکيو اچيو پلي کائي وڃي اها به دوا آهي.
 نه ته پوءِ دعا دوا آهيس.

پريل شاهه سائين رحلت ڪئي. مهمان پئي آيا. آڏيءَ منجهند
 کان پوءِ ماڻهو کائي پي سٽا آهن محسن شاهه سائينءَ چيو ته گهوڙو
 وٺو گهوڙو وٺو. فقير اٿيا ڏسن ته مست هڪڙو کائي جي گهوڙي تي
 چڙهيل، جيئن ٻار چڙهندا آهن، آيو. فقيرن کائي جو گهوڙو وٺي
 ٻڌو. سائين محسن شاهه حقو ورائي ڏنس. هن هڪ وزم ڪيو،
 پيو ڪيو، ٽيون ڪيو. سائين محسن شاهه تيسين اٿيا ماني آڻي
 ڏنائونس، اها ورتائين. اها کاڌائين. گودڙيءَ جي هڪ رلي اها به آڻي
 ڏنائونس. اها ورتائين. وري چيائين منهنجو گهوڙو چوڙيو. کائي واري
 گهوڙي تي چڙهندي اهو ٿو پرواز ۾ وڃي. ويو هليو. فقيرن پڇيو
 سائين هيءُ ڪيئن آيو؟ ڇي بابي جي فاتح ڪرڻ آيو هو. فقيرن چيو
 ته سائين هن ته رضا خدا جي ڪئي ڪانه. سائينءَ چيو ته حقي جي
 وزم ۾ ڪيائين. هڪڙي وزم ۾ رضا خدا جي ڪيائين، ٻئي وزم ۾
 موڪلايائين ٽئين وزم ۾ رليءَ جي گودڙي گهرائين. پوءِ گودڙي ڪئي
 هليو ويو:

”سي مون ڏاڻا ماءُ، جنين ڏٺو هو پرينءَ کي“

هينئر آخري وقت آهي. سالڪ لنگهي ويا. جيئن راهه کڄي وڃي باقي وڃي ڪڍي پڄي، تيئن اسين ماڻهو هينئر ڪڍي آهيون. سالڪ لنگهي ويا. هيڏانهن اسان ڏي هڪڙو مري ويو. پوءِ قدرت حق جي سان جاڳي پيو. وهنجاريائونس سهنجاريائونس پر پوءِ جيئرو ٿيو. مون نه ڏٺو. اسان جو هڪڙو مائٽ هو انهيءَ اهو ماڻهو ڏٺو. تنهن مونسان ڳالهه ڪئي ته مون پڇيو مانس ته مري ويو هئين ڇا؟ چيائين هائو. ڇي پلا ڳالهه ڪر. ڳالهه ڪيائين ته بيمار هوس پوءِ وڃي سخت بيمار ٿيس. سپاهي آيا ڇي توکي سرڪار گهرايو آهي. پوءِ مونکي وٺي هليا. وڃان ته هڪڙي ڪچهري آهي وڏي، سڀ هيٺ ويٺا هئا. ڪچهريءَ جو سردار سو وري ڪٿ تي ويٺل هو. انهي جي سامهون مونکي آئي بيهاريائون. انهي پڇيو ته آندو؟ ڇي هائو. مون کان پڇيائون ته مرشد اٿيئي؟ پهريائين اهو پڇيائين. منهنجو ذڪر پڇيل هو سائين سلطان علي شاهه صوفي تجل شريف وارن کان. پر مون ذڪر خيال ڪمايو ڪونه هو، دل ۾ چونڊو هوس ته هاڻ مرشد وارو ٿيو آهيان. ائين دل ۾ سمجهندو هوس. هن پڇيو ته مرشد اٿيئي؟ ته مون چيو ته هائو! مرشد منهنجو آهي. ڇي ڪير آهي؟ مون چيو سائين سلطان علي شاهه صوفي، ڪو مونسان گڏ بيٺو هو. ائين ڪئي مونکي پانهن کان ورتائين. پوءِ هن ڏي نهاري سائينجن چيو ته هن جي اڃان مهلت آهي. اوهين حياتيءَ وارو دفتر ته ڪئي اچو. هو هڪڙو وڏو ڪتاب ڪئي آيا. ڪتاب ڏسي هنن چيو ته هائو برابر مهلت اڃا آهي. پوءِ ڇي ڇڏي ڏنائون. پوءِ ڇي ڇڏي ڏنائون. پوءِ ڪفن ۾ عضوا چوريم، پوءِ جاڳي پيس. پوءِ ڪي ڏينهن جيئرو هو. سو ٻڄو مرشد وارا ته آهيو. بي گرا ته نه آهيو! مرشد گروهه وارا آهيو. بي گرو ماڻهو

شل صبح جو به سامهون نه اچي ته چڱو آهي. صوفي رهبر وٽندا آهن. قلندر غوثن سڀني سونهان هتان ساڻ ڪنڀان. اُهي قلندر غوث سڀ رهبرن وارا آهن. ڪي بي گرا ڪين آهن. سڀني سونهان هتان ساڻ ڪنڀان. سونهين جي وڏي درڪار آهي:

”هرگر هرڏي حاضر ناظر جتي امڙ نڪو آيو“

خير اٿو ته پهرين رات اُتي پوئي آهي جتي امڙ نڪو آيو!

”ٻيون سڀيئي ٻن ڏيو هڪ نام صاحب چيو“

ٻيون ڳالهيون چي ٻن ڏيو:

هيڏي سج لهي هوڏي اُپري، انهي وچ ۾ هڪ دم به

خالي نه وڃي:

”مفتي منجه وهاءِ ته لهيئي ڪاڻ قاضيءَ جي“

پڇاڻوئي لهي وڃيئي. هي جو ڳالهائجي ٿو، ڪو ماڻهو ٿو

ڳالهائي ڇا! اهو خيال ٿو ڳالهائي. نه ٻئي کي خيال ڏجي. چي:

ساهيون ساهيون پڌ، سوريتن وڏو سندرو،

ڪيچ آگاهون پڌ، متان چپر ۾ چڙي پوي.

اهو سندرو ٻڌڻو آهي. رڳو چوي ٿو ته سندرو ته پڌ، پنڌ اڃان

پري ٿيو:

”اڻچونڊن ۾ چو، چونڊن چيو سار“

گنبد تان گولي ڪڍي ڇڏ ته نڪاءِ وڃي هيٺ ڪندي. ڳالهه

ڪڍي ڪر ته اها دل تان ڪري پيئي. وري ٻي ڳالهه ڪر ته اها دل تان

ڪري پئي. ڳالهه ٿي وسري ويئي ڳالهه ڪري وري پڇين ته اها ڳالهه

ياد اٿو؟ چي الاجي تو چا چيو! ڪنهن ڪنهن کي ڪل پيئي آهي پر

اهو به صبر ۾ رهي ته چڱو آهي. چي:

”سموري سرڪار مينگها ملنديءَ ماڻ ۾“

هو اولياء صاحب ٿو چوي ته صبر دا ڏي لوڙها ميان شاه باهو، دم راڪا ٻلهارين. چي صبر ڪري ويهي دم هلاء.

جنجي دل ۾ اٿئي پهر الله آهي آهي ماڻهو بي فيضا نه چٽيا. ماڻهو هن جهان ۾ آيو آهي ڪنهن فيض جي لاءِ. سو پنهنجو الله نه وساريو. آهي ڳالهيون ساڀيان آهن. جيڪي ڳالهيون ساڀيان آهن سي ساڀيان سمجهجن. اٺن پهرن ۾ من ڪو دم هٿ اچي. ماڻهو اهڙو به نه آهي. جائجي ته اهڙي به نه هيس:

”سدائين نه هوندا ساهه سان، اهي ملاحي جامينهن“

سدائين به هينئن هجيو ڇا؟ ڪو سدائين انهن آڪهين ۾ ويهيو ڇا؟ ٻچو ماڻهو وڃڻ وارو آهي. اهو ويهي پنهنجو خيال ٻين کي ڏئي اهو چڱو آهي ڇا؟ هر ڪوئي خيال سان رهي. خيال خدائيءَ کي ختم ڪري پوءِ ٿو ماڻهو ڳالهائي. ڳالهائجي پلي پر جيترو جڳائي. سڄو وقت ڳالهائڻ ۾ ڇا آهي؟ اها هڪڙي پونڪ آهي اچائي، سواءِ رب جي. جنهن جو دم تپيل آهي نالي رب جي سان، اهو هرڪو پاڻ ڏانهن خيال سان رهي. ماڻهو ڏسي ته اهوئي نهو پنڌ آهي. خلق خدا جي ڏسي ويهي رهيا آهيون. پاڻ ۾ وهو ته وري ويهي خدائي ڳالهيون ڪريو. هڪڙي ڏني دعوت، لڳي به ساڻ هئي. ٻار ٻچا هنن جا اچي ويٺا. مون ويهي صحبت ڪئي. پاڻ ۾ پيون چون ته آڏو فقير سائين ڇا ٿو چوي؟ ڄڻ خبرئي ڪانهي انهي طرف جي! هر ڪنهن جي آئي خبر پوندي. ماڻهو زماني ۾ وڃائجي ويا آهن.

امر مڃجي. چوي ٿو ته ذڪر ڪريو. پر ذڪر ائين ڪريو جو وجود وسري وڃي. نام جو ڳرو پڇ آهي. تڪڙ نه ڪجي، درجي بدرجي سمائبو اچي. اڃان به جيئن ٿورو آهي پنڌ گهڻو آهي:

”پرين چوڻي پڇ، تون آگ اوڏوئي نه اچين!“

عشق آتشبازي آهي. سسئي پنهنون اهي جي ڳايا اٿن اها اڙ
ڪئي اٿن. ڳالهه مڙبائي پنهنجي ٿا ڪن. بندوق جا توپجي هڻندو ته اڙ
ناهي هڻندو. اهي اڙون ناهيون اٿن. ڳالهه رڳو پنهنجي ٿا ڪن. ذڪر
سان سڀ شيءِ آهي. هي وڻ به ذڪر سان آهن. ماڻهو ڪونه هوندو
هو، پوءِ ڪنڊل کان پڇندو هوس ته وڻن ۾ ذڪر ٻڌين ٿي؟ ڇي هائو
سائين وڻ سڀ ذڪر پيا ٿا ڪن. جا شيءِ ڏاڻو موت جو ڏسي ٿي،
سڀ شيءِ کي دوست دل ۾ ياد آهي. چوي ٿو ته تنهنجن سڀني ڪمن
جي جوابداري مونتي آهي تون هونئن ئي اچي اجايو ٿيو آهين. گذر
کي ڪٿي پٺ پهرائ ته ڪرندو ڪيريءَ وچ.

هي هي جي نه هوءَ، ته جيڪر جيءُ جلي وڃي
سراڻ مٿي سيد چئي، ڪري رک رٿي،
سندي درد ڏئي، ٿي هي هي سان هيٺ ٿئي.

پرسو به لڳل هونديس ته هي هي به هونديس. جنهن دل ۾
هي هي ناهي اها دل آباد به نه آهي. جنهن کي لڳل ناهي ته لائي
ڏسي. جن ڳالهه دل سان لائجي سڄو ڪيس مٿي تي آهيس اها
خبر ٿي ڪانهيس. جيسو فقير ماڙيڄو هو. مون پڇيو جيسي کان ته
جيسا مٿو آهين؟ ڇي هائو سائين مٿو آهيان. جنهن مهل ڪٿي
اٿي هليا تنهن مهل رُنائون ڏاڍو. مثل ماڻهو ٻڄو ڳالهائ ٻڌي ٿو
پر زبان بند اٿس.

نڪي ويهه پنيور ۾، نڪي هاڙهي هل،
ڪوڙ به ڳالهائ ڪين ڪي، سڄي ساڪ ۾ سل.

جن جيڪو اسرار راز ورا ڏسن ٿا، اها ڳالهه نه ڪر. سڄي
ڳالهه اها آهي:

”بلاشاهه دي گل جهيڙا اپنا بيگانه“

وري به پنهنجي عادتن سان لڙائي ڪرڻي اٿس. عادت عضوو آهي. عادت پنهنجين سان لڙائي آهي. لونءُ لونءُ ۾ ساھ هلي ٿو. جي ڏڪر سان آهي ته لونءُ لونءُ ۾ ڏڪر هلي ٿو. لونءُ لونءُ رب گهري ته اهو پلو آهي. رب ياد ڪريو ته هلو. رب ياد ڪجي. پيا پنهنجا مسر قبر سڀ جوابداريون هنن تي آهن. رب ياد ڪري، اُهي سڀ مٿي تي اٿس. واندو نه رهجي. اک صورت ۾ لڳل هون. جيئن ننڍو ٻار هجي، ننڍو ٻار مائت جي پويان هلندو آهي. هي به اولاد آهي نه! سونهون نظر مان نه ڪڍجي. ڄاڻ ماڻهو هيڪلو ٿيو.

ويهي ڪين وڃاءُ، توکي هلڻو پوندو هوت ڏي،
 توکي ننڍن ڀاڱن جي، ناحق ڏينهن نه لاهه،
 پنڌ ساروئي ڪيچ جو، تومڻي آهي،
 اهو پنهل پڇاءُ، جيڪو منزلان معاف ڪري.

رمز وارو گهوڙوئي وٺندو آهي. رمز چئبو آهي ٿور ڪي. جي رمز نه هوندي ته رڳي ڏک هلندو، ڦڙڙي چئي ڇڏيندو. رمز کان سواءِ زمانو رڳو ڏک آهي، پيو چاهي!

پر بيابان انهيءَ ملڪ کي چئبو آهي جتي ڪوڪنهن جو ساڻي ڪونهي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. جنهن کي الله ساڻن پنهنجو ٿو ڪري تنهن کي يادگيري پنهنجا پيو ڏيندو. ڄاڻ ته الله ساڻن هن کي پنهنجو ڪيو آهي. پر سڀ شيءِ تعليم گهرندي آهي. جيئن هيءُ علم ظاهر وارو تعليم گهرندو آهي تيئن هو علم به تعليم ٿو گهري:

”علم حق در علم صوفي گم شود، اين سخن کي بار مردم شود“

يعني علم حق جو وڃي علم صوفيءَ جي ۾ گم ٿو ٿئي، انهيءَ ڳالهه تي ويساھ ڪندو، جيڪو مرد هوندو. صوفيءَ جو علم

رڳو ذات حق جي آهي. صفات پاڻيهي ذات سان اچي گڏبي. جيئن هتي ماڻهوءَ کي پت ڄاڻو، تيئن هن طرف وري مرد ٿي آيو. مرد به هتان ٿي هلي. اصل هيءُ لڪ اهڙو آهي جو هتان ٺهي جڙي هلي اهو پلو آهي. اهو اڳيان وڻي ٿو. جنهن کي رب جو نالو وڻي ٿو اهو پاڻ رب کي وڻي ٿو:

”هت سچل سنپاريا هت آه سنپار سچل جي“

اول هت سچل سنپاريو. ته هيءُ اول سنپاري نه!

جيڪا ڳالهه الله سائينءَ وس ۾ ڪري ڏني آهي انهيءَ ۾ نه گهٽائجي. جن آدم ۽ سعيو وس ۾ ڪري ڏنو اٿس:

”ڀڳت ڪرو ڀڳوان پڇانو، آپ ۾ ڍونڍو پائوري“

هيءُ اوهان جو ملڪ ٿڌو آهي. رڳو رب گهرڻ جهڙو آهي. ٿڌو ملڪ آهي. اسان جي ملڪ ۾ گرمي گهڻي. گهوڙا مٺا پڪي کانو به مري ويا. ڪڏي ڪڏي ماڻهو به مٺا. هيءُ ملڪ ويهي الله گهرڻ جهڙو آهي.

محبت ميريائي نه رهي، تون عشق ڪڙولو ڏيڃ،

فڪر ساڻ فقير چئي، هنيئن منجهه هڻيڃ،

اندر اوجاريڃ، ته ڪٿ نه چڙهيس ڪڏهين.

رب جي طلب رکجي، پوءِ بهشت دوزخ سڀ انهي جي وس آهي ماڻهو لاري لڳل هجي. ماڻهو ماڻهوءَ جي لاري لڳي ٿو ته ماڻهو ڪيتري ٿو ڪري انهيءَ جي. پر جي ڪو رب جي لاري لڳي ته رب هنجي ڪندوئي ڪانه ڇا؟ ڦري نگهبان ٿو ٿئيس جيڪو سندس لاري ٿو لڳي. پوءِ:

”سي ڪيئن اجها من مڃ جن جا سنپاليندڙ سپرين!“

جن جو نگهبان رب ٿو ٿئي اُهي مڃ ڪيئن اجها من!:

”ملي ته ملندي اس، نه ته به گهورِي جند جتن تان“

مليو ته لک آهي نه ته به قربانيءَ ۾ ته آيو. قربانيءَ جون
ڪڪڙيون ئي قبول ڪري ٿو. ڀلي ڀلي پاڻ آئي سا به نه ڀلي چڻبي.
هيءَ گهنٽي جيڪا دم جي لڳي پيئي ٿي، اُها چڙهائي آهي. ٽائيم
پريو ٿي وڃيس:

”دو جڳ اپنا جوئي گنواي سوئي منسب پاوينگا“

ٻنهي جهانن ۾ هن جو چاهي؟ ٻنهي جهانن ۾ هن جو ڪم
رڳو رب سان آهي. ٻئي جهان ڀلي جيڪي گهرن انهن کي ڏي. رڳو
سندس راض ڪبي، من سڃاڻي!

”جيڪو دم قدم نه ڄاڻي، نال تنهندي ڪم ڪيا“

تنهن سان ڪهڙو ڪم جيڪو پنهنجو دم ئي نٿو سڃاڻي.
جن کي ساهه ڪنئين سڌ نه پوي تن سان سُور ويهي ڪهڙو سلجي!
انهن جو وري ڪهڙيون ڳالهيون ڪجن! اجايو ڳالهائڻ آهي. جن
کي پنهنجي ساهه جي ئي خبر ڪانهي، جن کي پنهنجي دمن جي
خبر ڪانهي.

دم درياهه سموندين اونهان، بي مثل هي بينمونا،

موج اهيندي ظاهر باطونا، قطرا بحر سمائيندا

دم دي سرت سنڀال رکي، دم هي اسرار الاهي دا.

”چرخو چوريوڙي جيڏيونن، ايندو ڪم ڪتن“

چئي ٿو ته اهو چرخو چوريو. پوءِ ڪتن ڏانءِ نه اچي ته رنڊا
روڙجن، ته به تار سان رهي. تار چني نه، ڀلي ڳنڍيل هونئي يڪي.
ڪتن ڏانءِ نه اچي ته رنڊا روڙجن.

محبت وڃهي من ۾ رنڊا روڙيا جن،

تن جو صرافن اٿتوريو اڳهايو.

ڪتي وٽي جن ست ساراهيو پانهنجو،

تن جو صرافن دڪو داخل نه ڪيو.

سڀ گهٽ ۾ لعل آيل آهي. ٻوڙي ٻوڙي ۾ شينهن آهي. چوي
ٿو ته مون توکي حياتيءَ جي بادشاهي ڏني آهي. پنهنجي بادشاهي
پيو ٿو وڃائين. پر حياتي ساري پيو ٿو وڃائين! ڪوڙي بات
ڪوڙو بيان آهي:

”ڪيئن نه وڃان ٿيان ڪوڙي، ٻول ٻڌاهئم ورساڻ ويهي“

اهي عثمان سهڻي جون ڳالهيون:

”پاڙيچن نه پروڙي، ٻڌاهئم ورساڻ ويهي“

اُ هو اقرار هرڪوئي ڪري آيو آهي. توڙي ماءُ جي پيٽ ۾ به
دانهان ڪيائين ته اُبتو تنگيل آهيان ڪڍ هن اُبتي تنگڙ مان، هن
انڌاريءَ ڪوئيءَ مان. ڇي تون ڪهڙو ڪم ڪندين وڃي؟ ڇي مان
وڃي تنهنجو يادگيرو ڪندس. هيءُ ته عبرتخانو آهي، منهن ڪڍڻ سان
ڦري ويو! ڪنهن ڪنهن کي ڪل پيئي وڃي. ڪنهن ڪنهن کي الله
سائينءَ راه سان لاتو وڃي. ڇي:

”اٿون آيون قول ڪر، اٿان پيئين وساڻ“

هيءُ به اُهاڻي ڳالهه ٿو ڪري ته:

”ڪيئن نه وڃان ٿيان ڪوڙي، ٻول ٻڌاهئم ورساڻ ويهي“

اسر جو جيڪو اُتي اهو سڀني کان اڳي سمهي رهي، ڇو جو
ٻين کي اُٿڻو ناھي. هن کي ته اُٿڻو آهي. مسافريءَ ۾ هوندا هئاسون
سائينءَ سان. پوءِ ماڻهو ٻئي ٻئي پڪريون ڪهندا هئا جو خلق
سائينجن سان گهڻي هلندي هئي. رات جو پاڻ گرھ ڪو کاڌائون ته
واه نه ته کير ڍڪ پي سمهي رهندا هئا. ٻوڙ پلاهه پيا پيا کائيندا هئا.
پاڻ سوبلئي سمهي رهندا هئا. هلندڙ شيءِ سڀ جيئري آهي. رات به
ڳالهائي ٿي پر ننڊ وارن سان. هن جو هل پيو ٿو پوي ننڊ وارن سان.

چوي ٿي حيف هجنو مون وهامندي ٿي وڃان اوهين سمهي ننڊان ٿا
 ڪريو! جي ٿڪا ٿا هلو ته به راه سان رڙهندا هلو. جيڪي دم آهن،
 پيراها نه وڃايو. ڪنهن راه سان هلايو. جڏهن سڀ دم ماڻهو ڏيئي
 بيٺو تڏهن ساهه کڻڻ لاءِ پيو سڪندو، لڪ ڪروڙ قربان ڪندو ته به
 هڪ دم نه ملندس. اُهي اهڙا دم آهن جو لکن ڪروڙن ۾ به هڪ نٿو
 ملي. اُهي ٿو زبان ڪري ماڻهو. رڳو زبان خور به نه ٿجي. زبان ئي زبان
 پيو ٿو ڪري ته زبانخور چئبو نه! اولياءَ هجي ڪامل ان کي ٻي جهان
 ڏيو ته تون هڪ دم ڏي، هو نه ڏيندو جو هن جو دم الله جي
 نام سان آهي. جنهن سڃاتو سي هڪ دم ئي ٿا ڏين ٻنهي جهانن
 تي. پوءِ اُهي دم ٿا وڃائجن ٻيا جو ٻنهي جهانن تي به هڪ نه ڏجي!
 دم ٽپيو اچي ٽپيو وڃي. ڪم هاج ۾، اٿڻ ويهڻ ۾، کائڻ پيئڻ ۾
 دم سان هججي. پربت رکجي، دم سان دوستي رکي. پر بيخوفائي
 آهي. اڄ خدا جو خوف ماڻهن ۾ ڪونهي. بيخوفي خلق تنهن ۾ خدا
 جو خوف ئي ڪونهي. منزل جي خبر ئي ڪانهي چي:

جهازِ يتيمن جو اچي پاڻيءَ ۾ پرتو،

بندر جي بهيءَ تي، اچي هادي هٿ ڏجو.

”ڪيچي ڪهندا ويا، چوندا ويا ته وڻجوات وندر جي“

جن راه وڻجوات اها جيڪا سنئين ٿي اچي. اها راه رب
 وٺرائي جيڪا سنئين وات ٿي وڃي پنهنجي رب ڏي. اها وات چڱي
 آهي. ڪنهن کي رڳو پيراھو چئو ته ڪاوڙجي پوندو. چي پيراها ماڻ
 ڪر ۽ هجي به پيراھو چئو ته ڪاوڙجي پوندو، ڪنهن کي ڪٿي چو ته
 ڪين ٿيو آهين ته به ڪاوڙجي پوندو. ڪين ۾ وري موتي اهڙا آهن
 جو شاهه سڪندر وٽ به نه هئا ايترا. ڪين نٿو ٿئي، ڄاڻي ٿو ته مان
 پي آهيان!

مين ماري اڪاڙي، مين نه ماريائون،
چاريءَ جو چيو ڪري، وڳ نه واريائون،
تنهائپوءِ ساريائون، جڏهن هاڃي جو هل ٿيو.

پوءِ وڃي ڳالهه ڪي سنڀاريائون. پڇارئي ڪانهي. بيخوفي
خلق، پوءِ انهن کي ڇا ڪيو!

موت نه پيائڻيو مومنون، هيءُ اٿو بندرجي بهي،
ڪپر ٿو ڪن ڪري، جيئن مائيءَ منجهه مهڻي،
ايڏو سور سهي، اوهين ننڊ نه ڪريو ناکشان.

ننڊ جي اهڙي منع ٿا ڪن! هل به نشا ٻڌو رات جو! اهو گم
آهي ماڻهو ننڊ ۾:

”گم ٿي وين وڃ ذات، تڏهان صفات سڃاڻين“

وحدت وادي وڃ لڙهه جاوين، قطرا قلزم نال رلاوين،

فرق ڳيا فرقات، رليا پاڻي دي وڃ پاڻي

پاڻي پاڻيءَ ۾ گهڻو ٿيندو ته ٻڌندو نه ڄڻ هي وڃڻ وارو

آهي. مسافر جيئن هجي.

”موت مورئون نه رهي، نيڪ نڀاهي نيندو“

هڪڙن سان موت صلح ٿو ڪري. اولياءَ عبدالرحيم گروهڙي

صاحب چيو آهي:

ازل اوري آءُ، توکي ساريان منجهه سرير،

ته لهي مون مٿان، سڻدو ٻار مٽيءَ جو.

عاشق ازل سامهان، ٿا وڃن واڪيندا،

ازل ڊهي ٿو انهن ڀر، ڪري واري صلح وار

موت مٿانن نانه ڪو، مگر لاڏاڻا.

جيڪي مرڻ کان اڳي مئا ته هوءَ مري چڪا. پوءِ جيئن ڀاڳيو

ماڻهو هجي، هٿن واند پتي وري هن پاسي وجهي جتي گهڻو ويءُ

هجي. هن جو هلڻ ئي انهن آهي. اولياءَ جيڪي مرڻ کان اڳي هئا
 انهن تي وري ڪو ٻيهر موت ايندو آهي ڇا! لکپڙهه به اچي ويئي آهي
 ته مرڻ کان اڳي مري آءُ. پوءِ جيڪي آبروءَ وارا هئا اُهي پنڌ پيا:
 ”گم هوڪي ويڪ نظارا، پيرمغان ايوين فرمايا، وحدت والا راهه بتايا“

مرشد به راهه وحدت جي وٺرائي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه
 سنڀاريو. پر ههڙي مهل ۽ ههڙو لڪ نه ڏسي سگهندو. اڃا به لڪ
 لنگهڻا آهن. تڏهن ٿا چون ته:

”لڪن جالوڏا، شل ٿاب پونئي سسئي“

ڏس پلي پر ڏسڻ مٿون ڏس. جيڪي مرشد جي اک سان
 ڏسندو سو پنهنجيءَ اک سان نه ڏسي سگهندو ۽ مرشد ساڀيان
 طالب وٽ ويٺو آهي. مرشد سرُ آهي، طالب ڪرسي آهي. سرُ ڇڻ
 مرشد جو اچي ويٺو آهي. ياد ڪريو ته پوءِ ياد ڪندو. نه ريس
 ڪجي ڪنهن سان. جن کي مليل آهي انهن کي سعيو ڪبي. هرڪوئي
 مرشد وارو آهي. جيڪا شيءِ مرشد ڏني آهي، ان جي ڏني کي، سرُ
 ڏني به نه پڇي سگهي. سرُ ته ويو ڪاني ڪاڻ به هو اڃان کي پيو ٿا
 گهرن. ڇي:

”مٿو منجهه کينڪار، اڇا پيا ڏاڻ ڏيندو سان، منگتا“

ڇي: گهر جيڪي گهرڻو هجيئي، مڙ نه مڱهار.

تنهنجي تار آڻي، لائي جيءَ سان جنگ تو،

من موهيو تو، دل موهي تو.

دليون موهيون ويٺيون آهن زماني ۾. هن پاسي به دل جڏهن
 موهجي ٿي ته طرف ئي انهيءَ وڃي پيو ٿو. زمانو آخر فنا ڏٺائين.
 ڪم ڪندا وتو، ته به معنيٰ سان رهو. جيڪو معنيٰ ئي نه سمجهي
 انهيءَ سان ڪم ڪيهو! معنيٰ ئي پنهنجي سمجهي. پاڻ ئي ڪتاب

آهي. پر جي ڪتاب ۾ به منهن هڻبو ته جيڪو سو ڏسڻ ۾ ايندو.
ڪتاب ۾ منهن هڻي ته ڏسي.

الف سنڌي اور هاري وجهه هنئين تي،
ڪتابن ڪوڙ منجهائين معلوم ٿئي.

اڪر پڙهه الف جو، ٻيا ورق مڙهي وار
اندر ڪڍي اوجار، پنا پڙهندين ڪيترا!

علم مان ماڻهو گهڻو واقف هجي پر جي پاڻ ڏانهن بيخبر
آهي ته جاهل آهي. علم جيڪي آهيس، پاڻ ۾ پاڻي جيئرو ڪتاب
آهي. سامي ٿو چوي:

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾ پيهي جن ڏٺو،
ڪرمن جو چٽو، ڦاڙي تن ڦٽو ڪيو.

هي بدن ماڻي آهي، خاڪ جي مٺ، عقل منجهس ڪير آهي.
مرشد منجهس سڀاڻ ٿو وجهي، ڪير ڪير ۾ نه ڄمي پر سڀاڻ جي
لپ هر ڪنهن لاءِ آهي. اها لسي چوڻي ڄمائي؟ جو هن جي لونءِ
لونءِ ماربل آهي محبت جي مانڊائيءَ سان. تڏهن ئي ڄمائي. سامي
ٿو چوي:

ورلو ولوڙي، ٿو مڪڻ ڪڍي من مٿون،

رحمي مانڊائي محبت جي، ٿو ٿر ٿڀو ڪوڙي

ڏسيو ٿو منهن موڙي، پنهنجو ويرِي پاڻ ڏهون.

پر پاڻ ڏانهن پاڻي ٿي ٿو بيخبر ٿئي.

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾، جن پسيو نه پيهي،
صاحب ڏنا صورت جي، ڪل تنين ڪيهي،
تنين کان ريتي، ڇپ چٽيندي راتڙي.

راتيون جي جاڳن، آءُ سيئي ڪنديس سيٺ،
تنين سندا نيٺ، اوجاڳي اوجاريا.

ساريون راتيون سمهين، پيو ٿوليٽين لڏ
توڙي مريم اڦٽ، ته ڪهڙو ٿورو سڄڻين!
ستو پيو آهين سير ۾، مٿو ڪوڙيو مڇ،
تنهنجي ڪارڻ رڇ، گهاتين رات گهڙائيا.

ستو پيو آهين سير ۾، مٿو ڪوڙيو مڇ،
تو جا پائين اڇ، تنهن پاڻيءَ پنا ڏينھڙا.

اُهي سڀ وصف انساني صورت ۾ آهن. هيڏي
هوڏي ڇا ڏسندو!

عاشق ٻڪرا، معشوق ڪاسائي،
ذبح ڪريندا ڪون،
آڪي اهو هم نهين، تم هويا،
گجھي رمز چليندا ڪون،
ڏوڏو ڌڙي مڇڙي،
رام ٻوليندا ڪون،
آڪي اهو هم نهين، تم هويا،
گجھي رمز چليندا ڪون

جيڪي به وصف، سڀ پاڻ اٿس. پر ڏيهه ئي ماڻهوءَ کي ڏيهه
آهي. پنهنجي ڏيهه ڏي پلي ڪري وڃي، پر اکين سان وڃي.
اک مڙيوئي ادب جي ڌاري. بي ادب آسماني رسيدو ٿيندو
آهي ڇا؟ آسمان پاڪ جايون آهن. ملائڪ پاڪ جاين تي رهندڙ آهن.
اکين کي ادب سيکاريائون:

”نچھ ناچوئڙا اٿيئي ويل نچڻ جي، پوءِ نه ايندو ۽ واريار“

ههڙي مهل وري نه اينديءَ.

سج لهي سانجھي ٿي، پکين ڪوڙيا پڪ،
ڪنين ماڻڪ موتي ميڙيا، ڪنين ميڙيا ڪڪ.

سامونڊي هوندو سڙھ کي چڪيندو:

”لوڪ لهوارو وهي، هليا عاشق اويارا“

هي بدن جهاز آهي. دل قبل نما آهي. اک لاکئون آهي.
سڀني وصفن سان آهي. جيڪي ئي وصف آهن سڀني سان آهي، پر
سڃاڻي پاڻ کي. پر جيڪي مرشد جي اک سان سڃاڻي سگهندو،
سو پنهنجي هنن اکين سان نه سڃاڻندو، ڇو جو هي صفات ۾ ڦاٿل
آهن، هوءَ ذات ظهورو ڪيو آهي صفات ۾. تيئن انهي بدن ۾ صفات
آهي، انهيءَ ۾ ذات ظهورو ٿي ڪري. جهڙي هتي اوندھ آهي تهڙي
اوندھ ماڻهوءَ کي پنهنجي اندر ۾ به آهي. پوءِ اوندھ ۾ نه دوست جي
خبر نه دشمن جي خبر. اوندھ ۾ ڪهڙي خبر پوندي دوست دشمن
جي؟ ماڻهو سوجهري ۾ اچي. مرشد ته هر ڪنهن ورتو پر هڪڙن
مرشد ڏينهن جو ڏٺو، هڪڙن چئن رات جو ڏٺو. مرشد اهوئي. پوءِ
ڪيڏانهن ڏينهن جو ڏسڻ ڪيڏانهن رات جو ڏسڻ!

ماڻهو ٻچو سڀني وصفن سان آهي. اهو ڪتاب آهي جيئرو.
انهي ڪتاب تان ٻيا ڪتاب اُترن ٿا، ٻيو جهنگ مان ڪونه ٿا
اٿين. اهو ڪتاب ٺاهيل ڪنهن جو آهي؟ علم ڪنهن جو آيل آهي
انهيءَ ۾؟

”گر نه بودي ذات حق اندر وجود، آب گل را کي ڪنڊُ ملڪ سجود“

چوي ٿو ته آدم جي وجود ۾ جيڪڏهن ذات حق جي نه
هجي ها ته پاڻيءَ ۽ مٽيءَ کي ملائڪ ڪيئن سجدو ڏين ها! اها رقم
آيل آهيس جهڳي ۾. ٻاهر ماڻهو ڪاڏي ويندو؟ ڪو جتي هت ۾

ڪري الله ڳوليندو!:

”بندا بيماراڳي ڪر ڪا وطن ورڻ جي،
وطن جن وساريو حيف تنين کي هوءَ“

ماڻهو وطن کان بيوطن آهي. تانگهه ئي وطن جي ڇڏي

ڏني اٿس.

وطن ڪنهن بيوطن ٿياسون، تڏهين تانگهه وطن دي،

قسم حسن دي

ديس ڪنهن پرديس ٿياسون، گل پڻيسون دشمن دي،

قسم حسن دي

باغبان دي وڃ پوئي ڪوماڻي، گل چمن دي،

قسم حسن دي

هي جهان باغ آهي. گل چمن اها دل ملول ٿي آهي. چمن

جي مٿان گل بيٺو آهي زنبق جو. ڳالهه رڳي پنهنجي آهي، انهيءَ

صورت جي. ڪتابن جون ڳالهيون ٻڌندو ٻين جون، سو سڪندو؟ پاڻ

کي سمجهائجي:

”اپني آپ نون سمجها، پنهنجي نال تيڏا ڪيا“

ماڻهو پاڻ کي ئي نه سمجهي سگهيو وري ڪتاب ڪڍيو

ويٺو آهي!

نه مون لکڻ لکيو، نه مون پڙهيو ڪتاب،

تو درسالڪن جو سدائين آهي سوال،

پيو نه منگان مال، ٿو منگان مهر تنهنجي.

چي توکان رحم ٿا گهرون. هو بخشيشن جو صاحب آهي.

ماڻهوءَ ڇا ماءُ جي پيٽان آندو آهي؟ لتا، ڪپڙا، مانيءَ ٽڪرڙا پيو

ڪارائي پيئاري. وري هلڻ وقت ٽپڙ ايترو ڪڍندو جيترو ماءُ جي پيٽان

آندائين، ته مهمان آهي، ماڻهو وانا واهو آهي، هليو ويندو. ڪير

ورائيندس؟ جنهن مهل اک پوئي، ڪو ورائي ايندس ڪير؟

ڪڏڻ ڪڏڻ ائين بيخودي وڃ آوندي هون،

چوڙ اناسر چارئي، خود صاحب سڏاوندي هون،

يار جڏان ول آوندا، غير نه سماوندا،

هڪو هڪ ته هڻو هويا، ڏوجها راهه نا پڇاوندي هون

خيما ڪيٽهءَ خاڪ دا، چاڪ ڪيٽهءَ چاڪ دا،

واءِ اها وحدت والي، سانون نال چا اڏاوندي هون.

اها وحدت واري هوا، ڪٽنديس ئي اها.

وحدت دي درياهه اڇليا، سر رهيا نه پير،

اب تهره ڪم هويا، بي هي پريم نگر ڪا سير،

وڃ درياهه دي ڪشتي ترندي، ويڪورنگاپور دي شهر،

طرح طرح اسين لات الاوندي، ڪوهين سر چاڙهائي هون،

اسان رنگپور ويڪڻ آئي هون.

چوي ٿو ته تون وڃي ڏس، منهنجي ڪهڙي قدرت نٿو مڃين!

هيءَ سڀ قدرت انهيءَ جي آهي. هيءَ جيڪا بولي ٿو ڪري اها قدرت

به انهيءَ جي آهي. هن کي هنر ڪنهن سيکاريو؟ :

”آپ ڪري ڪل ڪام، اوران هنر بتاوينگا“

ڪم ڪندڙ ئي پاڻ آهي. ٻين کي هنر پيو ڏسي. رب سالڪ آهي. رب

ڏاهو آهي:

”جنين وساريو نام تن پت وڃائي پانهنجي“

چڏ تسبيح توڙ تماشا، تون پيئي گهيڙ عشق جي ڀر گهر،

مرڻو اٿئي ته اڄ مر، نه ته سڀاڻ سڀڪائي مرندي.

جي ”جوڳي مرڻ نهين جي مرڻائين، ڄاڻ اهو ڄاڻين ته مرڻ نهين جي مرڻائين“

چوي ٿو ته مرڻ به ناهي.

